Historia

ÖFVER

FÖRHÅLLANDENA MELLAN

SVERIGE OCH NORRIGE

ifrån dessa Staters upkomst
intil närvarande tid.

AF

G. A. SILVERSTOLPE
Canzli-Råd och Lector.

Första Delen.

I 63

SVERIGES, NORRIGES, GÖTHES
OCH VENDES KONUNG,

KONUNG

CARL XIV JOHAN.

STORMÄGTIGSTE ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Inför Eders KONGL. MAJ:T anhåller jag härmed i djupaste underdånighet att få nedlägga ett Arbete, som af Eders MAJ:Ts Nådiga uppmuntran, igenom

Dess understöd och beskydd, har sin tillvarelse. Igenom oväld och en sann aktning för det brödrafolk, hvars hufvudsakliga öden jag försökt att teckna, hoppas jag hafva uppfyllt Eders MAJ:Ts Nådiga afsigt och beredt mig någon rätt till öfverseende med de brister, som jag icke förmått afhjelpa. Jag har ansett häfdatecknarens pligt vara, att endast på säkra handlingar grunda sina uppgifter och att enkelt framställa händelserna i deras sanning och deras sammanhang. Men detta sätt, det enda hvarpå häfderne värdigt kunna till efterverlden förvara de Regenters minnen, som utmärkas af deras Folks erkänsla och tillgifvenhet, är också det som bäst är ägnadt att teckna Eders MAJ:Ts Styrelse, och då i denna historiska framställning allt mera ådagalägges, att tvänne af ålder och af naturen till en varaktig förening ämnade Folkslag icke kunnat vara söndrade, utan att för hvarannan bereda ofta förnyade strider och mångfaldiga förluster, skall samma historiska erfarenhet öfvertyga om vigten af denna förenings osvikeliga bestånd för bådas ömsesidiga säkerhet, och tacksamheten skall lifvas för den som tillvägabragt densamma, och som med lika kraftigt snille stadgar

och leder den till båda Rikenas gemensamma fördel. När efterverlden en gång skall skörda hela frugten af Eders MAJ:Ts mödor, då skall äfven någon finnas, som lyckligare än jag kan fullkomligt utföra den tafla, hvartill jag blott kunnat göra ett ofullkomligt utkast. Må imedlertid vara mig tillåtet att försäkra, att ingen skall öfverträffa mig i medborgerlig välmening, i nit för sanning, och i den undersåtliga vördnad och kärlek, hvarmed jag har den nåden framhärda

STORMÄGTIGSTE ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

EDERS KONGL. MAJ:TS

underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåte
GUSTAF ABRAHAM SILVERSTOLPE.

Innehåll.

Dedication till Hans Maj:t Konungen.

Företal.

Inledning.

Om svårigheten att utreda sättet huru Norden först blifvit befolkadt.

Källornas osäkerhet och stridigheter.

Schönings Hypotheser synas sannolikast.

Nordens Historiska period begynnes med Odin och Asarnas invandring.

Det äldsta Asgård mellan Tanais och Wolga.

Efter dess upprättande flyttade denna tragts äldre inbyggare åt Norr, och småningom upphunno Scandinavien.

Dessa Jothnar följdes af Godjoterna.

Först befolkades Scandinavien af Jothnarna, vandrande Norr om Bottniska viken, och sedan spridande sig åt Söder och Vester, samt lemnande efter sig Colonier Öster om Bottniska viken.

Den Godjotiska stammen, som följde och trängde dem, upphann sluteligen Södra kusten af Östersjön.

På denna väg hafva Göther och Danskar först sjöledes inkommit i Scandinavien, och bosatt sig, de förra i Bergs- och Skogstragterna, de sednare på Slättlandet. Götherne inträngde äfven i Norrige Sunnanfjälls. Jotharne dels utvandrade till Jutland och de Danska öarna, dels quarstadnade och blandades med Götherne. En ny invandring af Göther bosatte sig dels i det sedermera så kallade Sveå land, dels i Norra delen af Norrige, omkring Halogaland. Svear, Göther, Norrmän och Danskar uppkomma. Danskarne trängdes af Götherna och spridde sig kring öarna, der de blandades med Jothnar och Tyska folkstammar.

Beskrifning på de äldsta inbyggarenas lefnadssätt och Statsförhållanden.

Den egenteliga Statsbildningen begyndes af de sist invandrande stammarna.

Sigurd Fridulfson begynde att bringa Svear och Göther under Statsform, och införa en bestämd Gudsdyrkan.

I Norrige blandades de invandrade stammarna. Der uppkommo många små välden under Furstar af olika stammar.

Sigurd Fridulfsons invandring bestämmes till mellan 100 och 70 år före Christi födelse.

Efter Götherna kommo med Hunner blandade Finnar, som bosatte sig i Finland och Scandinaviens Nordligaste länder.

Sagan om Gefion förklaras. Odins afkomlingar i Danmark och Norrige.

Nores och Gorrs invandring i Norrige något efter Christi födelse.

Traditionen om Fornjother och Nores och Gorrs vandring.

Små stater i Norrige och deras Höfdingar.

De Nordiska Staternas inbördes förhållande.

Danmark, ett förenadt Rike genom Konung Gorm. Sverige, genom Ifvar Vidfamne. Norrige ännu styckadt.

Konunga-längd i Alfhiem och Hringarike.

I Haddingdalen och Thelemarken.

I Rommerige.

Iämtland och Helsingland bebyggas.

I Helgeland. Deras bedrifters sammanhang med Sveriges öden.

I Sogn. Frithiofska ättens bedrifter.

I Hordeland.

I Agden.

I Rogaland.

I Nummedalen.

I Sundmöre.

I Nordmöre.

I Hedemarken.

I Gudbrandsdalen.

Den Svenska Ynglinga ätten i Norrige.
Slaget vid Bråvalla hed.
Sigurdska ättens anspråk i Norrige.
Halfdan Svarte.
Utvandringar ifrån Norrige.
Harald Hårfager. Envålds-Konung i Norrige.
Norden fördeld i trenne Stater. Sverige, Danmark och Norrige. Characteristik öfver dessa tre Stater. Deras olika inre sammasättning. Deras inbördes förhållanden.
Tabellarisk öfversigt öfver de gamla Nordiska småstaternas regenter.

Första Afdelningen.

Om Sveriges och Norriges inbördes förhållande intill Magnus Eriksons tid, då bägge Rikena kommo under en gemensam Konung.
Förhållandet mellan Harald Hårfager och Erik Emundson.
Harald 1 Hårfagers inrättning af styrelsen. Svenska Konungar under Harald 1. Hårfagers tid.
Norriges delning mellan Harald Hårfagers Söner. Oredor inom Norrige i följe deraf.
Erik 1. Blodöxe efterträder Harald såsom ÖfverKonung. Fördrifves.
Håkan 1. Adalstens Fostre. Hans lagar. Danaholms möte.
Christendomens införande i Norden. De deraf uppkomna olika förhållanden i Nordens trenne Stater.
Håkans nit för Christendomens stadgande. Det motstånd han rönte.
Eriks Söner anfalla Håkan, med hjelp af Harald Blåtand. Håkan faller och efterträdes af Harald 2. Gråfeld.
Uppror i Thronden under Håkan Jarl.
Erik Segersäll i Sverige.
Håkan Jarl bemägtigar sig Norrige genom Danskt biträde. Afskuddar Danmarks Öfverherrskap.

Håkan störtas, och Olof 1. Tryggvason blifver Envålds-Konung öfver Norrige.

Förbund mellan Sverige och Danmark mot Olof 1. Tryggvason.

Strider i Norrige rörande Christendomens införande.

Slaget vid Svoldern. Olof 1. Tryggvason försvinner. Norrige delas mellan Håkan Jarls Söner, Konungen i Danmark Sven Tjuguskägg, och Konungen i Sverige Olof Skötkonung.

Olof 2. Digres öden och Sjötåg. Han kommer till Norrige och erhåller der ÖfverKonunga magten. Upphäfver Skattskyldigheten under Danmark och Sverige. Hans nit för Christendomen. Underhandlingar mellan Olof 2. Digre och Olof SkötKonung.

Upproriska rörelser inom Norrige.

Konung Knut i Danmark gör anspråk på Norrige.

Konungarne Olof och Anund Jacob förena sig mot Knut. Slaget vid Helgeå.

Norrska Magnater öfvergå till Konung Knut.

Knut anfaller Norrige. Segrar. Hyllas. Olof 2. flyr till Ryssland. Håkan Jarl förvaltar Norriges styrelse. Olof 2. återvänder till Norrige.

Slaget vid Sticklestad Olof 2. stupar.

Sven utropad till Konung i Norrige. Hans styrelse.

Magnus Olofson tågar till Norrige. Sven fördrifves. Magnus erkännes för Konung. Olof 2. förklaras för skyddshelgon.

HårdaKnut oroar Norriges Handel.

Missnöjen inom Norrige. Stillas.

Grågåsen utgifves.

Krig och fördrag mellan Danmark och Norrige. Magnus 1. Konung i Danmark.

Sven Estridson upphäfver sig der till Konung.

Norrmännerne segra och härja i Danmark.

Harald 3. ankommer till Norrige och upptages till SamKonung med Magnus. Bägge Konungarnes olika lynnen.

Magnus 1. dör. Harald 3. ensam Konung.
Einar Tambaskelfver. Hans öde.
Harald 3. bekrigar England. Stupar der.
Efterträdes af sina Söner Olof och Magnus 2. Krig och förlikning med Danmark. Magnus dör. Olof 3. Kyrre ensam Konung. Hans fredliga styrelse. Christendomens stadgande i Norrige.
Magnus Olofson och Håkan Magnusson täfla om Kronan. Håkan dör. Magnus 3. ensam Konung.
Bekrigar England. Bekrigar Sverige. Fred med Sverige.
Nytt krig med England. Magnus 3. stupar.
Efterträdes af Sigurd 1, Eisteyn 1, och Olof 4. Sigurds korståg och tillnamn Jorsalafarare. Olof 4 dör.
Jämnförelse mellan Sigurd och Eisteyn 1.
Sigurd bekrigar Sverige. Harald Gille erkännes för thronarfvinge genom jernbörd. Hierarchien tillväxer i Norrige. Eisteyn 1. dör. Sigurd 1. dör.
Efterträdes af Magnus 4. Harald 4. Gille gör anspråk på thronen. Krig mellan bägge Konungarna.
Sigurd 2. Slemmedjäken ny Kronpretendent.
Harald 4. mördas. Harald Gilles Söner Sigurd Uspake och Inge utropas till Konungar. Två andra Harald Gilles Söner Magnus och Eisteyn 2. nya KronPretendenter. Magnus dog hastigt. Sigurd mördas. Två år derefter Eisteyn 2. Inge 1. ensam Konung. Krig med pretendenternas anhängare. Sigurds Son Håkan 2. ny pretendent. Öfvervinner Inge. Magnus fördrifves till Danmark. Understödjes af Sigurd. Ihjälskjutes af en pil. Sigurd blef öfvervunnen och aflifvad.
Throndhjem får ÄrkeBiskop.
Ställningen i Norrige.
Erling Skakke. Hans Son Magnus 5. utropas till Konung, med ÄrkeBiskop Eisteyns biträde. Hierarchien utvidgas. Håkan 2. stupar. Waldemar i Danmark biträdde Erling Skakke. Magnus 5. ensam Konung.

Sigurd, Sigurd Bronkes son, ny Kronpretendent. Öfvervinnes, och hans anhängare utrotas.

Magnus krönes i Throndhjem, arfsrätten upphäfves, och Norrska Kronan förklaras för ett Län af S:t Olof.

Waldemar i Danmark gör anspråk på Viken och Ryggiarfylket.

Oroligheter inom Norrige. Biläggas af Erling. Förlikning med Waldemar.

Olof, Gudbrand Skaphöggs Son, ny pretendent.

Besegras vid Stang, och flyr till Danmark.

Harald, ny pretendent, öfvervinnes och aflifvas.

Eisteyn Mejla, ny pretendent. Hans anhängare kallade Björkebener. Eisteyn Mejla mördas

Sverre, ny Kronpretendent. Hans härkomst och ungdomsöden. Utropas af Björkebenerna. Tågar genom Sverige till Thronden. Segrar. Utropas till Konung vid Eyre Thing. Erling Jarl och Konung Magnus 5. sätta sig i motvärn. Inhemskt krig. Sverre intager Throndhjem. Erling Jarl stupar. Sverre besegrar flera gånger Magnus. Magnus 5. stupar vid Huga strand. Sverres liktal vid Magni begrafning. Sverre inrättar och stadgar styrelsen.

Händelser i Sverige under denna tid. Knut Erikson regerade i Sverige när Sverre 1181 allmänt erkändes för Norriges Konung.

Jon Kuflungs uppror mot Sverre. Kufvas.

Sigurd Mordbrännare mördas.

Vikaar, upphöjd till Konung af Varbälgarna. Mördas.

Thorleif Bredskäggs uppror. Han mördas.

Sigurd Magni Sons uppror, understödt af Öjeskäggar eller Gullfötter. Besegras af Sverre.

Sverres förlikning med ÄrkeBiskop Eystein.

Eystein dör. Efterträdes af Erik. Sverre söker inskränka ÄrkeBiskopens magt. Tvist mellan Konungen och ÄrkeBiskopen. Invärtes krig. Sverre segrar. Bannlyses af Innocentius 3. Sverre dör.

Efterträdes af Håkan 3. Mot-Konung Inge, understödd af Baglarna. Inge mördas.

Erling Stenvägg hyllad af Baglarna. Mördas. Baglarne antaga i hans ställe en understucken person som antog hans namn.

Håkan 3. dör, sannolikt förgifven. Guttorm Konung.

Den falska Erling gör anspråk på thronen och erhåller biträde ifrån Danmark.

Biskop Nils i Opslo arbetar för sin Systerson Philip. Inge Bardsson och Håkan Galin mägtiga. Guttorm förgifven. Inge 2. Bardson Konung, Håkan Galin Jarl.

Den falske Erling besegrad. Jarlen Philip likaledes. Förlikning mellan Konung Inge och pretendenterna. Sverres Son Håkan uppfostras i Inges Hof. Anslag till hans undanrödjande misslyckades. Håkan Jarl dör. Inge ensam Konung öfver Norrige. Dör.

Skule Jarl söker att tillrycka sig Kronan. Den unge Håkan 2. Konung. Sveriges förhållande till Norrige under dessa oroligheter. Slitungarnas uppror under Benius. Kufvades. Sigurd, föregifven Son af Erling Stenvägg, pretendent, hufvudman för Ribbungarna, kufvas af Skule Jarl. Håkan stadfästes på thronen. Updrager åt Skule förvaltningen af Södra Norrige. Nytt uppror af Sigurd Ribbung, gynnadt af Skule Jarl och Biskop Nils. Sigurd dör. Knut Eskilsson Ribbungarnas anförare. Öfvervinnes. Magnus Bladstock uppträder i hans ställe. Besegras och aflifvas. Skule upphöjes till Hertig. Lät utropa sig till Konung vid Eyre Thing. Anslag att mörda Konungen. Invärtes krig. Skule besegras och stupar jämte sin Son Petrus. Håkan i fredlig besittning af Thronen. Påfvens Legat Wilhelm af Sabina kommer till Norrige. Håkan krönes. Kyrkans rättigheter bestämmas. Håkan undviker att deltaga i korssfärderna. Island underkastar sig Konungen i Norrige. Underhandlingar mellan Sverige och Norrige. Handelsfördrag med Lübeck. Förbund mel-

lan Sverige och Norrige. Misslyckade underhandlingar med Danmark. Krigståg mot Danmark i förening med Birger Jarl. Förlikning, som å Danmarks sida ej uppfylldes. Underhandlingar. Nytt krig. Magnus utropas till Konung, sedan Håkan aflidit. Fred med Danmark, beseglad genom Magni ägtenskap med Danska Prinsessan Ingeborg. Möte med Birger Jarl 1259. Håkan biträder Danmark mot Hertigarna af Hollstein. Magnus och Ingeborg krönas. Håkans Dotter Christina afsändes till Spanien. Krig med Skottland i anledning af öarna i Vesterhafvet. Konungen i Skottland bjuder att köpa dem. Afslås. Håkan segrar i Skottland. Dog der af sjukdom. Hans character. Magnus tillträder Thronen utan medtäflare. Underhandlingar med Konungen i Skottland. Fred, hvari ön Man och de Hebudiska öarne afträddes till Skottland, emot en årlig skatt af 100 pund Sterling och 4000 pund Sterlings lösen. Magnus öfverser lagverket och erhåller tillnamnet Lagabäter. Författning om bevärings-skyldigheten och krigsmagtens sammansättning. Hirdskraa. Oroligheter inom Sverige mellan Valdemar och Magnus Ladulås. Valdemar tar sin tillflygt till Norrige. Konung Magnus söker att bemedla förlikning mellan bröderna. Krig med Danmark och Norrige. Carelerne härja i Norrige. Magnus dör 1280. Erik Konung i Norrige. Erhåller tillnamnet Presthatare. Konungen inskränker presterskapets omåttliga fordringar. Erik fortsatte kriget mot Danmark. Gör anspråk på Skottska Thronen. Stillestånd med Danmark. Erik dör 1299. Efterträdes af Håkan. Han utfärdar en författning om Rikets styrelse under en Konungs minderårighet. Åtskilliga andra författningar rörande styrelsens förvaltning. Nya krigsoroligheter med Danmark. Fred 1308. Skyddar de Svenska Hertigarna Erik och Valdemar emot Konung Birger. Hertigarne fängsla Konung Birger på Håtuna. Hertig Erik erhåller

erhåller förläningar i Norrige. Stridigheter mellan Konung Håkan och Hertig Erik. Krig. Fred mellan alla tre Nordens magter i Helsingborg 1310. Sverige delas mellan Konung Birger och hans Bröder. Erik ägtar Norrska Prinsessan Ingeborg. Tractat med Skottland stadfästes.. Tractaten med Hertigen af Cracau Waldeslaus. Handeln vårdas. Håkan dör 1319 af sorg öfver Hertig Eriks missöde.

LINKÖPING, 1821;
PETRE och ABRAHAMSSON.

R ä t t e l s e r:

Företalet.

Sid. 3 rad. 20 står: kvarken läs: hvarken
— 4 — 1 står: häfdateeknarens läs: häfdatecknarens
— — — 3 står: hänselsernas läs: händelsernas
— — — 6 står: utlänska läs: utländska
— — — 9 står: försäkrad läs: fösäkradt

Inledningen.

Sid. 4 rad. 5 står: visträcktare läs: vidsträcktare
— 8 — 25 står: Gographie läs: Geographie
— 12 — 31 står: oeh läs: och
— 15 — 20 står: för läs: före
— 19 — 18 står: hitkommit derpå, läs: hitkommit, derpå
— — — 20 står: unherhålla läs: underhålla
— 20 — 2 står: endera läs: eddera
— 21 — 8 står: Ungre läs: Yngve
— 22 — 10 står: Fundiun läs: Fundinn
— 39 — 8 står: hviket läs: hvilket
— 40 — 10 står: Frithiod läs: Frithiof
— 41 — 13 står: förstorda läs: förstörda
— 43 — 21 står: Stamfader den läs: Stamfader för den
— 44 — 3 står: etf läs: ett
— 50 — 19 står: Torer läs: Thorer
— 51 — 5 står: hjel läs: hjelte

Första Afdelningen.

Sid. 68 rad. 13 står: kuster läs: kusten
— 100 — 31 står: städer läs: bönder
— 137 — 25 står: döde nsam läs: död ensam
— 145 — 6 står: viken läs: Viken
— 150 — 14 står: fted läs: fred

Sid. 162	rad. 5	står: Chrstiania	läs: Christiania
— —	— 33	står: Slemne	läs: Slemme
— 163	— 3	står: Westgöthland	läs: Westergöthland
— 166	— 30	står: klädedrägteu	läs: klädedrägten
— 176	— 1	står: Saraceuerna	läs: Saracenerna
— —	— 10	står: kvilken	läs: hvilken
— —	— 27	står: Ivica	läs: Iviça
— 177	— 1	står: rmottagen	läs: emottagen
— —	— 22	står: Är	läs: Ärke
— —	— 31	står: tilfredsstl	läs: tilfredsstäl
— 180	— 32	står: huilhen	läs: hvilken
— 181	— 1	står: tıder	läs: tider
— 183	— 22	står: okgta	läs: oägta
— 184	— 10	står: uuderstödd	läs: understödd
— 186	— 27	står: stösta	läs: största
— 188	— 5	står: dcnna	läs: denna
— —	— 23	står: Sigurd tillika med,	läs: Sigurd, tillika med
— 189	— 11	står: kuude	läs: kunde
— —	— 25	står: oförrättade	läs: oförrättadt
— 190	— 33	står: cch	läs: och
— 204	— 3	står: viken	läs: Viken
— 207	— 4	står: genam	läs: genom
— 243	— 20	står: Er ing	läs: Erling
— 259	— 16	står: markerne	läs: Markerne
— 260	— 13	står: öfer	läs: öfver
— 270	— 21	står: att, få	läs: att få
— 283	— 24	står: Westerhafves	läs: Westerhafvets
— 287	— 4	står: öferses	läs: öfverses
— 290	— 5	står: syntes stadgas,	läs: syntes stadgas
— 295	— 20	står: åfnjutit	läs: åtnjutit
— 297	— 11	står: Danska	läs: Svenska

Företal.

En myckenhet svårigheter möta alltid vid författandet af Staters äldre Historia, men jämnförelsevis är de Nordiska Staternas mera betäckt af mörker, än de öfriga Europeiska ländernas. Alla länder dit Roms öfvervälde sträckte sig hafva åtminstone ifrån den tidepunct då detta välde stadgades, anteckningar och till en betydlig del tillförlitliga om ej fullständiga urkunder. Kundskapen om Nordens äldsta öden grundar sig länge på blotta traditioner, för hvilkas bevarande man hufvudsakligen har Isländarena att tacka. Men äfven dessa traditioner röra egenteligen den tid då de första colonisationerna i Norden verkställdes, och sakna en bestämd chronologi, i följe hvaraf de äro alltför fragmentariska, för att med säkerhet leda till det allmänna begreppet om de Nordiska Staternas bildande, eller lemna en sammanhängande kundskap om deras äldsta öden. Nästan vid samma tid som Norden begynde att erhålla bestämd Statsform, ditträngde Christendomen, för ögonblicket mindre såsom en välgörande lära, än såsom ett politiskt medel att kufva den Nordiska kraften. När ifrån den tiden Nationernas öden mest af det catholska Presterskapet antecknades, behöfver man ej utförligt undersöka och framställa, huru Nationens ursprungliga förhållanden skulle vanställas af råa Munkar, som i hela sitt väsende bestämdes endast af en för Norden främmande bi-afsigt. Man bör snarare undra huru de Isländska Författarena kunnat lyckas att så i sin renhet samla och bibehålla de fragmentariska underrättelser de ordnat och åt oss öfverlemnat.

All inhemsk litteratur upphörde småningom i Norden sedan christendomen der vann öfvervälde. Om bestämda acter öfver allmänna förhandlingar upprättades, gingo de dock till större delen förlorade genom de oroligheter och täta härjnin-

gar som under medeltiden öfvergingo Norden. Hvad som derifrån blifvit räddadt kan ej vara annat än fragmentariskt, och sedan söndringen uppstod mellan Nordens Stater, och Danmark gjorde anspråk på öfverväldet blefvo dessa fragmenter underkastade ett ensidigt användande, efter styrelsernas eller partiernas afsigter. Ännu flera gingo otvifvelaktigt äfven dervid förlorade, och man kan ej neka att under Unionstiden de Danska Konungarne både i Norrige och Sverige på allt sätt bemödade sig att undanskaffa alla slags urkunder, som kunde väcka Historiska minnen, stridiga mot deras interessen. Bäst lyckades de deri i Norrige, der Danmarks öfvervälde blef mera stadgadt och långvarigare. När det Catholska Presterskapet flygtade ifrån Norden, var det lätt för kyrkans tjenare, i hvilkas vård alla allmänna handlingar voro förtrodde, att förstöra eller borrtföra de sista öfverlefvorna af våra urkunder: I Sverige hafva vi de stora Konungarna af Vasahuset att tacka för de samlingar, som, efter detta lands nya skapelse genom Gustaf Ericson, blifvit gjorda, och åtmindstone någorlunda bidraga att reda Oss i våra Historiska forskningar.

Dessa forskningar hafva i sednare tider blifvit anställda i alla de Nordiska Staterna, ofta af utmärkta män, och nästan alltid med ett kraftigt nit. Olyckligtvis har dock detta nit vid många tillfällen varit mera politiskt än vetenskapligt. Forskningarne blefvo ofta rigtade efter den fördom man som en god patriot hyste om sin Stats ära och interesse, och de tre Nationernas häfdatecknare ifrade hvar och en på sitt håll att tillegna sin Nation den högsta åldren, det högsta anseendet, och i allmänhet till dess fördel förklara de inbördes förhållanden som hade ägt rum. När sammanhanget ur fragmentariska handlingar skulle utletas, är det lätt att inse att sådana deductioner med mycket mindre svårigheter vid alla tillfällen kunde uppsättas, än den enkla sanningen redas, och dessa antiquariska och ofta politiska tvister hafva mycket bi-

dragit att förvilla våra synpunkter rörande de äldre tidernas Historia. Då vid Diplomatiska underhandlingar Cabinetterna äfven med juridisk spetsfundighet utfört sina anspråk och sina påståenden, rågades den villervalla som genom detta förfarande skulle uppkomma. En folkstam som genom sitt gemensamma ursprung, åtmindstone för de äldre tiderna, bordt hafva en gemensam Historia, har sålunda genom dess politiska söndring, råkat i historiska stridigheter, öfver hvilka snart ett fullhomligt ljus är omöjligt att sprida.

Jag har trott mig böra uppgifva dessa förhållanden, för att i förhand urskulda de misstag jag i mina framställningar kunnat begå. Att jag vid mina forskningar sökt ifrån mig aflägsna alla bi-afsigter, derom kan jag försäkra. Den som på giltiga grunder vill upplysa mina misstag skall sätta mig i förbindelse. Då alla uråldriga minnen för Oss Svenskar återföra hugkomsten af National-sjelfständighet och National frihet, behöfve vi ej tvista om små tillfälliga företräden, icke ens urskulda de missbruk, som under tidernas hvälfningar af Oss och våra Regenter kunnat föröfvas. Ingen Nation, ingen Regent är ofelbar; men kvarken Nationernas eller Regenternas fel äro varagtiga fläckar i Historien. De sjelfva lida deraf värst, och häfdetecknaren må ej sky att röja dem till upplysning och till varning. Deremot händer ofta, att af partiska häfdatecknare såsom sådana fel framställas de kraftyttringar som Nationer eller deras styresmän gjordt för att bibehålla sin sjelfständighet och frihet, och, för att försäkra dem, bygga dem på naturliga grunder. Lånar häfdatecknaren vid sådana tillfällen sitt öra åt Diplomatikens konstlade framställningar, måste han taga villse om den historiska sanningen. Äfven Nordens Historia är full af exempel på listens segrar öfver rättvisan och den sanna klokheten; hvarföre ej medgifva händelsernas sanna förhållande? Nordens Historia har äfven bevisat, att oagtadt alla dessa tillfälliga händelser, sakerna likväl sluteligen återgått till den ordning naturen för Nationer och Stater utstakat. Om det är häf-

dateeknarens olyckliga lott, att mestadels nödgas beskrifva menniskornas missöden, bör honom äfven unnas den trösten, att i hänselsernas gång få utveckla det sätt hvarpå naturen bereder botemedlen, återskänker hälsan och ett kraftfullt lif.

Sverige har väl uthärdat despotism, Tyranni, och härjningar af utlänska härar, men det har alldrig enligt laglig form saknat sin sjelfständighet. Norrige har nyligen återvunnit sin och genom sin förbindelse med Sverige är det försäkrad att aldrig förlora den. Scandinavien har derigenom blifvit ett helt, hvars varagtiga enhet, gifver bägge Staterna en styrka som ej han kufvas, ett hopp om välstånd, som ej utan eget förvållande kan slå felt. Föremålet för detta arbete är att på Historiens långa bana visa, huru vi genom många skiften vandrat till detta mål. Det var Nordens sed att hjeltar erkände hvarandras kraft, och ingingo ett fosterbrödra-lag som ej kunde brytas. Denna bild har under hela mitt arbete sväfvat för mina ögon, och jag kan ej, för att bereda mig billiga granskare, önska annat, än att den äfven måtte sväfva för mina läsares.

G. A. Silverstolpe.

Med Scandinavien förstå vi den halfö, som omgifven af Norra Ishafvet, Vestra Oceanen och Östersjön, högst i Norr på den Östra sidan sammanhänger med fasta landet. Bergsryggen Köhlen, som ifrån Norr åt Sydvest utsträcker sin hufvudrygg, samt åt både Öster och Vester åtskilliga grenar, utgör kärnan af denna halfö. Vatturika strömmar falla derifrån till alla de omgifvande hafven, och kring dessa strömmar utsträcka sig mellan bergsgrenarna mer och mindre vidgade dalar inemot kusterna. På Norra och Vestra sidorna äro dessa dalar smala, och hafvet intränger der nära intill fjällryggen. På de Östra och Södra sidorna vidgas dalarna och utbreda sig till stora slätter. Kusterne äro beströdde med betydliga skärgårdar, hvaribland en af de största är den, som mellan Scandinavien och Germanien åtskiljer Nordsjön och Östersjön. Denna Skärgård har af ålder varit inräknad i den gamla benämningen Norden, hvarmed man utmärkt de länder, som legat Norr om dem dit Romarena sträckte sina vapen, och dermed sina kundskaper.

Det synes sannolikt att de volcaniska skakningarna i det Norra Europa ganska tidigt upphört. Tillika finnas spår, att vattnet i äldre tider der stigit långt högre än nu, och att större delen af våra slätter uppstigit ur hafvets grund, hvaraf följer, att när de voro öfversvämmade, den nu sammanhängande Scandiska halfön varit styckad till en stor Skärgård af större och mindre öar. Huruvida dessa öar under detta tillstånd haft inbyggare kan ej utredas, då inga historiska minnesmärken derom lemna upplysning: det allenast kan med visshet påstås, att

Nordens äldsta inbyggare idkat sjöfart, och att många nu långt in i landet belägna orter fordom sjöledes varit tillgängliga. Spår finnas äfven att landet på särskilda ifrån hvarandra aflägsna tider emottagit inflyttningar, dels af stammar som ifrån bergen nedstigit i dalarna, dels af colonister, som sjöledes anländt; och då traditionerne antyda, att de förre varit landets ursprunglige inbyggare, måste man dervid stadna, ehuru man saknar uppgifter när och huru dessa till polartrakterna förut kunnat framtränga.

Att med säkerhet utreda till hvilken stam Nordens äldsta inbyggare rättast böra räknas, är omöjligt: det är endast på sannolikheter man kan bygga sina hypotheser derom. Europas Södra länder hade redan upphunnit en hög grad af odling, och undergått de stora hvälfningar hvarigenom folken ledas ifrån råheten till det utbildade Statstillståndet, medan dessa Nordens inbyggare, glest spridda i dess långsamt odlingsbara marker, ännu lefde, sannolikt lika rå som vid deras första inflyttning, och lika skiljda ifrån all kundskap om Söderländerna, som för dem okända. Utflyttande horder framträngde väl ibland ifrån Norden till de bättre luftstrecken, men skymtade der ännu blott såsom frugtansvärde härjare, som, ömsom, när de öfvervunnos, utrotades eller när de segrade, fästade sig i nya boningar, hvarigenom deras gemenskap med moderlandet ofta afbröts. Man har, ifrån dessa irrande stammar, inga pålitliga urkunder om deras förfäder. I Norden var lefnadsättet alltför litet stadgadt under Statsform, för att några sammanhängande anteckningar der kunde göras. All kännedom af forntiden innehölls i sägner, som genom mundtliga berättelser gingo ifrån led till led, och dels redan i sitt ursprung voro blandade med de råaste fabler, och med myther, hvilka tillhörde en mera aflägsen forntid, och

kanske blott den stams urfäder som i vårt land grundade den äldsta och kända Statsform, dels ock i sin fortplantning förlorade i sammanhang, då en del uppgifter föllo i glömska, och de återstående uppspäckades med nya fabler. Dessa sägner blefvo ock egenteligen icke samlade förr, än Christendomens predikanter till Norden uppträngde, och desse Munkandans redskap voro ej de pålitligaste upptecknare af en oredig och fabelaktig tradition, den de efter sina afsigter vrängde, vanställde och tillämpade. Vi våga således ibland dessa sägner rörande Nordens befolkning ej sätta tro till annat än de allmännaste uppgifterna, och det äfven blott så vida, som de öfverenstämma med de begrep om menniskoslägtets spridande kring jorden, hvilka man efter vidsträkta forskningar funnit närmast enliga med stammnationernas urkunder och de sannolikaste gissningar. Vi anse allmänt för sannolikast att Asien varit Nationernas vagga, och det är ingen tvifvel att de folkslag, som i de öfriga verldsdelar funnits spridda, både genom sina traditioner och genom de caracterstecken som dem utmärkt kunna ledas till en nära slägtskap med de hufvudstammar, om hvilka man antagit att de efter den allmänna floden ifrån Asien utgått att befolka verlden. Europa synes i allmänhet hafva fått sina inbyggare ifrån de nomader, som härstamma af Iaphet, den man antagit såsom Noachs Son. Dessa stammar togo först sitt säte dels omkring Taurus och den Caucasiska bergsryggen, dels mellan Imaus och det Caspiska hafvet. Invandringarne i det Norra Europa hafva blifvit gjorda af Nomadiska stammar ifrån dessa tragter, genom länderna norr om Caspiska och Svarta hafven, i början närmast intill vattudragen, der dalarne mest gynnade det Nomadiska lefnadsättet, eller ännu oröjda skogar lemnade ymnig tillgång till föda åt de oförtrutna jägare, som öfver bergen inträngde i landet. Då vattudragen i äldre tider

sannolikt varit mera vidsräckta än nu, och sjöfarten af de gamla stammarna otvifvelagtigt varit idkad, spridde sig dessa stammar äfven öfver vattnen till aflägsnare orter, och i den mån de under tidens lopp tillväxte och för sitt uppehälle behöfde visträcktare utrymme, framträngde de sålunda allt mer och mer i Norr, samt befolkade länderna Söder, Öster och Norr om Östersjön. I hvad ordning dessa stammar följt hvarandra är omöjligt att utreda. Det allena synes oss af traditionerna antagligt, att de efter de olika orters beskaffenhet, der de nedsatte sig, fört olika lefnadssätt: Dessa Nomadiska horder hafva i våra traditioner blifvit kallade Thussar, Jättar, Jotuner, hvilka vid sina vandringar, påträngde af Schyterna, ständigt drogo sig längre åt Norr, och först befolkade Scandinavien. (a) De Isländska Sagorna, hvilka egenteligen röra den Schytiska stammen, och närmast den sista invandringen från tragten kring Svarta och Caspiska hafven under Asarna, som

(a) Den bästa undersökningen om detta ämne synes mig vara anställd af Gerhard Schöning i hans Afhandling *om de Norskes og endeel andre Nordiske Folkes Oprindelse.* Suhm och Torfaeus jämte många äldre forskare hafva äfven dermed sysselsatt sig, men då Schönings resultat, undersökte i de källor han åberopat, förefallit mig mest tillfredställande, får jag till ofvannämnde afhandling hänvisa dem af mina läsare, som önska ett nogare utförande af mina här gjorda uppgifter eller sjelfva vilja underkasta dem en närmare pröfning. De här antagna hypotheser hafva åtmindstone den fördel, att närmast öfverensstämma med de flesta traditionerna, och bäst förena sig med de sednare facta hvarom vi åge historisk säkerhet. Efter denna hänvisning tror jag mig ej här behöfva ytterligare anföra de äldre och yngre författare hvilka Schöning åberopar — ett anförande, som endast bure framför sig ett fåfängt sken af lärdom, då mina läsare redan hos Schöning finna fullständig anvisning till hufvudkällorna, i fall de sjelfve skulle vilja uppsöka och pröfva dem. Jag bör ej misstänkas att icke känna de mer och

som bestämmer början för Nordens Historiska period, omtala äldre inbyggare i Norden, hvilka såsom innehafvare af de länder de sednast invandrande Horderne ville underlägga sig, framställas såsom till en hög grad fientliga, och likasom af en lägre natur. Ingen ting är vanligare än deras beskrifning såsom Jättar, Dvärgar, Troll m. m. och deras benämning efter dessa begrepp om deras egenskaper, hvaraf har händt, att man af de namn hvarmed de i sagorna utmärkas, alldeles icke kan hafva någon pålitlig ledning till bestämmande af deras härkomst, äfven som man icke fullt kan afgöra på hvilka orter de varit bosatta. Vi kunne likväl taga för afgjordt, att ifrån urminnes tid inbyggare inträngt i Norden till tragterna omkring Köhlen innan Asarnas invandring, hvarifrån något mera ljus börjar sprida sig öfver vår Historia. Fasta landet innehades då af stammar som delade sig mellan Jägare- och herdalefnaden, och kanske äfven genom svedjande småningom började få begrepp om möjligheten att odla jorden. En stillasittande lefnad vid bestämda boningsplatser synes icke ännu hafva varit inrättad, häldst den sjöfart som idkades underhöll begäret för flyttningar, och småningom spridde inbyggare i den då mera än nu vidsträckta skärgården.

Med förbehåll af de möjliga misstag som alltid kunna

2.

mindre grundliga inkast som blifvit gjorda, och ännu kanske göras mot Schönings hypotheser. Kunna ålderdoms-forskare uppgöra andra, som för dem hafva företräde, skall jag efter vunnen öfvertygelse, ej med envishet vidhånga dem, men intill dess må det tillåtas mig, att i detta gissningarnas chaos utvälja dem, som nu synas mig mest sammanhängande: håldst föremålet för detta arbete mindre år antiquiteternas förklaring, än en framställning af Sveriges och Norriges inbördes förhållande sedan de upphunnit en bestämd Statsbildning.

äga rum, när man nödgas i en slags Historisk kedja sammanfatta osäkra och ofullständiga traditioner, villje vi här anföra hvad som, efter våra forskningar, synes Oss sannolikast rörande invandringarna i Norden. Den Japhitiska stammen framställes i de äldsta traditionerna under fyra hufvud-förgreningar neml. Gomeriter, Magogiter, Mesechiter och Thubalither. Om Thubals efterkommande upphöra alla underrättelser i de Österländska traditionerna så snart, att man deraf tagit sig anledning att anse dem tidigast hafva företagit sin vandring Norr om det Caspiska hafvet, och bebodt den då kända verldens Nordligaste tragter, vid den tid, då Magogs stam bodde på södra sidan af floden Araxes, i de Caucasiska bergen inemot det svarta hafvet, Gomers Söder om svarta hafvet omkring den Tauriska bergsryggen, och Mesechs Söder om det Caspiska hafvet. Desse Mesechiter, som äfven blifvit kallade Massageter, företogo en flyttning, drefvo för sig undan Magogiterna eller Schyterna, och gingo öfver till tragten vid Volga-floden, då Schyterne deremot för sig undandrefvo Gomers efterkommande eller Cimmerierna. Vid denna stora folkflyttning, oroades de stammar som förut hade vandrat åt Norr dels af Cimmerierna på ena sidan, dels af Massageterna på den andra, hvarigenom de nödgades att draga sig ännu ytterligare åt Norr, och hvarunder man kan anse möjligt, att de uppträngt ända till Scandinaviens tragter, och der småningom utspridt sig. Men en mindre stam, som i de äldsta traditionerna kallas Budiner, men hvars slägtskap med dessa hufvudstammar ej säkert kan utredas, förföljde de till tragten af Volga vandrande Massageterna, och befästade sig mellan Tanais och Wolga, sannolikt under anförande af en Odin, som genom anläggande af en befästad borg kallad Asgård, och stiftande af en sammanhängande styrelse, stadgade der sitt välde, dock under beständig strid mot

de stammar den utträngt, hvilka i traditionerna förekomma under namn af Thussageter, Thussar, Jättar, Jotar och Jotuner; hvaraf de förstas namn, som hos Herodotus förekommer, synes vara bildadt genom en blandning mellan Thubals afkomlingar och de Massageter, som till dem hade uppträngt, men nu sjelfva af Budinerna påträngdes. Det är möjligt och sannolikt att Budinerne ursprungligt med dem varit af samma stam, men det fientliga förhållandet var genom dessa händelser dem emellan bestämdt, och redan innan Scandinavien af dessa stammar upphanns, föregeck den strid mellan Jotunerna och Asarnas stam, som ger hufvud-ämnet för våra skalders sånger om Gudarna och våra förfäders äldsta bedrifter. Vi antage då, att vid denna första skingring mellan de stammar som sluteligen befolkat Norden, Jotarnas land, eller Jotunheim bestämdes Norr om Budinernas, då desse till skilnad ifrån Jotarna kallade sig *goäe Joter*, *Gudarnas Joter*, eller *GodJoter*, hvarifrån namnet Göther sedermera blifvit härledt, och det land de innehade *Godheim* och *Manheim*, hvarest den äldsta Odins befästade borg Asgård, i tragten mellan Tanais och Wolga, varit belägen.

Det var under deras vistande i denna tragt som Budinerne gjorde sin bekantskap med Vanerna, hvilka sannolikt voro samma stam som blifvit kallad Geloner, en med Greker blandad Coloni, som nedsatt sig vid kusten af Asovska sjön, och således i Budinernas grannskap. Af dessa grannar erhöllo Budinerne sina första begrep om åkerbruk, hvarjämte de lärde mycket af den visdom som i de äldre sångerna så högt prisas. Sannolikt voro desse tragter skådeplatsen för de flesta handlingar, som genom forntidens sånger blifvit förevigade, och hvilka således ej böra tillräknas Norden. Traditionen derom hitkom såsom minnen efter deras förfäder hvilka först här i Norden införde Statsordning och en bestämd Gudsdyrkan.

Den ungefärliga tiden för gränsliniens uppdragning mellan Jotunheim och Godhem, eller den bestämda skingringen mellan Jothnar och Godjoter, synes kunna antagas något sednare än Darii tåg mot Schyterna, hvilket lärer hafva varit hufvud-anledningen till de Schytiska stammarnas inbördes rörelser. Det är ock både möjligt och sannolikt att Jotunerne då redan, under Jägare- och herdalefnaden hade uppträngt ganska långt i Norr, kanske nära den Norra Oceanen och inpå den Scandiska halfön, der de dock möjligtvis vid de Norra kusterna och i fjällryggarna redan hade mött Finska eller Lappska, ifrån Asien utmed kusten vandrande stammar, hvilka i sagorna synas vara antydda genom benämningen *Dvärgarna*, som der ofta omtalas, både såsom grannar och i förbund med Jättarna. (b.)

Genom dessa uppgifter hafve vi dock ännu icke hunnit längre än att bestämma den i Scandinavien rådande hufvudstammens ursprungliga Fädernesland. Sjelfva Scandinavien synes oss ännu bosättas af stammar, hvilka väl ifrån början med den Göthiska stammen måst vara i nära slägtskap, men genom händelserna då redan med densamma stodo i fiendtligt förhållande, och under stridigheterna synas ständigt vika tillbaka för sina förföljare. I Ti-

(b.) I en annan afhandling kallad *Försög till de Nordiske landes, saerdeles Norriges, gamle Gographie* har Schöning utredt de Finska och Lappska stammarnas områden i Norden, och visat huru de der utspridt sig. Man bör påminna sig att i det Norrska språket Finne och Lapp har samma betydelse, ehuru i sednare tider dessa bägge Nationer äro ganska åtskilda. Då Finnar af åtskilliga forskare blifvit ansedde såsom Sveriges uråldriga inbyggare, har detta haft sin grund i förblandningen af dessa benämningar, och kan ej hafva afseende på annat än Lappska Nomad-slägter, efter hvilka spår kunna finnas i våra bergstragter.

dehvarf då folkslagen ännu icke nedslagit fasta bopålar är detta förhållande mindre undransvärdt, och likasom Scytherne vid Darii anfall drogo sig undan inkräktaren hälldre än att med honom mäta sin styrka, kan man föreställa sig att Thussar och Ioter, likaså, flyttade allt mer och mer åt Norr, i den mån de påträngdes af Godherns inbyggare, som tillegnade sig hedersnamnet af *Män* och *Göther*, häldst när man förutsätter att desse redan genom den äldre Odin hade hunnit till en mera stadgad Statsinrättning, och derigenom i sina företag hade en gifven öfverlägsenhet. Ifrån Jotunheim, beläget mellan Dvina och Östersjön ända upp till Norra Oceanen, hafva således de första invandringar skedt i Scandinavien, af de så kallade Thussar, Risar, Jotuner. De vandrade Norr om Bottniska viken, och följde Bergskedjorna, spridande sig sannolikt glest i de stora skogar, som då uppfylde landet, förande ett vildt lefnadssätt, hvarigenom de vunno mycken härdighet, och gåfvo anledning till de beskrifningar på deras öfvernaturliga egenskaper, hvaraf de gamlas sånger äro uppfylda. Men den Godjotiska stammen som trängde dem Söder ifrån upphann äfven slutligen kusterna, dels Söder om Finska viken, dels Öster om den Bottniska. Ifrån den tiden har sannolikt den egenteligen Göthiska stammens inflyttning i Scandinavien tagit sin början, och blifvit verkställd dels ifrån tragten kring Ösel öfver Gottland till Södra delen af halfön, dels öfver Ålands haf till Sverige. Vi hafve fullt skäl att tro att Danskar och Göther först på den förra vägen inkommit i Scandinavien, att de förre nedsatt sig längst Söder och Vester på kusten, på det lågländta landet, som deraf erhöll namn af Danmark, eller låglandet; att de sednare spridde sig kring Wester- och Östergöthland, hvarunder Småland i äldre tider var inbegripet, och äfven inträngde Vester om Götha elf i Norrige Sunnanfjälls, och att de under

detta framträngande förnyat sina strider mot Joterna, hvilka dels fördrefvos och utvandrade till Jutland och öarna, dels besegrade qvarblefvo i landet och småningom blandades med segrarena: dels äfven ständigt ifrån de Norra tragterna ofredade de nya colonisterna, hvilka derföre ändteligen ifrån Godhem inkallade förstärkning, och erhöllo den af en ny flock Godjoter, som öfver Ålands haf inkom till Svea land, fördref och besegrade der Joterna och lade landet under sig, och till en del framträngde öfver fjällryggen till Norrige i tragten af Trondhiem, under anförande af en Thor, som der på Helgeland anlade ett nytt välde, fullbordade segren öfver Jotarna, och stadgade Göthernas besittning af Scandinavien. I anledning af belägenheten fick då landet Norr och Vester om fjällryggen namn af Norrige, och den delen, som dock var belägen Söder om Helgeland der colonien först nedsatte sig, namn af Svea; den Södra delen af Scandinaviska halfön hade redan förut antagit namn af den invandrande Göthiska stammen, och dess Vestra och Södra kuster utmärktes med namn af Danmark.

På detta sätt har den Scandinaviska halfön redan flera århundraden före Christi Födelse varit tagen i besittning af den Göthiska stam, som sedan utan ytterligare hufvudsaklig blandning der bibehållit sig. Särskilda förgreningar hade vid de särskilda inflyttningarna redan uppstått. Sålunda var det Danska folket skildt ifrån de egenteliga Götherna, och dessa ifrån den sist invandrade stammen, som förgrenade sig i Svear och Norrmän, hvilka dock på hvar sin sida om fjällryggen sluteligen blefvo de rådande stammarna, och genom ett oafbrutet vänskapsband förblefvo förenade. Götherne spridde sig i det Danska området, och den Danska stammen utflyttade och stadgade sitt välde på de vid den vestra kusten

belägna öarna, der de möttes af flygtiga Joter, hvilka i synnerhet besatte Jutland, samt äfven med Danskarna blandades. Götherne inträngde äfven Sunnanfjälls i Norrige, der de sluteligen blandades med den Norrska hufvudstammen, som Nordanfjälls hade sitt hufvudsäte och utgjorde det så kallade Throndelaget. Allas gemensamma ursprung ifrån det äldsta Godhem var ett allmänt föreningsband, som inom Scandinavien länge bibehölls, äfven som gemenskapen fortsattes med de i Finland, Rysseland och ned emot Svarta hafvet quarblifvande Göthiska stammar, som dels der stadgade särskilda Stater, dels nödsakade så väl af nya Asiatiska Horders påträngande, som af de oroligheter hvilka af Alexanders, Mithridatis och de Romares inkräktningar föranleddes, voro i ständig rörelse, och åt andra delar af Europa stälde sina tåg, der det Göthiska namnet en lång tid injagade frugtan och förordsakade många Stats-hvälfningar.

När vi föreställe oss Nationer i det tillstånd att de med förenade krafter uppröja ännu obebodda orter, utan att dertill äga de hjelpemedel, som af en högre Vetenskapsbildning meddelas, kunne vi lätt uppfatta en bild af de äldsta Joternas egenskaper vid den tid de underlade sig Scandinavien: Då jagt och fiske utgjorde deras förnämsta näringssätt, måste deras högsta bemödande gå ut på att förvärfva de egenskaper som fordrades till en öfverlägsen skicklighet i dessa yrken, för att öfvervinna de hinder som mötte i afseende på landets råhet, der de vistades, och climatets hårdhet. Kroppens öfning och härdning var ett vilkor för deras bestånd, och de hunno deri till en höjd, som verkat att de med full anledning hos efterkommande slägten blifvit föreställde med numera öfvermenskliga krafter, som af ålder tillades Jättarnas eller Resarnas ätt. Ett hårdt och enfaldigt lynne, och

mot en finare bildning alldeles stridande sinnelag, har vid deras benämning Thussar fästat bemärkelsen af Narr, ond och oförnuftig, hvilka ofördelagtiga caractersdrag ännu mera tillegnades dem af de efter dem inflyttande Götherna, som dels sjelfve redan hade upphunnit en högre förstånds-odling, dels på allt sätt bemödade sig att nedsätta sina motståndares värde. Traditionerna, rätt förstådda, beskrifva Joterna såsom starka, härdiga, tarfliga, lätt förnöjda och både af natur och vana danade för Norden, dess bergstragter och köld. Barnen härdades ifrån den spädaste åldren efter climatets och lefnadssättets fordringar. De badades i snön och floderna, och lemnades utan vård att sjelfva hjelpa sig fram i det vilda landet som omgaf dem. Tidigt öfvades de i jagt och fiske och att sjelfve förvärfva sin föda. Alla kroppsöfningar rigtades derhän att göra dem starka, raska och viga, och oförskräkte att springa, simma, klättra i klipporna, brottas, löpa på skidor, och använda de den tiden öfliga vapen. Inga bestämda sedvanor hindrade kropparnas naturliga utveckling, utan den lemnades obehindrad åt hvart individs särskilda anlag, utan att någon klemig omsorg sträcktes till dem, som ett oblidt öde gjordt oförmögne att vinna en nödig bildning. Fjällen voro Jotarnas mest älskade bonings-platser. De bodde först i bergskulor och jordhyttor, sedan i hyttor flätade af grenar och löf, intill dess de begynde att uppresa byggningar af trä. Att vid byggningar använda mycken möda, var mot deras sinnelag, då de ej gerna fästade sig vid någon viss ort, utan hälldst flyttade omkring skogarna efter sin hufvud-närings behof. Deras föda var mest vildbråd och fisk, utan konst anrättade: de kände ännu icke några konstiga oeh hetsiga drycker: deras drägt tillverkades mest af slagna djurs skinn. I förtroendet till egen styrka och skicklighet, grundadt i en

hög

hög färdighet att använda all physisk kraft, låg deras lugna mod. Friheten, i den vidsträcktaste bemärkelse, var det käraste de ägde. Den omgifvande Naturen, och en rå men kraftig inbildnings gåfvas bemödande att förklara dess skiften, gaf dem de första religions-begreppen. De dyrkade Solen och elden, under bar himmel, i invigda skogar och lundar, utan tempel och bilder. Då i de Norra orterna Solen årligen en lång tid var för dem på Horizonten osynlig, syntes de försänkta i en djup sorg. Vid den tidens annalkande då erfarenheten hade lärt dem att Solen för dem åter skulle bli synlig, sändes bud upp på de högsta bergen för att efterspana dess önskade återkomst. När desse förkunnade att hon åter började synas, anställdes en allmän högtid, hvilken kallades Jul, och ännu är bibehållen, fastän använd efter Christna Religionsbruk. Denna tro och denna dyrkan följde Joterna äfven efter deras flyttning till Södrare orter, och den spridde sig i uråldriga tider öfver hela Scandinavien.

Man har inga traditioner som upplysa att Scandinaviens Joter lefvat under någon annan Stats-form, än den enklaste husfaderliga, som af sig sjelf genom famille-lifvet uppkommer. Någon annan ägande rätt än den som genom styrkan och besittningstagandet förvärfvades, synes ej hafva varit satt i fråga, och ständiga berättelser förekomma om inbördes röfverier, hvilka ej allenast ansågos tillåtna, utan äfven betragtades såsom prof på mandom och dygd. Vinnings- och ärelystnaden förenades att bilda skogsröfvare och Vikingar. Den egenteliga Stats bildningen hörer till den tiden då den Godjotiska eller Göthiska stammen i Scandinavien inkom, och nödgades med magt försvara de länder som den der tagit i besittning.

3.

När vi besinne att Götherne utgingo ifrån den stam, som redan i den äldsta Odins tid, vid tragten mellan Volga och Don, hade bildat en ordentlig Stat, der fått begrepp om lagar och en allmänn Gudsdyrkan, beundrat Asarnas visdom och haft umgänge med Vanerna eller de Grekiska Colonisterna Geloner vid Tanais, så finne vi lätt det desse Göther måtte hafva hunnit längre i odling, än de för dem flygtande Joterna. Sjelfva deras bemödanden att framför sig borrtdrifva Joterna skedde under formlig styrelse, och de spridda grenar som gingo öfver Östersjön bibehöllo sin hufvudstams sedvanor, tro och tankesätt. Dessa medförde således, utom mera utvidgade begrepp om sättet att använda naturens frivilliga alster, äfven mera stadgade bruk i afseende på samhälls-lefnaden, begrepp om en frambringande arbetsflit och de första sattser om en folks-religion grundad i öfversinnliga föreställningar, sådana som de i Asarnas läror förekomma.

Före den sista Odins, eller Sigurd Fridulfssons ankomst är man dock icke i stånd att uppfatta ett redigt begrepp om någon Stats-inrättning i Sverige och Danmark. Man märker allenast att Danskar på den Vestra kusten, Göther i Södra delen af Scandinavien, och Svearna i det nuvarande Svea Rike bosatt sig, och att ifrån uråldriga tider, dessa tragter blifvit indelade i de landskap som ännu bibehålla sina namn. Dessa namn utmärka dock egentligen tragternas inbördes lägen, såsom Westmanland, Upland och Södermanland, Öster- och Westergöthland, eller tragternas beskaffenhet, såsom Jernberaland och Dalarna, Nerike m. fl. utan att synas antyda några särskilda der upprättade välden. Man kan likväl föreställa sig att när de nya Colonisterna invandrade, de spridt sig kring landet, i flockar lydande under sina husfäder eller krigshöfdingar, hvilka i orterna bibehållit den myndighet de under tågen innehaft och kanske sins imellan varit för-

bundne till försvar. Man agte sig framför allt att anse Scandinavien, likasom det medlersta och Vestra Europa, i större eller mindre lotter fördeladt emellan inkräktande öfverherrar. Till en sådan inkräktning och deraf härflytande läns förhållande mellan Statens öfverhufvud, och jordägarena, finnes i Scandinavien intet spår. Ett gemensamt öfverhufvud saknas före Sigurd Fridulfssons tid, men landets fördelning i fylken synes deremot förut vara genom sjelfva colonisationen verkställd. Den enda person hvilken i traditionerna förekommer såsom på något sätt i besittning af en vidsträckt magt är *Gylfe* bland Upp-Svearna; men dels har man intet bestämdt begrepp om beskaffenheten af hans myndighet, dels är det full anledning att anse den ganska inskränkt, då man berättat, att sedan han insett behofvet af en Statsordnings införande, han sjelf skulle hafva i minnet återkallat den ordning som rådde i Godheim hos hans Stamfäder, sjelf rest för att närmare lära känna deras inrättningar, och inbjudit Odin att blifva Nordens Lagstiftare. Då allt hvad som berättas om Regerande ätter och stiftade stater för denna period, synes oss fullkomligen apocryphiskt, härlede vi med full förtröstan att ej göra något afdrag på vår Stats-ålder, dess första bildning ifrån Sigurd Fridulfsons invandring. (c.)

Med Norrige var förhållandet något annorlunda. Joterne som bäst trifdes i fjälltragterna, eller ock redan tidigt vid hafskusten på Vestra sidan om fjällryggen öfvat sig vid lefnaden till sjöss, voro ej der så lätt fördrifna eller utrotade ur sina gamla boningar, som på den Svenska sidan. Den Göthiska stam som i sällskap med Svearna till Scandinavien ankom, och under anförande af en Thor öf-

(c.) Härom kan ses, utom Torfaeus och Schöning Hallenbergs anmärkningar öfver första delen af Sven Lagerbrings Svea Rikes Historia sid. 6 och följande.

ver fjällen till Norrige inträngde, dels mötte der mera motstånd, dels nödgades nöja sig med att stadga sitt välde utan att fullkomligen kunna fördrifva sina fiender. Det förra verkade att deras Coloni tidigare erhöll form af en concentrerad Stat, det sednare att Joterne sjelfve bildade omkring dem små stadgade välden. Denna Coloni nedsatte sig först på Helgeland, och spridde sig derifrån endast småningom Söder ut i landet. Många Jotiska stammar upprättade i Dalarna små välden under egna Höfdingar, och bibehöllo länge gemenskapen genom fjällryggen med sina stamförvandter, som ännu i Finland i tragten af Österbotten qvarblifvit. Thor, som grundade de nya Colonisternas välde, vann af sin stam Gudomlig dyrkan, och ehuru, genom åminnelsen af Godheim, Odin och Frey ej voro dem okända, blef Thor likväl deras högsta Gudomlighet, och i den mån desse Colonister hunno sprida sig, spriddes äfven hans dyrkan omkring Norrige. Sålunda vet man att till denna Thors ära voro rygtbara tempel anlagda vid Möre i det Trondhjemska, Raudeij eller Rödöen i Nordlanden, Gaulom och öen Mostur i Bergen, men i synnerhet vid Hlade Nordanfjälls och Gudbrands-dalen Sunnanfjälls. Tragten kring Trondhjem blef ock ifrån denna tid ansedd som Norriges hufvudort, hvarom framdeles mera. Dessa Colonister nödgades likväl tåla att en *Haloge*, af Jotisk stam, just på sjelfva Helgeland upprättade en oberoende Stat, och att nya inflyttningar gjordes af Joter dels öfver fjällen, dels sjöledes. En vid namn *Dumbr* nedsatte sig vid Salten, och i Numedalen upphöjde sig Jotiska slägter till ett stadgadt välde.

Efter de grunder för tidens beräkning som synas oss sannolikast har Sigurd Fridulfsons invandring i Norden begynt mellan 100 och 70 år före Christi Födelse. (d.)

(d.) Om de säkraste grunderna för den äldsta Tideräkningen må äf-

Traditionerne hafva underrättat Oss, att under än mera aflägsna tidehvarf en Odin vid tragten af Tanais hade stadgat det gamla Manheimska väldet, för hvilket Joterna förehade flyttat sit Jotunheim ytterst emot vår Nord. Föreningsbandet för denna Stat var den Asiska Gudaläran, som der i sin fullkomlighet var upprättad och förvarad af sjelfva den Asiska slägten, men endast såsom en tradition sväfvande för de Göthiska stammar hvilka vi uppgifvit, såsom redan ankomna till Scandinavien. När Sigurd Fridulfson till dessa stammar anlände, och medförde den Asiska Gudaläran, samt sjelf var en ättlägg af Manheims Gudomliga stam, erhöll han ej allenast af Götherna Gudomlig dyrkan, utan dels tillegnade han sig sjelf, dels tillade de beundrande folken honom alla de egenskaper och bedrifter, som tillhörde den äldre Odin, samt såsom hörande till denna sednares Historia antogo alla de händelser, som rörde hela hans ifrån den gamla Odin nedstammande slägt. Traditionerne om denna Sigurd Fridulfson hafva således i denna enda persón sammanfogat alla successiva omständigheter, som under en längd af år angingo hela den Regerande Asa-ätten, och derigenom i mörker sänkt en stor del af dem, som egenteligen röra Norden. Vi lemne åt andra att ur detta chaos utreda sammanhanget med de vidsträckta krigståg som denne Sigurd Fridulfsson före sin ankomst till Norden säges hafva utfört, och huru han rundt omkring det Norra Tyskland skulle hafva grundlagt välden för sina många Söner. Om i dessa orters traditioner de der Regerande ätter leda sitt ursprung ifrån en Odin, kan sådant på många sätt

ven läsas Torfaeus, Schöning och Hallenberg. De skiljagtigheter som i detta afseende mellan de mest grundliga forskare kunna uppstå, kunna dels lätt förklaras, dels lätt sammanjämnkas. Att tro sig kunna komma till fullt noggranna bestämningar är orimligt.

förklaras: men vi inskränke Oss här till hvad som rörer Scandinavien. (e.)

Då den Göthiska stammen undanträngde den Jotiska, är det ganska sannolikt att den sjelf nödgats draga sig åt Norr, för att freda sig för andra påträngande Magter. Dels de Finska med Hunner blandade stammar som kommo ifrån Asien, dels de oroligheter som vid tragterna kring Svarta hafvet verkades af Persiska inkräktare, af Grekernas strider med Thracierna och de vid Donau boende Scyther, och sluteligen af Mithridatis kamp mot Romarena, hafva kunnat föranleda Götherna att allt mera Norråt flytta sitt Manheim. Att med Hunner blandade Finnar följt dem och bosatt sig dels vid Ishafvets kuster, dels i tragter af Ryssland och Finland, dertill har man så tidiga spår, att strider mellan dem och till och med Joterna omtalas. Traditioner uppgifva äfven de sednare anledningarne, och vi sätte nästan utom all tvifvel, att vid den tiden då Götherne invandrade i Scandinavien, hade redan det gamla Manheims hufvudstam upphun-

(e.) Man har vanligen föreställt sig att Odin såsom inkråktare kommit till Norden. Författaren har deremot antagit den mening, att han såsom Religions- och Lagstiftare hår fredligen stadgat sitt anseende. Denna mening stödjes derpå, att traditionerne ej omnämna några våldsamheter hvarigenom han skulle hafva kufvat de länder i Scandinavien der hans lära infördes. Det heter, att han insatte sina Söner till Regenter i åtskilliga länder, men skulle detta hafva skett efter föregånget våldsamt kufvande, så skulle den folkstam hvarmed han förut utvandrat hafva varit osägeligt talrik, för att under en så lång vandring ej borrtsmälta till vanmagt. Dessutom omtalas bland dem som med honom kommo till Norden inga andra än Asa-åtten, och Odins närmaste förtrogna. Efter någon National-inflyttning vid hans tid finnas inga spår. Hans bemödande att genom sin lära hos folket utbilda en krigisk anda, synes äfven bevisa att han ej stadgat sin magt öfver kufvade Nationer.

nit Ryssland, och den Södra kusten af Östersjön. Det är till dessa trakter vi tro att Sigurd Fridulfsson ifrån Tanais skulle hafva hunnit, när Gylfe uppsökte Asarna, och derifrån vi anse att Sigurd Fridulfsson företagit utförandet af sina planer på Scandinavien. Det blifver genom denna hypothes lätt begripligt, huru han kunnat upphöja sin stam till rådande i Gardarike, och der lemna öfverstyrelsen åt sin son *Sigurlam*, om hvilken äfvensom angående alla så kallade Odins Söner det är Oss likgiltigt, om de verkeligen varit det, eller blott erhållit detta namn såsom en sanction för opinionen om ett Gudomligt ursprung, Denna Sigurlams gifte med Gylfes dotter Hejdi, bevisar en närmare bekantskap mellan Sigurd och Gylfe, och göra sannolikt, att Gylfe, som i Sverige hade det mesta anseendet, villigt inkallat Sigurd, till stöd för sin egen magt, eller för att genom traditionens kraft bringa Scandinaviens inbyggare under en stadgad Stats-form. Att denna Odin såsom inkräktare hitkommit derpå, finnas inga spår. De vilkor hvarpå han i Scandinavien nedsatte sig voro tvärtom förbindelsen att värna landet för öfvervåld, att unherhålla och besörja den allmänna Gudstjensten, att döma mellan landets innevånare. Icke heller finnes att han haft något annat medfölje, än hans så kallade Söner och Asar, eller den stam som i sitt förvar hade Gudalärans hemligheter, och det anseende han vann grundade sig på erkännandet af hans öfverlägsna vishet, sedan Gylfe offenteligen genom en anställd täflan pröfvat densamma. Göthernas gamla Gudaslägt uppenbarade sig för dem å nyo i Scandinavien, och der uppstod ett nytt Manheim under skydd af deras gamla Gudar, som åter vistades midt ibland dem.

Meningarne äro delade om den väg hvarpå Odin till Sverige anländt. Det är ock likgiltigt om vid öfvergången ifrån Finska vikens kust till Scandinavien Sigurd

Fridulfsson först anländt till Gottland eller Fyen. Ifrån endera stället anställde han undersökningar rörande sin bosättning i Scandinavien. Då det är bevisligt att han ej kom för att underlägga sig landet med härsmagt, är det till och med sannolikt att han ej ens directe eftersträfvat den högsta Styrelsemagten. Den tillföll sannolikt aldrig honom sjelf, utan i följe af det anseende han såsom Religionens föreståndare och landets Domare förvärfvade, och hvilket, på hans efterträdare öfverflyttadt, medförde genom tidens längd ett vidsträcktare välde. Traditionen säger att en quinna benämnd Gefion sändes af honom till Gylfe, och att genom hennes underhandlingar Gylfe inrymt åt Sigurd ett ställe vid Mälaren, der han anlade Sigtuna, till det Offerställe hvarest den allmänna Gudstjensten skulle förrättas. Att Gylfe derefter nedstigit ifrån sin magt eller anseende, dertill finnas inga spår. Den nya Staten begynner under en alldeles theokratisk form, och alla Odins inrättningar i Sverige synas endast angå den offentliga Religions-inrättningen. Men derpå har ock ursprungligen all Statsinrättning först grundat sig, och det är af detta skäl vi anse denna Sigurd Fridulfsson för den Svenska Statens Stiftare. Någon Konungamagt anse vi aldrig hafva blifvit honom tillegnad, och denna magt tillföll icke ens i längden hans egna afkomlingar, då Ynglinga-ätten bevisligen stammade ifrån hans följeslagare *Niord*, som icke en gång tillhörde Asarnas ätt, utan var en Vaner.

Den Sagan att Gefion med sina Söners tillhjelp flyttat ett stycke land, i hvars ställe sjön Mälarn sedan uppkommit, till Sundet, och der lagt ön Själand, kan ej annorlunda förklaras än att Gefion af Gylfe erhållit besittnings-rätt till denna ö. (f.) Gefion ägtades af Odins Son Sköld,

(f.) Se Hallenberg l. c. sid. 7.

Skjöld, som på Själand anlade *Ledre*, hvilket sedermera blef de Danska Konungarnas säte. Någon inkräktning af det fordna Danska väldet omtalas icke heller. Skjöld synes äfven hafva nöjt sig att här i Odins spår vara Religions-stiftare, ehuru hans ätt likväl sedermera för sig bibehöll den Borgerliga magten. Ifrån denna tid, och i synnerhet sedan Gudstjenstens hufvudsäte flyttades af Ungre Frey ifrån Sigtuna till Upsala, begynnes i Danmark och Sverige den Politiska Stats-bildningen, och Ynglingar och Skjöldungar synas tidigt söka upphäfva sig till af hvarandra oberoende Furstar. I Norrige fick Statsbildningen ett helt annat utseende.

Redan vid Göthernas första inträngande i Norrige under Thor, hade deras bemödande att ensamme sätta sig i besittning af landet, der haft mindre framgång, än deras stamförvanters i Sverige. Dessa Norrska Göther hade ock tidigt fästat sin dyrkan vid sin anförares minne; och när Sigurd Fridulfson ifrån Sverige, mellan 40 och 30 år före Christi Födelse, i deras spår insände sin Son *Seming* i Norrige, att der införa Asa-läran, fann han dels sina äldre slägtingar i besittning af en mindre magt, dels deras egna Religions-sattser och bruk redan så bestämda, att den nya lärans mera vidsträckta omfattning på dem icke gjorde samma intryck som på Götherna öster om Köhlen. *Seming* förmådde sålunda blott på Helgeland upprätta ett obetydligt välde, mindre understödd af sina egna stamförvanter, och alltid ännu oroad af de Jotiska Höfdingar, som i Norrige hade bibehållit sig, eller å nyo ditflyttade.

En betydlig ny inflyttning af Joter inträffade ock i Norrige, sednare än Semings ditkomst, och sannolikast någon tid efter Christi Födelse, den neml. under Nores och Gors anförande.

4.

Fornjother (g,) nämnes såsom Höfding i Quenland, eller Österbotten, för en Jotisk stam, som vid flyttningen till Scandinavien der hade quarstadnat. Han hade tre Söner *Hler* eller *Äge*, *Loge* och *Kare*. *Hler* nedsatte sig i Skärgården, der en Ö efter honom blef kallad Hlessö. *Kares* Son hette *Froste*, dennes Son *Snjö* den gamle, hvars Son *Thore* eller *Thorre* efter sin Fader var Höfding i Quenland. *Thore* var en stor Blotman, nitisk att offra åt Gu-

(g.) Det är mig ej obekandt att de uppgifter som här, enligt det gamla fragmentet Fundiun Noregur, anföras, af många granskare äro betviflade. Jag vill ej heller gifva dem anspråk på full Historisk säkerhet, en egenskap som de dela med de flesta traditionella berättelser. Men de må här få ett rum, enär de innehålla de meningar, som hos Norriges innevånare allmännast varit rådande, i afseende på de många Småvålden hvari Norrige i den mest aflägsna ålder var fördeladt. Att Volumens vidd derigenom ökas är utan tvifvel en mindre olägenhet, än om gamla berättelser, som ifrån ålder af opinionen varit hyllade, alldeles skulle förbigås. Det lärer ock ingen hafva rätt att alldeles förkasta deras Historiska innehåll, innan något annat fullt sammanhängande och bevisligt kan uppgifvas: håldst dessa uppgifter åtmindstone hafva den förtjenst, att i full enlighet med den ur andra källor bevisliga sanningen framställa Norriges tillstånd före envåldsmagtens stadgande af Harald Hårfager. Af samma skäl har jag ej tvekat att anföra åtskilliga flera fabelagtiga uppgifter, hvilka icke heller för mig synas värdiga att tillmätas Historisk pålitlighet. Läsaren må efter behag dervid fästa sitt förtroende: jag anför allenast traditionerna, öfvertygad, att deras bestämda innehåll numera aldrig med säkerhet kan utrönas; och jag drager af dem intet annat resultat, än att framställa Norriges fördelning i många små Stater före Harald Hårfagers tid: ett factum som synes säkert, och som på det mest tillfredsställande sätt är förklaradt genom de slägt-ledningar, som i de anförda traditionerna innehållas, hvarpå otvifvelagtigt i äldre tider arfs-anspråk varit grundade. Se allmänna Handlingar till första Delen N:o 1.

darna. Han anställde årligen midt på vintern en stor Offerhögtid, som kallades Thores Offer, hvarefter den månaden då denna Högtid firades ifrån urminnestid blifvit kallad Thors månad. Vid en af dessa Offer-fester försvann under högtidligheterna Thores Dotter *Goa*. Då man var öfvertygad att hon efter tidens sed blifvit borrtröfvad, letade man efter henne öfver allt i granskapet, men förgäfves. Thore anställde då ett nytt Offer för att af Gudarna vinna upplysning, hvart hans Dotter hade tagit vägen, men alla hans bemödanden dertill förblefvo fruktlösa. Tvänne hans Söner *Norr* och *Gorr*, gjorde då, sedan trenne år förlupit, en inbördes förbindelse, att på olika vägar utvandra till hennes uppsökande. *Gorr* steg om bord på sina skepp, seglade Söder ut utföre Bottniska viken, följde Östersjön utmed Svenska kusten, anlände till Danmark och besökte på Hlessö sina fränder Hlers efterkommande, och begaf sig derefter till Norriges Skärgård. Norr dröjde till vintern, då snö hade fallit, och han kunde begagna skidföret öfver fjäll och sjöar. Han ställde sin kosa Norr om Bottniska viken upp till Finmarken, der han mötte kringvandrande Lappar hvilka sökte hindra honom, men dem han lätt skrämde på flygten. Han följde derefter fjällryggen Vester åt till dess han upphann de tragter, hvarifrån vattnen runno åt Vester emot hafvet. Han närde sig och sina följeslagare genom jagt efter villebråd, som i skogarna fanns i öfverflöd. Ändteligen framkom han till en stor hafsvik, den som nu kallas Throndhjems fjorden. Denna vik var omgifven af vidsträckta dalar, omkring hvilka han utbredde sig lika som eldslågan öfver åkerfälten. Han underlade sig hela denna dalsträcka, och satte sig till Konung öfver de härader som lågo inom fjorden. Han dröjde der öfver sommaren, till dess han på snön åter kunde fortsätta sin vandring. Följande vinter fortsatte han vandringen Söder åt öfver Möret än-

da till en stor sjö, som kallades Mjors. Då vände han åt Vester på Dofre fjäll, der det berättades att hans folk, som han skickat före sig hade blifvit öfvervunnet af en Konung benämnd Sogne. Han vandrade då genom Valdres till Sognefjord, der han fullkomligen besegrade Sogne, som gjorde honom motstånd. Sedan han någon tid vistats vid Sogne fjord, kom honom der hans Broder Gorr sjöledes till mötes. Ingendera hade ännu erhållit någon kundskap om Goa. Bröderne öfverenskommo att dela landet emellan sig så, att Norr skulle besitta fasta landet och Gorr alla öarna. Norr vände derefter sin kosa till Uplanden, som nu kallas Hedemarken, hvilken då lydde under en Konung vid namn Rolf af Berge, en Son af Svade Jätte ifrån Dofre, och Sonson af Asa Thor. Denna Rolf var den som hade borrtfört Goa. Det kom till en enviges kamp mellan Rolf och Norr, och de stridde länge, utan att någondera sårades. Sedan de pröfvat hvarandras krafter ingingo de förlikning, Rolf fick behålla *Goa*, och Norr tog till ägta Rolfs syster *Hadda*. Norr återvände sedan att å nyo taga i besittning de länder han hade underlagt sig.

På Herravälden i Norrige giordes nu anspråk af Höfdingar först af den äldsta Jotiska stammen, för det andra af den Göthiska Thors efterkommande, för det tredje af Semings ätt, och sluteligen för det fjerde af Norrs och Gorrs slägt. Ingendera af dessa var ännu nog mägtig att alldeles kufva de andra, hvarföre landet delades mellan dem alla, hvilket äfven lättades af landets naturliga läge, då det är afskiljdt i många dalar mellan bergsgrenarna och har stora samlingar af öar vid kusterna. Betydliga stridigheter föregingo denna delning, i synnerhet mellan Norrs och Gorrs egna afkomlingar, och under dem uppreste sig ännu flera smävälden. Sådana småvälden fun-

nos således vid denna tid. (h.) På Helgeland först under *Haloge*, af Jotisk härkomst, der dock Semings ätt sedan inträngde sig, och väldet ändteligen skiftades mellan de Jotiska och Odinska ätterna. *Nummedalen*, som intogs af Norrs Son Thrand, men der väldet skiftades mellan Gorrs efterkommande, Norrs Söners *Gards* och *Raums* efterkommande, samt Semingrs. *Thronden*, mest under Norrs efterkommande, men äfven någon tid under Semingrs. *Nordmöre*, *Sundmöre*, *Fjorden* och *Fiala Fylke*, *Sogn*, *Hordeland* och *Wors*, *Rogaland*, *Agden*, *Thelemarken* och *Haddingdalen*, *Valdres* och *Westfolden*, *Hringerike*, *Raumarike*, *Alfhem*, *Hadeland*, *Gudbrandsdalen*, *Raumsdalen*, *Hedemarken* och *Jadar*, *Sollöer* och *Uplanden* mest under Norrs efterkommande, men äfven ibland under Gorrs, samt sluteligen under den sedermera i Norrige inflyttade Svenska Ynglinga-ätten, som först uppröjde *Wermland*, och derifrån utbredde sig i Norrige. De förändringar af beherrskare dessa Stater undergingo föranleddes dels af krig, dels genom arfskap i följe af slägternas inbördes giften; men landets styckning i dessa särskilda små-stater, bibehölls ända till dess Harald Hårfager upphäfde sig till Norriges Envålds Konung. Stats-bildningen hade således i Norrige i intet afseende ursprungligen någon allmän character, och bestod ej i någon National-förening för gemensamma föremål, och något tillfälle hade ock icke före Envålds-magtens införande erbjudit sig, som gjort en sådan förening nödvändig, enär ingen utländsk magts styrka ännu hade tvungit Norriges inbyggare till sjelfförsvar. Denna förening måste sluteligen genom inkräktning af en inhemsk Höfding tillvägabringas, hvilket framdeles vidare skall utvecklas.

(h.) Dessa uppgifter åro samlade ur Nordens äldsta Historiska Sagor. Torfäus och Schöning hafva egentligen haft den förtjensten att utreda och sammanföra deras invecklade innehåll, och åro äfven här med föga afvikelser följda.

Om man anställer en jämnförelse mellan de tre Nordiska Staterna vid denna tidepunkt af deras första bildning, upptäcker man i dem betydliga olikheter, härrörande af hittills anförda tillfälligheter, hvilka bestämt deras framtida olika utveckling. Ingendera var ännu så sammanbunden till en hel Stat, att ens någon annan bestämd gränseskillnad mellan Nationerna ägde rum, än den som kunde föranledas af olika läge och olika behof i de länder som utgjorde deras område. De Svenska och Göthiska stammarna voro i besittning af ett vidsträckt sammanhängande, och i afseende på frugtbarheten förhoppningsfullt land, hvarest i den mån landet, genom den tillväxande folkmassan uppröjdes, alla interessen blefvo allt mer och mer gemensamma, lätt meddelades och sammanknötos, och Colonisternas förening till ett helt mycket befordrades, sedan firandet af allmänna högtider ifrån de aflägsnaste trakter samlade landets inbyggare, bildade en gemensam Gudsdyrkan, och föranledde öfverläggningar om gemensamma angelägenheter. Den Danska stammen, som innehade blott en smal sträcka af fasta landets kust, hade sina uträkningar rigtade mera bestämdt på sjöfarten, och i den mån öarne lades under dess välde, skulle de fördelar, som genom Vikings-färder och Handel kunde förvärfvas, blifva dess hufvudsakliga föremål, och individuella interessen inom Nationen taga öfverhanden öfver de allmänna. Denna stam var dessutom allt för litet talrik för att ännu söka utbreda sig åt landsidan, der de nästgränsande Götherna alltid hade varit densamma öfvermägtige, och det synes äfven att likhet i Tros läror och Gudsdyrkan närmat den så till den Svenska Staten, att under då varande obestämda Statsförhållanden det ej med visshet kan afgöras, om fasta landets kust-inbyggare ansett sig underdånige öarnas beherskare, eller såsom förenade under egna små välden, af andagten blifvit kallade att deltaga i Upp-Svearnas Offer-högtider. Någonbe-

stämd söndring mellan kustens invånare och det öfriga fasta landets ägde sannolikt ej rum, förr än de förra hade underlagt sig öarna, och deras Konungar dit flyttat sitt säte, med bibehållande af sitt anseende på fasta landets kust. Norriges fördelning i en myckenhet små oafhängiga Stater, som icke hade någon föreningspunct, både Höfdingarnas och undersåtares ursprung ifrån olika, och till och med fiendtliga stammar, skiljaktigheten i Religions-läror, då ingen bestämd och gemensam Gudsdyrkan i Norrige tog öfverhanden, allt bidrog att skingra dess Höfdingar och Små-stater, och rigta verksamheten mindre på landets inre förhållanden, än på de äfventyr tidehvarfvet erböd åt starka kämpar och dristiga sjöfarande. Famille-strider och arfkrig söndrade Höfdingarna, och det var i synnerhet ifrån Norrige de kämpar utgingo, hvilka antingen såsom oberoende Wikingar använde sin tid innan de ärfde sina fäders välde, eller i främmande Hof antogo tjenst såsom utmärkta krigare, för att samla ära och rikedomar.

Upprättandet af större Stater, synes af allt detta ej hafva varit föremålet för de i Norden först infiyttade Göther. Sjelfva Odin sträckte sin omsorg föga till en politisk Lagstiftning, och insatte sina följeslagare att skipa lag och rätt bland folket, mest för att stadga och sprida den Gudalära han predikade. De första Konungarne af Ynglinga ätten synas ej heller hafva gjort något anspråk på politisk öfvermagt öfver landet, utan nöjde sig med den agtning de vunno såsom Gustjenstens högsta föreståndare, hvarigenom landskapens Höfdingar och inbyggare visserligen kommo i ett slags beroende af dem, och till dem erlade en slags skatt för att bestrida omkostningarna till Offren, men för öfrigt ej synas hafva erkänt någon underdånighet. Det var först under tidens längd,

som dels begäret att härska vaknade, dels ock det blef en nödvändighet för dem att söka en bestämd magt, då lefnadssättet och tidens anda föranledde dertill att andra Höfdingar genom sina bragder och derigenom förvärfvad rygtbarhet, lätt satte sig i bredd med dem, och kanske ofta förolämpade dem, samt gjorde deras i blotta opinionen grundade anseende tvetydigt. De märkvärdiga händelser som under denna tiderymd i Norden inträffade, stå derföre sällan i ett politiskt sammanhang med hvarandra: de äro i allmänhet endast enstaka yttringar af enskild kraft, och röra sällan annat än personliga förhållanden, hvari folken hade ingen eller ringa del. Hvarje Höfding för ett större eller mindre område, hvar och en krigsman som hade råd att utrusta fartyg och skaffa sig följeslagare, sökte att genom krigiska äfventyr vinna ära och rikedom. Efter slutad härnad återvände de hem med sitt byte, och njöto Konunga-namn och vördnad, utan att råda öfver något land, eller stå till Staten i någon särskild förbindelse. Lugn var ej föremål för någons begär, och endast styrkan syntes gifva rättigheter. Slägtskapen mellan Nordens trenne Nationer hindrade ej att de inbördes tilläto sig våldsamheter. Svenskarnas krigsföretag sträckte sig dock af ålder förnämligast mot Finland och de öfrige Östra länderna. Danskarnas rigtades åt samma håll, i synnerhet åt Östersjöns Södra kuster, samt Europas Vestra kuster vid Atlantiska hafvet. Nordmännerne hemsökte mest öarna i Atlantiska hafvet, samt dess kuster, men åtföljde äfven ofta de andra Nationerna i deras företag. Ofta träffades dessa Wikingar, förödde hvarandra inbördes, och undanryckte hvarandra segren. Deraf uppstodo inbördes hämndekrig, hvilka efter tidens tankesätt gingo i arf, ifrån Fader till Son, och mellan Fosterbröder, som förbundit sig att hämnas hvarandras nederlag.

Sålunda

Sålunda var hjeltedaternas tidehvarf ingalunda ordningens, men oordningarne skulle ock sluteligen väcka eftertankan hos dem som kände sig äga någon förmåga att hämma dem. Mellan Norrska krigshöfdingar och Upsala Konungar föreföllo åtskilliga fegder af denna egenskap, äfvensom Norrska Wikingar ofta ströfvade och gjorde inkräktningar i de Danska länderna.

Det hörer ej till vårt ändamål att här i en oafbruten kedja berätta Danmarks och Sveriges Historia. Den finnes af bägge ländernas inhemska häfdatecknare så mycket utredd, som med våra torftiga urkunder varit möjligt. Här är tillräckligt att anmärka, att dessa bägge Stater tidigare än Norrige hade blifvit sammanbundne till lydnad under ett öfverhufvud. Den Danska Staten, till sitt läge spridd på kuster och öar, hade likväl blifvit bragt under en gemensam öfverkonungs lydnad, sannolikast af en Konung vid namn *Gorm*, om hvilkens lefnads-period man väl icke är ense, men dock med tämlig sannolikhet kan antaga att den inträffat, innan samma händelse föreföll i Sverige, hvilket ej skedde förr än Ingiald, med tillnamnet Illråda, i sitt försök dertill misslyckades, men hans planer blifvit utförde af hans besegrare, en Skånsk Fylkis-Konung *Ifvar Widfamne*, som äfven lyckades att uppstiga till beherskare öfver det Danska Riket. En hastig framställning af Norriges tillstånd under denna period, skall leda Oss att närmare inse dessa Staters förhållande till Norrige, under densamma.

Norrige var, såsom redan ofvanför är uppgifvit, beherrskadt af en myckenhet små Konungar. Vi vilje anföra hvad som berättas om de Norrska små Staternas öden

under samma tiderymd. Om än Statens politiska utveckling deraf alltför litet blifver synbar, om än traditionerna derom ofta nog äro orediga, är dock minnet af Nationernas Hjeltar och deras bragder alltid för efterkommande behagligt, och desse händelser skola tjena att förklara Norriges belägenhet vid den tidepunct då Envåldsmagten der uppreste sig, samt de förhållanden hvarunder den stadgades, och hvarur Norriges ställning såsom en hel Stat sedermera klarast utvecklas.

Bröderne *Norr* och *Gorr* hade sig emellan gjort den öfverenskommelse, att *Gorr* skulle nöja sig med de öar som lågo längs utmed den Norrska kusten, hvaremot besittningen af fasta landet borde tillhöra Norr. Genast efter *Gorrs* död uppstod tvist rörande denna fördelning. *Gorr* hade efterlemnat fyra Söner *Hejter*, *Mejter*, *Gejter* och *Bejter*. Desse förde alla titel af Sjö-Konungar, och utmärkte sig såsom mägtiga hjeltar, hvilka företogo sig inkräktningar i de länder som fallit på *Norrs* lott. *Bejter* angrep och underlade sig landet omkring Throndhjems fjord, hvilket efter honom erhöll namn af *Bejtis* Stad, och den vik der han förlade sin Flotta blef kallad *Bejtis Saer* eller Bejters sjö. Då orden i *Norrs* och *Gorrs* öfverenskommelse lydde att Gorr skulle tillkomma alla de länder, mellan hvilka och fasta landet han med sitt Skepp kunde segla, lät *Bejter* draga sitt Skepp benämnt *Ellide*, hvilket han ärft efter sin Fader, på snön öfver det nuvarande Nummedals Ed, som efter denna händelse blef kalladt *Ellide Eid*, och tillegnade sig hela landsträckan vester om detta näs. Kriget var härigenom upptändt mellan Norrs och Gorrs afkomlingar, hvilka å ömse sidor åberopade sig en helig arfsrätt, hvarifrån ingendera ville afstå och än mindre nedlägga den hämnd, som efter tidens tankesätt var en ovilkorlig arfspligt att utföra. *Norrs*

Son *Thrand*, bibehöll sig likväl på den ort, som efter honom ännu kallas Throndhjem, och synes hafva sträckt sitt välde öfver Örkedalen, Guldalen, Strinden, Stördalen, Skogn, Inder och Ytterön, Värdalen och Sparboen, hvilka med ett sednare tillägg af Jämtland och Herjedalen, sedan de genom utflyttning ifrån Norrige blefvo befolkade, utgjorde det gamla så kallade Throndelaget. *Norr* hade ännu tvänne Söner *Gard Agde* och *Raum*. Desse erhöllo äfven vid arfskiftet delar af sin Faders besittningar. *Gard Agde* hade sitt hufvudsäte vid Lindesnäs, och hans besittningar delades vid hans död, mellan sju hans Söner, som sålunda fingo välden i tragten ifrån Throndhjemska området till ett stycke förbi Lindesnäs. *Raum* behöll väldet öfver länderna mellan Glommen och Götha elf, hvilka sedan erhöllo namn af Raumarike och Alfheim och hvilka länder än vidare styckades mellan sju hans Söner, så att *Björn*, *Brand* eller *Godbrand* och *Alf* nedsatte sig vid Svenska gränsen neml. i det nu varande Bohus Län, (Alfheim) Österdalarne, Gudbrandsdalen, och *Romsdalen* ända fram till hafvet Nordanfjälls, och *Gudraud*, *Hring*, *Haud* och *Hadding*, i länderna vester om Christiania fjord ända till Fille fjällen, neml. Hringerige och Haddingdal, Hadeland och Valdres, Thelemarken och Vestfolden samt *Rommerige*, hvilket äfven som Romsdalen Nordanfjälls blef så kalladt efter den gamle *Raum*, som deröfver hade utsträckt sitt välde. Helgeland Norr om Thronden, som äldst tillhörde den Jotiske Haloges ätt, synes hafva förblifvit under *Semings* efterkommande, och Hedemarken Sunnanfjälls under Hrolfs i Berge afkomlingar genom Norrs syster Goa. Större delen af Norriges Districter hafva sålunda erhållit sina namn efter desse nya beherrskare, dock förekomma andra hvilkas namn synas böra härledas ifrån tragternas läge och beskaffenhet, såsom ofvannämnde Hedemarken, Thelemarken, Rogaland, och alla de äldre namn hvarmed skiftevis näm-

nas de nya Riken som dessa Höfdingar grundade, såsom *Elfvar Fylke* (Alffheim), *Viken* (tragten kring och Öster om Christiania fjord), *Austfold* och *Vestfold*, stycken af Raumarike, *Upland*, hela tragten invid Dofre fjäll, den Ostligaste delen af Norrige *Österdalen*, kusttragterne mot hafvet *Möre*, *Jadar*, som betyder den yttersta kanten, kusten. Det är dessutom både möjligt och troligt att inbyggarena hade antagit sig National-namn, efter de tragters benämning som de bebodde.

Öfver de Alfheimska Konungarna har man väl ett ofullständigt slägtregister, men om deras bedrifter har ingen ting märkeligt kommit till efterverldens kundskap. De anses hafva härstammat ifrån *Raums* Son *Alf* eller *Finalf*, hvars Son uppgifves hafva varit *Svan den Röde*, dennes Son *Säfar*, hans Son *Ulf*. *Finalfs* slägt blef då fördrifven af en *Niorfve* af Jotisk härkomst, som jämte sin Son *Jökul* kallas Konung af Upland. Efter den tillföll styrelsen de Hringerikiska Konungarna, den Frithiofske ätten, och Konungarna af den Agdiske ätten. Ibland dem uppräknas en *Ale* som lefvat vid samma tid som Konung *Adil* i Sverige och *Rolf-Krake* i Danmark, och varit så mägtig att han ej utan deras förenade styrka kunnat öfvervinnas. De Hringerikiske Konungarne hafva deremot blifvit mycket rygtbara. Konung *Hrings* Son *Halfdan* har i Sagorna erhållit tillnamn af *den gamle* och *den store*. Han säges strax efter sitt tillträde vid Julhögtiden hafva anställt ett stort Offer åt Gudarna, och begärt att upphinna en af sina Förfäders *Snjö den gamles* ålder, 300 år. Oraclet skulle hafva svarat, att han sjelf ej skulle lefva mera än en Mansålder, men att inom 300 år skulle ingen af hans efterkommande blifva oberömlig, eller oärad. Han förde stora krigståg till Holmgård (Ryssland) och blef genom sina bedrifter rygtbar kring

hela Norden. Hans 18 Söner blefvo utmärkte slagskämpar. Nio deraf stupade tillsammans i ett slag, utan att efterlemna några barn. De öfrige 9 efterlemnade en talrik afföda, och blefvo stamfäder för de i Norrska Häfderna rygtbara ätter, neml. *Hilder* för *Hildungarna*, *Dag* för *Doglingarna*, *Brage den Gamle* för *Bragningarna*, *Skelver* eller *Yngve* för *Skylvingarna*, som äfven ömsom blifvit kallade *Ynglingar*, eller efter *Yngves* Son *Skjöld Skjöldungar*: *Lofde* för *Lofdungarna*, *Siggar* för *Skiklingarna*, *Aude* för *Odlingarna*, *Budle* för *Budlingarna*, och *Nafill* för *Niflungarna*. Af dessa utvandrade *Aude*, *Budle* och *Näfill*, till de Saxiska och Frankiska kusterna, hvarest deras bedrifter prisades af Skalder, hvilkas sånger ännu äro bibehållne. *Hilder*, *Siggar* och *Lofde* intogo främmande orter: *Dag*, *Brage* och *Skelver* blefvo Konungar i Norrige, öfver hvar sitt eget område, så att *Dag* bibehöll Hringerike, *Brage* blef Konung öfver Valdres, och *Skelver* öfver Vors, hvilka synas förut hafva lydt under *Halfdan*. Om Halfdans Son *Gram* finnes äfven den berättelse, att han i sällskap med sina Bröder försökt sin lycka på de Danska kusterna. (i.) Han skulle hafva bildat sig ett välde i Danmark, och sedermera sedan han besegrat Jarlen Svarin öfvervunnit en Svensk Fylkiskonung *Sigtryg*, hvilken sannolikt haft sitt säte någonstädes i Östergöthland. Såsom sin Faders Jarl öfver dessa eröfrade länder, skulle han hafva dämpat ett upror, anställdt på Seland af en benämnd *Ring*, förlofvat sig med *Signe*, Dotter af en Finsk eller rättare Vendisk Konung *Sumble*, och öfvervunnit en Saxisk Furste Henrik, till hvilken hon förut varit trolofvad, men sluteligen blifvit öfverrumplad och slagen af en Norrsk Konung *Svibdager*, som tillegnade

(i.) Han skulle der och för öfrigt rundt omkring hafva förvärfvat ett stort rygte, så att namnet *Gram* efter honom blifvit ett gångbart tillnamn för rygtbara kämpar.

sig hans besittningar. *Dag* efterträdde Halfdan i Hringerike. Han lemnade Riket åt sin Son *Oli*, denne åter åt *Dag* 2:dra, som efterträddes af *Hring* 3:dje. Denne *Hring* var Farfader till den rygtbara kämpen *Bodvar Bjarke*, och synes hafva varit den samme som nyssnämnde *Ale* den Upländske. En *Erling* omtalas äfven såsom Konung i Uplanden, hvars Son var *Sorle den starke*. Konungatiteln tillegnades Furstar, som genom arf kommo i besittning af spridda delar af de länder som under deras förfäder varit förenade; så nämnas vid *Harald Hildetands* tid en Konung *Asmund* i Viken, eller en del af Alfheim, och äfven derstädes en Konung *Gandalf*, Fader till *Alfhillda*, *Sigurd Rings* gemål.

I Haddingdalen och Thelemarken efterträddes *Raum* af sin Son *Hadding*, hvilken hade en Son och en Sonson af samma namn. Det är sannolikt att denne *Hadding*, såsom nära slägt med *Gram*, tillegnat sig hans besittningar i Danmark, samt öfvervunnit *Svibdager*, hvars Son *Asmund* sökte att hämnas sin Faders fall, men sjelf stupade i striden mot *Hadding*. De öfrige Halfdans Söner förde sina vapen vidt omkring, och deras exempel uppmuntrade alla kämpar till täta och de mest aflägsna Wikingafärder. Det rygte desse stamfäder sålunda förvärfvat var en ständig retelse för deras afkomlingar, att på samma bana inlägga ära, och alla Europas farvatten öfversvämmades af Norrska äfventyrare, som ifrån rygtbara hjeltar ledde sina anor, och genom deras förelöpande rygte blefvo allt mer och mer frugtade. Budlingars och Niflungars rygte spridde sig kring Tyskland och Europas Vestra länder, och deras dater gåfvo ämnet till många Sagor och hjeltesånger.

Raums Son *Gudraud* efterträdde sin Fader i Rommerike, och lemnade sin magt åt sina efterkommande. Hans

Son *Eystein*, med tillnamnet *Illrade*, underlade sig af Throndelaget Sparbyggia och Ejna Fylke, gynnad dervid af striderna mellan Thrands Söner och Semings efterkommande. Han satte sin Son *Aunund* till Konung eller Jarl öfver dessa nya besittningar, men denne blef slagen af Thronderna, hvilket förmådde Eystein till ett nytt tåg emot dem, hvari han segrade, pålade de öfvervundna tunga skatter, och lemnade dem, till deras förnedring, valet att till Konung antaga antingen hans träl *Thorir Faxe*, eller hans hund *Saur*. Det berättas att de skulle hafva valt den sednare, hvilken, ehuru omgifven af Konungslig pragt, och betjenad af en talrik Håfstat, likväl säges hafva blifvit ihjälrifven af vargar. (k.) Dessa Throndernas missöden sägas hafva förmått många till en utflyttning till Jämtland, som derigenom först blifvit bebyggdt. *Kettil Jamte*, Son af en Aunund, förut Jarl öfver de af Eysteyn inkräktade orterna, säges dit hafva utfört de första nybyggare. Dennes Son *Thorer Helsing*, som för ett begånget mord nödgades undfly sina landsmän, rymde med ett stort följe, till Helsingland, som af honom skall hafva erhållit sitt namn, men hvarest likväl Svenska nybyggare redan förut skola hafva begynt nedsätta sig på kusterna. Det är sannolikt att äfven åtskillige missnöjde utflyttat till sjöss, och den förut omtalade Norrska Konungen *Svibdager*, vid

---

(k.) Nästan samma fabel berättas om en Svensk Konung Adil, som sålunda skulle hafva förordnat en Ståthållare öfver Danmark, och den Svenska Rimkrönikan innehåller en dylik om en Konung Östen Urbarson i Götha Rike, som tillika Regerat öfver Norrige, och der till Konung insatt sin hund Sverre. Den enda rimliga förklaring på denna Saga är väl Herr Hallenbergs att antingen den Regerandes namn, eller hans egenskaper och förhållande gifvit anledning till berättelsen. Se ytterligare Hallenbergs anmärkningar öfver Sven Lagerbrings Svea Rikes Historia. Förra Afdelningen Sid. 184 och följ.

detta tillfälle utvandrat ifrån Thronden. Han synes hafva tillhört *Semingrs* afkomlingar.

Men *Eysteyns* tyranni kunde ej länge bibehålla sig i Thronden. Prinsarne af *Semingrs* famille på Helgeland synas hafva blifvit mägtige i Throndhjem och fördrifvit förtryckaren. En *Gudlaug* och hans Son *Gylaug* vunno vid denna tid rygtbarhet genom vidsträckta sjötåg mot de Danska och Svenska kusterna. Äfvenledes nämnas en *Hake*, en *Hagbard* och en *Sterkodder* såsom mägtige kämpar. En myckenhet Saguberättelser röra dessa hjeltar, och Nordens häfdatecknare hafva täflat att göra hvar sitt land till skådeplatsen för deras bedrifter. Det sorgliga äfventyret mellan *Habor* (*Hagbard*) och *Signy* har i detta afseende i synnerhet varit ett föremål för antiquariernas täflan. Dessa äfventyr röra ganska litet ländernas Historia, men de nämnas här i förbigående, för att påminna, om hufvuddragen i detta tidehvarfs lynne. Såsom säkert kan man antaga att Jutland, de Danska öarna och Sveriges kuster, denna tid varit oroade af dessa Wikingar, och att hämndbegäret föranledt dylika hemsökelser af dessa länders Wikingar på Norriges kuster, i synnerhet Nordanfjälls. Hvad man med full Historisk säkerhet synes kunna anföra, är Hakes anfall på Upsala Konungen *Hugleik*. *Sterkodder* hade antagit tjenst i *Hugleiks* Hof, men hans lynne som Kämpe kunde ej fördraga *Hugleiks* veklighet, då denne Konung mest sysselsatte sig med dans, musik, offer och spådommar, samt i allmänhet med fredliga nöjen. Sedan *Hake* blifvit öfvervunnen i en strid mot *Sigar* i Danmark, synes han af *Sterkodder* hafva blifvit uppmuntrad att anfalla *Hugleik*. *Hake* anlände till Upsala der *Sterkodder* till honom öfvergick. *Hugleik* sammankallade hastigt sin här, och han understöddes af tvän-

ne

ne rygtbara kämpar *Svipdager* och *Geigader*. Striden blef hård på Fyrisvald, men *Hugleiks* här gaf vika, och endast de bägge kämparne ställde sig mot *Hake* åtföljd af 12 kämpar. Sedan både *Hake* och *Sterkodder* blifvit illa sårade, stupade *Svipdager* och *Geigader* för mängden. *Hake* inträngde i *Hugleiks* Sköldborg, mördade der *Hugleik* och tvänne hans Söner, och uppsteg på Upsala Thron, den han i trenne år besatt, utan att deri störas, då han lät sina kämpar draga ut på nya Wikingsfärder. *Jorund* och *Erik*, Söner af *Yngve*, som jämte *Alf* före Hugleik innehaft Upsala Thron, vistades under denna händelse på Wikingståg. De träffade derunder i Danmark den Helgelandske Konungen *Gudraud*, hvilken de öfvervunno, togo till fånga och hängde i en Galge vid Strömönäs. Det är sannolikt att denne *Gudraud*, såsom en anförvant till *Hake*, förestått Styrelsen af hans Danska besittningar under hans frånvaro. Efter sin seger vände Jorund och Erik åter till Sverige, der folket hoptals strömmade till dem. De anföllo Hake på Fyrisvald, då under en blodig strid *Erik* stupade, Svenska Hufvudbaneret nederhöggs och *Jorund* nödgades draga sig tillbaka till sina skepp, men *Hake* oagtadt segervinnare, blef dödligt sårad. Då han ej ägde hopp att vederfås, lastade han sitt skepp med de slagnas kroppar och allahanda vapen, inrättade derpå ett bål, besteg sjelf skeppet, hissade fulla segel, tände i bålet, och seglade med en strykande vind till hafs, der han i lågorna omkom, och efterlemnade ett odödligt minne. *Jorund* mötte derefter inga hinder att bestiga Upsala Thron.

Men ehuru i fredlig besittning af Upsala öde fortsatte dock *Jorund* om somrarna sina Wikinga tåg. Sedan han en tid röfvat på Jutland förlade han sina skepp i Od-

desund. *Gylaug*, Konung på Helgeland, och Son af den *Gudlaug* som *Jorund* besegrat och upphängt, vistades med sin Flotta i samma tragter, och understödd af Jutlands inbyggare angrep *Jorund*, öfvervann och tog honom till fånga, samt utöfvade på honom, till hämnd öfver sin Faders öde, vedergällningsrätten, Det biträde *Gylaug* härvid erhöll af Jutarna synes bevisa att han der ägt besittningar. Anledningen hvarföre dessa uppräknade Helgelands Furstar hade der tagit sig besittningar var äfven sannolikt det anfall den Danske Konungen *Frode* den 3:dje hade gjort på Norrige och i synnerhet på Helgeland, der han i ett stort slag hade segrat och beskattat landet.

Vi hafve förut nämnt att *Norrs* Son *Gard* hade erhållit tragten mellan det Throndhiemska och Lindesnäs. Vid hans död delades dessa länder å nyo mellan hans sju Söner *Thrym*, *Rogalf*, *Haurd*, *Vegard*, *Freygard*, *Thorgard* och *Griotgard*, så att *Thrym* erhöll landet Vester om Vestfolden till Sire, eller det så kallade Agder; *Rogalf*, ifrån Sire ån till Hardanger, som sedermera kallades Rogaland; *Haurd* landet Norr derom ända till Sogn; *Vegard* Sogn; *Freygard* Fjorde och Fjale Fylke; *Thorgard* Sundmör och *Griotgard* Nordmör. De oroades dock i dessa besittningar af de många kringsvärmande Sjö-Konungar af Gorrs ätt. *Vegards* Son *Wedrorm* bibehöll väl under sin tid Sogn, men dennes Son *Vemund* fördrefs af *Skate*, en Sonsons Son af *Mejter*, hvilken var Son af Gorr. *Skate* blef sjelf på sin ålderdom slagen af tvänne Sjö-Konungar *Gautan* och *Ogautan*, hvilken sistnämnde någon tid var Konung öfver Sogn, men blef jämte sin Broder fördrifven af *Skates* Son *Bele*, understödd af *Skates* fordna landvärnsman *Thorgrim*. *Gautan* och *Ogautan* flydde till Konung *Njorfve* i Upland, eller egenteligen i Alfheim, hvilken sannolikt varit af Jotisk härkomst. *Bele* gjorde lyckliga Wi-

kingsfärder i sällskap med en *Thorsten Wikingson* och en *Angantyr*, hvarunder han eröfrade *Orkneyöarne* och der insatte *Angantyr* till Jarl, som erkände Konungens i Sogn öfverherrskap och till honom betalade en årlig skatt. En gammal fiendskap mellan *Thorsten* och *Njorfves* Son *Jokul* som i Alfheim hade efterträdt sin fader, föranledde ett krig mellan *Bele* och *Jokul*. *Jokul*, öfvergifven af sitt folk, nödgades fly ifrån sitt land, hviket af *Bele* och *Thorsten* togs i besittning, men efter underhandlingar till *Jokul* återlemnades. *Thorsten* fick till Jarlsdömme en tredjedel af *Beles* Rike. *Bele* efterlemnade tvänne Söner *Helge* och *Halfdan*, och *Thorsten* en Son *Frithiof*, mellan hvilka vänskapen, oagtadt de döende fädernas förmaningar, ej blef långvarig, och bröts uppenbart, när *Helge* och *Halfdan* vägrade *Frithiof* sin Syster *Ingeborg* till ägta. *Frithiof* var en man af öfverlägsna egenskaper, och när han undandrog *Helge* och *Halfdan* sin tjenst, ansågos desse så vanmägtige, att *Konung Hring* i Hringerike, som förut underlagt sig *Alfheim* och Romerike, äfven försökte att underkufva *Sogn*. *Han* skickade sändebud till Helge och *Halfdan*, och förelade dem att antingen frivilligt betala honom skatt eller bereda sig till krig. När de antogo det sednare vilkoret kunde de ej förmå *Frithiof* att antaga sig deras sak, hvarefter de dock rustade sig till krigs, men satte sin Syster Ingeborg i Baldurs tempel i Baldurshagen, der de ansågo henne genom rummets helighet fredad för *Frithiofs* eftersökningar. Sedan Konungarne i Sogn med sin här dragit emot Konung *Hring*, begaf sig icke dess mindre *Frithiof*, åtföljd af 7 kämpar, till Baldurshagen och erböd der sin hand åt *Ingeborg*. Förgäfves föreställde hon honom vådan för Gudens hämnd. Han förklarade att hans kärlek till henne vore starkare än att han skulle frugta Baldur och hans vrede, hvarefter han trolofvade henne genom växling af ringar. Kon-

ungarne i Sogn mötte Konung Hring i Jadar vid Soknarsund, och då de funno sig för svage att våga en öppen strid, låto de *Hring* föreskrifva sådana fredsvilkor, att de skulle gifva honom sin Syster *Ingeborg* till ägta, tillika med en tredjedel af deras egendom i hemgift, samt att bröllopet skulle hållas i Sogn. *Frithiof* samlade snart ibland sina grannar en sådan styrka att Konungarne i Sogn ej vågade att mäta sig med honom. Deras fosterfader *Hilding* tillvägabragte dock en förlikning, hvarigenom *Frithiod* vann tillgift för sitt mot Gudarna begångna brott, mot förbindelse att begifva sig til Orkneyöarna, för att indrifva den skatt *Angantyr* efter *Beles* död ej hade erlagt. *Frithiof*, åtföljd af 18 kämpar, gick om bord, seglade till Orkneyöarne, men nödgades uthärda en svår storm, hvilken Sagan berättar vara uppväckt på Konungarnes begäran af tvänne Trollqvinnor. Genom sitt och sina följeslagares mod öfvervann han alla svårigheter, anlände till *Angantyr*, och ehuru denne förklarade att han aldrig mera ville erkänna *Helges* och *Halfdans* öfverherrskap, erhöll likväl *Frithiof* af honom så mycket penningar, som han fordrade. Dermed vände han om hem till Norrige, men fann vid sin hemkomst sin gård Framnäs af Konungarna bränd och utplundrad. Han uppsökte genast Konungarna, brinnande af hämnd, och fann dem vid Syrstrand, sysselsatte att i Baldurshagen fira en stor Offerfest. Här förstörde han först alla Konungarnas skepp, och medan hans följeslagare dermed voro sysselsatte, inträdde han sjelf i Disarsalen, framdrog en stor pung fylld med de pengar han ifrån *Angantyr* medfört, ställde sig framför *Helge*, och sedan han sagt, *Nu skall Du få skatten*, kastade han pungen i Konungens ansigte, så hårdt att tvänne tänder föllo ur munnen, och Konungen nedsönk ifrån sitt säte, och var nära att falla i elden. Medan *Halfdan* sysselsatte sig med att sköta sin Broder, gick *Frithiof* ut af Salen, men möt-

te *Helges* Gemål, som bar på armen den ring *Frithiof* hade gifvit *Ingeborg*, men hon efter sitt bröllop med Konung *Hring*, hade lemnat Drottningen för att till *Frithiof* återställas. Då han skulle rycka ringen ifrån henne, föll hon omkull, släpades ett stycke på golfvet, och fällde i elden Baldurs bild, som hon var sysselsatt att efter föregången smörjning med olja uppvärma. Samma öde hade en annan Gudabild hvilken Halfdans Drottning höll öfver elden, när hon skulle springa till sin svägerskas undsättning. Lågan af de med fett smorda bilderna blef så stark, att den antände hela huset. Larmet spridde sig kring hela tragten, men *Frithiof* flydde med sitt skepp, då *Helge*, hvars skepp voro förstörda, förgäfves sökt förfölja honom, och *Halfdan* var sysselsatt att släcka elden. *Frithiof*, säker att för denna gerning blifva landförvist, gjorde sig till Wiking, uppehållande sig under vintrarna på Orkneyöarna hos Angantyr. Konungarne samlade genast ting, dömde *Frithiof* fridlös, och underlade sig all hans egendom.

Vid det sjöröfveri *Frithiof* idkade följde han den grundsatts att skona bönder och köpmän, och endast anfalla andra Wikingar, hvarigenom han förvärfvade både rikedomar och högagtning. Efter fyra år längtade han att återse *Ingeborg*. Ensam, förklädd till en Saltbrännare, inträdde han i Konung *Hrings* sal. Konungen misstänkte förklädningen, och på tillfrågan hvem han var, svarade han, att hans namn vore Thiof (Tjuf), att han natten öfver hade vistats hos Ulf (i skogen) och att han vore uppfödd i Anger (sorg). Konungen bad honom träda närmare, och efter ett vidare fortsatt gåtlikt samtal, bad honom aftaga sin kappa och sätta sig vid hans sida. Detta skedde och man fann den ankomna gästen dyrbart klädd. Drottningen igenkände på hans arm den ring han fordom i Bal-

durshagen hade gifvit henne, och skiftade dervid färg. Konungen böd honom att öfver vintern blifva vid Hofvet. Der vistades han ett helt år, igenkändes af Konungen, hvilken han en gång räddade ifrån en lifsfara, och alltid med agtning bemötte, hvarföre Konungen då han ville resa borrt, förmådde honom att stadna quar, gjorde honom till sin Jarl och Rikets föreståndare, med löfte att efter Hrings död ägta Ingeborg, om han åtoge sig förmynderskapet för hans barn, då han äfven skulle få Konunganamn. *Hring* dog korrt derefter, och *Frithiof* ägtade *Ingeborg* samt uppsteg på Thronen. Detta förtröt Konungarna i Sogn högeligen. De samlade en krigshär och anföllo *Frithiof*: men sedan *Frithiof* under striden, i ett envig nedlagt *Helge*, upphörde fägtningen, och *Frithiof* föreslog *Halfdan*, att antingen med honom ingå envig, eller lemna sitt öde i hans händer. *Halfdan* fann det sista rådligast, hvarefter *Frithiof* tillegnade sig *Halfdans* Rike, men tillät honom att under titel af Herse vara Ståthållare öfver Sogn, hvaraf han till *Frithiof* skulle erlägga skatt. *Frithiof* regerade sedan i Hringerike till dess Konung Hrings Söner hade uppnått manlig ålder, då han till dem afträdde deras Fäderne-arf, och under namn af Konung öfver Signafylke, hvilken titel honom af folket på allmänt ting tillades, sjelf regerade i Sogn.

Denne *Frithiof* bemägtigade sig sedermera Hordeland, hvartill han ansåg sig hafva arfsrätt. Detta land, jämte Vors, hade efter *Gards* död tillfallit hans Son *Haurd*. Efter *Haurd* satte sig *Skelver*, Son af den Hringerikiske Konungen *Halfdan den Gamle*, i besittning af Hordeland och Vors, hvilket han lemnade åt sin Son *Skjöld*, hvars efterkommande fingo namn af *Skelvingar* och *Sköldungar*, och noga böra skiljas ifrån den lika benämnda Danska Konunga ätten, ehuru de i de äldre berättelserna of-

ta blifvit sammanblandade. *Skiöld* efterträddes af sin Son *Eireck Hin Fräckne*, och denne af sin Son *Alfreck*, ifrån hvilken *Frithiof* borttog väldet öfver Hordeland. *Frithiofs'* Son *Hunthiof* efterträdde der sin Fader, och dennes Broder *Gunthiof* blef Konung öfver Sogn. Denne *Gunthiof* satte sig, biträdd af den Svenske Konungen *Alrek*, i besittning af Sollöer, Wermland och vissa delar af Alfheim, och *Hunthiof* utvidgade äfven sitt välde öfver Thelemarken, der den Haddingska famillen, under Konungaätternas inbördes strider nu blifvit mycket försvagad. Denne *Hunthiofs* tre Söner, blefvo sedan Konungar, *Herthjof* öfver Hördeland, *Geirthiof* öfver Alfheim och Hringerike, samt *Frithiof* öfver Thelemarken.

Den förste Konungen öfver Agden var Norrs Son *Gard*, som lärer hafva tagit detta land ifrån *Raums* arfvingar. *Gards* Son *Thrym* synes hafva fortsatt inkräktningarna på de besittningar som innehades af *Gorrs* ätt. Han underlade sig den sedermera så kallade Thrymön, och lemnade sina länder åt tvänne Söner *Agde* och *Agnar*. *Agnars* Son *Ketill* blef fördrifven ur dessa besittningar af *Gorrs* Sonsons Son *Refill*, som på Fädernet blef stamfader den *Frithiofska* ätten. En *Harald* af okänd härkomst efterträdde *Refill*, då den Hordelandske Konungen *Herthiof* begynde göra sina arfs anspråk gällande, underlade sig Agden och tog tillfånga *Refills* Son *Vikar*, hvarjämte hans kämpe *Grane* tog *Storverks* Son *Sterkodder* och sörjde för hans uppfostran. När *Vikar* och *Sterkodder* hade hunnit till manlig ålder, anföllo de och slogo Konung *Herthiof* i hans egen borg. *Vikar* underlade sig då Agden, Hordeland och Thelemarken, der hans Faders minne ännu skaffade honom anhängare, hvarefter han begaf sig på Wikingafärder. Under dessa besegrade han en rygtbar Rysk Konung *Sifar*, och öfvervann efter sin hemkomst

Herthiofs Broder *Geirthiof*, som sökte att hämnas sin Broders fall, Han underlade sig äfven Uplanden, som tillhörde *Frithiof*, hvilken då var borrta på ett Wikingståg, men vid sin hemkomst anföll *Vikar* för att återtaga sitt land. Efter en häftig strid slöts en fred hvari *Frithiof* afträdde sitt land, och öfvergaf Norrige. *Vikar* satte då sin äldste Son *Harald* till Konung öfver Thelemarken, och den yngre *Nere* till Jarl öfver Upland. *Vikar* blef rygtbar för sina kämpar, bland hvilka *Sterkodder* innehade förnämsta rummet, och åter insattes i besittning af Thrymöen som förut tillhört hans Fader. Det berättas att *Vikar* vid ett krigståg blifvit med sin Flotta uppehållen genom bristande vind. Vid ett Offer åt Gudarna för att erhålla vind, skulle Oraklet hafva svarat, att till detta ändamål en man af hären genom lott skulle utväljas, för att offras åt Odin. Vid lottkastningen föll lotten på *Vikar*, och *Sterkodder* verkstälde Oraklets befallning, sedan efter hans föregifvande Odin derföre skulle hafva försäkrat honom att vinna en tredubbel mans ålder, de bästa vapen, stora rikedomar, seger i alla strider, skaldegåfva och vänskap och agtning hos de stora. Men allmogens hat blef derföre emot honom så bittert, att han öfvergaf Norrige, antog tjenst hos Upsala Konungar, och slutligen biträdde *Hake* att besegra *Hugleik*.

I Rogaland omtalas först tvänne Konungar af *Haurds* efterkommande neml. *Rogalf* och *Rognvald*. *Skelfver* Halfdans Son har sedan tillryckt sig väldet deröfver, hvilket quarblef hos hans ätt under *Skölld*, *Eireck hin Fräkne* och *Alreck*, men sedan återkom till den Gorriska ätten genom *Frithiof*, *Hunthiof* och *Herthiof*. Vid dennes fall kom detta välde till *Vikar* som efterträddes deri af sin Son *Haralld*. Om honom finnes ingenting märkvärdigt berättadt,

tadt, men väl att förenämnde *Rognvalds* Son *Augvald* innehaft Rogalands thron, och således sannolikt derifrån fördrifvit *Harald*. *Augvald* blef slagen af en Wiking benämnd *Varin*, då han efterträddes af sin Son *Josur*, som råkade i krig med Konungarna i Hordaland, öfvervann *Alfreck*, men blef sjelf slagen af *Alfrecks* efterträdare *Vikar*. Såsom Konung på Rogaland förekommer sedan *Hjor*, Josurs Son. I Hordaland nämnes efter *Vikar*, en hans Son *Vatnar*, och dennes Söner *Snjall* och *Hjall*. Rogaland och Hordaland finnas förenade under *Hjors* Son *Hjorleif*, som af den anledning att han på en gång hade tre hustrur, erhöll tillnamnet *hinn Quändsame*. Sedan han först hade ägtat ett Norrskt fruntimmer *Asa*, gifte han sig med Hogne Jarls Dotter *Hilde*, och vid ett besök hos Konung *Reidar* på Seland, med dennes Dotter *Hringiu*. Oenigheten mellan dessa hustrur och den hårdhet hvarmed *Hjorleif* dervid behandlade dem, ådrog honom först ett krig med Danska Konungen *Rejdar*, hvilken biträdd genom försåt af Hjorleifs första Gemål tog honom till fånga, och upphängde honom mellan tvänne eldar. Sedan *Rejdar* i glädjen öfver denna seger tagit sig rus och somnat, nedlöstes *Hjorleif* af sin andra Gemål *Hilde*, hvarefter han mördade *Rejdar*, och till fortsättning af sin seger satte sig i besittning af hans Rike i Danmark, hvaröfver han till Jarl insatte *Hildas* Bror *Solve*. *Asa* dömdes på allmänt ting att dränkas, men benådades och hemskickades till sin slägt. *Hjorleif* utvidgade sedan sina besittningar öfver *Sogn* och Jadar.

Om Nummedalens Regenter har man endast ofullständiga underrättelser. *Norrs* Son *Thrand* anses hafva lagt detta land under sitt välde. *Gorrs* Son *Bejter* tros hafva ryckt det ifrån honom. Under krigen mellan de Agdiska

ätterna har sannolikt Nummedalen blifvit kufvadt af Hjors Sonsons Sonson *Solve*, ifrån hvilken den *Solve* som af *Hjorleif* insattes till Jarl öfver hans besittningar i Danmark, nedstammade. Denne *Solve* gjorde vidsträckta och lyckliga Wikinga-tåg. Han underlade sig först Jutland, och anföll derefter Konung *Eystein*, *Adils* Son i Upsala. Sedan han öfvervunnit honom, fordrade han af Svenskarna att blifva erkänd för deras Konung, men då detta vägrades, öfvervann han dem i ett slag, som säges hafva räckt flera dagar. Efter någon tid säges han dock genom list i Sverige hafva blifvit mördad, och har aldrig blifvit upptagen bland de Svenska Konungarnas antal. Det är sannolikt att *Hjorleif* stupat i ett tåg mot den Svenska Konungen *Eystein*, och att detta gifvit anledning till *Solves* företag mot Sverige. *Hjorleif* efterträddes först af *Hjorolf*, men då denne med vanheder hemkommit ifrån ett Wikingatåg, uppträdde hans Broder *Half*, för att utplåna hans vanrykte. Omgifven af Nordens mest beryktade kämpar öfvade *Half* Wikinga-lefnaden i 18 år, hvarefter han återkom till sitt Fädernerike, med stort byte och mycken ära. Hans Styffader *Asmund* hade under hans frånvaro förvaltat Riksstyrelsen, men ville ej gerna frånträda den. Han vågade dock ej uppenbart vägra det, utan nyttjade list. Han gick Konung *Half* till mötes i Hordaland, svor honom trohets-ed, och inböd honom till ett gästabud, med hälften af sina kämpar. *Half* emottog anbudet. När gästerne voro så berusade att de insomnade, tände *Asmund* eld på huset, men *Half* vaknade, uppväckte sina kämpar, och med deras biträde nedstörtade en vägg, hvarigenom de väl undkommo att inbrännas, men öfvermannades dock sedan af *Asmunds* krigsfolk. *Asmund* blef derefter Konung öfver Hordaland och Rogaland. Men han blef snart straffad för sitt förräderi, af tvänne bland *Halfs* kämpar *Hrok den svarte* och *Utstein*, som hade undkommit nederlaget. De hade er-

hållit hjelp ifrån Konung *Solve* i Sverige och Konung *Hake* i Skåne, mördade *Asmund* och insatte *Halfs* Son *Hjorvard* till Konung öfver Hordeland. Vid denna tid var en *Godgiest* Konung i Halogaland, af *Semingrs* ätt.

Såsom den äldsta Konungen i Sundmör nämnes *Gards* Son *Thorgard*. Såsom hans efterträdare der nämnas hans Son *Thorvid*, hans Soneson *Arnvid*, och dennes tvänne Söner *Slävid* och *Bravid*, hvarefter man ej har reda på några Konungar öfver Sundmör förr än vid *Harald Hårfagers* tid, då en *Arnvid* der säges hafva regerat. Sannolikt har Sundmöre under tiden lydt under *Frithiofs* ätt.

Gards Son *Griotgard* anföres såsom den förste Konung i Nordmöre. Han efterträddes af tvänne sina Söner *Salgard* och *Sigar*. Såsom deras efterträdare förekomma *Salgards* Son *Griotgard* och dennes Son *Sölve*, hvarefter *Frithiofs* ätt äfven här synes hafva utbredt sig, hvaraf den siste Konungen i Nordmör, som af *Harald Hårfager* besegrades, var en *Hundthiof*.

Hedemarken var en af Norriges äldsta småstater. Före Norrs invandring omtalas der en Konung *Eystein*, hvars Dotter *Ashilld* blef gift med *Svade Jotun* ifrån Dofre, som sannolikt efterträdde sin Svärfader. Dennes Son var *Hrolf i Berge*, som borrtröfvade *Goa*. Landet innehades i fyra leder af hans efterkommande *Solve*, *Kaun*, *Bodvard* och *Thorer*. Denna Konungs ätt borrtdrefs af *Halfdans* och *Frithiofs* afkomlingar, nedlade Konunga-värdigheten och nedsatte sig i Vors, dock omtalas deraf tvänne som burit Konunganamn, neml. *Alf* och *Asmund*. *Eystein Hårdråde* af den Hordelandske ätten var Konung öfver Hedemarken, hvilket med hans Dotter *Asa* tillföll *Halfdan Hvitben*, och sålunda kom under Ynglingarna. Detta varade under *Eysteins* Son och Sonson *Hogne* och *Eystein*, men den sistnämdes Son *Hogne* afhände Ynglingarna deras besittning i Hede-

marken, och underlade sig äfven *Sollöer*, *Totn* och *Hadeland*.

Gudbrandsdalen tillföll *Raums* Son *Brand*, aflad med *Bergdis* Dotter af *Bergfind* ifrån Dofre fjäll. I sin ungdom uppfödd till Gudarnas tjenst, kallade man honom *Gudbrand*, och det land hvaröfver han insattes till styresman blef efter honom kalladt Gudbrandsdalen. Om hans efterkommande känner man ganska litet. Hans Son säges hafva varit *Audleif*, hans Son *Gudmundr*, och dennes Son *Gudbrand* 2:dre. Denne aflade Konungatiteln och lät kalla sig Jarl, osäkert af hvad anledning. Samma titel förde hans Son *Geirmund* och hans Sonson *Rodgeir*, men dennes Son *Gudbrand* 3:dje antog titel af *Herse*, ehuru de alla utöfvade den i dessa tider vanliga Konungamagten. Efter honom kom Gudbrandsdalen under Ynglinga ätten.

Till denna periods Historia hörer äfven att nämna, det en myckenhet af Norrska Wikingar ställde sina tåg mot England och Europas Vestra länder, der de dels härjade, dels togo sig besittningar. Det är bevisligt att Wilhelm Conquestors stamfäder varit af Norrsk härkomst, och England förblef ännu länge ett föremål för Norrmännernas Wikingsfärder.

Sluteligen kom den Svenska Ynglinga-ätten äfven att erhålla betydliga besittningar i Norrige. Efter *Ingjald Illrådas* fall nödgades hans Son *Olof* undfly Segervinnarens förföljelser. Han nedsatte sig med ett antal anhängare i Wermland, ett då ännu öde land, hvilket han, af ingen afundad, begynde att upprödja, hvaraf han erhöll tillnamnet *Trätelja*. Han sökte och vann Svågerskap med Konungen öfver Sollöer, och öppnade derigenom för sin ätt vägen till Envåldsmagten öfver Norrige. Detta land

som låg närmast Wermland hade något före Norrs tid först blifvit uppröjdt af en vid namn *Solve* kallad *den gamle*. Denne *Solve* var sannolikt en Son af *Hrolf* i Berge och Norrs Syster *Goa*. Han lemnade Sollöer åt sin Son *Gudraud*. Det är sannolikt att detta land, jämte Hedemarken sedermera blifvit skattskyldigt under Konungarna af *Frithiofs* ätt, hvaraf en *Gunthiof* förekommer såsom Konung öfver Sollöer. Efter honom har en *Solve*, af den gamle *Solves* afkomlingar återfått sitt fädernesrike, hvilken der efterträddes af sin Son *Solvar*, sin Sonson *Solve*, sin Sonsons Son *Harald Guldtand*, och dennes Son *Solve*, som var den sista af den Solviska ätten. Det var dennes Syster *Solveig*, som *Olof Trätelja* erhöll till Gemål. *Olof* hade med henne tvänne Söner *Ingjalld* och *Halfdan*, samt en Dotter *Asa*. Efter en långvarig hungersnöd blef *Olof* af sina undersåttare offrad åt Gudarna, i hopp att landsplågan derigenom skulle afvändas: men då hungersnöden fortfor, företogo de en utvandring öfver Eydaskogen till Sollöer, mördade Konung *Solve*, och antogo till Konung *Halfdan*, som i hans Hof uppfostrades, hvilken är känd genom tillnamnet *Hvitben* och blef den förste Konung af Ynglinga ätten i Norrige. (1.) Han underlade sig innan korrt Rommerike. Af detta lands äldre Konungar känner man ej flera än *Raums* Son *Gudraud*, en *Eystein* och hans Son *Aumund*. *Halfdan Hvitben* underlade sig nu det öfre Rommerike, erhöll efter sin Broders *Ingiallds* död väldet öfver Wermland, och genom gifte med den Uplandske Konungens *Eystein Hårdrådes* Dotter *Asa*, en del af Hedemarken, utvidgade sitt välde öfver Totn och

(1.) Rörande Ynglinga-ätten är Heims Kringla af Snorro Sturleson en ovärderlig urkund, som i sig innefattar nästan alla tecken till Historisk trovårdighet, och hvilken hufvudsakligen i det följande hår blifvit följd.

Hadeland, och förenade sluteligen med sitt Rike *Vestfolden*, der, med den sista Konungen *Eirek*, den ifrån *Halfdan den gamle* nedstammande Konunga-ätten utgick. *Halfdan Hvitben* efterlemnade tvänne Söner *Gudraud* och *Eystein*, mellan hvilka efter tidens sed hans besittningar delades. *Eystein* erhöll Vestfolden och en del af Rommerike, och *Gudraud* Sollöer, Wermland, och de delar af Hadeland, Totn och Hedemarken som tillhört hans Fader.

Under dessa Konungars tid inträffade i Sverige det så rygtbara slaget på Bråvalla-hed, mellan *Harald Hildetand* och *Sigurd Ring*. Det var hufvudsakligen tidens lynne, men till en del äfven *Sigurd Rings* slägtskap på mödernet med Ynglinga-ätten i Norrige, (m.) som verkade att Norriges kämpar så talrikt hade samlat sig under dessa bägge Konungars fanor. I den sång, öfver Bråvalla slag, hvaraf fragmenter ännu finnas, uppräknas på *Sigurds* sida, Konung *Ale Fräkne*, åtföljd af många andra Konungar och kämpar, hvaribland en *Sterkodder*, *Thrand* den Throndhjemske, *Torer* från Möre, *Björn*, *Helge den Hvite*, *Hafur*, *Finn* från Fjorden: *Sigurd* och *Erling Snakr* från Jädderen; *Sockn Eyreck*, *Holmstein Hvite*, *Einar den Agdiske*, *Rutur*, *Vane*, *Oddur den Vidtfarne*, *Einar Thriugr* och *Ivar Skage*; *Åke*, *Eigill Skialge*, *Hillder*, *Hrane Hildarson*, *Svein Uppskiäre*, *Hlrombode*, *Soknar Sote*, *Hrokkar Hökia*, *Hrolf den Quindakjäre*, *Dag den Digre*, *Gerthar den Glade*, *Dukr den Vindverske*, *Glumer den Wermländske*, *Saxe Flettir*, *Fale den Göthiske*; *Thorkell Thra*, *Thorleifr Goti*, *Haddr Harde*, *Gretter den Raage*, och *Hroalldr Taa*. På *Haralds* sida nämnas *Grimr*, *Geir*, *Holmstein Eysothull*, *Hytthin*, eller *Hedin den Smale*, *Dag från* Grönland, *Ha-*

(m.) Sigurd Ring hade till Gemål Alfhilda Konungens i Alfhem Gandalfs Dotter.

rald Olofsson, *Har*, *Herlev* och *Hothbrodd* från *Hadeland*: *Hake*, *Sigmund* och *Serkr* ifrån Halogaland, *Humnehy* och *Harald* ifrån Finnmarken, och *Gandalf* den gamles Söner ifrån Alfheim. En *Ubbe* af *Früsland* var äfven på *Haralds* sida, och synes af allt detta att begäret efter hjelbragder vid detta tillfälle hade samlat Nordens mest utmärkta slagskämpar och sannolikt ärfda fiendskaper bestämdt deras olika anhängighet till de stridande Konungarna. Bågeskyttarne ifrån Thelemarken sägas hafva bestämt slagets utgång. Segervinnaren belönade de hjeltar som bistått honom, till en del med förläningar inom de nya länder hvaröfver han genom segren blef herrskare. De fleste återvände till Norrige med stora anspråk och gällande förbindelser med den nya Konungen öfver Sverige och Danmark.

Sigurd Ring förlänade nyssnämnde *Ale Fräkne* med Skåne, och befälet öfver de Danska öarna uppdrog han åt en Sköldmö benämd *Hetha*. Folkets missnöje på öarna förmådde henne att öfverlemna deras styrelse åt *Ale*, men mot honom sammansvuro sig 12 af landets yppersta Herrar, och köpte *Sterködder* för en stor penningesumma att mörda honom i ett bad vid Ledre på Seland. Hans Son *Ögmund* tillträdde hans förläningar. Uppretad deraf att Konung Hring i Hringerike vägrat honom sin Dotter Asa till ägta, anföll han honom och underlade sig hans land. *Ögmund* oroades i sin besittning af Sköldmön *Russla* ifrån Thelemarken, men han lyckades efter svåra strider att öfvervinna och fördrifva henne, hvarefter hennes Broder *Thrand*, som hon äfven bekrigat, kom i fredlig besittning af Thelemarken.

Efter Bråvalla slag förlikade sig *Gandalfs* Söner med *Sigurd Ring*, och biträdde honom i hans tåg mot *Gjukun-*

garna. Desse härstammade ifrån *Halfdan den gamles* Son *Näfill*, och hade fått sitt namn efter en af hans efterkommande *Gjuke.* De hade sin bosättning på kusterna och öarna vid Vesterhafvet. Sedan *Sigurd Ring* erhållit väldet öfver Danmark, fordrade han af dem skatt, och när de sådant vägrade, skulle de med våld dertill tvingas. Då *Sigurd* sjelf var sysselsatt med ett krig i Kurland, uppdrog han detta ärende åt sina Svågrar *Gandalfs* Söner, men i ett fältslag i Hollstein, blefvo de fullkomligen slagne, sedan Giukungarne erhållit biträde af sin slägting, Volsungen *Sigurd Fofnisbane*,

De Alfhemska Furstarnas rygtbarhet, och deras nära förbund med Konungen öfver Sverige och Danmark, hämmade betydligt Ynglinga-ättens framgång i Norrige. Konung *Eystein* i Vestfolden efterträddes af sin Son *Halfdan*, som af sin frikostighet att dela ut pengar, men sin snålhet i Hof-hållning erhöll tillnamn af *den Mille* och *Matarille.* Han efterträddes af sin Son *Gudreid*, hvilken genom sin första Gemål *Alfhilda* ifrån Alfheim bekom hälften af Vingulmarken. Efter hennes död friade han till *Asa*, Dotter af Konung *Harald Röskägg* i Agder, men fick afslag af hennes Fader. Han utrustade då sin Flotta, angrep och öfvervann *Harald*, tog *Asa*, men blef sjelf på hennes anstiftan mördad. Efter hans död borrttogo grannfurstarne ifrån Ynglingarna, Vingulmark, Hedemarken, Rommerike, Hadeland, Totn och Sollöer. Vermland gjorde affall, hvartill *Sigurd Rings* och *Ragnar Lodbroks* inflytelse i Norrige i synnerhet synas hafva medverkat. *Ragnar Lodbrok* som både på Fäderne och Möderne nedstammade ifrån Norrska Furstar, aflade i Norrige många prof af sin tapperhet. Han hade der trädt i ägtenskap med Sköldmön *Lathgertha*, hvilken sedan biträdde honom

att

att dämpa ett uppror, anställdt af Jutarna och Skåningarna. Hennes Son *Fridleif* gaf han Konunganamn i Norrige, och satte honom öfver Orkneyöarna. Sjelf trädde han i nytt ägtenskap, med *Sigurd Fofnisbanes* Dotter *Aslaug*, som han träffade vid en landstigning under ett besök hos sina vänner i Norrige. Härigenom ökades ännu mera hans inflytelse i Norrige. Sedan den Sigurdska ätten genom sina Wikinga-äfventyr dels försvagades, dels åt andra håll rigtade sina företag, begynde Ynglingarne åter uppresa sina hufvuden. *Gudreid* efterlemnade tvänne Söner *Olafr* och *Halfdan*. De delade emellan sig återstoden af Fadrens besittningar. *Olafr* med tillnamnet *Geirstada-Alf* förde med framgång krig mot *Hogne* i Hedemarken, som derifrån ville uttränga honom, men dog sjelf af en smittsam sjukdom som ödelade landet. Han efterträddes af sin Son kallad *Rognvald Härdumhärra.*

Hans Farbroder *Halfdan*, som sedermera erhöll tillnamnet *Svarte*, var vid sin Faders död blott ett år gammal. Han följde sin Moder *Asa* kallad *Storråda* till hennes Faders Rike Agder, der han efter sin Morfader blef Konung, dock under sin Moders förmynderskap, intill dess han hade fyllt 18 år. Då han hade tillträdt styrelsen begaf han sig genast till Vestfold, som han delade med sin broder *Olafr.* Han underlade sig derefter med härsmagt Vingulmark och Rommerike, och fördref ifrån Hedemarken dess Konung *Eystein.* Härvid kom han i besittning af en del af Hedemarken, och borrttog vidare ifrån Gudbrand, Hersen i Gudbrandsdalen, Totn och en del af Hadeland. I den mon hans magt tillväxte ökades hans ärelystnad. Genom gifte med Konungens i Sogn *Harald Guldskjäggs* Dotter *Ragnhilde*, ärfde hans Son *Harald den yngre* detta land, hvarmed följde Fjorda och Fiale Fylke. Efter

denne Sons hastigt inträffade död, satte *Halfdan* sig i besittning af Sogn, och insatte der till Jarl *Atle hin Miofe* eller *den Smale*, och försvarade derefter med mod och klokhet sina besittningar. Härefter trädde *Halfdan* åter i ägtenskap med Konungens i *Hringerike Sigurd Hjorts* Dotter *Ragnhild*, hvilken han återtog ifrån en Kämpe på Hadeland, som, sedan han slagit hennes Fader, hade borrtröfvat henne. Denna födde honom en Son *Harald*, hvilken sluteligen blef Envålds-Konung öfver hela Norrige. Det är sannolikt att *Halfdan* under ett nytt krig med Konungen i Alfheim, ånyo underlagt sig Wärmland.

Konung *Halfdan Svarte* berömmes såsom en ypperlig Lagstiftare, och är den förste som i detta afseende inom Norrige blifvit rygtbar. Med Folkets samtycke stiftade han för Uplanden i Norrige den så kallade *Heidsivia-lagen*, författad af den för sin vishet utmärkte *Thorleif den Vise*. Konungen förenade sitt eget efterdöme af lydnad för lagen, med den största stränghet att bland sina undersåter ställa den i verksamhet. Såsom exempel anföres att han ej derifrån tillät undantag för sin mest älskade Hofman, Banerföraren *Herjulf den Tappre*, som med ett dryckeshorn mördade en annan Hofman. Fordom hade dylika brott med penningar kunnat försonas, men nu nödgades *Herjulf* att gå i landsflygt. Han flydde till Sverige, borrtförde sedan Konungens Syster Ingeborg, nedsatte sig sluteligen i ett öde land söder om Jämtland, hvilket han uppröjde, och efter honom sedan blef kalladt Herjulfsdalen eller nu Herjedalen. Detta land intogs framdeles i Throndelaget. *Herjulfs* Söner *Thorolf*, *Olof* och *Thrast* återvände till Norrige och kommo der i anseende. *Halfdan* högeligen älskad och vördad af sina undersåter drunknade år 863. De under hans välde lydande olika länder tvistade om att få honom hos sig begrafven. Man afgjor-

de tvisten så att kroppen delades i fyra delar, hvaraf hvart Rike erhöll en, och man tillskref *Halfdans* grafhögar en undergörande kraft.

Denna uppgift på rygtbara Norrska Furstar skulle ansenligen kunna förökas, om man ville utsträcka den till dem, som ej egenteligen inom Norrige innehaft någon Styrelse-magt, utan dels såsom kämpar i andra Konungars tjenst, dels såsom Vikingar på egen hand i främmande länder skaffat sig rygtbarhet och besittningar. Då Historiens allmänna öfversigt genom dessas uppräknande och berättelsen om deras bedrifter alltför litet skulle upplysas, nöje vi oss, att i afseende härpå hänvisa vetgirige läsare till de gamla sagorna, hvilkas historiska värde med omsorg och varsamhet måste utletas, ur den form af underbara digter hvarunder de kommit till oss. Här vilje vi allenast anmärka att Norrmännerne redan tidigt hade fått vana att rigta sina sjötåg mot Vesterhafvets kuster och öar, der de togo sig besittningar. Från dem som nedsatte sig på kusterna hafva många i den sednare tiden rygtbara ätter och personer härstammat, men sammanhanget mellan dem och moderlandet har nästan alldeles varit afbrutet, så att ingen återverkan af deras bedrifter på Norrige kan fästa vår uppmärksamhet, om icke den länge i Norrige underhållna begärelsen till dylika utflyttningar. Med innehafvarne af öarna underhölls deremot gemenskapen till den grad att öarne ofta ansågos afhängiga af det Norrska väldet, och i längden blefvo anledning till blodiga strider med Skottska och Engelska Konungar, som tillegnade sig rättigheter öfver dem. Att Norrska colonier nedsatt sig i England, Skottland och Irland är otvifvelagtigt, och har sådant utan tvifvel mycket befordrat våra Nordiska Konungars framgång vid deras sjötåg mot dessa ö-stater.

När *Halfdan Svarte* afled lemnade han sina besittningar åt sin Son *Harald*, som ännu var ganska ung, och dermed tillika ärfde många stridigheter med de små-Furstar på hvilkas bekostnad hans Fader hade utvidgat sin magt. Hans Faders efterdöme af rättvisa och klokhet hade ådagalaggt, huru en vis Regent kan skydda enskildas frihet och säkerhet, och de ständiga strider och oroligheter, hvartill landets fördelningar mellan små-Konungarna gaf anledning, hade ännu mera ökat behofvet af samhällsmagtens skyddande vård. *Harald* hade en Morbror *Guttorm*, som utan tvifvel af dessa anledningar hos sig stadgat öfvertygelsen om nödvändigheten af Norriges förening under ett hufvud. *Harald* valde *Guttorm* till sin rådgifvare, och denne hade de egenskaper som erfordrades för att utföra sin plan och leda *Haralds* mod. Ögonblicket syntes sålunda förberedt att af Norrige bilda en enda sammanhängande Stat. Visst är att Norriges små-Konungar, när de erhöllo underrättelse, att *Harald* valt *Guttorm* till sin rådgifgare, genast begynde att genom inbördes förbund söka försäkra sig mot Haralds anfall. Sturleson berättar följande: Vid ett gästabud hos en Höfding i grannskapet hade denne vid *Halfdan Svartes* död förutsagt, att *Harald* skulle erhålla väldet öfver hela Norrige. Genast efter sitt anträde till Styrelsen underlade han sig, med *Guttorms* tillhjelp, allt land Söder om Rauma elf (Glomman). Konung *Harald* sände sina män efter en Mö som hette *Gyda*, Konung *Eriks* dotter af Hordaland; hon var lemnad att uppfostras hos en rik Bonde på Valdres. Konungen tänkte taga henne till frilla, ty hon var mycket däjlig, men något stolt. När Sändemännen kommo dit, sade de henne sitt ärende, men hon svarade, att hon icke ville taga den Konung till Man, som ej hade större Rike, än några fylken att styra. Men, sade hon ytterligare, det tyckes mig underligt, att nu fin-

nes ingen Konung som vill intaga Norrige, och blifva enväldig deröfver, lika som Konung Gorm i Danmark, och Konung Erik i Upsala. Sändemännen tyckte att hon svarade alltför stormodigt, och frågade henne hvad hon tänkte med detta svar, då Konung *Harald* vore en så mägtig Konung, att han fullkomligen vore lika god som hon. Men änskönt hon svarade annorledes på deras ärende, än de hade önskat, sågo de dock ingen utväg denna gången, att taga henne borrt, utan hennes vilja. Derföre lagade de sig till att resa hem igen; och som de voro resfärdige och blefvo ifrån gården ledsagade, sade *Gyda* till Sändemännen: sägen dessa mina ord till Konung *Harald*, att jag vill med det vilkor bejaka att blifva hans ägta Hustru, om han förut för min skull vill underlägga sig hela Norrige, så att han råder deröfver med lika frihet, som Konung Erik öfver Sverige, eller Konung Gorm öfver Danmark, ty då endast tyckes mig, att han må kallas Konung öfver ett Folk. Derpå drogo Sändemännen hem igen till Konung Harald, berättade honom dessa ord, och sade att Mön varit allt för dristig, så att billigt vore, att Konungen sände en hop folk efter henne, och gjorde henne någon vanära. Konung Harald svarade att hon hade ingen ting illa talat eller gjordt, som värdt vore att hämnas, utan att hon skulle hafva tack för sina ord; ty hon hafver påmint de ting, som jag storligen förundrar mig att jag icke förr besinnat. Vidare sade han: det löfte gör jag, och det sätter jag till Gud som mig skapat hafver och allting råder, att aldrig skall mitt hår skäras eller kammas förr än jag laggt under mig hela Norrige med skatter och utskylder och fullt öfvervälde, eller ock skall jag sätta lifvet till. Hertig *Guttorm* tackade honom för dessa ord, sägande att det hörde en Konung till att fullborda sitt löfte.

Den framgång som gynnade *Haralds* första eröfringar uppmuntrade honom så, att han innan korrt underlade sig hela tragten Sunnanfjälls ifrån Lindesnäs till Dofrefjäll. Derefter förde han sina vapen Nordanfjälls, der han var lika lycklig, icke blott att eröfra landet, utan äfven att på sin sida vinna landets små beherrskare, i synnerhet den på Helgeland mägtige *Håkan Jarl*, af den Semingska ätten, som blef sin nya Öfverherres förtrogne och Svärfar. Åt hans vård kunde han således förtro sina eröfringar Nordanfjälls, då han måste öfvergifva dem, för att emot Konungen i Sverige försvara Wärmland och sina öfriga sydliga besittningar. Men Håkan Jarl afled straxt derefter, och *Harald* hotades derigenom att förlora Throndelaget, som ansågs för en af Norriges vigtigaste provinser, likasom Thronderne för Norriges bästa, men också mest frihetsälskande och derföre despoten alltid farligaste Undersåter. *Harald* hade således knappt segrat öfver *Erik*, förr än han återgick med sin Här till det Throndhiemska, och der stadgade sin magt. Han valde Nidaros eller nu varande Throndhiem till sitt hufvudsäte, förlade der en stor flotta, och med den underkufvade Nordmör, Sundmör, Romsdal, Fjordefylke och Sogn; samt hela landsträckan Nordanfjälls ända till hvita hafvet. Hordalands, Rogalands, Agders och Telemarkens små-Konungar förenade sig nu att hämma hans framgång. Men *Harald* anföll dem med sin flotta. Vid Hafursfjord icke långt ifrån Stavanger, gaf han det stora och segerrika sjöslag, hvarigenom han fullkomligen underlade sig hela Norrige.

Det hörde till tidens sed, att *Harald* till denna eröfring skulle efter omständigheterna använda tapperhet och list. Då Riken ännu gingo i arf såsom enskild egendom, var ett ibland hans vanligaste medel att gifta sig med

små-Konungarnas Döttrar, och i stöd af arfsrätt underlägga sig deras besittningar. När han sluteligen erhöll *Gydas* hand, hade han förut tre ägta Hustrur, och när han sedermera ägtade *Ragnhild* ifrån Jutland, säges han hafva förskjutit nio quinnor. För öfrigt gick han till sitt mål med alla de medel, som fruktan, enskildas egennytta, nådebevisningar, beledsagade af en nedlåtande mildhet och utsigten af varagtiga fördelar skulle erbjuda åt den magtägande eröfraren. De små Konungar som villigt erkände hans öfvervälde, fingo behålla sina Riken, såsom Jarldömen, och mot förbindelse att till *Harald* aflemna två tredjedelar af de Kongliga skatterna och landskylden. På samma vilkor insatte han äfven Jarlar öfver de småriken han nödgades med våld kufva, hvarigenom han förband sig de förnämsta slägterna inom hvart district, och för att kunna benåda ännu flera, tillsatte han under Jarlarna Hersar till befälhafvare öfver mindre tragter. Sturleson berättar att Harald fråntog *Norriges* bönder deras odalsrätt: detta har sannolikt bestått deri, att jordägaren förlorade sin öfver hela Norden af ålder gällande rätt, att sjelf taxera sina afgifter till landets försvar, hvilka efter denna tid blefvo utskrefne. Namnet Envålds Konung utmärkte således ej allenast vidden af hans Rike, utan äfven hans magt, och ifrån denna stund var Norrige förenadt till en enda ssmmanhängande stat.

Norden var nu bestämdt fördelad i tre särskilda stater. Sedan de Danske öarne underlades de Konungar som herrskade öfver Scandinaviens Södra och Vestra kustländer, lyckades desse först att stadga öfver Danmark sin öfver-Konungamagt. Inom Sverige blef denna magt i politiskt afseende icke fullt erkänd förr än under Ifvar Widfamne, som åt sina efterträdare lemnade både den Svenska och den Danska Kronan. Dessa länder åtskiljdes sedan

å nyo vid fördelningen af *Ragnar Lodbroks* välde mellan hans Söner; men när på den Danska Konungens *Sigurd Ormögas* lott då äfven föllo de Södra och Vestra kustländerne, blefvo deras besittning länge ett tvisteämne mellan Sveriges och Danmarks Konungar. När Norrige af *Harald Hårfager* förenades till en Stat, lade han derunder äfven Bohuslän (Alfhem) och Wärmland, men Sveriges Konungar ville ej nedlägga sina anspråk på deras besittning, äfven som på de länder i Norrige hvartill Sigurdska ätten tillegnade sig arfsrätt. Norrska och Svenska Nationen voro nu, ehuru lika till ursprung, delade i tvänne folk. Till lynne och bildning voro de ännu icke särdeles skiljagtiga, men deras politiska öden aflägsnade dem ifrån hvarandra, och i framtiden danades ett nationalhat, hvilket dock i början och länge visade sig såsom Norrmäns och Svenskars gemensamma fiendskap emot öarnas beherrskare: häldst likheten länge bibehölls mellan Svenskars och Norrmäns borgerliga vilkor, då dessa deremot inom Danmark tidigt begynde undergå betydliga förändringar; hvarigenom nationens borgerliga rättigheter mycket inskränktes. Samtidiga Konungar med *Harald Hårfager* voro, i Sverige *Erik Emundson* och i Danmark *Erik Barn*.

De skiljagtiga omständigheter hvarunder Nordens trenne Riken blifvit bildade till af hvarandra oafhängiga Stater, verkade betydliga olikheter i deras inre inrättning. Åtskilliga berättelser tillskrifva *Rolf Krake* de Danska under-Konungarnas kufvande under envålds Spiran. De antaga att efter hans död ett interregnum uppkommit, hvarunder små-Konungar åter upprest sig, men att dessa nödgats erkänna *Ifar Vidfamnes* öfvervälde, sedan han efter Sveriges kufvande äfven uppsteg på den Danska thronen.

Af

Af *Gydas* yttrande hos Sturleson finna vi att hon tillskrifvit en Konung *Gorm* Danmarks förening till en stat. En säker uträkning häraf är omöjlig, men med visshet kan man antaga att den Danska Konungens öfvervälde var grundadt i en öfverlägsen styrka, och så stadgadt, att inom sjelfva staten inga anspråk uppstodo att göra det stridigt, oftare än någon kämpe sökte att tillrycka sig Konungamagten, då om han lyckades, han äfven behöll envåldsmagten öfver Danmark. Någon täflan om rättigheten att tillsätta Konungar synes dock tidtals hafva uppstått mellan Skåningarna, öboarna, och Jutlands innevånare, men denna söndring har sannolikt härrört af Kronpretendenters och ärelystna Furstars bemödanden att uppsvinga sig på thronen, försök hvilka voro ganska täta, så länge Wikinga-lefnaden dertill gaf både böjelse och tillfällen.

Sedan efter *Ingjallds* fall och *Ivar Vidfamnes* seger, Fylkes-Konungarne öfver allt i Sverige afskaffades, och landskapen kommo under styrelse af Länsmän, som af Konungen tillsattes, upphörde der allt motstånd emot Öfver-Konungamagten. Så länge Wikinga-lefnaden varade, sväfvade dock Konungarne alltid i fara att, under deras aflägsenhet på Wikinga-tåg, se sin magt eftersträfvas af ärelystna kämpar. Detta har sannolikt gifvit anledningen i Sverige till inrättningen af Medregenter; hvilka under öfver-Konungens frånvaro, i hans ställe hemma i landet utöfvade all Konungslig magt, och hvarigenom landets inre styrelse blef ställd på en mera ordentlig och sammanhängande fot. Så länge Svenskarne ännu årligen samlades på Allshärjarting var ock nationalföreningen inom Sverige mera bestämd, och interesset att erkänna en gemensam Styrelse lifvadt och underhållet. I Norrige deremot, hvarest *Ha-*

rald genom inkräktning hade kommit till envåldsmagten, ägde ännu ingen nationalförening rum. Hvart och ett litet land hade i minnet sin oafhängighet, och dess inbyggare fortforo att med tillgifvenhet anse deras fordna regenters hus. Desse förvandlades nu ifrån Konunga-ätter, till förnäm Adel, som under titlar af Jarlar och Hersar, väl utöfvade en af envålds-Konungen beroende magt, men dock bibehöllo sin inflytelse öfver de skingrade folken, och med deras biträde voro farlige för Konungamagten och aflägsnade national-föreningen. Norrige blef oagtadt envålds Konungens despotiska öfvermagt, en aristocratisk Monarki, sammanhållen under en person af Haralds öfverlägsna egenskaper, men lätt färdig att skingras genom Aristocraternas planer under en svagare Konung. Denna Aristocrati var dock ännu byggd på svaga grunder intill dess Läns-regeringsformen vid sidan af Hierarchien äfven i Norrige fick inträde.

Genom Nordens fördelning i trenne stora Stater var nu en skarp linea dragen emellan dess inbyggare, och till och med, oagtadt deras lika härkomst, mellan Svenskar och Norrmän. Regenternas interesse var nu stadgadt att underhålla denna skingring, emedan deras besittning af sin magt derpå berodde, och både behof och ärelystnad gåfvo anledning till försök att på hvarandras bekostnad utvidga sin egen magt och sina besittningar. I den mån Staterne samlades till större massor, sedan Wikinga-lefnaden allt mera aftog, och Christendomens införande begynte att mildra seder och tänkesätt, syntes äfven det allmänna national-interesset blifva ett närmare föremål för de Styrandes uppmärksamhet. Staternas öden synas mindre bero af slumpen, och deras inbördes förhållanden begynna mera än förut att vara följder af de Regerandes bestämda afsigter och bemödanden.

Med Danmark hade Sverige ett beständigt tvistämne om besittningen af Scandinaviens Sydvästra kust. Lika mycket som ett fullt sammanhang i det Svenska området deraf berodde, lika vigtig var denna besittning för Danmark, hvars betydligaste del dessa länder utgjorde, och hvilken såsom eljest blott en Stat på spridda små öar, var ganska svår att sammanhålla. Sedan sjöröfverierne upphörde att vara riktande, vändes ock de Danska Konungarnas hufvudbemödande att vinna besittningar på fasta landet, och de iagttogo alla tillfällen att vinna insteg i Norrige, till och med att der tillegna sig envåldsmagten, samt derigenom att de oafbrutet lemnade understöd åt Norriges ständigt framskymtande nya Kronpretendenter, sökte de att hålla Norriges Konungar i beroende af Danmarks öfvermagt. Sveriges Konungar sträckte i allmänhet sitt inkräktningsbegär emot de östra tragterna, men efter Harald Hårfagers tid uppkommo dock stridigheter, om skatterättigheten öfver gränseländerna, Bohuslän, Wermland, Jämtland och Härjedalen. Genom dessa anledningar kommo de tre Nordiska Staterna ofta i sammanblandade förhållanden, alltid menliga för deras inre lugn, och utan att ännu kunna leda till den följd, som naturligast af Scandinaviens läge och dess inbyggares ursprungliga slägtskap hade bordt utveckla sig, att förenade till ett land bilda en stark och sammanhängande Stat.

TABELL ÖFVER NORRIGES KONUNGAR INTILL HARALD HÅRFAGER.

Af den Jotiske och Odins ätt.	
I Helgeland.	*I Nummedalen.*
Af den Jotiska Ätten. 1 Haloge. Odins ätt. 2 Seming. Jotisk ätt. 3 Helge 2. Raums ätt. 4 Sigar. Odins ätt. 5 Freke. 6 Gudlaug. 7 Gylaug. Joternas ätt. 8 Helge 3 Odins ätt. 9 Godgiest. Gards ätt. 10 Hjorleif. 11 Half. 12 Ottar. 13 Asmund. 14 Armodr. 15 Armodr. Odins ätt. 16 Eystein. 17 Halfdan. 18 Thorer. Hjort.	1 Thrand. Gorrs ätt. 2 Bejter. Gards ätt. 3 Solve. Odins ätt. 4 Harald Guldmund. Gorrs ätt. 5 Frithiof. 6 Gunthiof. Gards ätt. 7 Vikar. 8 Harald. Raums ätt. 9 Eireck. 10 Alfrek. 11 Vikar. 12 Vatnar. Gards Ätt. 13 Hogne. 14 Solve. 15 Hjorolf. 16 Half. 17 Asmund. 18 Olaf. 19 Ingjald. 20 Herlaug. 21 Hrollaug.

Af Thrands ätt.				*Af Gards ätt.*					*Af Raums ätt.*		
I Throndén.	*I Nordmöre.*	*I Sundmöre.*	*I Fjorden och Fiala Fylke.*	*I Sogn.*	*I Hordeland och Vors.*	*I Rogaland*	*I Agder.*	*I Thelemarken och Haddingdalen.*	*I Valdres och Vestfolden.*	*I Hringerike.*	*I Raumarike.*
1 Vee och Vili. Hunding och Hemming. 2 Norr. 3 Thrand. Raums ätt. 4 Eystein Illråde. 5 Annund. 6 Saur. Odins ätt. 7 Svibdager. 8 Harald Guldmund. 9 Hakon. 10 Amund. 11 Hake. Hagbard. 12 Olaf. 13 Thrand hin Gamle. 14 Thrond och Rusla. 15 Fridleif. 16 Eystein. 17 Halfdan. 18 Eystein Glumru. 19 Gryting.	1 Gard. 2 Griotgard. 3 Salgard och Sigar. 4 Griotgard. 5 Solve. Gorrs ätt. 6 Frithiof. 7 Gunthiof. 8 Vikar. 9 Harald. 10 Eireck. 11 Alfrek. 12 Vikar. 13 Vatnar. 14 Hjorleif. 15 Hjorolf. 16 Half. 17 Asmund. 18 Artor. 19 Roller. 20 Hunthiof.	1 Gard. 2 Thorgard. 3 Thorvid. 4 Arnvid. 5 Slåvid. 6 Bravid. Gorrs ätt. 7 Frithiof. 8 Gunthiof. Gards ätt. 9 Vikar. 10 Harald. Raums ätt. 11 Eirek. 12 Alfrek. 13 Vikar. 14 Vatnar. Gards ätt. 15 Hjorleif. 16 Hjorolf. 17 Half. 18 Asmund. 19 Artor. Gorrs ätt. 20 Roller. Gards ätt. 21 Arnvid.	1 Gard. 2 Freygard. 3 Freystein. Freybjörn. 4 Audbjörn. Raums ätt. 5 Eystein. 6 Olaf. Gorrs ätt. 7 Frithiof. 8 Gunthiof. Gards ätt. 9 Vikar. 10 Harald. Raums ätt. 11 Eirek. 12 Alfrek. 13 Vikar. 14 Vatnar. Gards ätt. 15 Hjorleif. 16 Hjorolf. 17 Half. 18 Asmund. 19 Hior. 20 Anund. 21 Ulf, Bröder. 22 Ingiald. 23 Audbjörn. 24 Vemund.	1 Gard. 2 Vegard. 3 Vedrorm. 4 Vemund. Gorrs ätt. 5 Skate. 6 Ogautan. 7 Bele. 8 Helge och Halfdan. 9 Frithiof. 10 Gunthiof. Gards ätt. 11 Vikar. 12 Harald. Raums ätt. 13 Eirek den Vältalige. 14 Alfrek den Fräkne. 15 Vikar 2. 16 Vatnar. Gards ätt. 17 Hjorleif. 18 Hiorolf. 19 Half. 20 Asmund. 21 Hior. 22 Harald Guldskägg. 23 Harald. 24 Halfdan Svarte.	1 Gard. 2 Haurd. 3 Josur. Raums ätt. 4 Skelver. 5 Skolld. 6 Erik Fråkne. 7 Alfrek 1. Gorrs ätt. 8 Frithiof. 9 Gunthiof. 10 Herthiof. Gards ätt. 11 Vikar 1. 12 Harald. Raums ätt. 13 Erik den Vältalige. 14 Alfrek den Fråkne. 15 Vikar 2. 16 Vatnar. Gards ätt. 17 Hiorleif. 18 Hjorolf. 19 Half. 20 Asmund. 21 Hior. 22 Hior. 23 Geirmund Hamund. Raums ätt. 24 Eireck.	1 Gard. 2 Haurd eller Rogalf. 3 Rognvald. Raums ätt. 4 Skelver. 5 Skolld. 6 Eirek 1. Fräkne. 7 Alfrek 1. Gorrs ätt. 8 Frithiof. 9 Hunthiof. 10 Herthiof. Gards ått. 11 Vikar 1. 12 Harald. 13 Augvald. 14 Josur. 15 Hior. 16 Hiorleif. 17 Hiorolf. 18 Half. 19 Asmund. 20 Göthar. Gorrs ätt. 21 Roller. Gards ätt. 22 Hiorleif. 23 Geirmund Hamund. 24 Sulke.	1 Gard. 2 Thrym. 3 Agde och 4 Agnar. 5 Kettil Thrym. Gorrs ått. 6 Refill. 7 Frithiof. Gards ätt. 8 Harald. Aegdski. Gorrs ått. 9 Herthiof. Gards ått. 10 Vikar. 11 Harald. 12 Augvald. 13 Josur. 14 Hior. 15 Hiorleif. 16 Hiorolf. 17 Half. 18 Asmund. 19 Göthar. Gorrs ått. 20 Roller. Raums ått. 21 Hillebrand 22 Vigbrand. 23 Herbrand. 24 Harald Granraude. 25 Halfdan Svarte. 26 Kiotve.	1 Raum. 2 Hadding 1. 3 Hadding 2. 4 Hadding 3. 5 Hogne. 6 Hadding 4. 7 Hadding 5. 8 Hadding 6. Gorrs ätt. 9 Hunthiof. 10 Frithiof. Gards ått. 11 Vikar. 12 Harald. 13 Nere. 14 Gunnar. 15 Grim. 16 Thrond. Rusla.	1 Raum. 2 Hring. 3 Halfdan Gamle. 4 Brage. 5 Agnar. 6 Alf. Gors ätt. 7 Frithiof. Gards ått. 8 Harald Aegdski. Gorrs ätt. 9 Herthiof. Gards ätt. 10 Vikar. 11 Harald. 12 Nere. Raums ått. 13 Sigtryg. 14 Agnar. 15 Eirek. 16 Dag. Yngling-Sigurdska ätten. 17 Sigurd Hring. 18 Halfdan. Ragnar. 19 Gudreid. Björn. 20 Olaf Halfdan. 21 Rognvald Härdumherra.	1 Raum. 2 Hring. 3 Halfdan den gamle. 4 Dag 1. 5 Oli. 6 Hring. 7 Hrings Söner. Gorrs ätt. 8 Gunthiof. 9 Hunthiof. 10 Gerthiof. Gards ätt. 11 Vikar. Raums ått. 12 Dag 2. 13 Hring 3. 14 Bodvar. 15 Ale. 16 Sigurd Hring. 17 Ale Hin Fräkne. 18 Hring. 19 Ögmund. 20 Helge Hvasse. 21 Sigurd hjort. 22 Halfdan Svarte.	1 Raum. 2 Gudraud. 3 Eystein Illråde. 4 Dag 1. 5 Oli. 6 Hring. 7 Hrings Söner. Gorrs ätt. 8 Gunthiof. 9 Hunthiof. 10 Gerthiof. Gards ått. 11 Vikar. Raums ått. 12 Dag. 13 Hring 2. 14 15 Ale Hin Upplandske. Ynglinga ätten. 16 Halfdan. hvitben. 17 Eystein. Sigurdska åtten. 18 Sigurd Hring 19 Halfdan. Ragnar. 20 Björn Jernsida. 21 Alfgeir. Gandalf. Halfdan. 22 Sigtryg. Halfdan.

Af Goes och den Jotiska ätten.								
I Alfheim.	*I Hadeland.*	*I Gudbrandsdalen.*	*I Raumadalen.*	*I Hedemarken.*	*I Sollöer.*	*I Upland.*	*I Jadar.*	*I Wermland*
1 Raum. 2 Finalf. 3 Svanur hin Raude. 4 Såfar. 5 Ulf. 6 Niorfve. 7 Jokull. 8 Hring. 9 Hrings Söner. Gorrs ått. 10 Gunthiof. 11 Hunthiof. 12 Gerthiof. Gards ätt. 13 Vikar. Raums ått. 14 Dag. 15 Hring 2. 16 Ale Hin Upplandske. 17 Alf 2. 18 Ingemund. 19 Eystein. 20 Gandalf. Sigurds ätt. 21 Sigurd Hring. Raums ätt. 22 Alf och Alfarin. 23 Alfgeir. 24 Gandalf. 25 Hysing. Helsing. Hake.	1 Raum. 2 Haud. 3 Hodbrodd. 4 Hrolf. 5 Hromund Bårsärk. 6 Hring. 7 Hrings Söner. Gorrs ätt. 8 Gunthiof. 9 Hunthiof. 10 Geirthiof. Gards ätt. 11 Vikar. Raums ätt. 12 Dag. 13 Hring 2. 14 15 Ale Hin Upplandske. 16 Hake. Ynglinga åtten. 17 Halfdan Hvitben. 18 Gudraud. 19 Ale Hin Fråkne. 20 Ögmund. Raums ått. 21 Haugne Eysteinson. 22 Halfdan Svarte.	1 Raum. 2 Godbrand. 3 Audleif 4 Godmund. 5 Godbrand. 6 Geirmund. 7 Hrodgeir. 8 Godbrand. 9 Nere 10 Godbrand.	1 Raum. 2 Jotunbjörn. 3 Raum. 4 Hrosbjörn. 5 Nesbjörn. 6 Orm. 7 Kjettil Raum.	1 Eystein. 2 Svade Jotun. 3 Hrolf i Berge. 4 Solve. 5 Kaun. 6 Bodvar. 7 Thorer. Raums ått 7 Hring. 9 Hrings Söner. Gorrs ätt. 10 Gunthiof. 11 Hunthiof. 12 Geirthiof. Gards ätt. 13 Vikar. 14 Harald. Raums ätt. 15 Alf. 16 Asmund. 17 Eystein Hårdråde. Ynglinga åtten med Goes. 18 Halfdan Hvitben. 19 Gudraud Hogne. 20 Ale Fråkne och Eystein. 21 Haugne. 22 Sigtryg. Eystein. 23 Halfdan. Eystein.	1 Solve. 2 Gudraud. Gorrs ått. 3 Gunthiof. 4 Hunthiof. 5 Geirthiof. Goes ätt. 6 Solve 2. 7 Solvar. 8 Solve 3. 9 Halfdan Guldtand. 10 Solve 4. Ynglinga-åtten. 11 Halfdan Hvitben. 12 Gudraud. 13 Ale Fräkne. 14 Ögmund. 15 Haugne Eisteinson.	1 Njorfve. 2 Jokull. 3 Hring. 4 Hrings Söner. 5 Gunthiof. 6 Hunthiof. 7 Geirthiof. 8 Vikar. 9 Nere. 10 Hring. 11 Bodvar. 12 Ale hin Upplandske. 13 Nere. 14 Erling. 15 Eystein. 16 Halfdan Hvitben.	1 Gard. 2 Thrym. 3 Agde och 4 Agnar. 5 Kettil Thrym. Gorrs ätt. 6 Refill. 7 Frithiof. Gards ått. 8 Harald Aegdski. Gorrs ätt. 9 Herthiof. Gards ätt. 10 Vikar. 11 Harald. 12 Augvald. 13 Josur. 14 Hjor. 15 Hiorleif. 16 Hiorolf. 17 Half. 18 Amund. Gorrs ått. 20 Roller. 21 Ragnald. 22 Oddur.	1 Gunthiof. 2 Olof Tråtelja. 3 Ingialld. 4 Halfdan Hvitben. 5 Gudraud. 6 Olaf. 7 Ale Fråkne. 8 Halfdan Svarte.

FÖRSTA AFDELNINGEN.

Om Sveriges och Norriges inbördes förhållande intill Magnus Eriksons tid, då bägge Rikena kommo under en gemensam Konung.

Vid samma tid som Harald I. Hårfager gjorde sina första inkräktningar Nordanfjälls, ansåg den Svenka Konungen *Erik Emundson* tillfället lägligt att underlägga sig de Norrska landskap, hvarpå han trodde Konungarna i Sverige äga anspråk. Wermland var af Svenska Colonister upptaget, och deras återförening med sin stam-nation ansåg han för en högre rätt, än *Haralds* anspråk till välde öfver dem, i följe af sin nedstamning ifrån *Olof Trätelja*. På väldet öfver Alfheim och Wiken, hvartill hörde Romeriket, Westfolden och Wingulmarken, gjorde han äfven fordran, emedan hans Förfäder Sigurdarne, genom *Sigurd Rings* ägtenskap med *Alfhilda*, dertill hade arfsrätt. Detta vållade det första krig mellan Sverige och Norrige. Harald var ej af natur att godvilligt låta inskränka sin magt, men *Erik Emundson* var ej en medtäflare som var *Harald* vuxen. Sina vigtiga ärender Nordanfjälls öfverlemnade Harald i sin Svärfaders *Håkan* Jarls på Hlade vård, och begaf sig sjelf till Wiken, der han åter, utan att möta något motstånd, gjorde sin Konungsliga magt gällande, och bestraffade de affälliga. Der erhöll han underrättelse att Konung *Erik Emundson* skulle om vintern komma till Wermland, för att efter tidens bruk skipa Konungslig rätt, hvarvid Konungen jämte hans Hof alltid åtnjöt fri gästning. *Harald* beslöt att i samma

afsigt på samma tid begifva sig till Wermland. En rik och gammal Odalbonde *Åke* benämnd, var då den mest ansedda person i Wermland. Denne böd bägge Konungarna på samma dag till gästabud. Utom en gammal gästabudssal han förut ägde, lät han äfven uppbygga en ny. Den gamla beklädde han med gamla, den nya med nya tapeter, i den förra voro allt husgeråd och alla kärl till gästabudet gamla, i den sednare nya, men på bägge ställena lika dyrbara. I den gamla införde han Konung *Erik* och i den nya Konung *Harald.* Gästabudet räckte i flera dagar under öfverflödig tracteringg: men när det led till slut, och Konungarne beredde sig att afresa, framträdde *Åke* till Konung *Harald*, medförande sin Son, som var allenast 12 år gammal, och sade: Herre! om den välvilja jag vid detta gästabud visat synes Dig någon vänskap värd, så belöna derföre min Son, hvilken jag nu sätter i Din tjenst. Konungen betygade honom sin vänskap, hvarefter *Åke* framförde stora gåfvor och kysste Konungen. Derefter gick *Åke* till Konung *Erik*, hvilken han träffade ganska uppretad. Äfven till honom öfverlemnade han stora skänker, men Konungen svarade icke mycket derpå, utan steg till häst. *Åke* följde honom till vägs och talade med honom. När de anlände till en närbelägen skog, frågade honom Konung *Erik*: Hvarföre gjorde du den skillnad i bemötande mot mig och Konung *Harald*, att han af allting skulle hafva det bästa, då du likväl vet, att du är min man. Jag hade trodt, svarade *Åke*, att Du Herre, och Ditt folk icke hos mig saknade ett godt och frikostigt bemötande. Att jag för Dig framsatte gamla kärl, kommer deraf att Du nu är gammal, men Konung *Harald* är i sin blomstrande ålder, och derföre framsatte jag för honom nytt bohag. Men då Du nu påminner mig att jag är Din man, så vet jag likaså väl, att Du är min. Då utdrog Konungen sitt svärd, högg

ihjäl *Åke*, och red derifrån. Då Konung *Harald* härom blef underrättad uppmanade han sitt folk att hämnas *Åkes* död. Han förföljde Konung *Erik* ända till den skog, som skiljer Wermland ifrån Westergöthland, hvarifrån *Harald* vände om, lade under sig hela Wermland, och dräpte de Ämbetsmän *Erik* deröfver hade förordnat. Sedermera gick han med Flottan och underlade sig Vingulmark och Romerike. Vestgötherne stängde då Götha elf med pålar för att hindra honom att der inträngа med sin Flotta: men han lade Flottan vid pålarna, och härjade landet på ömse sidor om elfven. Sluteligen besegrade han Vestgötherna i ett stort slag, och sedan Konung *Eriks* Jarl *Rane den Gautske* i en träffning hade stupat, underlade han sig hela landet Norr och Vester om Götha elf, till hvars försvar han quarlemnade Hertig *Guttorm* med en betydlig krigshär, och sjelf vände om till tragterna Norr om Dofre fjäll. Fiendskapen mellan Sverige och Norrige fortsattes med omskiftande lycka, dock utan att något bestämdt afgjordes om ländernas besittning, ända till *Erik Emundsons* död 877. Dessa länder förblefvo dock imedlertid beständigt under Norrska Konungens öfvervälde.

Harald I. Hårfagers inkräktning af envåldsmagten, och Odalsrättens inskränkning för Norriges Allmoge verkade inom landet många missnöjen: men ingen ansåg sig mägtig nog att emot *Harald* göra sitt missnöje gällande. Man vidtog deremot den utväg, att genom utflyttningar söka ett nytt fädernesland. Anförare för dessa utflyttningar voro i allmänhet Furstar af de Konungahus *Harald* hade kufvat. På detta sätt emottog Orkneyöarne, de Shetländska öarna, Färöarne, och i synnerhet *Island* nya inbyggare ifrån Norrige. Till dessa tragter, och förnämligast till Island, utvandrade äfven många Svenska äfventyrare, så

att Island ej rätteligen kan sägas endast af Norrmän först vara coloniseradt: dock erkände Island af ålder endast Norriges öfvervälde. Till Jämtland och Helsingeland skedde utflyttningar. Större delen af dessa utflyttningar föranleddes af den kraft, hvarmed öfver-Konungarne sökte freda landet för mägtiga magnaters och kämpars ströfverier, hvilka ännu genom tidens sedvanor öfvades, såsom en armstyrkan och tapperheten tillhörig rättighet, men hvilkas förekommande blef allt mera nödvändigt, i den mån statsmagten utbildades, och Regenterne insågo sin pligt, att emot våldet skydda sina undersåter. *Rognvald* Möre Jarls Son, *Gånge Rolf* kallad, utvandrade sålunda, sedan han för röfverier på Norrska kuster, oagtadt sin höga börd dock af Konungen blifvit förklarad fredlös, och nedsatte sig sluteligen i Normandie i Frankrike, och blef der ättefader för Wilhelm conquestor, som underlade sig England, samt för många rygtbara Furstar i Norrmandie, hvilka framdeles under korsstågen spriddes i det södra Europa och der utvidgade sin magt.

Harald I. Hårfager öfverlefde såsom Konung i' Norrige Konungarna *Erik Emundson* och *Björn Erikson* i Sverige, och före hans död hade redan *Olof Björnson* uppstigit på Svenska thronen. *Erik Emundson* hade ifrån Danmark borrttagit Skåne, Halland och Blekinge, och det synes som Sverige under hans närmaste efterträdare i afseende på provinserna på fasta landet icke i denna besittning varit oroadt. Tvisten om de Norrska gränseländerna hvilade, sannolikt i följe af den frugtan *Harald Hårfagers* rygte injagade. *Björn Erikson* var en fredlig Regent, som skötte Rikets inre angelägenheter väl och så mycket han, utan att stöta sinnena, vågade, skyddade och befordrade Christendomens införande i Sverige. För öfrigt

öfrigt hvarken afbrötos eller vidgades bägge Naborikenas enskilda förhållanden. Den nya Norrska Staten hade bildat sig utan att ens i politiskt afseende väcka grannarnas uppseende, ty alla politiska uträkningar öfver Staters collectiva magt lågo ännu utom kretsen för de Nordiske Regenternas uppmärksamhet. Vi vilje här i korthet framställa en öfversigt öfver de olikheter som ifrån början upptäckas i bägge Staternas inre inrättning.

Sverige var ifrån urminnes tider ett valrike, och synes rättigheten att tillsätta Konungar, med någon förmånsrätt, hafva tillhört Uppsvearna eller inbyggarena i de tre så kallade Fulkländerna, ehuru möjligtvis deras öfvermagt vid Konunga-valen kunnat härröra endast deraf, att de såsom boende närmast den ort der valen förrättades, voro talrikast närvarande, och att deras lagmän, som stodo i det närmaste förhållande till Upsala Konungarna, äfven hos folket innehade det högsta anseende. Gammal häfd bestämde likväl oftast Konunga-valet inom den afledne Konungens Söner eller närmaste slägtingar, hvilka ock merendels varit mägtigast och närmast att tillvinna sig nationens förtroende. Detta undergick ingen förändring, sedan Upsala Konungen, genom Fylkes Konungarnas kufvande, uppreste sig till Sveriges så kallade Envålds-Konung, en benämning som ingalunda betydde att han innehade en oinskränkt magt öfver folket, utan endast att hans magt ej mera delades af Fylkes Konungarna. Man vet ej säkert huruvida de gamla Fylkes-Konungarna ursprungligen innehaft sin magt med arfsrätt, men det är sannolikt, och merendels synes denna värdighet hafva öfvergått ifrån Fadren till Sonen, hvarjämte alla Furstar i denna tid, så snart de erhöllo ett befäl öfver en Flotta, eller ett aldrig så litet område plägade att antaga Konun-

ga-titel. Denna plägsed har hufvudsakligen bidragit att förvilla våra gamla ättartal, så väl i afseende på utredningen af rigtiga Konunga-längder, som uppsättande af en pålitlig tidräkning, hvilken, i brist af uppgifter på bestämda årtal, ej kunnat uppställas annorlunda än genom den sannolikaste beräkning af generationer, grundad i jämnförelsen mellan de fullständigaste och pålitligaste ättartalen. I Norrige var ifrån uråldriga tider arfsrätten den enda grunden till anspråk på Konungamagten. Denna magt var öfver allt ifrån början grundad i inkräktning, och syntes genast under form af enskild ägande rätt. Sådan förekommer den i alla Norriges småstater, och exemplen äro sällsynte att dess tilldelande berott af undersåtarenas val, och de inträffa alldrig oftare än när någon inkräktare genom folkets sanction sökte helga sin besittning. Endast i ett fall syntes val äga rum, neml. när flera sökande anmälde sig, som syntes äga lika arfsrätt, då denna af Lagmännerna borde undersökas. I allmänhet ansågs den afledne Konungens äldsta Son närmast berättigad till arfvet, och den antagne Konungen utropades på tinget af en Bonde. Detta begrepp om tillkomstgrunden var i Norrige i allmänna tänkesättet förenadt med begreppet om sjelfva Konunga magten, men dermed följde äfven den föreställning att en Konungs hela välde naturligast borde skiftas mellan hans arfvingar. Detta tänkesätt var grunden till Norriges fördelning i så många små Stater. Sedan Norrige förenades till en Stat, ändrades dock icke detta allmänna tänkesätt. De ifrån Konunga-värdigheten till Jarlar nedsatte ätter, förvarade länge minnet af sina fordna anspråk, och när en öfver-Konung efterlemnade flera Söner, trodde de sig alla berättigade att inträda i Fadrens ställe, eller ock dela hans besittningar. Redan *Harald Hårfager* insåg vådan af detta rådande tänkesätt, men förmådde oagtadt allt sitt bemödande ej undanrödja de olyck-

liga följderna. Nästan så länge som Norrige förblef en sjelfständig Stat skakades ock dess thron af Kronpretendenter, som dels inom landet bildade stridiga partier, dels, understödde af främmande magter, ödelade landet och störde dess sjelfständighet. *Harald Hårfager* hade under sin långa lifstid med sina många hustrur och frillor ett stort antal Söner. Enligt det gamla tänkesättet i Norrige ägde oägta barn lika arfsrätt med de ägta. *Harald* som befarade landets styckning efter sin död, tilldelade de flesta af sina Söner Höfdingadömen, men föreskref dem underdånighet under den Son han mest älskade *Erik*, född af en Prinsessa ifrån Jutland, åt hvilken han ännu under sin lefnad jämte sig uppdrog envålds-konungamagten, vid hvilket tillfälle på ett Ting i Upplanden Norrska menigheten dertill gaf sitt samtycke. Men denna föreskrift vann aldrig allmän häfd inom Norrige, hvilket förordsakade att Norriges Konungathron blef ett ständigt föremål för Pretendenternas strider.

Svenska Folkets samlande till de af Odin stiftade årliga Offerhögtider föranledde, sedan Gudstjensten flyttades af *Yngve Frey* till Upsala, stiftelsen af de så kallade Allshärjarting, der menigheten anförd af sina Fylkes-Konungar och Lagmän öfverlade om allmänna angelägenheter. Till dessa Allshärjarting hade alla Sveriges besutne män rättighet att infinna sig. Menigheten samlades på en hed, invid Upsala, under bar himmel. Der infann sig Konungen, omgifven af sina 12 Diar, eller Rådsherrar, sina förnämsta Ämbetsmän, och sitt Hoffolk (Thignarmän). Näst Konungen suto i äldsta tider Fylkes Konungarna med deras Jarlar och Hofmän. Midt emot Konungen, hade hans Jarl, med sitt hof, sitt säte. Bredevid Konungen suto folkets Lagmän, och främst bland dem Uplands Lagman, hvilken var Taleman för hela Sveriges

Allmoge. Omkring dem på fältet var hela folkmängden samlad. Konungen lät först föredraga de ämnen han ville meddela menigheten: sedan stod det hvar och en öppet att föredraga mål, som rörde det allmänna, och hvarvid Lagmännen merendels förde ordet. Besluten fattades genom rop, och slag med svärden på sköldarna, ty det ansågs såsom ett tecken till nationens frihet, att hvar man infann sig vid Tinget beväpnad. I stället för Fylkes Konungarna, intogo efter deras afskaffande, Konungens öfver Provinserna tillsatta Länsmän, deras rum. Biträdd af sina tolf Rådsherrar satte Konungen ting, för att afdöma menighetens tvister. Lagmännerne förde der menighetens talan, och vid användandet af gammal lag och häfd, försvarade dess rätt. Dessa ting voro af tvänne slag, och kallades *Räfst* och *Rättare ting*. Till de förra hörde egenteligen Regerings- och kammar-mål. Der öfverlades om vidtagna författningars lämplighet, om Länsmännens utöfning af sin magt, om allmänna hushålls-ärender, och om alla högmål. Till de sednare hörde alla rättegångar, som voro vädjade ifrån orternas Härads- och Lagmans Ting. Efter Fylkes-Konungarnas afskaffande höllos dessa Ting i hvarje landsort, då först Konungarne sjelfve, men framdeles äfven deras Ombud, reste omkring landet för att förrätta dem. På detta vis voro inom Sverige så väl den lagstiftande som den verkställande magten med bestämda formaliteter organiserade. Någon allmän beskattning ägde ej rum, då gods öfver hela landet voro anslagna till Konungens hofhållning och Gudstjenstens vidmagthållande. Till krigsrustningar utskref Konungen Manskap, hvilket till ett visst antal ifrån hvarje ort borde infinna sig, försedt med vapen och kost, för en bestämd tid. Denna tid var korrt, ty krigen voro beräknade på ströfverier i fiendens land, eller hastiga segrar öfver anfallande härar.

I Norrige, der ingen allmän Gudstjenst någonsin förenade de spridde landskapens inbyggare, hade man ej heller några national sammankomster. Genom gammal häfd skötte hvart litet rike sina enskilda angelägenheter och folket samlades der till enskilda Landskaps-ting. Inbyggarenas odalsrätt satte små-Konungarna i nödvändighet att på Tingen föredraga folket sina åligganden, till den grad att Konungahusets enskilda angelägenheter ofta måste underkastas deras pröfning. Öfverallt synes Konungen hafva innehaft högsta uppsigten öfver Gudstjensten och alla Ting började med religiösa förrättningar. Dessa Ting äfven som de hvilka höllos till rättvisans skipande, förrättades äfven här under bar himmel i heliga lundar, dalar och vid källor. Till sådana förrättningar reste Konungarne omkring Landskapen, vid hvilka resor de af Allmogen erhöllo gästning och förplägning, och tillika upptogo landskatten. Konungen satt främst på en hög sten omgifven af sina kämpar. Framför honom suto Jarlarna, Hersarne och folkets Lagmän, med deras husfolk. Odal allmogen stod samlad deromkring, och gaf genom rop och vapengny sina tänkesätt tillkänna. Benämningen Bonde utmärkte här som i Sverige af ålder en besutten och röstägande fri man. Redan ifrån äldsta tider synas egendomar och ämbeten i Norrige hafva gått i arf, hvarigenom inom alla småstaterna en mägtig arfadel blifvit bildad, hvilken väl ej lagligen inskränkte Böndernas frihet, men dock af ålder hade stark inflytelse på deras tankesätt och handlingar. Konungarnas pligt och rätt var att försvara landet, anföra krigshären, skipa lag och rätt, och tillsätta sina ämbetsmän. *Fäherden* (Skattmästaren) var förnämst ibland dessa. Under honom stod *Delefogden*, som hufvudsakligen bevakade Konungens rätt till böter och sakören. *Landvärnsmannen* och *Stavngjemmeren* voro Konungens högsta militairiska ämbetsmän, till

lands och sjöss. Derefter kom *Märkismannen*, som i krig förde hufvudbaneret. *Stallaren* (Marskalken) var Konungens förste Minister, förde på Konungens vägnar ordet till folket, och nyttjades till Sändebud i angelägna ärender. Lagmannen var här som i Sverige menighetens Taleman. Utan honom kunde allmänt Ting icke hållas, och hans dom i enskilda ärender gällde såsom lag. De äldste lagsamlingar härflyta äfven ifrån sådana domar.

Titeln af Jarl synes före små-Konungarnas underkufvande i Norrige blott hafva varit en hederstitel, som utdelades åt Konungahusens slägtingar. *Harald Hårfager* insatte Jarlar såsom Ståthållare i provinserna, att der verkställa hans bud och bevaka hans rätt, uppbära de Kongliga inkomsterna och derföre göra redo. Under dem stodo *Hersar*, af ålder sannolikt det samma som Landvärnsmän, men af *Harald* tillsatte såsom en slags controll på Jarlarna. Dessa titlar utmärkte således i Norrige vissa ämbeten, åt hvilka en bestämd magt af Konungen var anförtrodd, då de deremot i Sverige på långt när icke hade samma bemärkelse. I Sverige uppkom ej Jarl-titeln förr än medregents-värdigheten afskaffades, då denna titel tillades den ämbetsman, som närmast Konungen stod i spetsen för Rikets styrelse: man har likväl exempel, att äfven denna titel blifvit gifven åt en och annan af Konungens Ståthållare i mera aflägsna landskap. De Norrske Konungarne voro äfven biträdde af ett tolfmanna Råd. Konungarnas Höf utgjordes föröfrigt af kämpar, Bersärkar och Tingmän. I hela Norden tillträdde Konungarne styrelsen genom firande af sin företrädares begrafning. Det var en allmän sed att när den nye Konungen intog högsätet och tömde Brage bägaren, skulle han göra ett löfte om något stort och vigtigt företag. Denna ceremonie synes hafva svarat emot kröningen i sednare tider. Der-

efter reste Konungen omkring landet, och emottog vid Tingen Allmogens hyllning. Konungarne i Norrige hade betydliga inkomster af kring landet spridda Kungsgårdar. Allt gods som ej bevisligen hade någon ägare tillföll Konungen. Vid resor kring landet erhöll han och hans Hof fri gästning. Af böter och sakören hade Konungen andel: men före *Harald Hårfagers* tid kunde han inga skatter utskrifva, utan stod det Allmogen fritt att sådana bevilja eller ej, en rätt hvars inskränkning Sturleson sannolikast menar, då han berättar att *Harald Hårfager* såsom envålds-Konung betog Allmogen sin odalsrätt.

Både i Sverige och Norrige uppkom tidigt en slags Adel, hvaraf en del bestod af små-Konungarnas afkomlingar, men den större delen af dem som härstammade ifrån Konungarnas Ämbetsmän, eller beryktade kämpar som hade förvärfvat betydlig förmögenhet. Dess antal ökades ansenligt i Norrige efter *Harald Hårfagers* tid, då denne Konung i små-Konungarnas ställe till landets styrelse insatte en myckenhet *Jarlar* och *Hersar*, hvilkas afkomlingar för sine fäders värdighets skull gjorde anspråk på ett utmärkt anseende och vid utöfningen af sina ämbeten samlade stor förmögenhet, ofta på allmogens bekostnad, då ännu ingen jämn controll var inrättad på förvaltningen af de dem anförtrodde districter.

I Norrige som i Sverige fanns ännu ingen allmän landslag. Landskaps-Lagarna i Sverige voro likasom de enskilda Norrska små staternas lagar, samlingar af sedvanor och häfd, stadgade genom lagmännernas domar. Konung Halfdans Hejdsivia lag blef dock tämligen allmänt gällande i Uplanden, och erfarenheten af författningarnas lämpelighet verkade deras antagande småningom i orter-

na. Redan Ingjald Illråda arbetade i Sverige på en allmän lagsamling, men det blef sednare tider förbehållet att göra en sådan allmänt gällande. Ehuru en slags rättegångs ordning synes af ålder i Norden hafva varit inrättad, afgjordes dock ännu många rättegångar genom *Envig*, och sjelfhämnden var hvarken förbuden eller begränsad.

Öfver hela Norden var hvar och en friboren man skyldig att väpna sig till landets försvar. Öfver-Konungen i Sverige hade rätt att påbjuda ledung, och hvar Fylkes-Konung var förbunden att med ett bestämdt antal krigsmän vid kallelse inställa sig. Kust-länderne voro indelade i Skeppslag, i Norrige kallade Sjölegder, hvilka utgjorde ett vist antal skepp och sjöfolk. Öfver allt på kusterne voro anlagda vakttorn och vårdkaser, för att vid ett oförmodadt fientligt anfall kunna gifva tecken till krigsmännernas samlande. De uppbådades genom så kallade Budkaflar, som skickades ifrån gård till gård. Till enskilda Wikingsfärder saknades alldrig frivillige, som följde utmärkte kämpar på deras krigiske företag, och vapenöfning var lika allmän, som national-caracteren stämd att hedra styrka, skicklighet och tapperhet,

Näringsgrenarna bestämdes i Norden dels af local omständigheter, dels af tankesättet. Af de förra gynnades Åkerbruket, Boskapsskötsel och Sjöfart. Af det sednare förblandades Handel länge med Sjöröfveri: dock blefvo vissa gällande lagar för handeln småningom stadgade, i den mån Städerne fingo en ordentligare inrättning, och styrelsens uppmärksamhet mera vändes på Näringarnas vård. De flesta inrättningar i detta afseende härleda sig ifrån den period vi här äre sysselsatte att beskrifva, och uppkommo sedan Sjöröfverierne afstannade och främmande Nationer vågade besöka våra kuster.

Harald

Harald Hårfagers Son *Erik*, med tillnamnet *Blodöxe*, uppsteg på Norriges thron efter sin Fader år 933, medan *Olof Björnson* regerade i Sverige. Denne *Olof Björnson* öfverlefde icke allenast *Erik*, utan äfven hans Efterträdare *Håkan Adalstens Fostre*. *Olof* var förmäld med *Ingeborg*, Dotter af Norrska Jarlen *Thrander*. Hans fredliga regering blef föga beryktad, men utmärktes genom ett fördrag rörande de tre Nordiska Rikenas gränsor, som till Svenskarnas stora missnöje upprättades af hans medregent, *Emund Ringson*, hvilken derföre erhöll tillnamnet *Slemme*. (*)

Norrige var genast ett rof för invärtes oroligheter. När *Harald* upptog Erik till medregent, insatte han flere af sina Söner till under-Konungar i provinserna, mot förbindelse till lydnad under öfver Konungen, hvars inkomster de skulle indrifva och deraf för sig få behålla hälften. På sådana vilkor erhöllo *Olaff*, *Björn*, *Sigtryg*, *Frode* och *Thorgils* Vingulmark, Romerige, Vestfold och Telemarken. *Dag*, *Ring* och *Ragnar* erhöllo Hedemarken och Gudbrandsdalen. *Snefrids* Söner erhöllo Ringerike, Hadeland och Totn. *Guttorm* sattes att förestå landet mellan Götha elf och Svinesund, samt Ranarike. *Rörek*

(*) De trovärdigaste urkunder innehålla att vid detta möte Konungen i Danmark hållit i Upsala Konungens betsel, och Konungen i Norrige i hans stegbögel. Antiquarierne hafva tvistat om denna uppgift, likasom vore den vigtig i afseende på de Nordiska Rikenas inbördes anseende. Frågan synes mig utredd i Hallenbergs anmårkningar öfver S. Lagerbrings Svea Rikes Historia sid. 393. Händelsen må hafva varit huru som hälst, den innehåller i alla fall endast beskrifning på en formalitet, hvaraf ej med säker grund kan göras någon slutsatts till en bestämd rangordning mellan Nordens Konungar. Och hvad grund kunde väl finnas till en sådan rangordning, i en tid då nästan endast vapenstyrkan bestämde all folkrätt?

och *Gudröd* förblefvo i Konungens Hof och fingo stora län i Hordeland och i Sogn. *Erik* förestod medan *Harald* lefde Halogaland, Nordmör och Romsdalen. *Halfdan Svarte*, *Halfdan Hvite* och *Sigröd* fingo Län Norr i Throndelaget. Desse Furstar fingo säte öfver Jarlarna, men när öfver-Konungen kom inom deras område skulle de sitta under honom. Redan innan *Haralds* död var enigheten vacklande mellan Bröderna, och folket i hvarje landskap syntes vilja tillegna sin Furste öfver-Konungamagten. Många af dessa Bröder drogo i Vikingsfärder. *Guttorm* blef slagen af *Solve Klofve*, och Brodren *Olaff* satte sig i besittning af hans Län: *Halfdan Hvite* stupade i Esthland, och *Halfdan Högben* på Orkney-öarna. *Thorgils* och *Frode* härjade på England, Skotland och Irland. *Frode* blef förgifven, *Thorgils* blef Konung i Dublin, men förrådd och ihjälslagen af Irene. *Gudröd* drunknade utanför Jäderen. Emellan *Erik* och *Björn* uppstod fiendskap, som slutades med *Björns* fall, hvarefter Brodren *Olaff* äfven satte sig i besittning af hans Län. Allt detta inträffade innan *Harald* upptog *Erik* till medregent. Sedan detta skedde, ansågo sig alla Bröderne bedragna i sitt hopp, att såsom öfver-Konungar efterträda sin Fader. *Halfdan Svarte* trädde genast med Throndernas ssmtycke i Konungasätet. Vikväringarne upphöjde till sin öfver-Konung *Olaff*. *Harald* dog tre år efter sedan han med *Erik* delat sitt välde. Långt ifrån att Erik då erhöll väldet öfver hela Norrige, var allenast den medlersta delen honom underdånig, Thronden lydde under Halfdan Svartes Son *Sigröd*, och de Södra och Östra orterna under hans Broder *Olaff*. *Erik* beslöt då att med våld göra sin rätt gällande. Han öfverrumplade *Olaff* och *Sigröd* i Tunsberg, och öfvervann dem. De stupade i striden, och hela Viken erkände hans öfvermagt.

Håkan, *Harald Hårfagers* yngste Son med en Trälin-

na vid namn *Thora Morstarstang* hade korrt efter sin födelse blifvit skickad af sin Fader, till Konungen i England *Ethelstan*, som i Norriges krönikor kallas *Adalsten*, för att der uppfostras. Anledningen till denna händelse, anföres af Sturleson på följande sätt. Konung Adalsten ville göra Konungen i Norrige till sin Vasall. Han skickade till honom ett sändebud, som förde ett svärd, med förgyldt fäste och besatt med ädla stenar. Sändebudet vände fästet till Konung *Harald* och sade: här är ett svärd, som Konung *Adalsten* sändt Dig, med begäran att Du måtte det emottaga. Konung *Harald* fattade då i fästet, hvarefter sändebudet sade: nu tog Du emot svärdet, som vår Konung ville, och skall Du nu vara hans man och tjenare, efter Du emottagit hans svärd. Konungen som märkte ändamålet, återhöll sin vrede. Sommaren deref- ter sände han en af sina män *Harek Habrok* till England, jämte Sonen *Håkan*, och 30 utmärkta Kämpar. Harek träffade Konung *Adalsten* i London, och sedan Konungen bedt honom vara välkommen tog han barnet Håkan, och satte det på Konungens knä. Konungen såg på honom och frågade hvarför han så gjorde. *Harek* svarade: "Konung *Harald* bad Dig uppfostra detta hans tjenstequinnas barn". Konungen vredgades då, grep till sitt svärd, och ville mörda barnet: men *Harek* sade: "Du har tagit honom i Ditt knä, och må Du mörda honom om Du vill, men Du har dermed icke utrotat alla Konung *Haralds* Söner". Derpå borrtgick *Harek*, steg genast om bord på sina skepp, och återvände till Norrige. Sålunda sökte desse Konungar att förödmjuka hvarandra, då efter tidens tänkesätt, både den som af en Konung emottog ett svärd, och den som vårdade ett Konunga-barns uppfostran ansågos Konungen underdånige. *Adalsten* besörjde emedlertid på ett faderligt sätt den unga *Håkans* uppfostran, och ingendera Konungen led någon inskränkning i sin sjelfständiga magt.

Håkan var redan manvuxen vid Fadrens död, och vid första underrättelse derom retades hans håg att intaga den lediga thronen. Hans Fosterfader utrustade honom med flotta och krigsfolk, och dermed begaf han sig till Norrige, landade vid Throndhjem och uppsökte genast *Sigurd* Jarl på Hlade, som i den orten hade det högsta anseende. Jarlen samlade Allmogen, och föreställande dem *Håkan* föreslog att antaga honom till Konung. Allmogen trodde sig i den unge *Håkan* återse *Harald* i all ungdomens styrka och behag, och antog med förtjusning ynglingen till sin Konung, samt förbandt sig att understödja hans bemödande att vinna sin Faders fordna magt. *Håkan* lofvade deremot att återställa Allmogen sin odalsrätt. Ryktet härom spriddes kring hela landet, och innan korrt ankommo Sändebud ifrån alla tragter, som hyllade *Håkan*. Följande vinter reste han omkring landet och blef på Tingen hyllad. Sina Brorsöner *Tryggve* och *Gudröd* gaf han de förläningar deras Fäder innehaft, och öfver hela landet uppbådade han krigsfolk att fördrifva Konung *Erik*. *Erik* utskref äfven å sin sida en krigshär, men hans bud blefvo icke åtlydde, utan nästan ifrån alla orter samlade man sig under *Håkans* fanor. När nu *Erik*, såg sig för svag att emotstå *Håkan*, öfvergaf han Norrige och seglade till Orkneyöarna. Derifrån härjade han på England. Konung *Adalsten* böd honom då fred och förbund, hvilket afslöts på sådana vilkor att *Erik* erhöll besittningen af Northumberland, mot förbehåll att lemna *Håkan* i fred i Norrige, och antaga Christna läran. *Erik* stupade sedan i ett krigståg mot Irland. Hans Söner öfvergåfvo England, och nedsatte sig på Orkneyöarne.

Håkan I. Adalstens Fostre inträdde i sin Faders rättigheter 938, och var deraf i 19 år i ostörd besittning. Han fredade icke allenast sitt land för Danska Wikingars ströfverier,

utan härjade äfven sjelf med framgång rundt omkring Danmark, der han gjorde sig fruktad. Konungen i Danmark *Harald Gormson* tog till sitt Hof *Eriks* Söner, men deras försök att härja i Norrige blefvo kraftigt afslagne. *Håkan* bemödade sig att vårda den inre ordningen i landet, och Sturleson uttrycker sig, att under hans tid var god fred mellan Bönder och Köpmän, så att ingen skadade den andre eller hans gods. Med tillhjelp af en yngre *Thorleif den Vise* stiftade *Håkan I.* den så kallade Gulethings lagen, äfven som Frostethings-lagen, med biträde af Sigurd Jarl och andra betydande män i Throndelaget. De handelsfördelar *Håkan* öfver hela Norrige genom den allmänna säkerhetens stadgande befordrade, verkade att Jämtlands invånare, sedan vägar mellan dem och Norrige blifvit öppnade och communicationen med Norrige försäkrad, frivilligt underkastade sig Norriges Konung. De i Helsingland bosatte Norrmän följde deras efterdöme. Det finnes ingen anledning att Konungen i Sverige deröfver besvärat sig. Tvertom var det vid denna tid som ett Möte hölls mellan Nordens trenne Konungar på Danaholm år 951, der gränsorna mellan dessa trenne Riken bestämdes. Der infann sig på Norriges vägnar Konung *Håkan* sjelf, på Danmarks vägnar Konung *Harald Blåtands* Son *Sven Tjuguskägg*, och på Sveriges Medregenten *Edmund Ringson*. Denne afträdde till Danmark de af *Erik Emundson* kufvade provinserna Skåne, Halland och Blekinge, och medgaf Konungens i Norrige besittning af Wermland och Bohuslän. (*) Det missnöje som deröfver inom Sverige väcktes kom ej så snart till utbrott, och verkade ännu inga fiendtligheter mellan Sverige och Norrige.

Under sina vidsträckta sjötåg till länder der Christen-

(*) Se allmänna Handlingar till första delen N:ris 4. 5. 6.

domen redan var rådande, hade Nordens inbyggare visserligen tidigt erhållit begrepp om den Christna läran. Det berättas äfven, och är fullt sannolikt, att många kämpar hade låtit döpa sig, och helgat sig åt den hvita Christ, men sådant synes hafva skett af politiska orsaker, för att befordra sina företag i förut Christna länder, och utan att de derföre öfvergåfvo sina Fäders tro, eller hemma i sitt Fosterland sökte utsprida några nya tänkesätt. Hela deras borgerliga tillstånd var i Norden så sammanflätadt med den Odinska lärans sedvanor och grundsattser, att ingen sådan Proselyt kunde ens frestas att utrota dem, eller införa trosläror som deremot hade stått i strid; hvaremot å andra sidan, den Odinska folkstron ingalunda hindrade någon enskild person, att allenast han iagttog den hedniska Gudstjenstens yttre bruk, för sin person vara anhängare af hvilken annan tro som heldst. Med denna kunskap om Christendomen hade således icke följt något försök till dess införande i Norden, hvilket först ägde rum i följe af främmande magters nit, lifvadt af deras vigtiga interessen. Sedan man i det Vestra och Södra Europa länge erfarit, att ingen beväpnad styrka kunde förslå att freda kusterna för Nordmännernas täta härjningar, började Regenterna blifva betänkta på ett medel, att genom en fullkomlig omskapning af de Nordiska Nationernas seder och tänkesätt, ifrån sig afvända en olycka, som försatte dem i ständig osäkerhet. Ett förslag till Nordens omvändelse framställdes derföre på Kyrkomötet i Aachen år 817, och antogs, hvarefter Ärke-Biskoppen i Rheims *Ebbe* erhöll Påfven *Pascals* befallning att i Norden låta predika Christendomen. Detta kom dock icke till verkställighet förr än efter nya Kyrkomöten i Thionville år 821 och i Attigny 822, hvarefter en Munk ifrån Corbeys Kloster i Neder-Sachsen, benämnd *Ansgarius*, sändes så-

som Missionaire till Norden. (*) Denne började att predika Christendomen i Danmark och Sverige, der han af Konungarna blef väl emottagen och skyddad, och hans läror föga mötte motstånd så länge de med saktmod predikades, och inga försök gjordes att ombyta folkens gamla sedvanor. *Ansgarius* förordnades till Ärke-Biskopp i Hamburg, hvarifrån han skulle sköta omvändelseverket i Norden. Ärke-Biskopps-sätet flyttades, sedan Hamburg af Nordmännerna blifvit sköfladt år 858, till Brehmen. Af *Ansgarii* efterträdare sköttes omvändelseverket ganska lamt, intill dess Engelska Missionairer inkommo, som med mera nit predikade och döpte. Följderna af detta nit skola i det följande vidare framställas. Då den enskilda öfvertygelsen ej underkastades något tvång, spriddes Christendomen obemärkt, oagtadt den Odinska läran ännu betraktades såsom Statsreligion. I Sverige och Danmark föregicks åtmindstone dess allmänna antagande af Predikanternas bemödande att till dess fördel sprida en allmän öfvertygelse. I Norrige var förhållandet helt annorlunda. Konung *Håkan I. Adalstens Fostre*, hade i England blifvit döpt och uppfödd i den Christna läran. Han gjorde derföre till sin föresatts, att sedan han i Norrige kommit i besittning af sin Faders envåldsmagt, der såsom Statsreligion införa Christendomen. Så länge han ännu stridde om Norriges thron fann han rådligast att i afseende på Religionen icke vidtaga något offentligt steg. För sin egen person följde han den Christna lärans plägseder, men lemnade allmänheten ostörd vid sina hedniska bruk, och sökte allenast i tysthet att öfvertala de Höfdingar, som voro honom mest tillgifna och hvilkas fördelar berodde af hans Konungsliga magt, att öfvergå till hans tro och religionsbruk. Detta lyckades honom i den tragt af

(*) Se allm. Handlingar till första delen N:ris 2. 3.

Norrige der han mest uppehöll sig, nemligen i Romsdalen, Sund- och Nordmöre. Uppmuntrad af denna framgång, och sedan han trodde sig säker i besittningen af sin magt, inkallade han Christna Lärare ifrån England, och gjorde ett försök att i Norrige offentligen införa den Christna Gudstjensten. Han begynte med att förordna flyttningen af tiden för Julehögtidens firande, ifrån de första nio dagarna af Januarii månad, till den tid som i den Christna Kyrkan är öflig, och föreskref dervid hvad hvar och en till Högtidens firande skulle medföra. Sedan föreslog han för innebyggarena i Romsdalen, Nord- och Sundmöre att offenteligen öfver hela landet förkunna den Christna läran. Desse hänsköto frågan till Thronderna, att på nästa Frostething afgöras, hvari inbyggarne i sjelfva Thronden äfven instämde. Emedlertid lät han uppbygga några Kyrkor, och tillsatte Prester, som der efter Christen sed förrättade Gudstjensten.

De Hedniska offerhögtiderne firades på följande sätt. Till Högtiden samlades alla Bönder, och medförde hvad de behöfde under den tid Offer Gillet påstod. Till gästebudet medförde hvar man Öl, Boskap och Hästar, som vid offret skulle slagtas. Blodet som samlades af offerdjuren kallades *Hlaut*, såarne hvari detta blod samlades, *Hlautbollar*, och blodet östes sedan i så kallade *Hlautteinar*, gjorde i skapnad af trädgårdskannor, genom hvilka alla Altaren, Gudarnas säten, och Offerhusväggarna med blod öfverstänktes. De slagtade djurens kött anrättades och spisades af menigheten. Elden upptändes midt på golfvet i Offerhuset, och kjettlarne hängdes deröfver. Offergillets Föreståndare helgade dryckeskärlen och all offerkosten. Derefter tömdes *Odins* bägare, till seger för Konungen och Rikets välgång. Vidare Njords och Freys

bägare,

bägare för god årsväxt och allmän säkerhet. Många drucko äfven Brages bägare, till minne af kämpar som stupat i striden. Sedan dracks beryktade och ansedde Fränders skål. *Sigurd* Jarl utmärkte sig vid dessa tillfällen genom frikostighet, och anställde en gång ett offergilde helt och hållet på egen bekostnad.

Till Frostethinget samlades alla Bönder ifrån hela Throndelaget. Konungen öppnade Tinget med ett Tal, hvari han bad och fordrade af alla Bönder och landbor, rike och fattige af allmogen, gamle och unge, välmående och usle, så väl quinnor som män, att de skulle låta göra sig till Christne, och tro på en Gud, Christus Mariae Son, öfvergifva alla Offer och Hedniska Afgudar, hålla helig, afstå ifrån arbete, samt fasta hvar sjunde dag. Detta tal väckte mycken oro och buller. Bönderne klagade att Konungen ville fråntaga dem deras arbete och Gudsdyrkan, förklarande att landet på sådant sätt ej kunde odlas. Arbetare och trälar ropade, att de ej kunde arbeta, om de ej finge mat. De skylde Konungen för det slägtfel, att vara nisk på mat, ehuru han vore gifmild på guld. *Asbjörn* af Medalhus i Guledalen uppstod och svarade Konungen sålunda: Vi Bönder tänkte, Konung *Håkan*, då Du höll det första tinget här i Throndhjem, då vi togo Dig till Konung, och återfingo vår Odals-rätt, att Himlen var kommen till Oss, men nu vete vi ej, antingen vi fått vår frihet, eller Du åter vill göra Oss till trälar, genom det underliga förslag, att vi skulle öfvergifva den tro våra Fäder före Oss haft, och allas våra Föräldrar, först under Bränneåldren och sedan under högåldren, hvilka varit mycket ypperligare män än vi, och hvilken tro hittilldags hulpit Oss. Vi hafve också så älskat Dig, att vi låtit Dig stifta och skipa lag i landet. Nu är vår vil-

ja och alla Böndernas eniga mening, att hålla den lag, som Du Oss på Frostething gifvit, och hvilken vi lofvat Dig att hålla, och dertill vilje vi alle vara Dig följagtige, och anse Dig för vår Konung, så länge någon af oss Bönder lefver, som här äre församlade på Tinget, om Du Konung vill skonsamt behandla Oss, och begära endast sådant, som vi kunne bevilja, och det är Oss tillständigt att göra. Men vill Du genomdrifva denna sak med list och trottsighet, att med Oss mäta Din styrka, så hafve vi Bönder öfverenskommit, att vi vilje skilja Oss vid Dig, och taga Oss en annan Höfding, under hvilken vi kunne njuta frihet och lugn, och behålla den tro som vi önske. Nu skall Du Konung utvälja ett af dessa två, hvilket Du vill, innan Du går ifrån Tinget. Bönderne gillade allmänt detta tal, med skrik och sorl. Sedan bullret hunnit saktas, uppstod *Sigurd* Jarl, och förklarade på Konungens vägnar, att han samtyckte till deras önskan, och aldrig ville skiljas vid deras vänskap. Bönderne fordrade då att Konungen, likasom hans Fader, med dem skulle offra till ett godt år och fred. *Sigurd* bad Konungen göra dem till viljes, under förmodan att en annan gång finna en bättre utväg, att verkställa sin plan. Hösten derefter samlades ett Offergille på Hlade der Konungen äfven infann sig. Förut plägade han vid sådana tillfällen göra sin måltid serskildt, med några få af sina män, men Bönderne fordrade nu, att han ibland dem skulle intaga högsätet. Konungen samtyckte ock dertill. Den första bägaren helgade *Sigurd* Jarl åt Odin, drack och räckte hornet till Konungen. Konungen emottog det, och gjorde korsstecknet öfver hornet. Då sade *Kaare af Gryting*: hvarföre gör Konungen så, vill han ännu icke offra åt Gudarna? *Sigurd* Jarl svarade: Konungen gör såsom alla hvilka förtrösta sig på sin styrka och mandom, och han helgar sin bägare åt Thor, då han der-

öfver, innan han dricker, tecknar Thors hammare. Dagen derefter ville Bönderna tvinga Konungen att äta Häst-kött, dricka af kött.spat och äta af flottet, hvilket, när han vägrade, de beredde sig att anfalla honom, men *Sigurd* Jarl stillade dem, när han förmådde Konungen att med handen fatta i och att gapa öfver grepen på kjetteln, der röken af Häst-köttet uppgick i luften. Detta gjorde Konungen, svepte ett linne om sin hand, och satte sig åter i högsätet. Vid ett nytt Offer gille på Möre följande vinter, förbundo sig 8 Höfdingar att utrota Christendomen i Norrige, beväpnade sig, dräpte 3 Prester och brände 3 Kyrkor. När Konungen kom till deras sammankomst fordrade de att han skulle offra med dem. *Sigurd* Jarl bemedlade åter lugnet, derigenom att han förmådde Konungen att äta Hästkött, och dricka alla bägare, utan att deröfver göra korsstecken. Konungen vredgades, och man sporde att han församlade krigsfolk för att kufva Thronderna. Vid denna tid blef Konungen anfallen af *Eriks* Söner, som understödde af Konung *Harald Blåtand* i Danmark, anföllo Norrige för att der göra sin arfsrätt gällande.(*) *Sigurd* Jarl kom nu Konung *Håkan* med Thronderna till hjelp, då förlikning mellan dem och Konungen åter ingicks, hvarefter han vid Augvaldsnäs slog sina Brorsöner. Men desse förnyade några år derefter sitt anfall. De blefvo beständigt öfvervundna, och äfven sluteligen i ett slag vid ön Stord, utanför Hordaland, men i denna strid blef *Håkan* dödligen sårad. Då han kände döden nalkas tillkallade han sina närmaste förtrogna, och bad dem sända ett bref till *Eriks* Son *Ha-*

(*) Dessa Furstars Moder Gunhild hade efter Eriks död med dem begifvit sig till Danmark. Hon ansågs, såsom uppfostrad i Finnmarken, der hafva lärt Trolldom, hvilket otvifvelagtigt mycket bidrog att öka den ovilja man för henne hyste, när hon efter Håkans fall såsom sina Söners rådgifvare fick en betydlig del i regeringen.

rald, att erbjuda honom, att som han sjelf icke efterlemnade någon Son, *Harald* efter honom måtte uppstiga på Norriges thron. Denna *Håkans* yttrade sista vilja, äfvensom den krigsmagt hvaraf *Harald* med tillnamnet *Gråfeld*, ehuru nyss besegrad, ännu var omgifven, beredde honom vägen till Norriges öfver Konunga-thron. De första försöken till Christendomens införande väckte sålunda allmän ovilja, och då Konungen, utan någon föregången förberedelse på Nationens tankesätt, genast dertill ville använda styrka, började man anse Christendomen såsom ett medel i Konungens hand att utvidga sin magt, och motståndet vann kraft när det hade sken af att åsyfta ett billigt försvar af Nationens urgamla frihet.

Harald II. Gråfeld (963) nödgades lemna sina Bröder del af sin magt, för att af dem icke oroas. *Tryggve Olofson*, hans Syskonbarn bibehöll sin förläning Öster i landet, och *Gudröd Björnson* Vestfolden. *Sigurd Hlade* Jarl samtyckte till hans upphöjelse med vilkor att bibehållas vid den magt han innehade i Thronden, och Norriges magnater begynde i allmänhet att inom de förläningar de innehade utvidga sitt anseende, och inskränka Konungens Envålds-magt. Snart kommo Norriges Konungar fullkomligt i beroende af dessa mägtiga vasaller, hvilka, ehuru de tryckte och utarmade folket, likväl hvar i sin ort hade inflytande på dess tänkesätt och handlingar. Snart väcktes ock inom Norrige ett allmänt missnöje mot *Harald* och hans Bröder, emedan de ansågos mycket penningesnikne, och sades nedgräfva i jorden de skatter de samlade. Härtill kom, att sedan de i England hade antagit Christna läran, sökte de att med alla medel införa den i Norrige. De nedbröto Afgudahusen hvar de kommo åt och förskingrade Offergillena, och retade, derigenom Allmogens hat. Det blef dyr tid i landet, och efter gammal

vana anklagades de äfven för denna olycka. De saknade både förstånd och kraft att såsom Konung *Håkan* vidmagthålla lagarna, och inre oordningar störde allmänna säkerheten. Man beskyllde dem för grymhet och härsklystnad. Deras Moder *Gunhild* ledde deras rådslag, och hon kunde aldrig fördraga att deras magt var delad mellan flera Styresmän. I synnerhet afundades hon *Sigurd* Jarls anseende. På hennes anstiftan gjordes en sammangaddning med hans Broder *Griotgard*, som genom stora löften förmåddes att bereda hans fall. Denne, understödd af Konungen, öfverrumplade *Sigurd* vid ett gästabud på Oglu i Stördalen, och brände honom inne. Thronderne gjorde då en allmän uppresning, och valde till sin Anförare *Sigurds* Son *Håkan*, en yngling af stora egenskaper. Efter någon tids krig, bemedlades en förlikning på sådana vilkor, att *Håkan* inträdde i alla sin Faders rättigheter, och Konungen måste nöja sig med sin fordna inskränkta magt. Detta inträffade det andra året efter Konung Håkans död, och *Håkan* Jarl satt sedan tre år i fred i sitt Rike. Konungen och hans Bröder uppehöllo sig mest i Hordaland och Rogaland. Någon tid derefter mördades *Tryggve* i Viken af *Gudröd* i Vestfolden, hvarefter Konung *Harald II.* och hans Bröder öfverrumplade och mördade *Gudröd*, och satte sig i besittning af bägges länder. *Gudröds* Son *Harald*, kallad *Gränske*, emedan han i Grönland (*) hade blifvit uppfostrad, undkom och flydde först till Uplanden och sedan till Sverige, undan Konungens eftersökningar. Der följde han i fem år en mägtig Viking benämnd *Skoglar Toste*, Fader till Konung Erik Segersälls Gemål *Sigrid*, med tillnamnet *Storråda*.

När Konungen i Viken *Tryggve* blef mördad, var

(*) Detta namn gafs vid denna tid åt Landskapet Thotn i Norrige, der denne Harald uppfostrades, och ej på Grönland i America.

hans Gemål *Astrid* hafvande och födde korrt derefter en Son den hon kallade *Olof*. Drottning *Gunhild* lät noga efterspana detta barn, men *Astrid* lyckades att dermed flygta till Sverige, och när hon ej der ansåg sig fullt säker, begaf hon sig med Sonen till Ryssland. Efter många äfventyr blef denne *Olof* upptagen af Konungen i Holmgård (en del af Ryssland) *Waldemar*, hvilken, när han blef underrättad om barnets härkomst, gaf detsamma en efter dess stånd passande uppfostran, och länge behöll *Olof* i sitt hus. Bekantskapen mellan Scandinaviens och Rysslands Furstar underhölls ännu genom minnet af Nationens gemensamma härkomst, och de Odinska Konungahusens slägtskap.

Konungen i Sverige *Olof Björnson* afled året efter sedan *Harald II. Gråfeld* uppstigit på Norriges thron, och *Olofs* Broder *Erik* kom derefter i besittning af Upsala öde. Dennes Brorson, *Styrbjörn* kallad, gjorde anspråk på Konungavärdigheten, men då *Erik* af Svenskarne honom föredrogs, reste han i Wiking till de östra länderna, samlade ära, rygtbarhet och rikedom, reste till Danmark, besegrade den dervarande Konungen *Harald Gormson Blåtand* och med hans understöd, återvände till Sverige, för att stöta *Erik* af thronen. I ett slag på Fyrisvald, som varade i tre dagar, stupade *Styrbjörn* och Konung *Harald* tog till flygten. *Erik* som derefter erhöll tillnamnet Segersäll hämnades det biträde *Harald* gifvit *Styrbjörn*, på hans Son *Sven Tjuguskägg*, underlade sig hans besittningar på fasta landet, och härjade och beskattade öarna. Han inkräktade derefter Finland, Karelen, Esthland och Kurland, som *Styrbjörn* under sina Wikingsfärder hade underlaggt sig. *Erik*, som i sitt första gifte hade haft *Harald Hårfagers* Dotter *Ingeborg*, gifte sig, sedan han förskjutit sin andra Gemål *Sigrid*, tredje gån-

gen, med *Audur*, Norrska Jarlens *Håkan Sigurdsons* Dotter. Dessa slägtförbindelser verkade i längden att Sverige och Norrige kommo med hvarandra i närmare förhållanden.

Håkan Jarl som inträdt i sin Faders *Sigurds* magt och anseende, hade dock deraf ingen fredlig besittning. Då *Harald II. Gråfeld* med styrka sökte kufva honom, förmådde han väl att afvända våld med våld, men trodde dock för sin säkerhet rådligast, att med sin flotta begifva sig till Konung *Harald Blåtand* i Danmark, hvilken han fann uppretad mot Konungen i Norrige, emedan denne med otacksamhet hade bemött det biträde han af honom erhållit för att intaga Norriges thron. Men *Håkan* hade ej förr öfvergifvit Thronden, än Konungen gick dit, och utan motstånd underlade sig landet, hämnades hårdt inbyggarenas tillgifvenhet för *Håkan* och ålade dem tunga skatter. Till landets styrelse lemnade han qvar sin broder *Erling*: men då denne fortfor att prässa Thronden sammansatte sig dess inbyggare att mörda honom. *Håkan* beredde sig imedlertid i det Danska Hofvet att såsom en hämnare återkomma till Norrige.

Harald Blåtand hade en Brorson, kallad *Guldharald*, som ständigt oroade honom med fordringar på en del af Danska Riket. *Håkan* Jarl medlade dem emellan en förlikning, under anbud, att förskaffa *Guldharald* envåldsmagten i Norrige. Han tillstyrkte i sådant ändamål Konungen i Danmark, att bjuda *Harald II. Gråfeld* till Jutland, för att emottaga de förläningar, han förut i sin ungdom i Danmark innehaft. *Harald II. Gråfeld* lät af denna inbjudning förleda sig, och seglade med en obetydlig styrka till Jutland. Der låg *Guldharald* i försåt med med en mägtig Flotta, utmanade genast *Harald II. Grå-*

feld, och slog honom med flera af hans kämpar. Imedlertid hade *Håkan Jarl* föreställt Danska Konungen vådan af att upplåta en så stor magt som Norriges Rike åt den person, hvilken nyss hade affordrat honom Danmark. Han erböd sig att nedlägga *Guldharald* och upplåta honom sjelf Norrige, om Konungen lofvade att återställa honom i sina gamla rättigheter inom Norrige, hvilket han sedan såsom Konungens Jarl skulle styra. *Harald Blåtand* lockades af detta anbud, och *Håkan Jarl* anföll genast *Guldharald*, tog honom till fånge, och hängde honom i en galge. Konungen i Danmark drog derpå till Norrige med en Flotta af 600 fartyg, åtföljd af *Håkan Jarl*, *Harald Gränske*, och flera af Norriges förnämste Män, som under *Gunhilds* och hennes Söners förtryck hade sökt beskydd i hans Hof. I Norrige mötte honom föga motstånd, och han insatte snart *Håkan Jarl* att styra öfver Rogaland, Hordaland, Sogn, Fjorde-Fylke, Sundmör, Romsdalen och Nordmör, samt *Harald Gränske* öfver Vingulmark, Vestfold och Agdesiden ända intill Lindesnäs, med samma rättigheter som *Harald Hårfager* hade förunnat sina Söner, förbehållandes således sig sjelf endast halfva skatten af Norrige. *Håkan* behöll sin titel af Jarl, men *Harald Gränske* antog Konunga-namn. Det är oafgjordt om *Harald Blåtand* någonsin blifvit ansedd för Norriges Konung; men Norriges häfdateknare hafva ej upptagit honom i Konunga-längden, och i sjelfva verket utöfvade *Håkan Jarl* ifrån denna tid Konunga-magten. Detta verkställdes år 977. Drottning *Gunhild* och hennes ännu öfverblefne Söner, sökte förgäfves hjelp inom Norrige, och flygtade sluteligen till Orkneyöarne. *Håkan* återställde de Hedniska Offren, och hans anseende tillväxte enär landet derefter hugnades med en ymnig årsväxt. Sedan *Håkan* hade kommit till magt glömde han

sina

sina förbindelser mot Konungen i Danmark, och erlade till honom ingen skatt. Han utvidgade och stadgade Norriges välde öfver öarna i Vesterhafvet, och försvarade landet med kraft för alla fiendtliga anfall. Sådana gjordes af *Gunhilds* Son *Ragnfred*, hvilken han öfvervann och fördref i ett stort slag i Sogn. Han biträdde sedan Konungen i Danmark i kriget mot Käjsar *Otto*, emot hvilken han försvarade den Danska fästningen Dannevirke, men led sluteligen emot honom ett nederlag i Schlesvig, hvarefter Konungen i Danmark, som öfvergick till Christendomen, förmådde *Håkan* att äfven låta sig döpas, samt sände honom Prester att i Norrige predika Christna läran· men *Håkan* återvände genast till Norrige, härjade på Svenska kusterna, landsatte der sin här, brände sina skepp, och gick landvägen genom Göthaland till Norrige tillbaka. Under detta tåg mötte han väl motstånd af en *Ottar* Jarl i Göthaland, men han öfvervann honom, härjade våldsamt i Skåne och Götha Rike till dess han ankom till Norrige, hvarefter han begaf sig till Throndhiem. De prester Konungen i Danmark hade tillsändt honom lemnade han qvar i Danmark, och offrade efter sin hemkomst åt de Hedniska Gudarna.

Konung *Harald Blåtand* blef öfver detta förfarande ganska uppbragt, samlade en stor krigshär, drog till Norrige och härjade der *Håkans* besittningar, med mycken grymhet. Då *Håkan* med väpnad styrka kom honom till mötes, seglade han åter hem till Danmark, der hans Son *Sven*, sedan Fadren nekat honom dela sitt Rike, anföll honom. *Harald* segrade väl i striden, men blef der dödligt sårad, hvaraf han korrt derefter afled, och *Sven* med tillnamnet Tjuguskägg uppsteg på Danska Thronen. Till sitt arföl inböd *Sven* äfven Jomsvikingarnas Höfdingar,

med hvilka han stod i nära förbindelse. Sedan *Sven* gjort löfte att inkräkta England, lofvade *Sigvald* Jarl och de öfrige Jomsvikingarne, att anfalla Norrige, och dräpa eller fördrifva *Håkan* Jarl. Denna händelse blef genast känd för *Håkans* Son *Erik*, hvarefter han jämte sin Fader samlade en stor här för att sätta sig till motvärn. Det dröjde ej länge förr än Jomsvikingarne försökte att verkställa sitt löfte. De började sina härjningar på Agden, och fortsatte dem längs kusten ända till udden Stat. Der ofvanför vid Hjöringsvåg mötte dem *Håkan*, med sina bägge Söner *Erik* och *Sven*. Det kom till ett blodigt och långvarigt slag, der *Håkan* slutligen segrade, och hvarefter han dageligen allt mer vann Norrmännernas agtning och tillgifvenhet. I fredens lugn blef denna likväl icke varagtig. Hans omåttliga begifvenhet för könet, och hans öfvermod att med våld låta föra till sig landets döttrar, spridde tämligen allmänt enskilda missnöjen. Man började önska en annan styresman, och allmänna tankesättet som han vunnit genom sin tillgifvenhet för allmänhetens Gudsdyrkan eller Hedendomen, söndrades ifrån honom småningom och leddes att med benägenhet emottaga det första tillfälle som kunde yppas att återskänka Envåldsmagten åt någon af den vördade *Harald Hårfagers* ättlingar.

Vi hafve förut sett att Konung Tryggves Son *Olof* hade blifvit förd till Holmgården och af den der varande Konungen *Valdemar* upptagen och uppfostrad. Han hade der aflagt stora prof af tapperhet, samt någon tid haft tjenst hos Käjsaren Nicephorus Phocas i Constantinopel, hvarifrån han till *Valdemar* återkom, med ett välförtjent rykte. *Valdemar* satte honom då till Höfvidsman för sitt landvärn. Konungen och hans Gemål täflade att visa honom ynnest, men i Hofvet hade han af-

vundsmän, som intalade Konungen, att Drottningen var honom alltför benägen, och väckte farhåga för ynglingens afsigter. När *Valdemar* af sådan anledning mot *Olof* visade sig tvär begärde *Olof* att få resa i härnad till de Nordiska länderna, der han hoppades att genom vänner och fränder en större lycka skulle vänta honom. Detta blef honom beviljadt, och med en väl utrustad Flotta begynde han sina härnader i Östersjön. Ifrån Borkholm seglade han till Venden, och landade i en god hamn, på ett ställe hvaröfver Konung *Burislevs* Dotter, Drottning *Geira* förde styrelsen. Denna Drottning böd genast *Olof* till sitt Hof, hvarest han förblef öfver vintern, sluteligen erhöll hennes hand, och sattes till föreståndare öfver hennes Rike. Han gjorde sedan lyckliga Vikingatåg till Skåne och Götha land, och samlade der stort byte. Efter trenne år dog *Geira*, och *Olof* betagen af sorg ville ej längre quarblifva i Venden. Han utrustade då en Flotta, och härjade i Frisland, Saxen och Flandern. Derefter begaf han sig till England, Söderöarna, Man, Skottland, Irland och Frankrike, och efter fyra års sväfvande kring kusterna nedsatte han sig på de Sorlingska öarna. Der träffade han en Eremit, som spådde honom en del af hans förestående öden, och då dessa spådomar i vissa punkter inträffade, satte han till spåmannen så mycket förtroende, att han af honom lät förmå sig att antaga Christendomen. Såsom Christen kom han fredligt till England, der en Prinsessa benämnd *Gyda* erböd honom sin hand, hvarigenom han inom England och Irland kom till anseende, rikedomar och välde. Här vistades han när ryktet om honom kom till *Håkan* Jarl. *Håkan* skickade en vid namn *Thorer Klacke* att i England uppsöka honom, för att underrätta sig huruvida han vore Konung Tryggves Son, och i sådant fall röja ur vägen en rival, som han högeligen frugtade i fall det Norrska folket om

honom kunde få någon kundskap. *Thorer* träffade *Olof* i Dublin. Sedan han fått underrättelse om *Olofs* härkomst, yppade han för honom, att ehuru mägtig *Håkan* Jarl vore, fördroge man dock i Norrige hans öfvermagt endast derföre att man ej hade någon Konung af *Harald Hårfagers* ätt, samt att det Norrska folket gerna skulle falla till honom, allenast han visade sig. *Olof* rustade då en Flotta, och åtföljd af *Thorer* seglade till Norrige. Under vägen besökte han Söderöarna och Orkneyöarne, der han förmådde Jarlen att antaga Christendomen. I Norrige landade han vid Mostur, och medan han sedan följde kusten till Agdenäs, erfor han Allmogens missnöje med *Håkan* Jarl.

Håkan Jarl vistades då på Medalhus i Guledalen. Han sände sina tjenare till en rik Bonde vid namn *Orm Lyrgia* för att till sig hemta denna Bondes hustru *Gudruna*. *Orm* vägrade att utlemna sin hustru, och i frugtan för Jarlens vrede uppbådade sina grannar till sitt försvar. Hela tragten uppretades till uppror. Jarlen nödgades gömma sig hos en af sina frillor *Thora af Grimol*, hvilken berättade honom att *Olof Tryggvesson* ankommit till Norrige och redan hade slagit hans Son *Erland*, som förde befälet öfver hans Flotta. Efter denna seger uppsökte de upproriska Bönderne Konung *Olof* och hyllade honom, samt förde honom till Grimol för att leta efter Jarlen. *Håkan* som var undangömd i en grop under ett Svinhus, der man mindst kunde befara att han skulle sökas, hörde sjelf huru *Olof* talande till folket, utsatte en belöning för den som tillförde honom Jarlen död eller lefvande. En hans slaf, som med honom blifvit instängd, bevekt af detta löfte, mördade honom och förde hans hufvud till Konung *Olof* på Hlade. Detta slafvens förräderi lät Konung *Olof* bestraffa, och upphängde både Jarlens och slafvens hufvuden på afrättsplatsen, der de af folkhopen blefvo stenade. På ett

allmänt ting i Throndhjem blef *Olof I. Tryggveson* 995 antagen till Konung öfver allt det land *Harald Hårfager* hade innehaft. Han gjorde derefter sin Eriksgata, hvarvid han hyllades af alla Höfdingar, och äfven af dem som förut hade haft sitt Län af Konungen i Danmark. *Håkan* Jarls Söner *Erik* och *Sven* förklarades för landsflygtige, och räddade sig i Sverige hos sin slägting Konung *Olof Sköt-Konung*, som året förut, efter sin Faders *Erik Segersälls* död, hade uppstigit på den Svenska Thronen.

Sedan *Olof Tryggveson* i England låtit sig döpas, brann han af nit för Christendomens kringspridande. Han föresatte sig att dertill omvända sina nya undersåtare. Sannolikt var äfven detta nit blandadt med den sanna politiska beräkning, att derest han kunde lyckas att införa och stadga den nya läran, skulle hans besittning af thronen försäkras mot landets magnater, hvilka i synnerhet voro mägtige såsom den gamla folktrons försvarare. För att sätta sin afsigt i verket använde han både klokhet och våld. Sedan han hade underlagt sig Viken, stadnade han der quar någon tid, omgifven af sitt krigsfolk. Vikens inbyggare hade under *Harald Gormssons* tid blifvit tvungne att låta sig döpas, men sedan *Sven Tjuguskägg* derifrån afgick, återgått till Hedendomen. *Olof I* kallade till sig den mängd af sina slägtingar som bodde i detta landskap, och förmådde dem genom stora löften att understödja sitt företag. När han sedan kundgjorde sin önskan att Christendomen skulle allmänt antagas, förklarade sig desse genast dertill villige. De fleste af Allmogen följde deras efterdöme, och de som gjorde motstånd, tvungos dertill med våld, mördades eller fördrefvos. Af denna Konung säges en Kyrka vara anlagd på ön Mostur, hvilken är numera den äldsta Christna Kyrka i Norrige, då de, som Konung Håkan Adalstens Fostre lät upp-

bygga af Hedningarna blefvo nedbrutna. Åtföljd af sin krigshär begaf han sig derpå till Hordaland, der några magnater hade beredt sig till motvärn. Detta motstånd öfvervann han derigenom att han gaf sin Syster *Astrid* till ägta åt en af magternas fränder, *Erling Skjalgson*, åt hvilken han förlänade landets styrelse. I Rogaland hade Bönderne äfven beredt sig till motstånd, men då de som blifvit utvalde att föra deras talan på tinget, den ena efter den andra förlorade modet, samtyckte Allmogen till Konungens befallning att låta sig döpas. Sagan berättar denna händelse på följande sätt. Konungen hade samlat Allmogen till Gula ting. Allmogen utvalde tre de vältaligaste bland Bönderna, som skulle föra deras talan mot Konungen. *Olof* tilltalade Allmogen först med mildhet, dock så, att det på hans tal märktes, det han ville att de skulle antaga den Christna tron, hvarom han bad dem med goda ord. Men sluteligen tillade han, att de som motsade honom och icke ville lyda hans befallning, hade att förvänta sig Konungens vrede och hämnd, och en hård behandling, på hvad sätt som häldst han kunde. Sedan han slutat sitt tal, uppstod den mest vältalige bland Bönderna, som blifvit vald att först svara Konungen, men när han skulle begynna att tala, blef han så betagen af hosta och trång bröstighet, att han ej kunde framföra ett ord, utan satte sig åter ned. Då uppstod en annan Bonde, men när han skulle tala, började han stamma, så att intet ord kunde förstås, och hela församlingen föll i skratt, hvarefter han nedsatte sig. Ändteligen uppstod den tredje och ville tala emot Konung *Olof*, men han hade blifvit så hes, att ingen kunde höra hvad han sade, hvarföre äfven han satte sig ned. Sedan var ibland Bönderna ingen som vågade tala mot Konungen. Inbyggarena i Fjorden och Romsdalen förelade han på allmänt ting det valet, att antaga Christendomen, eller strida med honom

Af fruktan för hans magt låto de sig döpas. På samma sätt öfvergingo inbyggarne i Nordmör till Christendomen. Med väpnad hand lät Konungen nedbryta afgudatemplet på Hlade, der han tog en stor Guldring, som hängde i templets dörr och dit blifvit skänkt af Håkan Jarl. Folket började då rusta till motstånd, under anförande af Haareck af Thiottö, Thorer Hjort och Evind Kindreff. Konungen återvände för denna gång till Viken. Medan han der under vintern satt i ro, tänkte han på att förstärka sig med nya förbindelser och sände bud till Sverige till Konung Erik Segersälls fordna Drottning Sigrid Storråda, och begärde hennes hand. Då detta anbud af Drottningen med välbehag upptogs sände han henne den guldring han tagit i afgudatemplet, och ett möte beramades på Riks-gränsen mellan Olof och Sigrid, till ägtenskapets fullbordande. Under tiden upptäcktes af Guldsmeden i Drottningens Hof, att den beryktade ringen var endast af koppar öfverdragen med guld. Sigrid blef deröfver ganska stött, dock syntes hon vid mötet med Olof benägen att ingå i det aftalade förbundet. Konung Olof fordrade då att hon skulle antaga dop och Christendom, hvar till hon svarade: ingalunda vill jag öfvergifva den tro, som jag tillförne haft, och mina fäder före mig; men jag vill icke klandra om Du tror på den Gud, som Dig behagar. Konung Olof blef häröfver vred, sägande: huru skulle jag vilja hafva Dig till Gemål, som är en gammal gumma, och derjämte Hednisk, som en hund? hvarefter han kastade sin handske i hennes ansigte. Drottningen svarade med lugn: detta skall väl en gång kosta Dig lifvet: hvarefter de åtskiljdes och drogo hvar och en i sitt land.

Konung Olof fortsatte med framgång omvändelse verket först i Ringerike, der äfven Harald Gränskis Son

Olof blef döpt. På ett ting vid Tunsberg påböd Konungen, att alla som omgingos med trolldom och häxeri skulle fördrifvas ur landet. Derefter begaf han sig till Thronden, der Bönderne vid tinget mötte honom så manstarke och väl beväpnade att han ej vågade hota dem med våld. Han ingick då med dem en fredlig öfverenskommelse, att de åter skulle mötas på Möre till midsommarsoffret. När denna tid instundade anställde Konungen på Hlade ett stort gästabud, dit alla Höfdingar och de förnämsta Bönderne i orten inbjödos. Morgonen efter gästabudet, samlade Konungen gästerna åter, lät omgifva dem af sin krigshär, och tilltalade dem sålunda: Vi höllo Ting på Frosten, och jag böd Bönderna att vidtaga den Christna tron och låta sig döpas: men de fordrade af mig tillbaka, att jag med dem skulle offra till Gudarna, såsom Konung Håkan Adalstens Fostre hade gjordt. Vi kommo då öfverens att vi skulle mötas på Möre, och hålla der ett stort offer. Men om jag skall vända om till afgudadyrkan och offren med eder, så vill jag göra det största offer som någonsin blifvit gjordt, och offra der menniskor; men jag vill icke dertill välja trälar eller missgärningsmän, utan de förnämsta män i landet skola väljas till offer åt Gudarna: och jag utnämner dertill Orm Lyrgia af Medalhus, Styrkar af Gimse, Kaare af Gryting, Asbjörn Thorbergson af Aernäs, Orm af Lyxö, Haldor af Skjerdingstad: hvarjämte han nämnde fem andra bland de förnämsta Bönderna. Han ville offra dem, sade han, för ett godt år och fred i landet, och lät sitt krigsfolk genast gripa dem. När Bönderne sågo sig för svage att motstå Konungens magt, begärde de fred, och öfverlemnade sig i Konungens våld, hvarefter man kom öfverens, att alla de städer som der voro samlade låto sig döpas, och svuro Konungen att hålla sig fast vid den Christna Läran, och aflägga allt afgudaoffer.

daoffer. Konungen qvarhöll dem vid gästabudet, intill dess de såsom gisslan lemnade honom sina Söner, Bröder eller andra nära Slägtingar.

Konung *Olof* drog derefter med hela sin här till Trondhiem. När han kom till Möre, voro der samlade alla de Höfdingar i Throndelaget som mest satte sig emot Christendomen, omgifne af de för Afgudaoffren mest nitiska Bönderna. Konungen lät kalla allt folket till tings, dit bägge partierna samlades beväpnade. Då Konungen öppnade tinget med en befallning till folket att antaga Christendomen, svarade *Jernskägg* på Böndernas vägnar att de ej ville öfvergifva sin gamla tro, utan fordrade att Konungen skulle offra med dem. Deri instämde alla Bönderne. Konungen sade då att han med dem ville ingå i Offerhuset, och se deras Religionsbruk. Detta verkställdes genast: men när Konungen med några af sina män inträdde i Offerhuset, lyftade han sin Spira och nedslog Thors, med guld och silfver, sirade Bild, och hans följeslagare nedslogo de öfriga Gudarnas beläten. *Jernskägg* mördades utanför Offerhuset af Konungens anhängare, hvarefter då Bönderna saknade Anförare, ingen mera satte sig emot Konungens befallning, utan alla låto sig döpas, och lemnade Konungen gisslan till borgen för sin trohet. Härefter började Konungen anläggningen af den Stad vid Nidelfven, som nu kallas Throndhjem. För att stilla sinnena öfver *Jernskäggs* mord tog Konungen hans dotter *Gudrun* till Gemål: men då hon sjelfva bröllopsnatten, sökte mörda Konungen med en knif, upplöstes genast detta ägtenskap. Ömsom med magt och ömsom med list lyckades Konungen att kufva och utrota de öfriga Hedendomens mägtiga försvarare såsom *Harek* och *Sigurd* på Halogaland, *Harek* på

Thiottö, *Ejvind Kindrifve*, *Thore Hjort*, *Raud* på Godö, m. fl. efter hvilkas undanrödjande allmogen ej mera i någon del af Riket emotstod Christendomens införande. Genom en Biskopp *Thangbrand* döptes äfven vid denna tid Islands invånare, dock måste äfven dertill våldsamma medel användas.

Konung *Olof* tillät sig grymhet vid sina försök att befordra Christendomen. Således pinades t. ex. *Ejvind Kindrifve* till döds på det sätt, att man satte ett kärl fyllt med glödande kol på hans mage. Mot *Thorer Hjort* hetsade han sin hund, och mördade honom sjelf med sitt spjut. *Raud* mördades sålunda, att en orm intrugades i hans hals, som nedkröp i magen. Detta förfarande injagade allmän förskräckelse, men väckte å andra sidan äfven missnöjen och hämndbegär.

Under det Konung *Olof* inom Norrige sålunda trodde sig med framgång stadga sin magt, bereddes omkring honom i granländerna de omständigheter, som slutligen skulle verka hans fall. *Håkan* Jarls Son *Erik* stämplade genast hos Konungen i Sverige hans förderf, och fann *Olof Sköt-Konung* dertill villig, dels för deras slägtskap skull, dels ock i synnerhet sedan Konung *Olof* blifvit underrättad om den skymf Konungen i Norrige hade tillfogat hans moder *Sigrid Storråda*. Denna högsinnade Drottning var outtröttlig att söka hämnd. Hon trädde i ägtenskap med Konungen i Danmark *Sven Tjuguskägg*, hvars besittningar derigenom ökades med Sveriges Vestra Landskap, som *Erik Segersäll* ifrån Danmark eröfrat, då hennes Son *Olof Sköt-Konung* dem till *Sven* afträdde. Hon ville nyttja Konungen i Danmark att utföra sin hämnd mot *Olof Tryggvason*. *Erik Håkanson* ägtade *Svens* Dotter *Gyda*, och vann derigenom Konungen i Dan-

mark till gynnare för sina anspråk på Norrige. Konung *Burislaf* i Venden hade ägtat Konung *Svens* Syster *Thyri*, mot hennes vilja. *Thyri* öfvergaf sin Gemål och flyttade till Norrige, der hon ej allenast vann beskydd, utan äfven trädde i nytt ägtenskap med Konung *Olof*. Alla dessa sammanstötande omständigheter verkade ett fiendtligt förbund mot Konungen i Norrige, mellan Konungarna i Sverige och Danmark, och *Erik* Jarl, och hvari man äfven sökte indraga Konungen i Venden, som genom sin Svåger *Sigvald* Jarl understöddes och biträddes af Jomsvikingarna. Drottning *Thyri* hade ock öfver Konungen så mycket välde, att hon förmådde honom till ett krigståg, för att af Konungen i Venden utkräfva de ägodelar hon der quarlemnat. Konungen gjorde förnyade anstallter till Christendomens spridande i Island och Grönland, förenade sin Syster *Ingeborg*, med *Rognvald* Jarl i Vestergöthland, en Brorson till *Sigrid Storråda*, och således Konungens i Sverige Syskonbarn, hvilken sjelf lät döpa sig, emottog af *Olof* Christna lärare och förband sig, att inom sitt Jarlsdömme utbreda Christendomen. Efter allt detta företog *Olof I. Tryggvason* sitt tåg emot Venden, åtföljd af 60 stora och väl bemannade skepp. Konungen stämde möte med Konung *Burislaf*, och blef dervid fredligen afgjordt, att Drottningens ägodelar till Konung *Olof* skulle utlemnas. Konungen quarstannade långt fram på sommaren i Venden, i fullt förlitande till den skenbara vänskap hvarmed han bemöttes. *Sigvald* Jarl förstod äfven att innästla sig i hans förtroende, så att han dels uppehöll honom intill des fiendernas rustningar hunno fullbordas, dels, då afresan ifrån Venden ändtligen beslöts, sjelf ledsagade honom, under förställd vänskap, den förenade fiendtliga Flottan till mötes. Denna Flotta anlände till ön Svoldern, utanför Tyska vallen, under anförande af Konungarna i Sverige och Danmark, samt *Erik* Jarl. Man har påstått att den utgjort

ända till 1000 skepp, men utan att antaga denna uppgift såsom säker, kan man dock anse för afgjordt att den varit många gånger större än den Norrska, som utgjordes endast af 60 krigsfartyg, utom 11 skepp under *Sigvald* Jarl, men hvilka när det gällde förrädiskt höllo sig undan striden.

Före stridens begynnelse gjorde Konungarne i Sverige och Danmark samt *Erik* Jarl sins emellan det aftal, att derest de besegrade Konung *Olof*, skulle hvar och en af dem erhålla en tredjedel af Norrige; att den som först bemägtigade sig *Olofs* förnämsta skepp, Ormen den långe, skulle behålla det med allt byte som derpå fanns, och att i afseende på den öfriga Flottan, hvar och en skulle behålla de fartyg han eröfrade. Med sådana retelser till mod började å ena sidan striden, mot en Konung, som ej allenast var tidehvarfvets mest ryktbara Kämpe, utan äfven stridde om sin magt, och äran af de planer han föresatt sig att utföra. Nordens trenne folk täflade med hvarandra i tapperhet. Konung *Olof*, hvars styrka var ojämnförligt mindre än hans fienders, lyste öfver alla i mod, rådighet och en fast föresatts att segra eller stupa. De Danske och Svenske Konungarne blefvo i början afslagne, och drogo sig ur striden, men *Erik* Jarl underhöll den, sökandes att intränga till Konung *Olof*, för att hämnas sin Fader, och bemägtiga sig en lysande seger. Då han med sitt mod underhöll striden, återvände Konungarne dit ånyo. En Norrsk Kämpe *Einar Tambaskjelfver* var den starkaste Bågskytt i Norrige. Han sökte att fälla *Erik* Jarl. Då tvänne skott gingo miste, och han spände bågen till det tredje, kom en fientlig pil och afskar bågesträngen. Konung *Olof* som hörde ljudet af den bristande strängen, frågade: hvad var det som brast? Norrige ur Dina händer, svarade *Einar Tambaskjelfver*. Icke måtte vådan vara så stor, inföll Konungen, och räckte honom

sin båge: men då *Einar* begynde att spänna den, sade han Konungens båge är allt för vek, kastade den borrt, tog till skölden och svärdet, och rusade till strids. *Erik* hade redan begynt äntra Ormen den långe, och fägtningen blef ganska blodig. När Konung *Olof* sluteligen såg sig öfvermannad, kastade han sig jämte sin Marskalk *Kolbein*, som var lika klädd som han, i sjön. *Kolbein* blef af fienden, som trodde honom vara Konungen sjelf, upptagen, men *Olof* undkom. Det är en sägen att han vid detta tillfälle räddat sig på ett af *Sigvald* Jarls fartyg, och Sagorna äro fulla af berättelser om hans bedrifter under resor i främmande länder. Att med säkerhet utreda förhållandet är omöjligt, det allenast är säkert att han alldrig mer återkom till Norrige. Till Konung *Olof Tryggvasons* Regering hänföres öfverförandet af en Norrsk Coloni till Grönland, hvilket under anförande af en Isländare vid namn *Erik Thorvaldson* skulle hafva skett omkring 986 Landet kallades då Vinland det goda, och Eriks Son *Leif* bemödade sig att der införa Christendomen. Efter denna Coloni äro sedermera alla spår förlorade.

Sedan *Olof* försvunnit var segren afgjord, och de segrande företogo rofvets delning. (1000.) *Erik* Jarl, som egenteligen eröfrat segren erhöll fyra Län i Thronhjem, jämte Helgeland, Numedalen, Sundfjord och Nordfjord, Fjaler, Sogn och Hordaland, Rogaland och Norra Agden intill Lindesnäs. Danske Konungen *Sven* erhöll Viken, man förlänade *Erik* Jarl med Rommerike och Hedemarken. På den Svenska Konungens lott föllo 4 fylken i Throndhjem, jämte Sundmör, Nordmör, Romsdal och Ranerike, ifrån Götha elf intill Svinesund. Öfver detta land insatte han *Eriks* Broder *Sven* Jarl, som nyligen hade ägtat hans Syster *Holmfrid*, på samma vilkor som skatt-Konungar och Jarlar förut af öfver Konungarna innehaft för-

läningar. Jarlarne *Erik* och *Sven* antogo dop och Christendom, men lemnade sina undersåter full Religions-frihet, vunno deras förtroende, och regerade med kraft och framgång. *Erik* var den som egenteligen förde styrelsen. Deras regering var i 12 år fridsam och lycklig. De drogo försorg om handelns upphjelpande, och anlade i sådant ändamål handelsstaden Stenskjär. De sökte att afhålla alla våldsamheter som störde det allmänna lugnet, inskränka missbruken genom holmgång och envigen, och quäfva våld och röfverier. Genom klokhet vunno de Norriges magnater, och ibland dem *Einar Tambaskjelfver*, som erhöll till ägta deras Syster *Bergliot*, och utstyrdes med ett Jarl-döme. Norrige var lyckligt under deras förvaltning, och det synes som det Norrska folket ej känt sig mindre sjelfständigt, ehuru en del af landets skatter erlades åt Konungarna i Danmark och Sverige, emedan desse utländske öfver-Herrar alldeles icke hade någon inflytelse, på ordningen inom landet, utan allt quarblef vid förut gällande lagar och sedvanor. Ett begrepp om national-sjelfständighet fanns ock verkeligen icke ännu inom Norrige, emedan National-föreningen der aldrig hade blifvit fullkomligen sammanknuten. Det framskymtade aldrig oftare än det förestafvades af de öfverlägsna personer, som derpå stödde sina försök att af det hela bilda en egen oberoende magt.

Sverige hade nu på visst sätt erhållit besittningar i Norrige. Detta var genom ett slags fördrag erkändt, men dessa besittningar voro ej införlifvade i den Svenska Staten, de stodo ej under direct förvaltning af Sveriges öfver-Herre, utan ökade endast genom skatten hans personliga inkomster. De verkade således ej till någon förening mellan Nationerna, utan voro för en Statsman med blott vanligt förutseende, endast ett frö till framtida stridighe-

ter, hvilket äfven händelserna snart besannade. De slägtförbindelser som ägde rum mellan Svenskar och Norrmän sträckte sig egenteligen blott till bägge ländernas magnater, och om sådana än funnos äfven mellan Allmogen på gränsorna, ledde de ännu föga till bägge Nationernas sammansmältning. Begreppen om Statens af läget beroende gemensamma interessen voro i Norden, som ännu icke ägde någon utvecklad Stats-inrättning, så föga utredda att de icke ens för de styrande utgjorde någon ledtråd för deras ömsesidiga förhållanden. Styrkans rätt och ögonblickets känsla voro ännu alltför mycket rådande, för att lemna rum åt sanna politiska beräkningar, och Scandinaviens söndring var en naturligare följd af hvad som förefallit, än dess förening till en stark och sammanhängande stat. Personliga interessen och personlig kraft hafva en gifven öfverlägsenhet, innan Statsfördraget till den grad hunnit utvecklas, att dess fordringar bestämma utgången af alla individuella försök att afgöra Staters öden. Europas friaste Nationer, Nordens inbyggare, hafva sålunda länge famlat under försök att ernå sitt rätta inbördes förhållande, men dessa försök hafva misslyckats genom bristande insigt af de fördelar som genom deras förening kunde vinnas. Ingen beräknad Cabinetts politik störde ännu Nordens samband, men folkens rättigheter och folkens interessen voro icke nog utvecklade, för att i den allmänna opinionens kraft, finna ett stöd mot enskildas begär och slumpens missvisningar.

Medan *Håkan* Jarls Söner regerade Norrige, fortfor *Olof Sköt Konung* att fredligen styra Sverige, ehuru landet oroades af Vikingars anfall, hvilka innan hans död föranledde oroligheter som försvagade den Svenska öfver-Konungens anseende och magt. Konungen i Danmark, återkommen efter sin seger öfver *Olof Tryggvason*, kände

sig nog stark, att till följe af sitt vid arf-ölet afgifna löfte, vända sin ärelystnad till inkräktningar i England. Han lyckades att inkräkta större delen af detta land, så att dess Konung *Ethelred* fann sig nödsakad att öfvergifva sitt Rike, och i Frankrike söka en tillflygt. Konung *Sven Tjuguskägg* dog under sina segrar i England, man vet ej om det skett af sjukdom, eller om han af *Emund* den Helige blifvit afdagatagen. *Ethelred* återvände då till sitt land, hvilket han med biträde af en Norrsk Sjö-Konung *Olof Haraldson* återtog. Detta förmådde *Svens* Son *Knut* att emot England företaga ett hämndekrig. Konung *Knut* kallade dervid till sitt biträde *Erik* Jarl, hvilken i *Einar Tambaskjelfvers* vård förtrodde sin 17 åriga Son *Håkan*, och åt *Einar* uppdrog Riksstyrelsen, samt sjelf med en betydlig Flotta följde Danmarks Konung vid dess förestående krigiska bedrifter. Denna händelse var signalen till nya oroligheter inom Norrige.

Vi hafve förut haft tillfälle att nämna Konung *Harald Gränske*, hvilken för det biträde han lämnade Danska Konungen *Harald Blåtand* vid dess infall i Norrige, af honom insattes till under-Konung öfver sina Fäderne-länder Vingulmark, Vestfold och Agdesiden. Denna *Harald Gränske* hade i sin ungdom på Vikingsfärder åtföljt den beryktade Svenska kämpen *Skoglar Toste*, Fader åt den förut oftanämde *Sigrid Storråda*. Vid den tid *Harald* återkom till sitt Rike, var *Sigrid* nyss blefven Enka efter Konung *Erik Segersäll*. I afsigt att förskjuta sin Gemål *Aasta* tillböd han *Sigrid* sin hand, och besökte henne i detta ärende på en af hennes egendomar i Sverige. Drottningen plägade honom mycket väl, men när han efter gästabudet hade somnat af ruset, lät hon tända eld på huset der han, och en medfriare Konung *Vise*

vald ifrån Gardarike sofvo, och brände dem inne: sålunda, sade hon, ville hon afvänja små-Konungarna, att resa ifrån andra länder, för att fria till henne. *Haralds* Gemål *Aasta* födde derefter en Son, den hon kallade *Olof*, hvilken först hos hennes Fader *Godbrand* och sedan, då *Aasta* trädde i nytt gifte med en Norrsk under-Konung, *Sigurd Syr*, hos honom uppfostrades. Barnet uppväxte till färdighet i alla den tidens öfningar, och blef för sitt utseende kallad *Olof Digre* eller den Tjocke. Vid 12 års ålder erhöll han efter tidens sed befälet öfver en Flotta för att under ledning af sin Fosterfader *Rane*, begifva sig i Vikingsfärder. Han antog då titel af Konung, och brann af begär att på Svenskarna hämnas *Sigrids* våldsamma svek emot hans Fader. Han öfvervann först en Viking benämnd Sote, och seglade sedan in i Mälarn, och härjade ända till Sigtuna. Konung *Olof Sköt-Konung*, trodde sig ej behöfva använda någon styrka att kufva en obetydlig Viking, utan ärnade fånga honom i Mälarn derigenom att han afskar honom utloppet derifrån vid Stocksund. Då *Olof Digre* ej vågade försöket att der slå sig igenom, lät han gräfva en graf vid Agnesnäs, genom hvilken han, gynnad af högt vatten och en stark vind, förde sin Flotta ut i hafvet. Han härjade sedan med framgång på Sveriges kuster, men ehuru han tillfredsställde sin hämnd, tröstade sig dock Konung *Olof Sköt Konung* med ett bittert föragt öfver den harmen, att en så svag fiende hade undkommit hans öfverlägsna styrka. *Olof Digre* härjade äfven i Finland, i Danmark och i Frisland, och vann mycket byte samt ett stort rykte. Han biträdde derefter Engelske Konungen *Ethelred*, att efter *Sven Tjuguskäggs* död återtaga England, och tillskrifves denna eröfring i synnerhet hans klokhet och mod. I Engelska Konungens tjenst utförde han märkeliga bedrifter. Under det han

var sinnad att göra en färd till det förlofvade landet, säges han i en dröm hafva sett en Man som derifrån afrådde honom, och inböd honom att återvända till sitt Fädernesland Norrige, för att der blifva en allrådande Konung. Han dröjde sedan någon tid hos sina landsmän i Normandie, bistod Ethelreds Söner mot Danska Konungen *Knut*, hvarefter, sedan han i Northumberland hade quarlemnat sin Flotta, han med endast tvänne väl utrustade skepp begaf sig till Norrige, der han lade an vid Sälö.

Ledd, kanske af förtroende till drömmens ingifvelse, men säkert af begäret att uppstiga på sin ätt faders *Harald Hårfagers* Thron, begynde han med en så ringa styrka ett företag, som likväl för ögonblicket af många omständigheter gynnades. En lång erfarenhet hade bevisat att Norrska folket gerna understödde dem hvilkas anspråk genom arf till *Haralds* Thron det erkände. Landets fördelning och Jarlarnas styrelse var äfven mindre behaglig för många mägtiga Höfdingar, som med dem ville mäta sig i styrka och höghet, äfvensom den mindskade försvars-styrkan; och den kunde göra sig ett sannolikt hopp om framgång, som uppträdde för att afskudda Norrige skattskyldigheten under Danmark och Sverige. Af sina många slägtingar kunde äfven Olof, derest han i början lyckades, vänta ett kraftigt biträde. *Erik* Jarls timade död borde äfven befordra företaget, då denne kämpe ej mera kunde försvara sitt land, och med sitt rykte understödja den magt han innehade, hvarigenom kraften till motstånd hos hans fordna anhängare försvagades. Det var ock emot hans Son, den unge *Håkan* Jarl, som *Olof* först rigtade sitt anfall. Genom en list tog han den unge *Håkan*, som ej anade någon fiendes närvaro, till fånga i Saudungssund. Då denne till sitt försvar ingen ting kunde försöka, lösgaf han honom, emot edelig förbindelse, att till *Olof*

upplåta sitt Rike, aldrig göra något försök att det återtaga, och aldrig med krig oroa honom. *Håkan* Jarl seglade af till England, till sin Morbroder Konung *Knut*, der han väl emottagen en lång tid vistades. Konung *Olof* begaf sig derefter till sin Styffader *Sigurd Syr*.

Sigurd Syr hade redan under *Olofs* barndom upptäckt hos honom ett sådant lynne, att han förutspått hans tillkommande ryktbarhet. När *Olof* nu kom till honom, föregången af ett stort rykte, emottog han honom på ett högtidligt sätt. Efter någon tids vistande hemma samlade *Olof* sin Styffader, sin Moder *Aasta* och sin Fosterfader *Rane* till ett samtal. "Jag har, sade han, en lång tid vistats utomlands, och derunder uppehållit mig med mina män, med hvad vi i striden förvärfvat, och vi hafva derföre ofta nödgats blottställa både lif och själ: mycket oskyldigt folk har måst lemna oss sitt gods, och derföre tillsatt lifvet. Men nu besitta utländska män de egendomar, som tillhörde min Fader och hans förfäder, och hvartill jag äger odalsrätt. Dock låta de sig icke dermed nöjas, utan de hafva ock slagit under sig alla våra, mina och mina fränders egendomar, egenteligen tillhöriga Oss som härstamma ifrån *Harald Hårfager*: somliga af vår slägt hafva de unnat något deraf, men somlige alldeles intet. Nu vill jag derför låta Eder veta hvad jag länge haft i sinnet, att jag satt mig före att återkräfva mitt Fäderne-arf, men ärnar derom icke handla hvarken med den Danske eller Svenske Konungen, för att af dem något begära, ehuru de en tid tillegnat sig det som var *Harald Hårfagers* arf: utan långt häldre vill jag, att säga sanningen, återkräfva mitt Fäderne-rike med svärdet, och dertill erhålla hjelp af mina fränder och vänner, och alla dem som vid detta företag vilja följa mig. Jag ärnar så utföra det, att antingen skall jag erhålla hela det Rike, hvarifrån de skiljt

min frände, Konung *Olof Tryggvason*, eller skall jag stupa här i mitt Fäderneriike. Jag hoppas derföre, *Sigurd* min Styffader, både af Dig och andra här i Riket, som hafva arfsrätt till Konunga-dömet, efter de lagar som *Harald Hårfager* stiftat, att ingen ting skall synas Er så vigtigt, att det kunde hindra Er att utplåna denna Vår slägts skam och vanära, utan att I häldre använden alla Edra krafter, för att stärka och understödja den som vill ställa sig i spetsen för att upphöja vår slägt. Men antingen I härvid viljen ådagalägga Ert mod eller ej, så känner jag dock Allmogens sinnelag, att alla önska befrielse ifrån de utländska Höfdingarnas träldom, så snart något medel dertill gifves. Jag har derföre ej förut uppenbarat denna sak för någon förr än för Dig, min Styffader, emedan jag vet att Du är en vis man, och väl förstår huru man bör begynna detta företag, antingen man först bör tala derom i hemlighet med några få, eller strax kungöra det för menige man. Jag har redan tämmeligen vunnit öfver mina motståndare, i det jag tagit *Håkan* Jarl till fånga, som nu rymt af landet, och under sin ed till mig afstått den del af Riket, som han innehade. Nu menar jag det lärer blifva lättare, att hafva endast med *Sven* Jarl att göra, än om bägge försvarade landet emot Oss". Konung *Sigurd* svarade: "Ditt förslag är ej ringa, Konung *Olof*, och synes det mig snarare härleda sig ifrån öfvermod, än försigtighet, men det förundrar mig ej, att det är stor skillnad mellan mitt ringa mod, och de höga tankar, Du hvälfver i sinnet; ty medan Du ännu var ett barn var Du full af öfvermod och begär att förolämpa andra så mycket Du förmådde; men nu har Du öfvat Dig i strider, och danat Dig efter främmande Höfdingars bruk, och kan jag derföre väl förstå, att sedan Du med detta begynt gagnar det till intet att råda Dig derifrån. Det kan ock vara en förtjenst hos den som har mod, om det går honom till

hjertat att se *Harald Hårfagers* slägt och Konunga döme gå under. Jag vill dock icke förbinda mig att häri lofva något visst, förrän jag inhemtat de andra Konungarnas i Upplanden mening: men Du gjorde väl att Du meddelade mig Din, innan Du kundgjorde den för menige man. Jag lofvar Dig min bemedling så väl hos Konungarna', som andra Hofdingar och landsfolket: mitt gods skall äfven, Konung *Olof*, stå till Din tjenst: men på sådant sätt skole vi framställa denna sak för menigheten, att jag må se att detta dristiga företag kan lyckas: ty Du bör väl finna vågsamt att med magt strida emot Konung *Olof* i Sverige och emot *Knut*, som nu är Konung både i England och Danmark; derföre bör man bereda sig på ett hårdt motstånd, om allt skall gå väl. Jag tror nog att Du skall vinna både medhåll och krigsfolk i landet, enär Allmogen alltid längtar efter något nytt. Så har det gått förut, och när Konung *Olof Tryggvason* kom till Riket, togo alla emot honom med glädje, ehuru han ej länge fick behålla sin magt". Modren lofvade derefter äfven sitt biträde, och tillade att om hon skulle välja emellan att se honom blifva gammal i ett mindre högt stånd, eller att han som en större Konung snart skulle dö, valde hon häldst det sednare. *Olof* quarblef någon tid hos *Sigurd Syr*.

De flesta Fylkis Konungar i Uplanden voro nu afkomlingar efter *Harald Hårfager*. *Sigurd* samlade nu till Hadeland desse Konungar från Hedemarken, Gudbrandsdalen, Romerike, Totn, Hadeland och Valdres. Vid denna sammankomst föredrog han sin Styfsons planer, och begärde deras råd och biträde: han föreställde vigten af att afskudda Danskarnas och Svenskarnas ok, och förtäljde de bedrifter som gjorde *Olof* värdig till hufvudman för detta företag. Konung *Rörek* ifrån Hedemarken yttra-

de då: "Det är väl sant, att Konung *Harald Hårfagers* Rike är mycket förfallet, då ingen af hans slägt är öfver-Konung öfver Norrige. Man har tillförene här i landet gjort åtskilliga försök. När *Håkan Adalstens Fostre* regerade, voro alla nöjde: men när *Gunhilds* Söner styrde Riket, voro deras våldsamheter och orättvisa förhatliga för alla, så att man häldre ville tjena utländska Konungar, och då vara mera sjelfrådig, emedan Höfdingarne vore mera aflägsne och föga brydde sig om folkets lefnadssätt och hvad det gjorde, och nöjde sig med den årliga skatt de pålade. Men då ovänskap uppstod mellan Konungen i Danmark *Harald* och *Håkan* Jarl, förde Jomsvikingarna krig i Norrige och då uppreste sig menige man och all Allmogen, och afbördade sig denna ofred. Sedan uppmuntrade man *Håkan* Jarl att behålla Riket, och med sitt svärd försvara det mot den Danske Konungen. Men när han genom undersåtarenas kraft och bistånd syntes vara befästad i regementet, blef han så hård och fräck emot landtfolket, att det ej kunde uthärdas, och Thronderne sjelfve slogo honom ihjäl, och upphöjde *Olof Tryggvason* såsom arftagare till Konunga-dömet, och dertill alldeles skicklig: derföre önskade allt folket att få honom till Konung och åter upprätta det Rike som *Harald Hårfager* hade lagt under sig. Men sedan Konung *Olof* mente sig vara säker, var ingen för honom fri eller sjelfrådig: emot Oss små-Konungar var han hård och sträng i att indrifva all den skatt *Harald Hårfager* pålagt, och gick i många saker ytterligare. Dessutom var man sluteligen ej nog oberoende, att få tro på den Gud, man sjelf ville. Sedan han blef drifven ifrån regeringen, hafve vi hållit vänskap med Konungen i Danmark, och af honom njutit hjelp i allt hvad vi behöft, samt frihet och ett makligt lif utan öfverflöd. Min mening är derföre den att jag gerna såge, det sakerna förblefve som de äro; ty jag vet icke, om än min frände

blifver Konung öfver landet, om det i någon ting blifver bättre än det är förut; och lyckas det ej, så vill jag ingen andel hafva i dessa anslag". Hans Broder *Ring*, infoll då: "Om jag rent skall säga min mening, så tyckes det mig bättre, ehuru jag icke får annat än samma Rike och egendomar som nu, att min frände är landets Konung, än utländska Höfdingar, och derigenom kunde vår ätt åter upphöjas här i landet. Jag förutser om denna *Olof*, att hans öde och lycka mest skall afgöra, om han får Riket eller ej: men blifver han öfver-Konung, finner sig den dock bäst, som mest förtjenat hans vänskap. Han har nu icke större styrka än någondera af Oss, utan snarare mindre, då vi råda öfver några länder, men han öfver inga. Vi hafva äfven lika stor arfsrätt till Konungadömet som han. Nu må vi bevisa honom så stor vänskap, att unna honom den högsta värdigheten här i landet, och bistå honom med all vår magt. Hvarföre skulle han icke väl belöna Oss och länge hafva det i minne, om han är en så ypperlig man, som jag tror, och alla säga honom vara? Derföre må vi, om jag för råda, våga att med honom ingå förbund och vänskap." Sedan uppstod den ena efter den andra, och höll hvar sitt Tal, och de fleste tillstyrkte att med Konung *Olof* ingå förbund. Deremot lofvade han dem sin fullkomliga vänskap och nya förmåner, derest han blefve Norriges Envålds Konung; och detta stadfästades med ed å ömse sidor.

Konungarne stämde sedan Allmogen till ting, hvarvid *Olof* framställde sina anspråk och sina planer, och begärde att folket skulle taga honom till Konung. Han lofvade å sin sida att vidmagthålla gammal lag, och försvara Riket mot utländska Höfdingar och krigsmagt. Hans tal vann allmänt bifall, och understöddes af Fylkis Konungarna, hvarefter Riket blef *Olof* tilldömdt efter Upländisk lag, och han blef antagen till Konung. Jag har här

ord ifrån ord anfört Sturlesons berättelse, emedan den synes mig på ett enkelt, men träffande sätt, måla tidehvarfvets anda.

Sedan Konungen Sunnanfjälls blifvit hyllad, drog han öfver fjället, och stämde Almogen till ting vid Medeldal. Då Konungen åtföljdes af en betydlig styrka, fogade sig Allmogen genast efter hans önskningar, men sände bud till Throndelaget, med underrättelse om hans förehafvande. Här utsände *Einar Tambaskjelfver* genast budkaflar och samlade Allmogen till motstånd. Konungen drog fredligt genom Örkedalen, men mötte vid Gryte en här af 700 Bönder. Der uppställde han sin krigshär, hvilket Bönderne äfven företogo å sin sida, men kommo i oreda, då de ej hade någon bestämd anförare. Konungen sände då till dem *Thorer Gudbrandson*, hvilken förklarade att Konungen ej ville mot dem öfva någon våldsamhet, utan ville framkalla 12 de yppersta ibland dem för att med dem afhandla. Desse framträdde till Konungen på ett berg framför hans Slagtordning. Då sade Konung *Olof*. "I Bönder hafven deri gjort väl, att låta mig tala vid Eder; ty jag vill säga Eder mitt ärende hit till Throndhiem. Först hafven I väl sport, att jag och *Håkan* Jarl möttes här förleden sommar, då vårt möte så aflopp, att han till mig upplät hela sitt Rike här i Throndhiem, neml. Örkedals, Gauldals, Strinde Fylket, och Strinden. Jag har här hos mig de män, som voro tillstädes och sågo min och Jarlens handfästning, och hörde de ord, Eder och aftal Jarlen då gjorde med mig. Nu tillbjuder jag Eder lag och fred, såsom *Olof Tryggvason* gjorde före mig." Sluteligen förelade han Bönderne tvänne vilkor, det ena att villigt underkasta sig, och det andra att slåss med honom. De utskickade återvände derefter till Allmogen, som ef-

ter

ter någon öfverläggning underkastade sig Konungen, och derpå afgåfvo edeliga försäkringar. Konungen drog derefter åt kusten, samlade sig der några skepp, och lade skyndsamt in i Fjorden.

Sven Jarl uppehöll sig i den nyligen anlaggda handelsstaden Steenskjär. Der erhöll han underrättelse ifrån *Einar Tambaskelfver* om hvad som förefallit. *Sven* rustade genast ett fartyg, hvarpå han smög sig förbi *Olofs* Flotta till Froste, som hörde under hans förläning, der han landsteg. Der mötte han *Einar*, med hvilken han öfverlade om medel att vid återfärden ur Fjorden fånga Konungen. Men Konungen stadnade i Nidaros, hvars förfallna byggnader han hastigt lät iståndsätta och firade der Julhelgen. Jarlen och *Einar* samlade då en krigshär af 2000 man, och drogo dermed mot Nidaros. Konungen härom underrättad, satt allt sitt folk om bord på skeppen, och seglade utföre Fjorden till Örkedalen. *Sven* Jarl som sedan framträngde till Nidaros uppbrände den nya Staden. Konungen gick genom Gudbrandsdalen till Hedemarken, men mot våren samlade han en krigshär, och gick om bord dermed på en betydlig Flotta i Tönsberg. *Sven* Jarl rustade äfven på sin sida, och följdes af *Einar*, *Erling Skjalgson* och flera Höfdingar. Han seglade med sin Flotta Öster till viken, och lade till vid Nesie, hvarest Konungens Flotta var till mötes. Utanför Nesie kom det till ett blodigt slag, der, efter ett tappert fägtande, Konungen öfvervann den i styrka öfverlägsna Jarlen. Efter hållet krigsråd beslöt Jarlen att fly till Konungen i Sverige, hans Ftotta skingrades, och Höfdingarne drogo hvar och en hem till sig. Konungen begaf sig åter till Throndhjem, der han ej vidare mötte motstånd, utan återbegynde Stadens uppbyggande vid Nidaros, och jämte Kongs-

gården anlade St. Clemens Kyrka. Till sin säkerhet behöll han omkring sig en betydlig väpnad styrka, ty Throndernas tillgifvenhet var ej pålitlig. *Einar Tambaskelfver* öfvergaf landet, och reste till Konungen i Sverige. *Sven* Jarl dog i Sverige det följande året, då Thronderne med mera villighet gåfvo sig under *Olof*, som derefter innehade Envålds-magten öfver hela Norrige. (1015.)

Ju mera Konung *Olof Sköt Konung* hade föraktat *Olof Haraldson*, då han såsom Viking härjade i Mälaren, dess mera retades hans harm, att han vid detta tillfälle undkommit honom, då han nu i honom såg Norriges Envålds-Konung. Mera öfvermodig, än kraftig och klok, ville han dock icke i denna egenskap erkänna honom, men dels var *Olof Haraldson* honom öfverlägsen i alla en regents egenskaper, dels saknade *Olof Sköt-Konung* sina undersåtares medhåll allt för mycket, för att af dem vinna stöd mot denna fiende. *Olof Haraldson* fortsatte med alfvar sin plan att afskudda Norrige grann Konungarnas öfvervälde. För att stadga sitt välde inom Norrige vände han sin uppmärksamhet på lagstiftningen, och höll med all kraft lagarna vid magt. Han upprättade en så kallad Gårdsrätt eller Hirdskrå, som i det nogaste bestämde ordningen i hans Hof och de Embetsmäns pligter som omgåfvo honom. Sjelf nitisk Christen insåg han nödvändigheten att lämpa landets gamla lagar efter de nya omständigheter, som den Christna lärans införande i Norrige hade beredt. Han samlade omkring sig alla som i landet hade anseende både genom magt och rykte för visdom, och företog en revision af *Håkan Adalstens Fostres* lag, hvartill han bifogade Christna rätten, och afskaffade mycket som var grundadt i Hedendomens sedvanor, och dessa nya lagar blefvo på allmänt ting af Bönderna antagna. Denna verksamhet utsträckte han äfven till Island, och de

öfrige under Norrige lydande öar i Vesterhafvet, och ehuru tänkesättet ännu ej var allmänt gynnande för Christendomen, åtlyddes dock de nya lagarna, genom den kraft hvarmed Konungen vakade öfver deras verkställighet, under det Norriges inbyggare tillika njöto lyckliga frukter af lagarnas skydd för deras enskilda förhållanden. För näringarnas uppkomst vakade Konungen med mycken omsorg i det han fredade den allmänna säkerheten, och utom andra anstalter han vidtog till handelns befrämjande anlade han äfven Staden Sarpsborg. Stark genom Allmänhetens agtning, kände han sig kraftig att motstå grann-Konungarnas försök att göra sina anspråk på Norrige gällande. Han upphörde ock derföre genast efter sitt anträde till styrelsen, att till Konungarna i Sverige och Danmark betala den skatt, som enligt öfverenskommelsen med *Erik* Jarl efter *Olof Tryggvasons* fall, blifvit dem tillerkänd ifrån vissa af Norriges landskap.

Under sina resor kring landskapen hade han framför allt för ögnamärke att utrota Hedendomen. Allmogen, som till detta ändamål fann honom alltid omgifven af en beväpnad styrka, gaf på de flesta ställen vika för hans öfvermagt. I Gudbrandsdalen var dock Allmogens tillgifvenhet för sina gamla Gudar så stor, att den syntes beredd att med våld sätta sig mot våld. Vid tinget hade man framfört Thors bild, prydd med Guld och Silfver, och man trodde att den närvarande synliga Guden skulle injaga fruktan hos Konungen. Konungen tilltalade folket, som ständigt yrkade, att de ej kunde tro på den Gud, hvars magt och underverk endast hans prester omtalade, men de ingalunda kände, eller kunde se. Böndernas talan anfördes af Dale-Gudbrand. Till honom vände sig då Konungen: "Du hafver, sade han, denna morgon, sagt Oss mycket, och undrat deröfver, att Du ej kan se vår Gud.

Men vi vänte nu snart hans ankomst. Du vill förskräcka oss med Din af-Gud, som är både blind och döf, som ej kan hjelpa, hvarken sig eller andra, och ingenstädes komma, utan att af andra föras. Men nu väntar jag att hans fall är nära. Vänden Eder om och sén mot Öster: der nalkas vår Gud, medförande mycket Ljus." Då upprann Solen, och alle Bönderne sågo dit åt. *Kolbein Starke*, som stod bredvid Konungen, slog med en klubba till af-Gudabilden, så att den krossades i stycken, då ur dess kropp framlöpte råttor, ödlor och ormar. Bland Allmogen uppkom ett häftigt buller, men då Konungen uppstod att tala, sade han: Jag vet ej hvad detta stoj båtar, som I nu gören. Nu kunnen I se, hvad Eder af-Gud förmår, som I förr behängden med Guld och Silfver, och gåfven mat. Sen den ohyra som förtärt densamma, neml. dessa ormar, ödlor och råttor. De som tro på sådant, och ej vilja öfvergifva sin dåragtighet, göra illa. Återtagen nu Ert Guld och Edra dyrbarheter, som här ligger strödt kring marken, och fören dem hem till Edra hustrur, men behängen dermed aldrig stockar och stenar. Här bjudes Eder tvänne vilkor, antingen att vidtaga den Christna tron, eller nu i dag strida mot mig, och måtte då den få öfverhanden, som det beskäres hvar och en af den Gud, på hvilken han tror." Då uppstod Dale Gudbrand, och sade: "Vår Gud har lidit en stor skada: men emedan han ej nu kunde bistå Oss, så vilje vi tro på Din Gud." De antogo sedan alla Christendom, och *Gudbrand* och hans Son döptes af Biskopen. Genom sådana medel utrotades den Hedniska Gudstjensten, och Konungen insatte öfver allt i landet Christna lärare,

Konungen i Danmark hade så fästat sin uppmärksamhet på Englands inkräktning, att han ännu syntes hafva glömt sina Norrska angelägenheter. Konungen i Sverige deremot, som lifvades af ett personligt hat mot Konung

Olof Haraldson, emottog ej med liknöjdhet de Norrska landskapens vägran att till honom erlägga skatt. Han skickade till Norrige tvänne sändebud, Bröderne *Thorgaut Skarde* och *Asgaut Armand*, åtföljde af 24 män, hvilke i de under Sverige förut skattskyldige landskap, på Svea Konungs vägnar skulle utkräfva utlagorna. När desse för Bönderna i Väredal kungjorde sitt ärende, svarade dem Bönderne, efter någon öfverläggning, att de ville till Konungen i Sverige utbetala denna skatt, i fall Konung *Olof* för sin del ej af dem fordrade någon landskyld. På alla de orter der sändebuden med Bönderna höllo stämmor, erhöllo de samma svar. *Thorgaut* var då af den mening att återvända till sin Herre och tillkännagifva att de ingen ting kunnat uträtta: men *Asgaut* ville ej med oförrättadt ärende hemkomma, utan förmådde sin Broder att vara sig följagtig till Konung *Olof Haraldson*, för att anmäla Böndernas svar, och derom med honom directe underhandla. Sedan de hos Konungen fått företräde, föredrog *Thorgaut* sitt ärende, och bad Konungen gifva ett afgörande svar. Konungen sade då: "Medan Jarlarne styrde detta land, var det ej underligt att landsfolket ville vara dem underdånigt, ty de voro födde till Riket, häldre än att böja sig för främmande Konungar; det hade dock varit rättare om Jarlarne åtlydt och tjenat de Konungar, som voro till Riket berättigade, häldre än utländska Konungar, eller att uppresa sig emot och bekriga sina rätta Konungar, och störta dem ifrån styrelsen. Men den Svenske Konung *Olof*, som anser sig berättigad till Norriges Rike, vet jag ej på hvad grund han kan stödja detta anspråk: tvärtom känne vi djupt den skada han och hans fränder tillfogat vår slägt och våra vänner." Då inföll *Asgaut*: "Det är ej underligt att Du kallas *Olof den Tjocke*, då Du så högmodigt besvarar en sådan Höfdings budskap; Du vet icke rätt, huru tung Konungens vrede för Dig skall

blifva, hvilket de erfarit, som varit mägtigare än Du synes mig. Men yrkar Du ändteligen att behålla Riket, så är det bäst att Du drager till Konungen, och blifver hans man: då vi med Dig vilje bedja honom att förläna Dig Riket." Konungen svarade med mycket sagtmod: "Jag vill gifva Dig ett annat råd *Asgaut*: vänd Du hem tilbaka, och säg Din Konung, att jag tidigt nästa vår gör mig redo, och drager till den gränsskillnad, som af ålder varit mellan Norrige och Sverige. Om han vill må han äfven komma dit, då vi kunne förlika Oss så att hvar och en behåller det Rike hvartill han är född." Sändebuden afträdde, men begärde innan borrtresan ett nytt företräde, hvilket dem vägrades. *Thorgaut* reste hem, men *Asgaut* reste till Guledalen och derifrån till Örkedalen, hvarefter han ärnade begifva sig till Möre, för att indrifva skatten. Men Konung *Olof* skickade efter honom sitt folk och lät fängsla honom, hvarefter han upphängdes i en galge, der han ifrån den allmänna farvägen kunde ses. Följden af dessa händelser var hufvudsakligen den, att hatet och hämdbegäret växte hos Konungen i Sverige.

Den följande sommaren begaf sig Konung *Olof Haraldson*, åtföljd af sin här, till tragterna vid Götha elf. Svenska Konungens Jarl öfver Vestergöthland *Ragnvald*, hade till Gemål *Olof Tryggvasons* Syster *Ingeborg*. Hon brann af hat till Konungen i Sverige, emedan han deltagit i hennes Broders störtande, och genom hennes bemedling företogs ett sammanträde mellan Norriges Konung och *Ragnvald* Jarl. Imellan dem slöts en förtrolig vänskap, och de öfverenskommo om lugnets stadgande på gränsen, så att all handel skulle intill nästa sommar förblifva ostörd mellan Sveriges och Norriges gränse-inbyggare. Bönderne i gränse-orterna gjorde sjelfve föreställningar hos Konungen i Norrige, till hvilken de villigt er-

lade sin skatt, om nödvändigheten att med Konungen i Sverige bemedla en säker fred. Följden af dessa föreställningar blef att Konungen sände sin Marskalk *Björn*, och jämte honom en af sina gunstlingar, Isländaren *Hjalte Skjäggeson* till Konungen i Sverige, att i godo bilägga Konungarnas stridigheter. Desse sändebud erhöllo den instruction, att Konungen i Norrige önskade fred på sådana vilkor, att gränsen mellan Sverige och Norrige skulle vara densamma som i *Olof Tryggvasons* tid, och alla hittills lidna ömsesidiga förluster skulle glömmas. Sändebuden anbefalldes äfven, att först uppsöka *Ragnvald* Jarl, och förmå honom att biträda deras underhandlingar

När sändebuden anlände till *Ragnvald* upplystes der, att Konung *Olof Sköt Konung* vore så förbittrad emot Konungen i Norrige, att det vore lifsfara att ens nämna honom. *Ragnvald* lofvade dem dock sitt biträde: men man kom öfverens att *Hjalte*, som var en Isländare, och derföre ej genast kunde misstänkas att vara Konungens i Norrige sändebud, skulle resa förut, och genom sina vänner, de Isländska skalder som voro i *Olof Sköt-Konungs* Hof, förbereda underhandlingen.

När *Hjalte* ankommit till Sverige och erhållit företräde hos Konungen, sade han: "Jag är, o! Konung, såsom Du vet, hitkommen för att besöka Dig, och har rest en lång och besvärlig väg: men när jag kom öfver hafvet, och sporde Ditt stora anseende och Dina förtjenster, syntes det mig oförståndigt att återvända hem, förrän jag hade sett Dig och Din härlighet. Det är lag mellan Island och Norrige, att när Isländningar komma till Norrige, skola de medföra Konungen en landsskatt; och när jag reste öfver hafvet, uppbar jag en sådan skatt af allt mitt skeppsfolk. Men som jag visste att Norriges välde med rätta

tillhör Dig, drog jag hit för att lemna Dig denna landskatt." Han aflemnade då 10 marker silfver. Konungen svarade: "Få hafva på lång tid tillfört Oss skatt ifrån Norrige: jag tackar Dig *Hjalte*, att Du gjort Dig så mycket besvär, tillfört Oss landskatten, och icke gifvit den åt våra ovänner: men jag vill dock, att Du skall emottaga dessa penningar, som en gåfva af mig, tillika med min gunst och vänskap." *Hjalte* tackade, och vann till hög grad Konungens förtroende. Genom sina landsmäns, Konungens Hofskalders *Gisurs* och *Ottars* bemedling, erhöll han företräde hos Konungens Dotter *Ingegerd*. Till henne framförde han *Ragnvald* Jarls hustrus *Ingeborgs* helsningar, att hon måtte vara honom gynnande, då efter flera besök han för henne upptäckte ändamålet med sin resa, och frågade huru hon trodde Konungen skulle upptaga deras anbud om fred mellan bägge Konungarna. *Ingegerd* förklarade att hon ansåg det ej löna mödan att derom nämna ett ord till Konungen, emedan han vore så uppretad emot *Olof Haraldson*, att han ej ens ville höra hans namn. En dag vid bordet när Konungen under måltiden var munter, sade *Hjalte*: "Här kan man se mycken och mångfaldig härlighet, och jag har sjelf sett hvad jag ofta hört omtalas, att ingen Konung i hela Norden är så ypperlig, som Du. Det är för Oss en stor harm, att vi hafva så lång väg hit, att besöka Dig, och tillika så farlig, först för det vidsträckta hafvets skull, och sedan emedan det ej är fredligt att resa hit genom Norrige. Är det då ingen som söker att förlika Dig med *Olof den Tjocke?* Ty jag hörde derom mycket talas i Norrige, och likaså i Vestergöthland, att alla önskade fred och förlikning: och det sades mig med säkerhet, att Norriges Konung äfven önskade det, sannolikt af den orsak, att han ej känner sig nog stark att göra dig motstånd. Jag hörde äfven sägas

att

att han ville begära Din Dotter *Ingegerd*, hvarigenom freden kunde tillvägabringas: ty han är ock en ypperlig man, som jag af sannfärdige män hörde bekräftas." Konungen svarade: "Sådant tal skall Du ej föra, *Hjalte*: jag vill dock icke tillräkna Dig dessa ord, emedan Du icke vet hvad man här bör agta sig för: jag vill icke att den tjocke mannen här af någon i mitt Hof skall kallas Konung; och han är långt mindre värd, än månge tro; och det måste äfven Du medgifva, när jag säger Dig att detta Svågerskap ej kan anses passande; jag är den tionde Konungen i Upsala af den ätt, hvaraf den ene efter den andra, varit Envålds-Konungar öfver Sverges välde, samt många andra stora land, och varit högt aktade, öfver andra Konungar i Norden. Men Norrige är ett ringa och föga befolkadt land. Der hafva endast små Konungar funnits. *Harald Hårfager* var den största Konungen der i landet och underlade sig Fylkes-Konungarna; men han förstod att det var bäst att icke begära Svea Konungars Rike, derföre lemnade de Svenska Konungarne honom i fred, hvartill slägtskapen desse emellan äfven bidrog. När *Håkan Adalstens Fostre* var Konung i Norrige, bibehöll han fred, till dess han begynde kriga på Götha land och i Danmark: men sedan samlade man mot honom en krigs-magt, och han blef drifven ifrån Riket och styrelsen. *Gundhilds* Söner blefvo afdagatagne, när de blefvo Danska Konungen olydige: men *Harald Gormson* underlade sig och beskattade då Norrige. Likväl syntes oss ej *Harald Gormson* vara så mägtig som Upsala Konungen: ty min slägting *Styrbjörn* underkufvade honom och han blef hans man: *Erik Segersäll* min Fader, blef dock *Styrbjörn* öfvermägtig. När *Olof Tryggvason* kom till Norrige och kallade sig Konung, låto vi honom ej göra det onäpst: ty jag och Konung *Sven* i Danmark drogo ut, och slogo ho-

nom. Jag har således vunnit Norrige, genom den magt och styrka Du nu hört, och icke på något uselt sätt förvärfvat Riket, utan tagit det genom krig, och nedlagt den Konung, som der förut regerade. Derföre kan Du väl tänka, förståndige man, att jag aldrig öfvergifver det, för den tjocke mannens skull. Jag undrar att han ej tänker på huru svårt han kom undan ur Mälaren, då vi der hade instängt honom: jag tror att han då tänkte annat, om han allenast med lifvet kunde undkomma, än att tvista med Oss Svenskar. Derföre, *Hjalte*, skall Du aldrig mera med mig tala sådana ord." *Hjalte* fann nu rådligast att gifva samtalet en annan vändning. Någon tid derefter talade *Ingegerd* om samma ämne med sin Fader, men fann honom lika uppbragt. *Hjalte* bibehöll med henne sin förtrolighet, och lyckades sluteligen att göra henne benägen för ett ägtenskap med Konungen i Norrige. Härom sände han underrättelse till *Ragnvald* Jarl, och sin medbroder *Björn*.

Ragnvald Jarl begaf sig då jämte *Björn* till Upsala, men stämde under vägen möte med Prinsessan *Ingegerd* på hennes gård Ulleråker. Med henne följde *Hjalte*. Jarlen öfvertalade henne då att medverka till den Norrska Konungens planer. Han besökte derefter sin gamla Fosterfader, Lagmannen i Upland, *Thorgny*, hvilken lätt förmåddes att vid det förestående tinget understödja förlikningsplanen mellan de båda Konungarna.

Tinget öppnades. Sedan efter vanlig plägsed Konungen hade låtit föredraga Allmogen de ärender, hvarom han ville öfverlägga, uppstod Norrska sändebudet *Björn*, som intagit sitt rum bredvid *Ragnvald*, och föredrog sin beskickning. Konung *Olof* befallde honom genast att tiga. *Björn* satte sig ned: men *Ragnvald* Jarl upp-

stod, tillstyrkte förlikningen i stöd af hans underhafvandes Westgötharnas önskan, och derpå beroende lugn, samt önskade att den skulle bekräftas genom ägtenskap mellan Konungen i Norrige och Prinsessan *Ingegerd*. Konungen upptändes häraf till vrede, och beskyllde *Ragnvald* Jarl för förräderi. Sedan det sorl häraf uppkom hade tystnat, uppträdde *Thorgny* och höll det märkliga, allmänt kända tal, som emot Konungen rigtade Allmogens sinnen, så att Konungen fann sig ej förmå att vinna dess bifall till de rustningar, han emot Norrige ville företaga. Konungen nödgades då gifva sitt bifall till den föreslagna förlikningen, samt samtycka till sin Dotters ägtenskap med Konungen i Norrige, hvarefter de Norrska sändebuden återvände till Konung *Olof Haraldson*.

Konung *Olof Haraldson* utrustade sig på det prägtigaste, och reste med en väl bemannad Flotta till Konghäll, för att der afhämta sin brud. När han dit anlände hördes dock ingen ting af Konungen i Sverige eller Prinsessan. Efter någon väntan återvände Konungen till Norrige, der han ändteligen ifrån *Ragnvald* Jarl erhöll underrättelse, att Konungen i Sverige brutit sitt löfte, och trolofvat Prinsessan *Ingegerd* åt Konungen i Holmgården, *Jarisleif*. Men den Svenska Konungens andra Dotter *Astrid* hade kommit till sin slägting *Ragnvald* Jarl i Westergöthland, och följde honom på en resa till Norrige, der, sin Fader oåtspord, hon firade sitt Bröllop med Konung *Olof Haraldson*. *Ragnvald* Jarl återvände derefter hem, glad att på sådant sätt hafva försäkrat lugnet på gränsorna, men i största oro för de följder, han af *Olof Sköt Konungs* vrede hade att befara. Korrt derefter fullbordades *Ingegerds* giftermål med *Jarisleif*, hvartill hon änteligen gaf sitt samtycke på de vilkor, att hon sjelf skulle få utvälja en följeslagare till Holmgården, hvilken der skulle åtnjuta sam-

ma magt och heder, han förut i Sverige innehade. Sedan detta var försäkradt utvalde hon dertill *Ragnvald* Jarl, hvilken sålunda undgick Konungens hämnd, följde henne till Holmgården och der insattes till Jarl öfver Aldejuborg.

Westergöthlands inbyggare frügtade nu att Konungen på dem skulle släcka sin vrede. Deras Lagman *Emund* af Skara antog sig deras sak och reste till Konungen. Han anlände i en stund, då missnöjet i Sverige var allmänt öfver Konungens förfarande, och många af Konungens RådsHerrar hade rest till landsorterna för att upreta och beväpna Allmogen. *Emund* framstälde under gåtor för Konungen sitt åliggande. Konungen begärde af sex närvarande RådsHerrar förklaringen öfver dessa gåtor. Trenne Bröder *Arnvid Blinde, Thorvid Stamme* och *Freivid Döfve,* vore de mest ansedde i Rådet. Dessa föreställde honom att *Emunds* gåtor hade syftat på hans trolösa förfarande emot Norriges Konung, och tillstyrkte honom att vika för den storm som inom Fäderneslandet bereddes. Underhandlingen slöts, och gäsningen inom Sverige stillades derigenom, att Konung *Olof* delade sin magt åt sin Son *Jacob,* känd i Sveriges Konungalängd under namn af *Anund Jacob.* Götha Rikes inbyggare som gerna nu hade sett Konungamagten flyttas till någon af deras förnäma ätter, låto för denna gång dermed nöja sig, i hopp att derigenom vinna lugn på den Norrska sidan. Korrt derefter möttes Sveriges och Norriges Konungar i Konghäll, vid hvilket möte Freden dem emellan förnyades och stadfästades. På detta sätt nedlades Svenska Konungens anspråk på skatterättighet öfver Norrige. De tillfällen äro i häfderna ganska sällsynta, då det samband mellan Nationer, som ländernas belägenhet, och de deraf härflytande interessen föreskrifva, så tydligt blifvit insedt,

som nu af Sveriges och Norriges gränse-bebyggare. Tidens anda verkade likväl att denna insigt ej ledde till det enklaste resultatet, ett inbördes sträfvande till en varagtig Statsförening mellan Nationer, som endast genom Regenters enskilda planer voro skingrade. Det fordras en lång erfarenhet innan Nationer sträcka sina önskningar utom ögonblickets fördomar, och det lugn som nu på gränsorna stadgades tillfredställde folken ehuru det blott var tillfälligt och stöddes på de mindst pålitliga grunder.

Under denna underhandling med Konungen i Sverige använde Konung *Olof* all sin omsorg att försäkra sig om besittningen af de Södra och Östra länderna, samt der vidmagthålla den nyss antagna Christendomen. Der han ej med en frivillig lydnad bemöttes, använde han hårdhet, straffade många till lifvet, och på andra lät utsticka ögonen, samt afhugga händer och fötter. Sålunda drog han igenom Uplanden, och insatte öfver allt Christna lärare. Detta förfarande väckte missnöje hos under-Konungarna öfver dessa districter. Under Konungen öfver Romerike började stämplingarna emot *Olof*. I samråd med Konung *Rörek* öfver Hedemarken, samlade han fem sådana Höfdingar till en gård i Hedemarken, benämnd Ringisaker, hvarest de efter någon öfverläggning beslöto att med förenadt bemödande söka att röja Konung *Olof* ur vägen. En vid namn *Ketill* af Ringsnäs, som vid denna öfverlägning var närvarande, underrättade derom hemligen Konung *Olof*. Imedlertid uppbådade Konungarna sina underhafvande för att med beväpnad styrka genomdrifva sitt företag. Men innan deras magt blef sammandragen blefvo de af Konung *Olof* öfverrumplade på Ringisaker, och tillfångatagne. De brottslige blefvo straffade så att ögonen utstungos på Konung *Rörek*, tungan afskars på *Gudröd* Dale-Konung, och de öfrige landförvi-

stes. Alla Höfdingar och Bönder i dessa orter förbundo sig till trohet genom ed, men Konungen var dock ofta blottställd för försåtliga stämplingar mot hans lif, härrörande ifrån dessa kufvade magnater, och deras fränder.

I den mån Konung *Olof* såg sin magt stadgad, sökte han att i Statens styrelse införa lag och ordning. Efter sitt sätt att se, tordde han missbrukens afskaffande hufvudsakligen bero af de Christna stadgarnas kraftiga iagttagande. Hedendomens anhängare voro af många skäl deremot fientliga, men i synnerhet de mägtige i landet, som efter gammal sedvana ansågo sig genom forntidens häfd undandragne lagarnas band, och i besittning af styrkan och rikedomarna, dels af egennytta, dels efter ohejdade sinnesrörelser utöfvade våldsamheter och tillfredsställde sjelfhämndens fordringar, utan att låta inskränka sig af högsta magtens bud. Konungen, som ansåg detta förfarande stridande mot Guds lag, var sträng att bestraffa allt öfvervåld, och tillstadde ej att brotten, efter gammalt bruk, genom penningeböter försonades. Dödsstraff, landförvisning och lemmars stympning voro de medel, hvarigenom han trodde sig försäkra lugnet och lagens helgd, och dessa straff drabbade en myckenhet af de mägtiga personer, som väl hade erkändt hans öfvervälde, men ej beredt sig att afstå ifrån det sjelfsvåld hvartill de, såsom ett vilkor för sin frihet, ansågo sig berättigade. När Konungen var kraftig och obeveklig att vika ifrån lagen, väcktes hos dessa en myckenhet missnöjen, och deras inrotade grundsattser ledde dem att såsom tillåtliga anse alla utvägar att tillfredställa sin hämnd. De landförviste togo sin tillflygt till Englands och Danmarks Konung *Knut den Mägtige*, der *Håkan* Jarl redan hade anropat sin Morbroders biträde, och hvilken, sedan han ansåg sig säker i besittningen af England, harmades att ej mera af Norrige uppbära den skatt,

hvartill han trodde sig berättigad. Konung *Knut* beskyddade derföre med afsigt alla missnöjda Norrmän, som till honom togo sin tillflygt, och använde alla medel genom mutor och hemliga stämplingar, att inom Norriges magnater mot deras Konung uppreta fiender och skaffa sig medhållare. Konung *Olof* bemödade sig väl på allt sätt att med dessa magnater bibehålla förtroendet, och ingick med de fleste formlig förlikning, såsom med *Erling Skjalgson* och *Einar Tambaskelfver*: men dessa förlikningar voro å magnaternas sida endast förställde och nödtvungna, och de voro ständigt färdiga att bryta freden, allenast tillfälle dertill yppades.

Enligt de Norrska Konungarnas sed reste Konung *Olof* på gästning genom landskapen, upptog under dessa resor sin skatt, skipade lag och rätt mellan de klagande, och öfversåg Höfdingarnas förvaltning och deras noggranhet vid verkställandet af lagarnas föreskrifter. Det var egentligen under dessa resor som den stränghet hvarmed han, utan anseende till person, utöfvade lagarna, väckte missnöje hos magnaterna, som af ålder ansågo sig öfver lagen. Om vintren år 1023 företog Konung *Olof* en sådan resa Sunnanfjälls, och i synnerhet i de Östra landskapen, och anlände om våren till Tunsberg. Dit kommo till honom sändebud ifrån Konung *Knut* i Danmark, hvilken nu ansåg sina planer till Norriges underkufvande hafva hunnit till mognad. Desse sändebud yrkade på sin Konungs vägnar: "Att då det vore deras Herres högsta föremål att skänka fred åt verlden, och han ej utan yttersta tvång ville gripa till vapen, Konung *Olof*, derest han önskade bibehålla besittningen af Norrige jämte Konunganamnet, måtte söka att erhålla det som en välgerning af deras Konung, hvilket skulle honom beviljas, om han infunne sig hos Konungen, och likasom Jarlarne förut, till

honom erlade skatt.” Konung *Knuts* egenhändiga bref, som de aflemnade, innehöll samma påstående. Konung *Olof* svarade derpå genast: ”Jag har af gamla berättelser hört att Konung *Gorm* ansågs för en stor och mägtig Konung, ehuru han rådde öfver Danmark allena: men efter honom hafva Danmarks Konungar agtat detta välde alltför ringa. Saken har gått så långt att Konung *Knut* ensam råder öfver Danmark och hela England, och dessutom underlagt sig en del af Skottland, och likväl fordrar han nu af mina händer mitt Fädernearf och Rike. Han borde vara måttlig i sina begär och i sin girighet: eller vill han ensam råda öfver hela Norden? vill han ensam uppäta all kål i England? men det skall han snarare förmå, än att jag öfverlemnar honom mitt hufvud, eller bevisar honom någon underdånighet. Sägen honom derföre dessa mina ord, att jag ärnar försvara Norrige med mitt svärd, så länge jag lefver, och aldrig af mitt Rike betala någon skatt.” Med detta svar återvände sändebuden, och ansåg sig Konung *Knut* deraf i hög grad förolämpad. Imedlertid ökades i Konung *Knuts* Hof antalet af missnöjde Norrmän, hvaribland *Erling Skjalgsons* Son *Aslak*, som hade ägtat *Sven* Jarls Dotter *Sigrid*. Denna *Sigrid* jämte *Håkan Erikson* underblåste Konung *Knuts* hopp att inkräkta Norrige, i beräkning att sjelfva tillfredsställa sin hämnd och der vinna förläningar.

Man kunde lätt förutse, att ett krig med Danmark förestod Konung *Olof* sökte derföre att genom förbund med Konungen i Sverige stärka sig mot det anfall han ansåg oundvikligt. Konung *Anund Jacob*, som fruktade *Knuts* ständigt växande magt, ingick villigt i detta förbund, och när korrt derefter sändebud till honom anlände ifrån Konungen i Danmark, hvilka försäkrade att han

ej ärnade oroa Sverige, lät han dessa förstå att han ärnade biträda sin Svåger. Konungarne i Sverige och Norrige hade utsatt ett möte i Kongshäll till våren derpå; men detta möte uppsköts, emedan de först ville afvagta närmare underrättelser om Konung *Knuts* företag. Samma vår seglade Konung *Knut* med en stor och väl bemannad Flotta till England, och uppdrog Danmarks styrelse åt sin Son *Hårda Knut*, under uppsigt af sin Svåger *Ulf* Jarl. Sedan underrättelse härom inlupit, möttes Norriges och Sveriges Konungar i Kongshäll, hvarest de öfverenskommo att genom ett anfall på Danmark under Konungens frånvaro förekomma den våda som hotade Norrige. Konung *Olof* sände krigsbud till hela Norrige. Åtskillige af Norriges Magnater, hvaribland *Thorer Hund* och *Erling Skjalgson*, begåfvo sig då till Konung *Knut* i England, i stället för att infinna sig hos Konung *Olof*. *Einar Tambaskjelfver* satt hemma på sina egendomar. Konung *Olof* samlade likväl en betydlig magt, och seglade med sin Flotta till Seland. Der härjade han och mötte föga motstånd. Sveriges Konung infann sig äfven, enligt öfverenskommelse med en Flotta, och härjade i Skåne, samt förenade sig sluteligen med Konung *Olof*. De uppmanade då gemensamt Danmark att erkänna deras öfvervälde, och som folket saknade försvar, underkastade det sig villigt denna uppmaning. *Ulf* Jarl lät utropa *Hårdaknut* till Konung öfver Danmark, men som han ej ansåg sig nog mägtig att emot Sveriges och Norriges Konungar försvara Seland och öarna, hade han, jämte *Hårdaknut*, dragit sig till Jutland, och der samlat sin krigshär. Ändteligen ankom Konung *Knut den Store* med en mägtig Flotta ifrån England. De förenade Konungarne drogo sig då ifrån Seland till Skåne, öarnas inbyggare hastade under *Knuts* fanor, och hans Son jämte *Ulf* upptogos åter

i hans ynnest, och med sin krigshär ökade hans magt. De förenade Konungarne härjade på de Skånska kusterna intill dess de hunno till Helge-ås utlopp, der de stadnade och förlade sin Flotta. Der upphunnos de af Danska Konungen, som med en mycket öfverlägsen styrka eftersatte dem. Konung *Olof* landsteg, och befälet öfver Flottorna antogs af Konung *Anund Jacob*. Konung *Olof* lät genast genom starka fördämningar, spärra Helge å, och Svenska Konungen lade sig på andra sidan om ån, beredd till strids. När Konung *Knut* såg att den fiendtliga Flottan hade öfvergifvit hamnen vid Helge å, lät han en så stor del af sin Flotta som fick rum, der löpa in. Men på morgonen derefter lossades fördämningarna, och floden störtade våldsamt ut i hamnen, medförande stora träd och stockar, hvilka stötte mot skeppen. Konung *Knuts* Flotta led häraf en betydlig skada innan ankartågen hunno lossas, och skeppen, till en del blottade på stridsfolk, som dels landstigit, dels i floden omkommit, drefvo till sjöss. Konungens egen Drake fördes af stormen upp emot den fiendtliga Flottan. Då begyndes striden; men när *Ulf* Jarl hann samla *Knuts* Flotta och nalkades Konungarnas, ansågo dessa rådligast att draga sig tillbaka, då striden upphörde, utan någon särdeles förlust å någondera sidan. Konung *Knut* begaf sig till Öresund, och de Svenska och Norrska Flottorna togo hamn vid Barvik i Blekingen. Med Konung *Olof* hade följt många af hans missnöjde undersåter, och Danska Konungen underlät ej att äfven under kriget med dem underhandla. Det påstås äfven att dessa genom skänker och löften sökt förmå den Svenska hären att svika sin pligt. Säkert är, att sedan Flottorna intagit hamn, öfvergåfvo 250 fartyg den Svenska Flottan, och seglade hem, utan Konungens vetskap. Konungen i Sverige hade då ej mera än 100 skepp qvar, och Norrska Flottan bestod af 60. Med denna ringa styrka vågade de

ej ånyo möta Konung *Knut*. Sveriges Konung beslöt att med öfverlefvorna af sin Flotta återvända hem, och tillböd sin Svåger fri marsch genom Sverige till Norrige, jämte förplägning. Efter någon öfverläggning antog Konung *Olof* detta anbud, drog sina skepp i land, och med sin här tågade till Norrige. *Harek* af Thiottö undandrog sig detta tåg, och som han stod i hemligt förbund med Konung *Knut*, afseglade han jämte sina anhängare, släpptes oskadd genom Öresund och anlände hem till Thiottö på Helgeland. Konung *Olof* färdades genom Småland och Westergöthland till Viken, för att öfver vintern uppehålla sig i Sarpsborg, hvarefter han hemförlofvade krigsfolket, men hos sig behöll deras Höfdingar. Konung *Knut* hemförlofvade äfven härefter sin krigshär, och *Erling Skjalgson* återvände hem till Norrige, åtföljd af sändebud ifrån Danska Konungen, rikt försedde med penningar för att dermed i Norrige köpa anhängare åt *Knut*. Dessa stämplingar, beledsagade af hot ifrån Danska Konungen att med en ovanlig styrka öfverfalla Norrige, skiljde Allmogens sinnen allt mer och mer ifrån Konung *Olof*. När han ifrån Tunsberg utgaf nytt uppbåd till krig, hörsammades hans befallning af ganska få. Konung *Knut* gjorde verkeligen nya rustningar till den förestående våren, men hos Konung *Olofs* undersåter syntes snarare dervid modet falla, än nitet väckas till gemensamt försvar. Konung *Knut* anlände den följande våren med en Flotta af 1200 skepp, och landade vid Agdesidan. Han kallade genast Allmogen till tings, som utan motstånd utropade honom till Norriges Konung. Han följde sedan kusten Norrut, och blef öfver allt på samma sätt emottagen. *Erling Skjalgson* kom honom till mötes och hyllade honom. Likaså *Harek* af Thiottö, och Thronderne förmåddes af dessa och *Thorer Hund*, som var Konung *Knut* följagtig, att erkänna hans öfvervälde. Danska Konungen samlade der-

efter ett allmänt Ting, hvarvid han gaf sin Son *Hårda Knut* Konunga namn och hela Danmarks Rike, insatte *Håkan* Jarl till Regent öfver Norrige, och utdelade förläningar åt dem genom hvilkas förräderi han af Norrige kommit i besittning. *Einar Tambaskjelfver* öfvergick då till *Håkan* Jarl, och återfick alla sina gamla förläningar. Konung *Olof* hade ingen annan utväg till sin frälsning, än på de skepp han i Sverige hade quarlemnat, och till hvilkas afhämtande han hade afsändt de få anhängare som voro honom trogne. Det lyckades dessa att till Tunsberg återföra 13 skepp, hvilka *Olof* genast bemannade, och begaf sig dermed till sjöss. Vid Eikunda sund låg honom *Erling Skjalgson* med en betydlig styrka i vägen. Konungen ärnade att gynnad af vinden segla förbi denna fiendtliga Flotta, men upphanns af *Erling*, som med sitt skepp hunnit framför sin Flotta. Det kom till strids, och *Erling* blef tillfångatagen, men under det Konungen förebrådde honom hans förräderi, och med spetsen af sin stridsyxa skulle märka honom såsom niding på kindbenet, afhöggs *Erlings* hufvud af en af Konungens följeslagare, *Aslak Fitiaskalle*. Konungen utropade då: Nu högg Du Norrige ur min hand. Ett utrop som bevisar, att Konungen till återvinnande af Norriges Thron ärnade betjena sig af samma magnat, såsom den hvilken kraftigast verkat att derifrån störta honom, men nu, såsom hans fånge, lätt kunde förmås att på hans sida öfvergå. Konungen seglade sedan vidare till Stats udde, der han erhöll underrättelse att *Håkan* Jarl samlat en krigshär i Throndhjem. Det dröjde icke länge förr än *Håkan* nalkades honom med en ansenlig Flotta, då Konungen såg sig nödsakad att sätta sitt folk i land vid Valldal, hvarefter han, enligt berättelserna, skyddad genom underverk, dem han genom sina böner utförde, tågade öfver fjällen till Eneboe på Lesie, derifrån till Gudbrandsdalen, vidare till Hedemarken, och

sluteligen åtföljd af ett ringa antal trogna följeslagare öfver Eda skogen till Sverige (1029.) Honom följde Drottning *Astrid*, hennes Dotter *Ulfhild*, Konungens oägta Son *Magnus*, *Rognvald Bruseson* af Orkneyö, *Thorberg*, *Find* och *Arne Arnesönner*, och några Länshöfdingar, män af utmärkta egenskaper. *Björn Stallare* och flera af Konungens vänner hemförlofvades, för att bereda sinnena och bevaka Konungens fördelar, till den stund Konungen kunde till Norrige återvända med hopp att der återvinna sin magt. Vid betraktande af Norrska magnaternas ombytliga sinnelag, af deras ständiga böjelse till motstånd mot den regerande magten, af deras inbördes afundsjuka, häldst emot dem som njöto styrelsens förtroende, af det missnöje som snart vaknar hos ett kufvadt folk, när det begynner känna okets tyngd, var detta hopp också icke ogrundadt, och det befordrades ännu mer deraf att en stor del af den, nu mera än förut spridda, Christna lärans anhängare, beundrande *Olofs* nit att göra den allmän, redan begynt anse honom såsom en martyr, och tillegnade honom en undergörande förmåga. Under alla dessa händelser hade Jämtlands inbyggare åter underkastat sig Konungen i Sverige, under hvars styrelse de hoppades att njuta ett säkrare lugn. Konung *Olof* anförtrodde sin gemål och sin Dotter, åt sin Svåger *Anund Jacob*, som sedan *Olof Sköt-Konungs* år 1024 inträffade döde nsam förde regeringen i Sverige; och sedan *Olof* utrustat några fartyg, seglade han med sina öfriga följeslagare till Gardarike, der han af Konungen och dess gemål, den Svenska Prinsessan *Ingegerd*, blef väl emottagen.

Sedan K. *Olof* öfvergifvit Norrige, mötte Konung *Knuts* inkräktning ingen ytterligare svårighet. De af honom insatte Länshöfdingar tillryckte sig styrelsen, och *Håkan* Jarl syntes öfver dem innehafva öfverbefälet, så-

som hela Norriges Regent, dock med erkänd underdånighet under Danmarks Konung *Hårdaknut*. Konung *Knut den Store* hade sjelf begifvit sig till England. Dit reste äfven följande sommar *Håkan* Jarl för att fira sitt bröllop med ett Engelskt fruntimmer. På återresan om hösten omkom han på hafvet, och Norrige var den följande vintern alldeles utan någon Regent, öfverlemnadt åt Länshöfdingarnas enskilda förvaltning. *Björn Stallare* som återvändt till Norrige, höll sig lugn och stilla, och lät till och med genom stora gåfvor förmå sig att svära Konung *Knut* och *Håkan* Jarl trohets-ed. Men då han erhöll säker underrättelse om *Håkan* Jarls död, syntes honom hoppet vakna om Konung *Olofs* återkomst till Norrige, hvarföre han, åtföljd af några få sina män, begaf sig genom Sverige till Ryssland, dit han vid Jultiden anlände och träffade Konung *Olof*. Vid berättelsen om *Håkan* Jarls död lifvades hans och hans följeslagares mod att till Norrige återvända, ehuru det tillika upplystes att Norriges styrelse förvaltades af *Olofs* mest nitiske motståndare, och *Björn* bekände att han sjelf ifrån honom gjort affall. Sagan innehåller att Konung *Olof* blifvit befästad i sin föresatts att återvända till sitt Rike, derigenom att han i en dröm sett *Olof Tryggvason* som dertill uppmuntrat honom och lofvat honom framgång. Hans rykte i Ryssland växte med hvar dag och man begynde anse honom såsom ett Helgon, som stod i närmare förbindelse med Gud, i följe hvaraf åtskilliga berättelser utspriddes om de underverk han utförde. Konung *Jarosleif* och Drottning *Ingegerd* bidrogo till hans utrustning, och hos dem quarlemnade han sin Son *Magnus*, då han mot våren med en liten Flotta afseglade ifrån Ryssland och landsteg i Sverige vid Mälaren, der han af Konung *Anund Jacob* och sin Gemål *Astrid* väl emottogs. När ryktet härom spriddes i Norrige, beredde sig Länshöfdingarne till motvärn, i

fall Konungen dit skulle återkomma. *Thorer Hund* och *Harek* af Thiottö samlade en betydlig krigsmagt. *Einar Tambaskjelfver* hade strax efter *Håkan* Jarls död begifvit sig till Konung *Knut* i England, i hopp att efterträda *Håkan*, men då Konungen förklarade honom att han till Regent öfver Norrige redan förordnat sin Son *Sven*, återvände han missnöjd till Norrige, och höll sig stilla för att afvagta sakernas utgång. *Erling Skjalgsons* Söner och flera Länshöfdingar sunnanfjälls uppbådade äfven sina härar och beredde sig till motvärn. *Sigurd Syrs* Son *Harald*, K. *Olofs* Halfbroder, rustade till hans försvar, och tågade med en här af 600 man till Sverige för att der förena sig med K. *Olof*. Af Konungen i Sverige erhöll *Olof* 400 man i hjelptroppar, af hans eget husfolk, sedan han förklarat att Svenska folket ogerna ville bekriga Norriges innevånare, så att han misströstade att lyckas i ett allmänt uppbåd till detta krig. Konung *Olof* tågade med denna ringa styrka till Dalarna, der han möttes af dem som ifrån Norrige sökte att samlas under hans fanor, då under *Harald* och flera af hans fränder en styrka af 1200 man hade infunnit sig. En *Dag Ringson*, Konung *Harald Hårfagers* Sonsons Sonson, var denna tid bosatt i Sverige, och emot löfte om förläningar i Norrige, förenade äfven han sig, i spetsen för en styrka af 1200 man, med Konung *Olof*. *Olofs* intåg i Norrige föregicks af kungörelser, att de som ville förvärfva byte och besittningar af de egendomar Konungens fiender innehade, skulle komma till honom och följa honom. Under hela tåget ökades sålunda hans styrka af en myckenhet Norrmän, som till honom öfvergingo, samt röfvare och våldsverkare som i hopp att vinna rikedomar satte sig under hans befäl. Dessa mottog äfven Konungen med vilkor att de skulle antaga dop och Christendom. Genom Jämtland tågade Konungen öfver Kjölen till Värdalen i Norrige. Här blef han med glädje emot-

tagen, och ryktet om hans undergörande kraft spriddes så, att alla Hedningar som till honom samlades läto sig döpas. Vid anställd mönstring befanns Konung *Olofs* här hafva vuxit till öfver 3000 man, en styrka, som efter den tidens stridssätt var högst betydlig, och dittills i Norrige sällan under ett befäl hade varit samlad.

Före krigshären utskickade Konungen spejare kring hela Throndelaget, hvilka skulle uppmana Allmogen, att med honom förena sig. Desse återkommo med den underrättelse, att större delen af Allmogen hade samlat sig till Länshöfdingarnas krigshär, och att de hemmavarande förklarat att de hvarken ville strida för Konungen mot sina närmaste fränder, eller med dessa mot Konungen. I ett krigsråd som i anledning häraf hölls, föreslogo åtskillige af befälhafvarena i Konungens här, att man skulle härja landet, hvaraf borde följa att Bönderna skulle öfvergifva Länshöfdingarna, och hvar och en skynda hem till sitt för att se sig sjelfve till godo. När de fleste häri syntes instämma, yttrade sig Konungen: "Nog hafva Bönderne förtjent den behandling I nu föreslån: de veta "sjelfve att jag låtit bränna deras boningar, och för öfrigt "hårdt bestraffat dem: men jag gjorde det derföre, att de "öfvergåfvo den Christna tron, återtogo de Hedniska offer och afguderiet, och icke ville lyda mina befallnin"gar derom. Då gälde det Guds ära: men detta förräderi "mot deras öfverhet är af långt mindre vigt, att de ej hål"la sin tro och lofven emot mig, ehuru det ej ägnar och "anstår dem, som vilja anses för redliga och rättskaffens "män. Här står någorlunda i min magt att förlåta och "skona dem som förgå sig emot mig, snarare än dem som "ville vara Guds fiender. Jag vill derföre att mitt folk "må framfara stilla och fredligt, intill dess jag fått tala "med

"med Bönderna. Kunde vi förlikas, vore det väl. Men "strida de emot Oss, då är valet mellan tvänne saker: "om vi falle i striden, då är det godt för Oss att ej va-"ra belastade med något röfvadt gods: men få vi seger, "skolen I ärfva dem, som nu vilja strida mot Oss: ty en "del måste stupa, och en del måste fly, och bägge hafva "förbrutit deras gods och egendom; och då blifver det "godt, att gå till stora och rika egendomar och vackra "hus, men ingen får något godt, af det som är uppbrändt: "och genom röfveri förstöres mera till onytta än till gagns. "Vi vilje sprida Oss kring bygden, och taga med Oss "alla duglige män vi kunne få. Det må äfven tillåtas "att taga all nödig kost och förtäring: någon annan ska-"da må ej göras: men jag har ingen ting emot att Bön-"dernas spejare mördas när man kommer öfver dem. *Dag* "och hans folk må tåga på den Norra sidan genom dalen, "och jag vill gå den stora allmänna vägen: låtom Oss "sedan mötas i afton och hafva allesammans nattläger." Konung *Olof* utvalde då vissa af sina män, som kring honom skulle bilda en Sköldborg till hans försvar, och anbefallde de Skalder som honom åtföljde, att inom denna Sköldborg vara honom närmast, för att se hvad som i striden skulle tilldraga sig, hvarefter Skalderne genast begynde att sjunga krigssånger. Hären uppbröt efter Konungens föreskrift, och när de hunno till det bestämda nattlägret, sofvo alla på sköldarna. Många Bönder ankommo och förökade Konungens här. Åt en Bonde öfverlemnade Konungen många marker silfver, sägandes: "Dessa penningar skall Du gömma, och sedan utdela "dem: något deraf skall gifvas åt Kyrkorna, något till "presterna; något såsom allmosa åt de fattiga, hvilket allt "skall utdelas för de mäns lif och själ, som strida mot "Oss och falla i slaget." Bonden invände: "skola ej

"penningarne gifvas till själa böter för Edra män?" "Nej, "svarade Konungen, dessa penningar skola gifvas för de"ras själar, som äro på Böndernas sida i striden, och falla "för våra mäns vapen: men de som följa mig och stupa, "blifva alla jämte mig frälsade." Konungen låg bland den sofvande hären, och vakade hela natten under böner till Gud. På morgonen väcktes hären af Skalden *Thormods* krigssånger. Hären uppställdes och tågade till Sticklestad, der den mötte Böndernas krigshär. Då Konungen såg att drabbningen här skulle begynnas, uppdrog han åt Bonden i Sticklestad, *Thorgils Hjalmson*, att under striden sköta de sårade och i fall han sjelf skulle stupa, taga vara på hans lik och besörja dess begrafning.

Sedan krigshären var uppställd förmanade Konungen folket att väpna sig med mod, och gå fram med dristighet. "Vi hafve, sade han, mycket och tappert folk: och fast"än Böndernas här är talrikare, råder dock ödet öfver "segren. Nu vill jag låta Eder veta, att jag icke ärnar "fly ifrån denna strid: ty antingen skall jag segra eller "stupa: och jag önskar den utgång som Gud anser mig "gagneligast. Vi kunne trygga Oss dervid, att vår sak är "rättvisare än Böndernas, och tro att Gud efter detta slag "vill gifva Oss fred och säkerhet, men om vi omkomme "ersätta Oss hvad vi i verlden förlorat, långt rikligare "än vi sjelfve kunne önska Oss. Men om jag efter sla"get ännu har någon förmåga, skall jag belöna hvar och "en af Eder efter sin förtjenst, allt som han manligt fram"går i striden; ty om vi segre får jag tillräckligt både "jordagods och lösören, som nu tillhöra våra fiender, "att utdela ibland Eder. Låtom Oss första gången häf"tigt anfalla, så afgöres väl snart saken. Om skillnaden "i vår styrka är stor, kunne vi endast genom en hastig "gerning vänta Oss seger: men deremot blifver det Oss

"svårt att strida till dess vi uttröttas, och ingen ting me-"ra förmå: ty vi hafve ej så mycket folk till ombyte, som "de andra, hvarest några kunna gå fram, medan andra "hvila sig. Men derest vi genast göre ett så hårdt an-"fall att de främste vika tillbaka, då skall den ena falla "på den andra, och deras olycka blifva allt större, ju fle-"ra de äro."

Krigshären nedsatte sig till hvila på fältet, medan den afvagtade Bonde härens ankomst. Konungen föll då i en slummer, och drömde att han på en stege uppgick till himlen, ur hvilken dröm han väcktes när Bonde hären nalkades till drabbning. Böndernas här uppäggades af Danska Biskopen *Sigurd*, genom smädelser mot Konung *Olof* och uppräknande af de oförrätter han skyllde honom att hafva tillfogat Magnaterna. Befälet fördes af *Harek* af Thiottö, *Thorer Hund* och *Kalf Arneson*, och *Thorer Hund* hade utvalt elfva af sina raskaste män, med hvilka han förbundit sig att i striden uppsöka och nedlägga Konung *Olof*. Med dessa förenade sig en *Thorstein Knarrarsmed*, som äfven lifvades af en enskild hämndelystnad, och önskade sig att blifva den förste som på honom finge bära vapen. *Kalf* uppmanade alla som hade något hat mot Konungen att ställa sig bland dem som tågade mot Konungens hufvud-baner. Bonde härens lösen var: fram, fram Bönder. Den ansågs utgöra 10,000 man. Konungen hade på de sinas sköldar och hjelmar låtit teckna ett hvitt korss, och såsom krigsrop föreskrifvit: "fram, fram Christne män, korsets män, Konungens män. Under ömsesidiga rop började striden. Konunga-härens anfall var så häftigt att Bonde-hären genast kom i oordning, men Länshöfdingarne återförde den till striden, som blef mycket blodig. Konung *Olof* utmärkte sig genom stora hjeltedater, men *Thorer Hund* med sina sammansvurne följe-

slagare inträngde mot honom, då *Thorstein Knarrarsmed* med en yxa högg honom öfver vänstra knäet. Sedan han då fallit mot en sten, stack honom *Thorer Hund* genom lifvet med ett spjut, och *Kalf* högg honom i halsen, hvarefter Konung *Olof* nedföll död (1030.) *Dag Ringson* var nära att under tiden besegra Bonde hären, men blef äfven sluteligen öfvermannad af *Kalf Arneson*, *Harek* af Thiottö och *Thorer Hund*, som mot honom förnyade anfallet. Segren afgjordes på Bonde-härens sida, hvilken stadnade på valplatsen utan att förfölja de besegrade. Konungens Broder *Harald Sigurdson* blef illa sårad, men undkom fångenskap och begaf sig till Konung *Jarislaf* i Gardarike. Traditionerne berätta om många underverk som af Konung *Olofs* lik förrättades, och det synes som den fiendtliga hären äfven skulle hafva satt tro till dessa berättelser. Liket uppsöktes och gömdes af Bonden *Thorgils Hjalmson*, och då det af fienderna förgäfves söktes på valplatsen, utspriddes det rykte att Konung *Olof* räddat sig undan striden. *Thorgils* lade Konungens lik i en kista, men gjorde äfven en dylik kista den han fyllde med grus. Med bägge seglade han till Nidaros, der han öfverlemnade den falska kistan åt Biskop *Sigurd*, som genast lät försänka den i Fjorden. Den rätta kistan nedgräfde han sedan i hemlighet på ett sandfält vid stranden, något ofvanför Staden, hvarefter alla ytterligare eftersökningar efter den slagne Konungen tills vidare upphörde.

Efter dessa händelser var Konung *Knut* den Store åter betänkt att stadga sin magt öfver Norrige. En lång erfarenhet hade allt för mycket bestyrkt de Norrska Magnaternas opålitlighet. Han ville derföre ej med dem dela Norriges styrelse, utan befallde sin Son *Sven*, som han födt med *Alfifa* Jarlen *Alfrims* Dotter, och hvilken var insatt till Regent öfver Jomsborg i Venden, att

såsom Konung öfver Norrige taga detta land i besittning, och deröfver föra styrelsen. *Sven* utrustade då i Danmark en mägtig här, och drog dermed, åtföljd af *Harald* Jarl och många utmärkta män, till Norrige, der han på de allmänna tingen utropades till Konung. Han var redan kommen till viken, när slaget hölls vid Sticklestad, och om hösten derefter ankom han till Throndhjem, sedan han genomrest hela landet, och öfver allt blifvit hyllad. Efter sin Moders råd sökte Konung *Sven* att göra sig oberoende af Magnaterna, och genom hårda tvångslagar försäkra sig om Norriges undergifvenhet. Han utgaf derföre många stränga författningar, enliga till en stor del med den Danska lagen, men en del mycket strängare. Ingen skulle få resa ifrån landet, utom Konungens tillstånd, och den som deremot bröt förverkade sin egendom till Konungen. Den som beginge ett mord, skulle hafva förbrutit all egendom, löst och fast. Om arf tillföll någon fredlös, skulle det tillhöra Konungen. Hvar Bonde ålades att till Julehögtiden gifva Konungen ett mått malt af hvarje eldstad, ett lår af en 3 års gammal oxe och en spann smör, såsom vängåfva. Hvarje husmoder skulle gifva så mycket ospunnet lin, som man med de utsräckta fingrarna kunde omfatta. Bönderna skulle göra alla byggnader som Konungen på sina gårdar anbefallde. Af hvar sjunde man, räknadt ifrån fem års ålder, skulle en stridbar man utgöras, och skepp efter samma beräkning utrustas. Af fiskerierna skulle till Konungen i tull erläggas hvar femte fisk. I hvart skepp som seglade ifrån landet skulle ett rum midt öfver skeppet lemnas åt Konungen. Hvar och en som seglade till Island skulle till Konungen erlägga tull. Danska män skulle i Norrige hafva ett sådant anseende, att en Dansk mans vitnesmål skulle öfverväga 10 Norrmäns.

När dessa hårda författningar kundgjordes väcktes genast ett allmänt missnöje. Man begynde nu öfver allt att knorra, och de som ej hade motstått Konung *Olof* sade åt In Thronderna: "Njuten nu vänskapen och Eder lön af knytlingarna (*), för det i stridden mot Konung *Olof*, och fördrefven honom ifrån Riket. Eder lofvades då fred, frihet och upprättelse: men nu liden I tvång och träldom, och I hafven derjämte begått ett stort brott och en skändelig gerning." Dessa förebråelser voro svåra att motsäga, men In Thronderne vågade ej sätta sig mot Konungen, mest emedan de lemnat Konung *Knut* sina Söner och närmaste fränder till gisslan, och de ej hade någon Höfding som för dem ville träda i spetsen. Denna sinnesförfattning befordrade förtroendet till de rykten som spriddes om Konung *Olofs* underverk och helighet, och *Einar Tambaskjelfver*, som ej deltagit i striden mot honom, och nu fann sig af Konung *Knut* bedragen i sitt hopp att erhålla styrelen öfver Norrige, var den förste som berömde sig af att ej hafva stridt emot Konung *Olof*, och understödde ryktet om hans helighet. Mot Biskop *Sigurd*, som ansågs mest hafva bidragit att uppreta Allmogen till motstånd mot *Olof*, blef hatet så häftigt, att han ansåg rådligast att öfvergifva Norrige. Thronderna kallade då till sig Biskop *Grimkjeld*, som af Konung *Olof* hade blifvit tillförordnad i Uplanden. Med *Einar Tambaskjelfvers* biträde uppletades, på *Thorgils* angifvelse, Konung *Olofs* lik. Konung *Sven* och hans Moder kunde ej hindra, att tron på *Olofs* helighet spriddes, och liket högtideligen begrofs i Clemens Kyrkan i Trondhiem, samt *Olof* af Biskopen, som dermed gick Allmänhetens tro till mötes, förklarades för ett Helgon. Throndens

(*) Så kallades i Norrige Konung *Knuts* slägt och efterkommande, ända till *Valdemar* den Store.

inbyggare betogos af en from ånger öfver deras motstånd mot Konung *Olof*, och då *Einar Tambaskjelfver* öppet yttrade sig mot Konung *Sven*, sökte *Kalf Arneson* och hans Bröder hans vänskap, retade mot Konung *Knut* som ej hållit de löften, hvarigenom han hade förmått *Kalf* att uppresa sig mot Konung *Olof*.

Sedan Konung *Sven* i tre år regerat, uppträdde en ny Kron-pretendent *Tryggve*, som utgaf sig för Son af Konung *Olof Tryggveson* med hans Engelska hustru *Gyda*. Denne ankom med en Flotta ifrån England och landade vid Hordaland. Då *Sven* uppbådade sin här undandrogo sig åtskilliga Magnater att dervid infinna sig. *Sven* besegrade dock med den styrka han fick tillsammans *Tryggve* i ett slag vid Socknesund, der *Tryggve* stupade, och han blef ännu någon tid i rolig besittning af Norrige: men *Kalf Arneson* och *Einar Tambaskjelfver* smögo sig ifrån Norrige, och skaffade sig i Sverige skepp, hvarmed de seglade till Gardarike. När de ankommo till Aldejuborg anmälde de för Konung *Jarislaf* att de ditrest för att erbjuda Norriges Rike åt *Olof* den Heliges Son *Magnus*, om han deri af *Jarislaf* understöddes, och ville följa dem. Alla Norrmän som då vistades i Ryssland samlades nu till *Magnus*, och svuro honom trohetsed, under löfte att våga allt, för att insätta honom på sin Faders Thron. Det finnes inga spår att Konungen i Sverige på något verksamt sätt deltagit i Norriges omskiftande öden, sedan efter det förlorade slaget vid Sticklestad, Konung *Sven* uppträdde på Norriges Thron. Konung *Anund Jacob* vårdade sig mest om sitt eget lands säkerhet, och njöt ett ostördt lugn under grannländernas häftiga skakningar.

Men vid det nya tåg som nu af *Magnus Olofson* företogs, blef Konungen i Sverige anlitad om hjelp. *Magnus* seglade (1033) med sina följeslagare ifrån Ryssland till

Sverige, der han i Sigtuna besökte sin Styfmoder Drottning *Astrid*. Hennes Broder Konung *Anund Jacob* fortfor att ej på sitt Rikes vägnar vilja bekriga Norrige. Han tillstadde likväl sin Syster att anvärfva dem som frivilligt samtyckte att deltaga i detta tåg: och genom *Astrids* föreställningar förmåddes ett stort antal Svenskar att hos *Magnus* antaga tjenst. Med sin sålunda samlade här, tågade han genom Helsingeland till Jämtland, der många missnöjde ifrån Norrige kommo honom till mötes. Han gick derefter öfver Kjölen, ända till Throndhjem, och blef öfverallt med glädjebetygelser emottagen. Konung *Sven*, som i Thronden ej hade ansett sig säker, hade begifvit sig Sunnanfjälls, och den ringa besättning han i Throndhjem hade quarlemnat, vågade ej göra motsånd, utan räddade sig genom flygten. Hälsad för Konung befästade sig *Magnus* i Throndhjem, biträdd af *Kalf* och *Einar Tambaskjelfver*, under namn af förmyndare, och beredde sig att följande vår med väpnad styrka underlägga sig det öfriga Norrige. *Sven* utgaf ifrån Hordaland sina krigsbud, men ganska få bland Allmogen lydde dem, och många förklarade uppenbart att de ville hålla sig till Konung *Magnus*. *Sven* höll då et krigsråd, hvari han beslöt att öfvergifva Norrige och resa till sin Broder Konungen i Danmark *Hårdaknut*, för att af honom biträdd med en större och pålitligare styrka återkomma, i afsigt att å nyo underlägga sig sitt Rike. Hela Norrige Sunnanfjälls erkände då utan motstånd Konung *Magnus*, och han befästades i denna besittning, då Konung *Sven*, så väl som hans Fader *Knut* den Store den följande vintren afledo. (1037) Konungen i Danmark *Hårdaknut*, som med dess Krona ärfde sin Faders anspråk, trodde sig dock ej böra nedlägga dem i afseende på Norrige. Detta inveckla de genast Konung *Magnus* i krigsoroligheter.

Ju kraftigare öfvertygelsen om *Olofs* helighet hade bidragit till Konung *Magni* upphöjelse, med desto större omsorg bemödade sig *Magnus* att underhålla denna tro. Han lät öfver sin Fader uppresa en grafvård i Throndhjem, der hans ben förvarades i ett skrin, vid hvilket, sedan han framdeles förklarades för Norriges Skydds-Helgon, alla offentliga Eder aflades. Han påböd att *Olof* den Heliges dödsdag årligen öfver hela Norrige skulle firas, och han påskyndade med ifver byggnaden af Throndhjems stora Domkyrka, hvaraf märkvärdiga lemningar ännu återstå. Den vidskepliga tron på de af Helgonet förrättade underverk, bidrog långt mer till den Christna trons spridande och stadgande i Norrige, än de mest nitiska Konungarnas fordna våldsamheter, och ifrån denna tid begynde Christendomen i detta land vinna en afgjord öfverlägsenhet. Den Romerska Kyrkans öfverhufvud försummade ej att planmässigt söka stadga sitt välde i Norden. ÄrkeBiskopen i Hamburg sökte att tillrycka sig den andeliga magten öfver Danmark och Sverige, hvarest likväl Konungarne med mer och mindre framgång sökte motarbeta hans inflytelse. Det Christna presterskapet vann i Norrige välde öfver allmänhetens sinnen, och Konungarne befordrade deras inblandande i allmänna förrättningar, för att derigenom säkrare vid sig fästa Allmogens tillgifvenhet.

För att närmare förbinda sig Norriges Magnater förkunnade Konung *Magnus* en allmän tillgift för alla dem, hvilka deltagit i hans Faders fall. *Thorer Hund* ansåg det oagtadt säkrast att öfvergifva Norrige. *Harek* af Thiottö mördades af *Asmund Grankels* Son, som derigenom hämnades sin Faders död, och af Konungen belönades med Höfdingedömet öfver Halogaland. Genom en utmärkt

frikostighet tillvann sig Konungen större delen af de mägtige i Norrige, och endast deras medvetande af sin brottsliga delagtighet i *Olof* den Heliges fall verkade att de inbördes misstrodde hvarandra, och frugtade en möjligen förestående bestraffning.

Konungen i Danmark *Hårdaknut* begynde genast efter Konung *Svens* flygt att ofreda Norriges farvatten, uppbringa dess handelsfartyg och hota med ett anfall mot Norrige. Efter *Svens* död utbröt det i en krigsförklaring mellan Danmark och Norrige. *Hårdaknut* och *Magnus* möttes med sina Flottor vid Götha Elfs utlopp. Men krigshöfdingarne å bägge sidor tillvägabragte en underderhandling, hvarefter kriget slutades med en sådan förlikning, att en evig fred mellan begge rikena försäkrades, under villkor, att *Magnus* skulle vara i ostörd besittning af Norrige, men derest endera af Konungarna doge barnlös, den efterlefvande skulle ärfva den andras Rike. (1037.) Tolf personer å hvardera sidan undertecknade såsom borgen för dess verkställighet, under edelig förbindelse, denna afhandling. Härigenom återställdes lugnet som varade ända till *Hårdaknuts* död, hvilken inträffade 1042.

Mellan Konungens närmaste rådgifvare *Kalf Arneson* och *Einar Tambaskjelfver* härskade en ständigt växande afund. *Einar* lät i hemlighet underrätta Konungen att *Kalf* varit hans Faders baneman, och passade på alla tillfällen att mot honom väcka Konungens missnöje. Konungen dolde skickligt sin ovilja till *Kalf*, men en gång under ett gästabud, sade han till honom: ”Vi skole i dag rida ”till Sticklestad för att bese det ställe der min Fader ”blef slagen.” *Kalf*, som anade någon olycka, kunde ej undandraga sig att vara Konungen följagtig, men lät i hemlighet föra alla sina egodelar om bord på ett fartyg,

och red med Konungen. När de ankommit till Stickle-stad bad Konungen *Kalf* stiga af hästen, och visa honom det ställe hvarest hans Fader stupat. *Kalf* pekade då med sitt spjut, och sade: här föll han. Hvarest var då Du, *Kalf*, frågade Konungen. *Kalf* svarade: Här som jag nu står, hvarvid Konungen rodnade, och inföll: om Du var honom så nära, kunde väl din yxa räcka honom. *Kalf* nekade dertill, men Konungen föll i vanmagt, och *Kalf* nyttjade tillfället, red i fullt sporrsträck till sin gård, gick om bord på sitt skepp, och ströfvade dermed kring Vesterhafvet, på Skottland, Irland och Söderöarna. När Konungen erhöll underrättelse om *Kalfs* flygt lät han confisquera all hans egendom, och begynde anställa undersökningar efter de öfriga som upprest sig emot hans Fader. Då detta skedde med mycken hårdhet, väcktes missnöjet hos Allmogen, som hade förlitat sig på den allmänna tillgift Konungen förut låtit påbjuda. Skalden *Sigvat* åtog sig då att i en sång föreställa Konungen vådan af detta förfarande, och lyckades att återföra honom till mildhet och ordhållighet. På ett allmänt Ting förnyade Konungen sitt löfte om tillgift för sin Faders motståndare, och vände derefter sin uppmärksamhet på lagarnas förbättrande. Han afskaffade eller mildrade Konung *Svens* hårda lagar, återställde rättigheten att efter behag resa af landet och segla, upphäfde Konungens rätt till arf efter de landförviste, samt tillade jordfynd dem på hvilkas ägor de hittades. I samråd med de mest lagfarne män utgaf han en lagbok, känd under namn af *Grågåsen*, hvilken af hans Fader säges hafva varit påbegynd, men af honom blifvit fullbordad. En myckenhet Christna bruk infördes härigenom vid rättegångar, och en stor inflytelse bereddes för det Christna presterskapet, hvars välde öfver folkets sinnen dagligen tillväxte. Förtroendet till Konungen

tilltog härefter å nyo inom Norrige, och efter tidens sed tillade man honom tillnamnet *Den Gode.*

Så snart Konung *Hårdaknut* aflidit utan att efterlemna manliga arfvingar, rustade sig Konung *Magnus*, att enligt fördraget vid Götha elf taga Danmark i besittning. Han seglade (1042) med en Flotta af 70 skepp till Danmark, der han blef väl emottagen och hyllad, samt på Viborgs landsting utropad till Konung öfver hela Danmark. Sedan han der förordnat styrelsen, återvände han till Norrige. Konung *Anund Jacob* i Sverige hade, sitt fredliga system trogen, hållit sig alldeles stilla under stridigheterna mellan Danmark och Norrige. Det synes likväl som han ogerna såg sin GrannKonung så växa i magt, som förvärfvandet af ett nytt Konungarike skulle medföra. Ehuru han ej uppenbart lade sig deremot, synes han dock i hemlighet hafva understödt den nya pretendent till Danska Thronen, som mot Norriges Konung uppreste sig. Denna pretendent var Danska Prinsen *Sven Estridson*, Systerson af *Knut* den Store, Då denne Konung lät mörda hans Fader *Ulf* Jarl *Sprakelägg*, hade *Sven* tagit sin tillflygt till Konungen i Sverige, som på mödernet var hans Syskonbarn. Han hade i tolf år tjenat hos Konung *Anund*, och i Sverige, men i synnerhet i Skåne tillvunnit sig anseende och förtroende. Han begaf sig nu till Konung *Magnus*, som efter sin hemkomst ifrån Danmark vistades i Viken, beskref för honom sina öden, yppade sina anspråk, och förstod till den grad vinna hans förtroende, att Konung *Magnus*, i tanka att tillfredsställa honom, uppdrog honom att i egenskap af Jarl, antaga styrelsen öfver Danmark. Oagtadt *Einar Tambaskjelfver* och Konungens öfrige rådgifvare afrådde att åt en sådan medtäflare uppdraga en så betydlig magt, och tillstyrkte att häldre genast upphöja honom till Konung, för att sjelf i fred få regera

Norrige, afstod likväl icke Konungen ifrån sin föresatts, utan insatte honom genom vanliga förlänings-formaliteter i den utlofvade Jarl-värdigheten. *Sven Estridson* svor att vara Konung *Magnus* trogen, på allt sätt öka hans välde, i intet afseende förminska det, och utan något undantag så länge de lefde, visa honom underdånighet. *Sven* begaf sig till Danmark, der han af landets inbyggare med glädje emottogs, såsom en ättlägg af deras inhemska Konungahus.

Vid *Hårdaknuts* död hade Jomsvikingarne undandragit sig Danmarks öfverherrskap. Konung *Magnus* begaf sig derföre till deras Stad Julin, med en stor krigsstyrka, eröfrade Staden och ödelade densamma. *Sven* Jarl förvaltade emedlertid så sitt Ståthållareskap, att han, Konung *Magnus* ovetande, redan inom det första årets förlopp blef förklarad för Konung öfver Danmark. Norriges Konung, allt för snart upplyst om sitt misstag, rustade å nyo sin Flotta, och anlände dermed i början af år 1043 till Danmark, då *Sven*, för svag att honom emotstå, flyttade först till Skåne och derefter till Sverige, hvarest han dröjde intill dess Konung *Magnus*, som trodde sig säker i sin magt, hade skingrat sin Flotta, då Jarlen återvände till Skåne, och af inbyggarena med vanlig benägenhet emottogs. Derifrån seglade han till Fyen, der han ånyo hyllades, under det Venderna med en betydlig styrka anföllo Danmark för att hämnas Julins förstöring. Konung *Magnus* ilade då i spetsen för sin här till Jutland, och slog Venderna i en fägtning, som sedan i lång tid var ryktbar. Sedermera vände han sig emot *Sven*, hvilken han år 1044 besegrade i tvänne stora slag vid Vester å och Aars, hvarefter Konungen, sedan han i Danmark bestraffat de upproriska, återvände till Norrige, och *Sven* åter tog sin tillflygt till Sverige. Han erhöll der friskt

manskap af Konungens Jarl öfver en del af Götha Rike *Tofe Valgöterson*, då han ånyo med framgång infann sig i Skåne och de Danska öarna, men det följande året led det tredje nederlaget vid Helgenäs. Han fann icke dessmindre ännu en tillflygt i Sverige, der han afvagtade tillfället att åter underlägga sig Danmark.

Då *Magnus* efter dessa segrar ansåg sig säker om Danmarks besittning, trodde han sig älven vara rätta arftagaren efter *Hårdaknut* till Herraväldet öfver England. *Edvard*, med tillnamnet *Confessor*, hade der bemägtigat sig styrelsen. Till honom skickade *Magnus* sändebud, för att förklara sina anspråk, under hot, att i fall de bestriddes, med magt göra dem gällande. Konung *Edvard* svarade: "Konung *Knut* min Styffader trängde mig ifrån Riket, och hans Söner togo det efter honom: Gud har åter unnat mig Kronan, den jag till yttersta blodsdroppan ärnar försvara." Då *Magnus* om detta svar erhöll underrättelse, eftergaf han sina fordringar och förklarade: "Konung *Edvard* må för mig i fred behålla sitt Fädernerike, och jag nöjer mig med dessa Riken, som Gud gifvit mig." Detta anföres af denna tids häfdatecknare, såsom ett stort prof af hans återhållsamhet.

Men snart yppades för *Sven Estridson* ett nytt tillfälle att angripa Danmark. Vi hafve förut berättat att *Sigurd Syrs* yngste Son *Harald*, Konung *Olof* den Heliges Styfbroder, hade, sårad i slaget vid Sticklestad, undkommit och begifvit sig till Gardarike. Sedan han der någon tid uppehållit sig hos Konung *Jarislaf*, företog han, efter Norrska Furstars sed, att resa på Sjötåg, anlände sluteligen till Constantinopel, antog der tjenst bland Väringarna hos Käjsarinnan *Zoë*, som då der regerade jämte *Romanus Argyrus*. Såsom Väringarnas hufvudman ut-

förde han åtskilliga krigståg i den Grekiska Archipelagen, på Africanska kusten och mot Sicilien, hvarunder han, jämte ett stort rykte, samlade ovanligt stora rikedomar. (*) Dessa sände han med säkra bud till Konung *Jarislaf* för att för hans räkning förvaras. Han säges äfven under denna tid hafva gjort ett tåg till det heliga landet. Derifrån återkommen till Constantinopel, erhöll han underrättelse att hans Brorson *Magnus* blifvit Konung öfver Norrige och Danmark, och hans håg väcktes att återvända till sitt Fädernesland. Då Käjsarinnan ej ville tillåta honom att resa derifrån, utan lät fängsla honom, lyckades han, genom en quinnas biträde, att lossa sina bojor, samlade Väringarna, och tågade med dem öfver Svarta hafvet och Assofska sjön, genom hela Ryssland till Konung *Jarislaf*, der han blef väl emottagen, ägtade hans Dotter *Elisabeth*, och fann sina rikedomar oförskingrade. Derifrån begaf han sig till Sverige, hvarest han i Sigtuna efter slaget vid Helganäs träffade *Sven Estridson*, med hvilken han ingick förbund, hvarefter de genast med förenad styrka anföllo Seeland och Fyen. Detta skedde om våren år 1046. Att Konungen i Sverige biträdt dessa Furstars rustningar uppgifves i de gamla berättelserna, och synes ganska sannolikt.

För att afvända den genom en så beryktad hjeltes anfall hotande faran, tog Konung *Magnus* sin tillflygt till underhandlingar. Underrättelserne äro skiljagtige om sättet huru dessa underhandlingar blifvit bedrifne. Deras utgång är säker, och oagtadt *Einar Tambaskjelfver* och större delen af Konungens rådgifvare satte sig deremot,

(*) Man kan sluta till de rika byten Våringarna under dessa krigståg gjorde, då utom de rikedomar de till Norden hemförde, man vet att vid denna tid *St. Olofs* Kyrka i Constantinopel på deras kostnad uppbyggdes.

erböd Konung *Magnus* sin Farbroder att dela till hälften sin magt öfver Norrige, och dessa fränder skulle taga halfparten af hvarandras enskilda förmögenhet. Genom list skaffade sig *Harald* en förevändning att bryta sitt förbund med *Sven*, och antog anbudet att såsom sam Konung med sin Brorson uppstiga på Norriges Thron. *Sven* drog sig tillbaka till Skåne.

Denna afhandling mellan begge Konungarna beskrifves i de gamla berättelserna, med följande formaliteter hafva blifvit afslutad. Begge Konungarne möttes på en gård kallad Skialdarakr. Konung *Magnus* inbjöd *Harald* till ett gästabud. Efter slutad måltid gick han ur matsalen, dit han efter någon stund återkom, medförande åtskilliga dyrbara saker. *Haralds* följeslagare sutto på gästernas bänk, och Konung *Magnus* gick till hvar och en af dem och öfverlemnade dem hvar sin gåfva, bestående af svärd, sköldar, mantlar, kläder m. m. När han kom till sin Farbroder höll han i hvardera handen ett rör, och bad honom såsom gåfva emottaga hvilketdera han ville utvälja. Sedan *Harald* emottagit det ena, sade *Magnus*: "med denna staf förärar jag Dig halfva Norrige med dess tillhörigheter och inkomster, på följande vilkor. Konungslig rätt och namn skall Du lika dela med mig, med undantag af företrädet vid hedersbetygelser, ämbetens borttgifvande, och inom läger till lands och sjöss, hvilket jag mig förbehåller, så att om vi någonsin tre Furstar på samma ort sammanträffa, må rummet mellan de begge andra tillkomma mig; Du skall på allt sätt försvara mitt välde, sedan jag upphöjt Dig till en så stor man, som jag hoppas ingen annan under min lifstid skall blifva." *Harald* tackade, satte sig på sitt rum, och man öfverlemnade sig inbördes till glädjebetygelser. På tredje dagen

derefter

derefter kundgjordes detta på allmänt Ting. *Thorer af Steiga* utropade då *Harald* för Konung. Sedan tillredde *Harald* ett gästabud i sitt tält, der *Magnus* infann sig med sextio af sitt Hoffolk. *Harald* begåfvade dem alla rikeligen, utom Konungen. Tvänne stolar inburos, och *Magnus* och *Harald* satte sig på dem. *Haralds* skatter infördes då i stora pungar, och framlades på en öfver marken utbredd hud. Då tilltalade *Harald* Konung *Magnus* sålunda: Du öfverlemnade mig nyligen en stor gåfva, när Du gjorde mig till medregent öfver ett Rike, som Du med stor fara undanryckt från Dina och mina fiender: men genom denna frikostighet är ej Din magt förminskad. Ty icke heller jag har utan fara för ödets stormar samlat denna skatt: den är förvärfvad genom många strider, mycket blod, och på en lång tid. Men då Du med mig delat Ditt Rike, så att vi deraf hvardera besitta hälften, är det ock billigt att Du må äga hälften af denna skatt. Men som våra lynnen äro olika, Du böjd för öfverflödig gifmildhet, jag för sparsamhet, så är det bäst att hvar och en tager sin del, och förvaltar den efter behag." Derefter delades skatten efter vigt, och berättas den hafva öfverstigit allas förmodan.

Dessa bägge sam Konungar voro af ganska olika lynnen. Hvad *Magnus* sökte vinna genom eftergifvenhet, äskade *Harald* genom kraft. Den förra höll Magnaterna vid godt lynne genom förbindande välgerningar, den sednare ville att allt skulle vika för hans viljas styrka. Endast ömsesidig klokhet verkade deras enighet under den korta tid de gemensamt förde regeringen. Det följande året 1047 gingo de tillsammans med en Flotta till Danmark, för att der återställa sin magt. Vid deras närvaro förödmjukade sig alla, och *Sven* uppgaf allt hopp på den

Danska Thronen. Men i Jutland sjuknade häftigt Konung *Magnus*. Öfvertygad genom en dröm, hvari hans Fader Konung *Olof* den Helige för honom uppenbarat sig, att han skulle dö, kallade han till sig Konung *Harald*, och begärde hans beskydd för sina vänner. *Harald* svarade, att han väl sjelf hade af honom förtjent ett sådant vänskapsprof, men att många af dem voro honom mindre benägna. *Einar Thambaskjelfver* sade då till den döende Konungen: "Besvära icke *Harald* med denna "omsorg; om än hans löften för det närvarande äro runda, "hindra de honom ej att i framtiden göra i afseende på "dem hvad han behagar: tänk nu på vigtigare saker, "Ditt Rike och andra dylika föremål." *Harald* inföll då: "Skulle jag handla orättvist, om jag visade mig vän för "mina vänner, ty dertill erkänner jag mig mest af alla "förbunden?" *Magnus* tilltalade då *Harald*. "Jag ber Dig," sade han," Frände, att Du må öfvergifva Danmark, och "återvända till Ditt arfrike, och jag önskar att Du måtte "regera det lyckligt. Ty förbundet mellan mig och *Hår-"daknut* innehåller, att intetdera Riket efter Oss skulle "återgå till våra arfvingar, antingen Danmark tillfölle mig "eller Norrige honom. *Sven* må således erhålla Danmark, "och jag skänker honom nu detta Rike med all min rätt." Derpå svarade *Harald*. "Med samma arfsrätt tillägnar jag "mig så väl Danmark som Norrige efter Din död." "Alldeles icke, inföll *Magnus*, men jag ser väl, att jag med "dessa förmaningar ingen ting uträttar, men äfven, att "om Du föragtar dem, Du alldrig skall komma till besittningen af Danmark." *Harald* frågade derefter, huru mycket guld vore öfrigt af det han erhållit. *Magnus* svarade: "Se, Frände, denna samling af utmärkta män: åt den har "jag öfverlemnat allt, och i belöning vunnit deras trohet "och kärlek, ty en enda mans tillgifvenhet är mera värd än "mycket guld." Derpå gick *Harald* bort. *Einar* erindra-

de då Konung *Magnus*, att han borde sörja för sin Broder *Thorer*, emedan han ej af *Harald* hade att hoppas någon ynnest. Då *Thorer* jämte en vid namn *Ref* framträdde, befallde dem *Magnus*, att de skulle dölja sig i en nära belägen skog, till dess de snart erhöllo underrättelse om hans död, och då genast begifva sig till *Sven*, samt först underrätta honom att *Magnus* vore sjuk, och säga sig skickade till honom, så att han måtte tro att *Thorer* vore af honom såsom Broder så förtrodd i hans ynnest, som han i ett dylikt fall skulle hafva önskat sin egen Broder. Derefter skulle de berätta, att han genom testamente öfverlemnat honom Danmark med all sin rätt, emedan han framför alla önskat honom till sin efterträdare, hvilket de såsom vittnen skulle intyga. *Thorer* och *Ref* lydde genast denna befallning, begåfvo sig till skogen, der de snart ifrån lägret hörde säkra tecken till Konungens nyss inträffade död (1047.) *Harald* hade imedlertid låtit bevaka dem, men de undkommo hans posteringar, och anlände med dessa tidningar vid Helge å till *Sven*, hvilken just då var i begrepp att resa till Sverige. Han svor då en ed, att aldrig mer öfvergifva Danmark, dit han genast återvände.

Harald sammankallade genast den Norrska Krigshären och förklarade, det han föresatt sig att med hela sin styrka gå till Viborg, och der till Tings samla Danska undersåtare för att blifva deras Konung: Han skulle snart med vapen lägga landet under sin lydnad; ty efter *Magni* död tillföllo honom Danmark och Norrige med lika arfsrätt. Då han härtill påkallade Norrmännernas hjelp, lofvade han att Danmark hädanefter beständigt skulle erkänna Norriges öfvervälde. *Einar* svarade då först, att han ansåg sig långt mera förbunden att besörja *Magni* begrafning, och föra hans lik till hans Fader den Helige *Olof* i Throndhjem, än att utan skäl inkräkta andra Fur-

stars länder, och vistas i onödiga krig utom fosterlandets gränsor. Han slöt sitt långa tal med den förklaring, att han hällre åtföljde *Magnus* såsom död, än någon annan Konung lefvande. Derefter gjorde han genast anstalter att föra *Magni* lik om bord på Flottan och hela hären följde honom, så att Konung *Harald* fann sig nödsakad att öfvergifva sin plan på Danmark, och följa den Norrska Flottan till Throndhjem, för att försäkra sig om besittningen af Norrige.

Återkommen till Norrige förde Konung *Harald* styrelsen ensam, men efter helt andra grundsattser än Konung *Magnus*. *Einar* var numera utesluten ifrån allt förtroende, och endast fruktan för Konungens öfvermagt höll honom och Rikets magnater i ordning. *Einar* omgaf sig med en lifvakt så ofta han nalkades, Konungens person. Missnöjet växte hos de stora, men Nationens tillgifvenhet för Konungen syntes orubbad, då den riktades genom årliga ströftåg i Danmark, vid hvilka väl landet härjades, men dess undergifvenhet under Konung *Sven* ingalunda minskades. Ju trotsigare *Einar* uppförde sig, destomera ökades mot honom Konungens ovilja. Sluteligen blef *Einar* jämte sin Son, genom ett af Konungen anställdt försåt, mördad. Detta jämte Konungens öfriga stränga förfarande emot de stora, förvärfvade honom tillnamnet *Hårdråde*. Throndens inbyggare begynde stämpla till uppror, men det lyckades Konungen att genom sin förtrogne *Find Arneson* åter ställa dem tillfreds. För att vinna detta ändamål nödgades Konungen likväl att till Norrige återkalla *Finds* Broder *Kalf Arneson*. Då Konungen likväl alldrig kunde mot honom quäfva sitt hat, emedan han mördat Konung *Olof*, tillställde han under ett af sina ströftåg till Danmark, att *Kalf* vid utförandet af ett farligt företag öfvermannades och stupade. *Find*,

häröfver uppretad, öfvergick till Konung *Sven.*, och honom följde flera af Norriges magnater. År 1062 kom det till ett sjöslag emellan Konungarna i Danmark och Norrige vid Nissa å, der segren vände sig på de Norrskas sida. *Sven*, alldeles öfvervunnen, räddades genom *Håkan* Jarls ädelmod. Denne Jarl, som förut hade varit i tjenst hos Konung *Sven*, hade öfvergått till Konung *Harald*. Han stridde tappert för de Norrskes sak, men trodde sig dock ej, när Konung *Sven* öfverlemnade sig i hans våld, böra uppofra honom åt Konungens hämnd. Han satte honom i land undan striden, och *Sven* återkom till sitt Rike. Då *Håkan*, sedan detta blef bekandt, föll i den Norrska Konungens onåd, tog han sin tillflygt till Konungen i Sverige *Stenkil*, hvilken gaf honom ett Jarldöme på gränsen emot Norrige. Derifrån gjorde han flera infall i Norrige, men hemsöktes sjelf af Konung *Harald* i Vestergöthland, dock utan att något krig mellan Sveriges och Norriges Riken deraf föranleddes. Konungen befarade under dessa omständigheter inre oroligheter inom Norrige, och det gjorde honom villig till fred med Konungen i Danmark, hvilken ock efter åtskilliga underhandlingar vid Götha elf år 1064 afslöts, på sådana vilkor, att hvar och en skulle behålla sitt Rike efter dess gamla gränsor, de hittils lidna förluster å ömse sidor glömmas, och freden räcka så länge bägge Konungarne lefde. Fredsslutet bekräftades genom Eder, och hvardera Konungen reste hem till sitt Rike.

Det är sannolikt att Konung *Harald* blifvit bevekt till denna fred, af hoppet att underlägga sig England. Efter *Edvard Confessors* död, stridde der Prinsarne *Harald* och *Toste* om Thronföljden. Ett krig emot England lofvade Norrmännerna ett långt rikare byte än de förut i Danmark förvärfvat, och villigt strömmade stora skaror att ta-

ga del i detta krigståg. Konung *Harald* trädde i förbund med Prins *Toste*, och hade i början af kriget en utmärkt framgång. Han var nära att eröfra hela England, då han stupade i slaget vid Strandfabridge år 1066. — Denna Konung tillskrifves anläggningen af Staden Opslo (nu Chrstiania) år 1060 (1056.) hvarifrån han bequämligen kunde göra sina rustningar emot Danmark. Norrige förlorade i honom en Konung af utmärkt kraft, som möjligen kunnat lyckas att gifva, Konungamagten sitt behöriga anseende och Staten ordning, genom lagarnas vidmagthållande. Ehuru han sjelf var nitisk Christen, satte han sig dock emot presterskapets bemödande att inom hans Stater tillrycka sig verdslig magt, och när ÄrkeBiskopen af Bremen ansåg sig såsom den Christna Kyrkans öfverhufvud i Norden, och ville i denna egenskap göra sin magt gällande i Norrige, svarade honom Konung *Harald*. "Jag är Konung och ÄrkeBiskop i mitt Rike." Han bibehöll beständigt sina landsmäns enkelhet i seder och lefnadsätt, var sjelf skald, hade under sina vidsträckta resor samlat kundskaper, och värderade dem hos andra.

Under dessa händelser i Norrige och Danmark, hade Konung *Anund Jacob* år 1055 aflidit. Någon tid kämpade tvänne Prinsar *Erik* om Thronen, men föllo bägge i striden. Kronan tillföll då utan motstånd, *Anund Jacobs* äldre Broder *Emund*, kallad Gammal, hvilken följde samma fredliga system, som hans företrädare, och mest bemödade sig om landets inre styrelse, men dock lemnade beskydd åt dem, som öfvervundne eller förföljde af Norriges Konungar, till honom togo sin tillflygt. Då äfven han sökte utestänga den påfviska Hierarchiens inflytande på verdsliga ärender, stämplades han af presterskapet med tillnamnet *den Slemne*. Efter en korrt regering lemnade han Thronen ledig (1060), då han efterträddes af sin Styf-

son *Stenkil*, Konung *Anund Jacobs* måg, och *Ragvald* Jarls Son. Han var väl nära beslägtad med det fordna Konunga-huset, men dock bördig ifrån Vestgöthland, så att på honom *Emund* Lagmans spådom fullbordades och Götha Rikes inbyggare i honom med glädje sågo en af sina magnater uppträda på Sveriges Thron. Det var denne Konung som emot Konung *Harald* skyddade *Håkan* Jarl och i Sverige gaf honom förläningar. För öfrigt bibehöll han beständigt sämjan med Konung *Harald*, hvilken han öfverlefde.

Intill denna tid hade de kraftigaste bland Norriges Konungar endast med styrka sökt sammanhålla Staten. Nationens råa kraft hade retat till en våldsam behandling, och de krigare, som endast hade sitt mod att tacka för sin upphöjelse, och alltid omgåfvos af magnater, hvilka äfven förtröstade blott på sin styrka, kände föga några andra medel att göra sitt anseende gällande. Det blifver en ny syn inom den Norrska Staten att finna en Konung, som, försakande krigets bragder, gör till sitt hufvudföremål att vårda landets inre författning· och då *Harald Hårdrådes* regering var utmärkt af det kraftigaste förlitande på styrkans rätt, skulle denna syn förekomma så mycket mera oväntad, om ej sjelfva den fasthet, hvarmed *Harald* fört regeringen, beredt möjligheten för dess efterträdare att gifva styrelsen bestämdhet och stadga, och om icke Christna Religionens ökade inflytande gjort sinnena mera benägna att underkasta sig ett på ordning och lagar grundadt regeringsätt.

Harald Hårdråde efterlemnade tvänne Söner *Magnus* och *Olof*. När han afgick med Flottan till England, uppdrog han Norriges styrelse, jämte Konunga titel, åt *Magnus*. *Olof* var sin Fader följaktig. *Magni* förvaltning

under Fadrens frånvaro var lugn och ordentlig. Sedan *Harald* stupat, och segraren tillegnat sig hans skatter, som han i kriget medförde, lemnade denne åt Sonen *Olof* fritt aftåg, dock allenast med 20 skepp af hela Norrska Flottan, hvaremot *Olof* förbant sig med ed att ej vidare oroa England, och först begaf sig till de Orkadiska öarna. Den följande våren seglade han derifrån till Norrige, der han genast efter sin hemkomst blef, jämte Brodren, antagen till Konung, och erhöll styrelsen öfver den östra delen af Riket. Från England voro honom följagtiga *Tostes* Söner, *Skule* och *Ketil* med tillnamnet *Krok*, unga män af utmärkt förtjenst. *Ketil* nedsatte sig på Halogaland, och försågs af Konungen med ett lysande gifte. *Skule* erhöll del i Rikets förvaltning, och vann genom sin klokhet och sin vältalighet ett utmärkt anseende samt betydliga egendomar i förläning. Han fick till ägta *Gudruna Refsteins* Dotter, Drottningens Brorsdotter, hvarigenom i en framtid flera af hans efterkommande gjorde anspråk på Noriges Thron.

Inom årets förlopp efter *Olofs* hemkomst skickades *Skule* till England för att derifrån afhemta Konung *Haralds* lik. *Vilhelm* Eröfraren hade då upstigit på Engelska Thronen, och medgaf gerna, att de jordiska lemningarna af hans fallna bundsförvandt till Fäderneslandet återfördes. *Harald* begrofs med mycken ståt i Throndhjem i den Heliga Jungfruns Kyrka, som han sjelf hade låtit uppbygga.

Efter *Haralds* fall vände sig Konungen i Danmark *Sven Estridson* åter till eröfringar i Norrige; han ansåg landet blottadt på hjeltens försvar och försvagadt genom hans stora rustningar mot England. Den afslutna freden förklarade han hafva upphört genom Konungens död, ty den

den hade icke varit sluten mellan Rikena, utan endast mellan Konungarna; anginge blott deras personer, men ej deras efterträdare. Han utrustade en Flotta och afskickade till Norrige sändebud med hotelser. Konungarne försummade ej att sätta sig i försvarsstånd; men affärdade äfven till *Sven* sändebud, som under de strängaste hotelser fordrade af honom fredens bibehållande, på samma vilkor, som med deras Fader blifvit afslutade. De slöto sitt ärende med den framställning, att *Harald* icke vore alldeles död, och att alla Norrmän icke stupat i England. Ändtligen möttes Konungarne efter vanligheten i Konghäll, och freden förnyades utan krigets utbrott. Den försäkrades genom Konung *Olofs* ägtenskap med *Svens* Dotter *Ingegerd*, och en nära vänskap förband de bägge beslägtade Konungarna, så att *Olof* vid landets styrelse, i synnerhet Kyrko-väsendets inrättning, mycket begagnade sig af Konung *Svens* råd, emedan denna Konung ansågs såsom Nordens i detta afseende mest kunnige Monark. Det följande året dog *Magnus* (1068,) och *Olof* blef ensam Konung öfver hela Norrige. *Magnus* efterlemnade väl en Son *Håkan*, men på honom, såsom minderårig, gjordes intet afseende. Hans uppfostran anförtroddes åt *Thorer af Steiga*.

Korrt efter *Olofs* hemkomst ifrån England afled Konungen i Sverige *Stenkil* (1067.) Hans minderårige Söner *Ingo* och *Halstan* förbigingos, och sannolikt var det genom Götha Rikes inbyggares öfverlägsenhet, som *Håkan* med tillnamnet *Röde* valdes till Sveriges Konung, hvilken en korrt tid med kraft och visdom regerade Sverige. Sveriges och Norriges Konungar voro nu bägge af lika fredliga lynnen, och lugnet mellan begge Staterna förblef under deras regering oafbrutet.

Såsom Konung *Svens* nära bundsförvandt tillät Konung

Olof att Norrska hjelptroppar åtföljde den Danska hären på hans olyckliga tåg emot England, hvarifrån den med oförrättadt ärende snart återkom. *Vilhelm* eröfraren hade befästadt sig på Englands Thron, och ifrån denna tid voro alla det Danska Konungahusets anspråk dertill fåfänga.

Konung *Olof* bemödade sig att inom Norrige stadga den allmänna säkerheten. Han vakade öfver ägande rättens helgd, både i afseende på grundegendomen och dess afkastningar, samt befordrade landets inre rörelse genom vägarnas fredande. Under hans regering dels tillväxte Städerne, dels blefvo nya anlagda. Ibland dessa räknas Bergen, den andra näst Throndhjem, samt Stavanger och Konghäll, hvilka förut varit endast hamnar och nederlagsplatser, men nu erhöllo stadsinrättning och privilegier. Bergen blef ett nederlag för den utländska handlen, och många rika köpmän nedsatte sig derstädes. Konungen uppbyggde der den stora Kyrkan, som helgades åt Christus. I Trondhjem och flera städer anlade han till resandes bequämlighet rymliga och bequäma värdshus. I byggnadssättet i allmänhet införde han mera bequämlighet, så att man anser spisar samt inlagda golf i rummen först i hans tid hafva kommit i bruk, hvarjämte han säges i sitt hof hafva infört bruket af bequämare husgeråd, samt ett mera förfinadt umgänge än förut varit öfligt. Man uppgifver att dessa förändringar varit åtföljde af mycken pragt och öfverflöd i lefnadssättet. Då enligt Nordisk sed alla både allmänna och enskilda högtidligheter firades med dryckeslag, bemödade han sig att i dylika samquäm införa en viss ordning, äfvensom han i den brukliga klädedrägten befordrade åtskilliga förändringar. Inrättningen af de i Norrige brukliga så kallade Gilden tillskrifves denna Konung; såsom ett försök, att derigenom förekomma de utsväfningar som fylleriet länge föranledde,

då dessa Gilden höllos under bestämd uppsigt, äfven i närvaro af andeliga personer, som skulle hålla handen öfver sederna. I Städerna inrättades dessa Gilden mellan inbyggare af lika lefnadsyrken. Mot det ännu icke fullkomligt afstadnade sjöröfveriet vidtog han kraftiga steg, och skyddade handeln på alla möjliga sätt. Nästan alla de föregående Konungarnas bemödande att stadga Christendomen hade föga kunnat sträcka sig längre än till afskaffandet af den Hedniska Gudstjensten, och en tvungen bekännelse af den Christna läran, hvars grundsattser för öfrigt föga voro kände. Konung *Olof* sökte att hos allmänheten sprida dess grundsattser, genom inkallandet af ett betydligt antal lärare, Gudalärans allmänna predikande, en ordentligare inrättning af Gudstjensten, och derigenom att han i allmänna och enskilda förhållanden inblandade presterliga åtgärder. Han uppbyggde ett betydligt antal Kyrkor, och förság presterskapet med bestämda inkomster. Man tillskrifver honom landets indelning i församlingar, öfver hvilka presterskapet erhöll en i lagen grundad police uppsigt. Bland sina egna rådgifvare upptog han prelater, och till Cantzlers sysslan nyttjades Konungens så kallade Kapellan. Den canoniska lagen användes i rättegångar, och de medel, hvilka öfvertron uppfunnit att till sanningens utletande verka på menskliga sinnet, såsom jernbörden och Sacramentet, blefvo vigtiga bevisningsmedel vid enskilda och allmänna tvister. Den presterliga åtgärden begynde införas vid ägtenskap och begrafningar, och om än Konung *Olof* med dessa mått och steg åsyftade och kanske vann det ändamål, att stadga lugn och ordning inom landet, blef han dock grundläggare till den hierarchie, som i längden höjande sig öfver lagarna och, den högsta magten, ådrog landet många olyckor. Det berättas att han sjelf med nit studerat den Heliga Skrift, och biträdt presterskapet vid religjösa förrättningar. Det

kan emedlertid ej nekas, att Konung *Olof* af dessa anstalter, som både verkade på sederna och stadgade allmänna säkerheten, såg de lyckligaste frugter skördas under sin förvaltning. Staten vann inre lugn, och ingen främmande magt vågade blanda sig i dess angelägenheter. Välmågan växte märkeligt och Nationen begynde älska en styrelse, som fredade allas rätt och öppnade en säker utväg för den enskilda omtankan till förkofran och välstånd. Konung *Olof* ansåg träldomen stridande mot den Christna lärans grundsatser. Trälar funnos af ålder i Norrige: dels nödgades krigsfångar se sig uteslutna ifrån all borgelig rätt: dels hade det kommit i bruk, att de som trycktes af fattigdom underkastade sig de rikas öfvervälde. Rättigheten öfver trälar var oinskränkt, och ingen lag fredade dem för husbondens godtyckliga behandling. På allmänt ting utverkade Konung *Olof* ett beslut mot Träldomen; men då, sedan den en gång var införd, dess hastiga upphäfvande skulle hafva medfört en betydlig rubbning i enskildt ägande-rätt, vidtogs den utväg, att årligen, inom hvart härad, ett visst antal trälar skulle frigifvas och hela häradet ersätta förlusten åt den som derigenom förlorade sina lifegna. En myckenhet medborgare återvunnos härigenom åt Staten, hvars uråldriga grundsatts i Norden var, att den endast af friborne medlemmar kunde utgöras, en agtningsvärd grundsatts, som likväl under de föregående tidernas oredor ofta hade blifvit rubbad.

Konung *Olof* erhöll för denna fredliga regering tillnamnet *Kyrre* eller *den fredlige*. Man har äfven kallat honom *Olof Bonde*, sannolikt derföre, att han uteslutande älskade landtlefnaden, och ehuru han i Städerna uppbyggde Kongliga Slott, mest vistades på sina Kungsgårdar, i synnerhet på Haukabär i Bohuslän. Man berättar efter honom, att då han en gång vid ett lysande gästabud, i ett

enskildt hus spisades med utvalda rätter på dyrbara bord-kärl, skulle han hafva yttrat: "det gläder mig, att mina medborgare icke såsom under min Faders regering, af fruktan för Konungens närvaro, undangömma allt hvad dyrbart de äga. Deras lycka utgör min frihet: de enskildas välmåga är mig behaglig, och medlet till allmän säkerhet." Efter Danska Konungen *Svens* död störde han ej vänskapen med hans efterträdare *Harald Hein* som regerade i tre år, utan bibehöll freden så väl med denne som med hans bägge efterträdare *Knut*, och *Olof Hunger*. Likaså fortsatte han freden med Konungarna i Sverige *Håkan Röde*, och *Inge Stenkilsson*, hvilken öfverlefde honom. Ehuru angelägen om fred, vakade han dock öfver krigsväsendets vidmagthållande för att alltid vara beredd till försvar, och njöt sitt lugn genom sina grannars aktning. Han dog af sjukdom, på Haukabär år 1088. och begrofs med Konglig ståt i Throndhjem, allmänt saknad af sitt folk hvars högre bildning, han mer än någon af sina företrädare hade befordrat.

Genast efter *Olof Kyrres* död utropade inbyggarena i Viken hans Son *Magnus* till Konung öfver hela Norrige, I Uplanden hos *Thorer af Steiga* vistades Konung *Magnus Haraldsons* Son, *Håkan*, och landets inbyggare hade länge misstyckt, att denne Kronpretendent varit utesluten ifrån den halfva del af Riket hans Fader hade innehaft. *Thorer* begaf sig derföre nu jämte *Håkan* till Throndhjem, samlade folket till Ting vid Eire, der *Håkan* utropades till Konung öfver sitt Fädernearf. Han eftergaf genast all Tull på in- och utgående varor, och tillvann sig folkets ynnest genom skänker och utvidgade friheter. Återkommen till Uplanden, och omgifven af lifvagt och Konglig ståt gaf han dess inbyggare samma förmåner som Thronderna erhållit, hvarefter de äfven tillföllo honom,

och *Håkan* erböd *Magnus* att nöja sig med hälften af Riket. *Magnus* var deremot icke böjd för en sådan öfverenskommelse, utan beredde sig att med styrka göra sin rätt gällande. Jämte *Thorer af Steiga* och *Eigill af Aurland* erhöll *Håkan* många medhållare bland magnaterna, för hvilka de af *Håkan* redan beviljade eftergifter och dess osäkra ställning syntes båda en svag och vacklande regering, under hvilken de lätt kunde utvidga sitt välde, eller åtmindstone tillfredställa många enskilda afsigter: och Norrige syntes hotadt af ett inbödes krig. Under ömsesidiga rustningar kom det dock så hastigt ej till utbrott. Oförmodadt afled Konung *Håkan* under en resa öfver Dofre fjäll, det andra året efter sedan han blifvit utropad, och *Magnus* såg sig befriad ifrån sin medtäflare. *Thorer af Steiga* och hans medhållare trodde dock sin säkerhet fordra att fortsätta rustningarna, men som *Thorer* sjelf redan af ålderdom var för svag att träda i spetsen, utsåg han en rygtbar Dansk sjöröfvare *Sven, Harald Fletters* Son till den upproriska härens anförare, och denna upproriska här hade i början framgång emot Konung *Magni* anhängare. Men sedan Konung *Magnus* hunnit sammandraga sin styrka, blefvo de snart öfvervunne, och anförarena straffade till lifvet. Många magnater, ehuru missnöjde, sökte likväl efter denna seger förlikning, och denna orolighet i stället att minska bidrog snarare att öka Konunga magtens anseende.

Likaså mycket som *Olof Kyrre* hade älskat fredslugnet, likamycket var hans Son *Magnus* begifven på krigiska bragder. Tillfälle dertill yppades snart genom den oenighet, som härskade mellan de Norska Konungarnas Höfdingar öfver de Orkadiska öarna. Denna oenighet hade utbrutit i uppenbara oroligheter dem emellan, hvilka dels bidrogo att minska Statens inkomster, dels fordrade för

allmänna ordningens skull att af högsta magten biläggas. En del af dessa Höfdingar undandrogo sig ock Norrska Konungens öfverväldé, i förlitande på afslutade förbund med Furstar i Skottland och Irland. År 1092 utrustade *Magnus* en mäktig Flotta och seglade till öarna i Vesterhafvet. Konungen i Dublin (*Lagman* eller *Laxman*) hade underlagt sig Hebriderna och ön Man. *Magnus* öfvervann honom, lade honom i bojor, och kufvade å nyo öarna. Konungen öfver Connaugth, *Murchard Obrien*, tvang han att erkänna sig för öfverherre, till tecken hvaraf han vid Julehögtiden borde öfver axlarna bära ett par skor, dem *Magnus* hade gifvit honom. Han öfvervann äfven Konungen i Skottland *Malcolm*, och spridde förskräckelsen för sina vapen kring hela landet. Norriges besittningar i Vesterhafvet ökade han med ön Anglesey och flera mindre öar utmed Skottlands kust, och sedan ordningen i styrelsen var återställd, uppdrog han förvaltningen deraf åt sin äldsta Son *Sigurd*, under namn af Konung öfver Orkaderna. Det berättas att Konungen under detta tåg anlagt Bergsskottarnas fot drägt, i anledning hvaraf man gifvit honom tillnamnet *Barfot*.

Efter återkomsten ifrån detta tåg vistades Konungen i Viken, och sedan gjort några ströftåg mot de Danska kusterna, för att hämnas det skydd Konungen i Danmark lemnade några af Norriges landsflygtige Magnater, vände han sin håg att utvidga Norriges gränsor emot Sverige. Han trodde sig äga anspråk på Marks Härad och några andra trakter i Vestergöthland, hvilka dock af ålder alltid hade tillhört Sverige. Det berättas att Konungen blifvit uppeldad att med väpnad hand utföra dessa anspråk, genom ankomsten till hans Hof af en Fransk Riddare vid namn *Giffard*, som väldigt skrutit öfver sin krigs erfarenhet, och sade sig vara i besittning af en konst, som

gjorde en krigshär oöfvervinnerlig. Konung *Magnus* inbröt genast med en betydlig krigshär i Vestergöthland, der han lät landfolket till sig aflägga trohetsed. Konungen i Sverige *Inge* hastade med en stor här att försvara sitt Rikes gränsor, och en strid blef hållen vid Foxerne, der den Svenska hären blef slagen på flygten. *Giffard* visade sig ej i striden förr än segren var vunnen, och blef nödsakad att öfvergifva Konungen, då man förebrådde honom hans skryt och anklagade honom för feghet. Efter denna seger underlade sig Konung *Magnus* lätt hela Markes Härad, och anlade på Qualdings eller Valdisö (nu Kållandsö) i Venern en fästning, till betäckning för det nyss underkufvade landet. Derefter återvände konungen till Viken. Den Svenska Konungen höll sig stilla ända til vintern, då han öfver isen förde sina troppar, intog och och förstörde fästningen, och sedan besättningen blifvit skymfeligt behandlad, lemnade den fritt återtåg till Norrige. Upptänd af hämndbegär återkom Konung *Magnus* den följande våren med sin Flotta. Sedan han landsatt sina troppar, möttes bägge härarne vid Ström vid Götha elf, der *Magnus* led ett stort nederlag, nödgades begifva sig på flygten, och med svårighet undankom den förföljande fienden. Han återvände då å nyo till Viken. Kongen i Danmark *Eric Ejegod* uppträdde då derefter såsom medlare mellan Scandinaviens bägge Konungar. Ett möte beramades till följande våren, och Konungarne sammanträdde i Konghäll, der efter ett korrt samtal, freden genast afslöts, på sådana vilkor, att bägge Rikenas gränsor skulle förblifva orubbade, och hvar och en af Konungarna sjelf skulle ersätta den skada deras undersåtare lidit. Till fredens bestyrkande ägtade Konung *Magnus* den Svenska Konungens Dotter *Margaretha*, som af denna orsak erhöll tillnamnet *Fredkulla.* (1100)

Under

Under sitt förra tåg till öarna hade Konung *Magnus* redan uppfattat sin plan att underlägga sig Irland. Detta lands naturliga rikedomar retade Norrmännernas rofgirighet, och man samlades gerna till de nya rustningar Konungen i denna afsigt företog. Med en betydlig Flotta afseglade Konungen, och landade hos sin vasall *Murchard Obrien* Konung i Connaught. Af honom biträdd eröfrade han Dublin, och lät under tiden Flottan underlägga sig kusterna och de deromkring belägna öar. Ändteligen begynde lifsmedel tryta, då till deras anskaffande ifrån Connaught en del af krigshären afskickades. Då dessa troppar dröjde att återkomma, förlorade *Magnus* tålamodet, och inträffade sjelf med det öfriga af sin armée in i landet: men då han skulle återtåga till Flottan, blef han på en sumpig och skogvuxen tragt anfallen af Irländarena, som der ställt sig i bakhåll: och ehuru han tappert fägtade, och på Irländarena gjorde ett stort nederlag, blef dock hans öde att stupa i striden (1103), hvarigenom hela frugten af hans tåg emot Irland gick förlorad.

Ehuru Konung *Magnus Barfot* mest var sysselsatt med krig, är det likväl otvifvelagtigt, att han nitiskt vakat öfver Norriges inre ordning och förkofran, då alla underrättelser deri instämma, att landet under hans styrelse varit mägtigt och i välstånd. Han fredade landet för all både yttre och inre våldsverkan. Han var vördad af Nationen och älskad af sin krigshär, hvilken under hans anförande gjorde rika byten. En enskild tvist om ett arfskap med en af Norriges betydligaste magnater *Skofte af Giskie*, föranledde händelser, som i framtiden blefvo af ett betydligt inflytande på Norriges ställning. Konungen, som var i nära slägtskap med *Skofte*, gjorde arfsanspråk på en del af de egendomar denne innehade. *Skofte*, under-

stödd af sina trenne Söner *Augmund*, *Finn* och *Thord* bestridde dessa anspråks rigtighet. Konungen, förlitande sig på sin magt, afvisade dem, så ofta de försökte att om detta ämne göra honom föreställningar. Desse förklarade dock oförfäradt, att de aldrig ville afstå ifrån sin rätt, utan häldre undandraga sig hans öfvervälde. *Skofte* med sina Söner utrustade en Flotta af fem skepp, förde derpå all sin lösa egendom, och afseglade ifrån Norrige, för att på främmande ort söka sin lycka. De landade först i Flandern, der de dröjde öfver den första vintern: följande året seglade de förbi Frankrike och Portugal, genom Gibraltars sund, och anlände till Italien, der *Skofte* i Rom afled. Desse sägas hafva varit de första Norrmän som sjöledes framträngt till dessa tragter. *Skoftes* Söner afledo den ena efter den andra i Italien, och sist *Thord* i Sicilien. Ryktet om deras färd spridde sig i Norden; och var ett föremål för allmän beundran.

Konung *Magnus Barfot* stupade, utan att efterlemna någon ägta afföda. Deremot hade han trenne Söner födde före hans ägtenskap, nemligen *Sigurd*, *Eisten* och *Olof*. Ännu hade i Norrige oägta barn lika arfsrätt med de ägta, och begreppet om denna arfsrätt var så djupt fästadt i det allmänna tankesättet, att den ansågs vigtigare, än Statens fordran att förenad lyda under allenast en Konung. Efter den inträffade Thronledigheten var det således med Nationens allmänna bifall, som Staten och Konunga-magten delades mellan dessa den aflidna Konungens tre Söner, så att den Södra delen tillföll *Sigurd*, den Norra *Eisten*, och den medlersta *Olof*. Med en oafbruten förtrolighet styrde *Eisten* och *Sigurd* äfven *Olofs* andel, då han vid sitt tillträde icke var mera än 4 eller fem år gammal. *Sigurd* satte öarna under Höfdingars förvaltning, och begaf sig sjelf till Norrige. Ryktet om *Skoftes* och hans

Söners resor, åtföljdt af beskrifningar om de Södra ländernas rikedomar, fästade vid denna tid Norrmännernas uppmärksamhet. Minnet af de rikedomar Väringarne under sin krigstjenst i Constantinopel hade samlat, retade böjelsen till nya äfventyr i dessa trakter. Den Catholska Kyrkans öfverhufvud kallade äfven Christenheten till korsståg i det heliga landet, under löften, som rättfärdigade rofgirigheten och kraftigt verkade på Religionens nya anhängare, hvilka af dess läror föga kände annat än de föremål, vidskeppelsen för en rå inbildning framställt, och som af en Nation hvilken älskade faror, med största nit omfattades. Många af Norriges magnater började rusta sig att i dessa korsståg deltaga, och ifrån alla landsändar strömmade fromma lycksökare, som törstade efter timlig rikedom och evig lycksalighet. De yttrade uppenbart sin önskan, att till anförare erhålla en af Konungarna. Ifrån Norriges grannriken hade förut pelegrims färder af åtskiliga utmärkta personer blifvit företagna, och nyligen hade Danmarks Konung *Erik Ejegod* utvandrat till det heliga landet, och stupat på Cypern. Dessa efterdömen och detta rådande tankesätt förmådde Konung *Sigurd* att sätta sig i spetsen för detta korsståg. År 1107 afseglade han ifrån Hordaland med en Flotta af 60 skepp som hissade korsstecknet; och hvarmed han först lade an i England, der han, väl emottagen af *Vilhelm* Eröfrarens Son Konung *Henrik*, förblef öfver vintern. Följande vår fortsatte han resan, och hann om hösten till Gallicien, der han hade beredt sig nödiga förråd för att tillbringa den följande vintren. Men detta land plågades af hungersnöd, och då de utlofvade förråden brusto, hotade *Sigurd* att med styrka taga, hvad man underlåtit att efter löfte mot betalning aflemna. Gynnad af krigslyckan erhöll han snart alla nödiga förråd. Då han derifrån ville begifva sig vidare, mötte han Saracenska sjöröfvare, hvilka han

slog, och af deras Flotta eröfrade 8 skepp. Saraceuerne innehade vid denna tid fästningen Cintra i Portugal, vid floden Tajos utlopp. Denna fästning stormade han, nedergjorde besättningen, som vägrade att frälsa sig genom Christendomens antagande, och gjorde der ett ganska stort byte. Detta byte användes till den Norrska Flottans fullkomligare utrustning. Han underlade sig derefter Lisabon och Alcazar, och slog Saracenerna i hela nejden deromkring. Vid utloppet till Gibraltars sund mötte han ännu en Saracensk Flotta, kvilken han besegrade, ehuru med betydlig förlust å Norrmännernas sida: Sedan han genomgått sundet, anlände han till de Pithyusiska öarna. På Formentera hade Saracenerne inlagt en stark besättning, hvilken befästat en bergsgrotta till nederlag för det rof, som genom plundringar kring öarna och på hafvet dit inbragtes. Denna grotta beslöt Konungen att bestorma; medan de öfrige bestormade fästningsverken, uppklättrade en del af Norrmännerna på klippan, och nedkastade stora stenar på de försvarande, som lupo ut för att mottaga de stormandes anfall. När Saracenerne nu drogo sig in i grottan, lät Konugen i dess öppning inkasta stora nedhuggna trän, hvilka itändes. Rök och lågor uppfyllde grottan, och när de försvarande åter nödgades försöka att komma ut, blefvo de af Norrmännerna nedergjorde, hvarefter allt byte, som i grottan var samladt, föll i Norrmännernas händer. Med samma framgång underlade sig Konungen Ivica och Majorca, och anlände ännu på vårtiden 1108 till Sicilien, som då innehades af *Roger*, en afkomling af den *Rolf*, som undan *Harald Hårfagers* öfvermagt hade ifrån Norrige flyttat till Norrmandie. Denna Norrska Fursteätt hade genom sina bedrifter vunnit stor ryktbarhet, och ifrån Sicilien fördrifvit Saracenerna. *Roger* regerade nu denna ö under titel af Grefve. Konung *Sigurd* blef här af sina landsmän med mycken

gästfrihet emottagen, och uppehöll sig på Sicilien efter somliga berättelser endast öfver Jul, efter andra öfver hela vintern. Säkert är, att sista dagen af Julhögtidens firande, då *Roger*, såsom en Furste af mindre rang, förut hade uppvaktat Konungen, satte han honom i högsätet och böd honom antaga Konungatitel: en upphöjelse hvilken likväl *Roger* icke förr än några år derefter sjelf lärer hafva gjort gällande, då han dertill kände sig genom egen styrka nog mäktig, och i sin värdighet af Påfven år 1130 bekräftades.

I April månad 1109 ankrade *Sigurd* i Ascalon, besökte derefter Joppe och flera hamnar vid Medelhafvet, samt begaf sig sluteligen till Jerusalem, der *Balduin*, *Gottfrids* af Bouillon Broder och efterträdare, då innehade Konungavärdigheten. *Balduin* emottog Norriges Konung med de mest utmärkta hedersbetygelser. Han förde honom sjelf till Jordan, visade honom sjelf de mest rygtbara ställen, och vid en för honom i Jerusalem anställd högtid förärade honom, med Patriarkens tillstånd, jämte andra reliquier äfven ett stycke af Christi Korss. Konung *Sigurd* lofvade att förvara denna Helgedom vid *Olof* den Heliges graf, låta uppbygga Kyrkor i sitt land, der anlägga ett Ärbiskops Stift, och införa tiondeskatten åt Presterskapet. Efter hållet krigsråd företogo Konungarne gemensamt belägringen af Sidon. *Sigurd* utmärkte sig der genom sin klokhet och tapperhet, Staden kufvades, och Konungarne delade bytet till hälften.

Men oaktadt all den ryktbarhet *Sigurd* sålunda förvärfvade och alla de smickrande ärebetygelser han åtnjöt, kände han likväl en inre kallelse att återvända till sitt fädernerike, kanske syntes honom det anseende han der genom sina bragders rykte skulle vinna, mera tillfredsställande, än allt hvad honom i främmande land tillföll. I

början af år 1111 seglade han ifrån Palaestina till Cypern, derifrån till Grekeland, och slutligen till Constantinopel, der hans landsmän voro vana att visa sig såsom segrare, och han till deras fordna ära fick lägga den att vara en af det Heliga landets mäktigaste beskyddare. När han kom till inloppet vid Constantinopel sammanband han sin Flotta i en linia, och uppspände seglen så att de syntes hänga tillsammans, för att upphöja åsynen af den annalkande Flottan. Käjsaren *Alexis Comnenes* kom honom i hamnen till mötes, och lät emottaga honom i den Stadsport, som aldrig oftare öppnades, än när någon Käjsare thriumpherande gjorde sitt intåg i Staden. Gatorna i Staden voro belagda med präktiga mattor, och husen behängda med lysande tapeter, och hamnen och hela Staden skallade af en dånande musik. Käjsaren sände präktigt utstofferade hästar till Konungen och alla hans följeslagare, och beledsagade honom sålunda till det Käjserliga palatset. Under flera dagar anställdes måltider och lysande fäster. Under dessa lät Käjsaren tvänne gånger till Konungen framföra kostbara skänker, hvilka *Sigurd* dock ej för sig emottog; utan lät bland sina följeslagare utdela. Förundrad häröfver yttrade sig *Alexis*, att denna Konung vore antingen mäktigare eller oförståndigare än andra Konungar. När för tredje gången nya skänker framfördes, emottog *Sigurd* deraf tvänne dyrbara armringar, satte dem på sig, delade det öfriga bland sina följeslagare, och uppstod samt på Grekiska höll ett tal, hvari han prisade Käjsarens prakt och frikostighet. Några dagar derefter, när Konungen satt på en Thron jämte Käjsaren, framfördes guld af sex Talenters värde, då Käjsaren bad honom välja mellan att emottaga guldet, eller öfvervara de padremiska lekarna, som för värdet af denna penningesumma eljest skulle anställas (*). Konungen ansåg sig värdigast att an-

(*) Dessa lekar anställdes på en circus, kringbyggd med säten för åskå-

taga det sednare Alternativet, och dessa lekar anställdes med all öflig högtidlighet. Konung *Sigurd* undfägnade derefter Käjsaren med en lysande måltid, och som han landvägen ernade återvända till Fäderneslandet, skänkte han honom hela sin Flotta. Käjsaren lemnade deremot Konungen så mycket hästar han för sig och sina följeslagare behöfde, och gaf honom vägvisare på resan. En stor del af Norrmännerne quarstadnade i Constantinopel och tog der tjenst hos Käjsaren. Konung *Sigurd* tog vägen genom Bulgariet och Ungern till Baijern, hvarest han besökte Käjsar *Henric* den V:te, och derifrån fortsatte resan till Schleswig. Der träffade han sin Styfmoder *Margaretha Fridkulla*, som nu hade ingått i nytt äktenskap med Konungen i Danmark *Niclas*, och i Jutland gick han ombord på ett väl utrustadt skepp, och landsteg på Norriges Södra kust, emottagen af Norriges inbyggare med glädje och beundran. (1118). Detta tåg till det Heliga landet förvärfvade honom tillnamnet *Jorsala (Jerusalems) farare.* Med sina hemförda skatter och dyrbara reliquier begåfvade han Kyrkorna, i synnerhet i Throndhjem, men det stycke af Christi Korss han medförde nedlade han i Kongshäll såsom, efter hans tanka, ett kraftigt beskydd för Norriges gräns. Han återtog sin andel i Riksstyrelsen, och bemödade sig att uppfylla de löften han i det förlofvade landet afgifvit, och införde tiondeskatten till Presterskapet, som förut i Norrige icke hade varit känd.

Under *Sigurds* frånvaro hade hans Broder *Eistein*, under *Olofs* minderårighet, ensam fört styrelsen, och användt all möjlig omsorg för landets vård. Han vakade

darei form af Amphitheater. Der framställdes Asarnas, Volsungarnas och Giukungarnas bilder, rörliga likasom de hade varit lefvande, sins imellan stridande, och likasom ridande i luften, under blixt och åskedunder. Allt verkställdes under musik af många slags instrumenter.

med nit öfver lagarnas oväldiga skipande. Den Christna lärans utspridande befordrade han med klokhet och lämpor. I Bergen hade han uppbygt ett Kungligt palats, en Kyrka vid Nordnäs, helgad åt S:t Michael, ett Kloster vid Nordsja, vid Agdenäs en Kyrka samt en säker hamn, S:t Nicolai Kyrka i Throndhjem, och en Kyrka i Vaag på Halogaland. För fiskarena på kusterna hade han inrättat bequämliga upplags-ställen, och för vägfarande hade han på Dofre fjäll anlagt hvilostationer, allt till skydd och uppmuntran för näringarna och landets inre rörelser. Genom skickliga underhandlingar hade han äfven förmått Jämtlands innevånare att underkasta sig Norriges öfverherrskap, hvaraf Konungen i Sverige varit en stillatigande åskådare. Konung *Eistein* hade genom denna förvaltning tilldragit sig Nationens tillgifvenhet. Konungarne *Sigurd* och *Eistein* möttes sålunda med ganska olika anspråk på anseende inom landet, men Konung *Sigurd* syntes vilja tillegna företrädesrätten åt sina. Enigheten mellan Konungarna blef härigenom vacklande, i synnerhet sedan *Olof* år 1115 aflidit. Genom *Eisteyns* klokhet och återhållsamhet kom det likväl aldrig till något utbrott. *Ejsteyn* dog år 1121, och *Sigurd* blef derefter ensam Norriges Envålds-Konung.

I Sverige hade Konung *Inge Stenkils* Son aflidit år 1112. Han efterträddes af tvänne sina Brorsöner *Inge* och *Philip*, men *Philip* dog 1118 och lemnade *Inge* ensam vid styrelsen, Det var under denna period, efter *Stenkils* död, som i Sverige striden utbröt mellan Christendomen och Hedendomen, understödd af Svears och Göthers inbördes afund i afseende på rättigheten att tillsätta Konungar. Att denna afund underhölls af täflande pretendenter är otvifvelaktigt, hälst den sluteligen föranledde Sveriges fördelning i tvänne Stater Svea och Götha, hvilhen fördelning

dock

dock blott på korrta tider ägde rum, men förberedde en myckenhet af de oordningar, som efter denna tid ödelade Sverige. *Inge Halstansson* var en svag Konung. Han hade utan att röra sig sett Jämtland underkasta sig Norrige. Hans Jarl i Göthaland *Kol*, (*) hade antagit Konunga-namn, och han hade underlåtit att sådant beifra. Som *Kol* var en ifrig Hedning, hade Hedendomen åter i Götha Rike begynt taga öfverhanden. Konungen i Danmark, *Nils*, som genom sitt gifte med *Magni Barfots* Enka *Margaretha Fridkulla* var beslägtad med det Svenska Konunga-huset, ville draga fördel af sinnenas skingring inom Sverige, och hoppades att åt sin Son *Magnus* bereda en väg till Thronen. Ehuru han på hans sida vunnit många af Götha Rikes magnater, och deribland sannolikt sjelfva Jarlen *Kol* samt Folkunga-ättens hufvudman *Folke den Tjocke*, kände han sig icke sjelf nog stark att ensam utföra sina planer. Han sökte derföre biträde hos Konungen i Norrige. Honom föreställde han att Götherne vore Hedendomen tillgifna, och uppmanade honom att med väpnad hand omvända dem till Christendomen. Konung *Sigurd*, vid åminnelsen af de löften han i Jerusalem gifvit, brann af ett heligt nit att befordra den Christna läran. Han utrustade derföre en Flotta af 300 skepp, och stämde möte med Konungen i Danmark i Öresund, för att med honom förena sig och företaga ett korsståg emot Småland. Konungen i Danmark fick sin Flotta hastigare i ordning än Konung *Sigurd*, och väntade honom någon tid i sundet: men då *Sigurd* dröjde, ansåg han det såsom ett förbundsbrott, och hemförlofvade sina skepp. När *Sigurd* änteligen anlände till sundet, och der icke mera fann den Danska Flottan, vredgades han öfver Konungen i Danmarks brutna tro, landsatte sin här vid Cimbritshamn, och

(*) Känd i Svenska Häfderna under namn af *Erik Årsäll*.

härjade i Skåne. Derefter seglade han till Calmar, härjade Småland med eld och svärd, utkräfde der en brandskatt af 1500 oxar, och tvang innevånarena att bekänna sig till Christendomen. Landet var inom sig ej beredt till försvar, och Konung *Inge* gjorde dertill inga anstalter, antingen han af detta anfall blifvit öfverrumplad, eller han såsom nitisk Christen, ej ogerna såg att hans undersåter tvungos till den Christna lärans bekännande. Konung *Sigurd* återvände till Norrige, medförande ett stort byte, och öfvertygad att hafva utfört ett förtjenstfullt verk. Detta skedde år 1123 eller 1124., och krigståget är i Svenska Häfderna kändt under namn af Calmare ledung.

I afseende på landets inre styrelse har ej Konung *Sigurd* erhållit samma beröm som hans Broder *Eistein*, hvars kundskaper och nit i synnerhet voro rigtade på lagens kraftiga och billiga skipande, samt befordrande af landets inre välmåga. Dock, antingen det varit en följd af *Eisteins* omsorg, eller *Sigurd* sjelf bemödat sig att dertill bidraga, synes dock Norrige under hans regering hafva tilltagit i välmåga. De vanor *Sigurd* under sitt vistande utrikes hade antagit, bidrog att befordra förfining i seder och bruk, vidsträcktare handels-speculationer och en större handtverksskicklighet. Staden Kongshälls upphjelpande låg *Sigurd* om hjertat, och utom det att han der byggde en Kyrka och ett Residens, begynde han äfven denna Stadens befästning. Väldet öfver besittningarna i Vesterhafvet bibehölls med kraft, sjöfarten skyddades, och främmande fartyg begynde mera än förut att besöka Norrska hamnar. Presterskapet, som spriddes kring landet och fick ett utvidgadt inflytande, befordrade åkerbruket, communicationers öppnande inom landet och vägarnas fredande. Konung *Sigurd* synes hafva mindre värderat lagarnas noggranna tillämpning, och satt sin vilja främst vid lag-

skipningen, hvaraf många olägenheter uppstodo; häldst han mot slutet af sin regering flera gånger tidtals synes hafva varit svagsint. Det är svårt att af urkunderna utreda antingen detta varit en sjukdom, eller stått i sammanhang med den fanatism, som utgjorde hufvuddraget i hans lynne. Hans afundsjuka begär till företräde för sin Broder *Eisteyn* upphörde ej förr än med dennes död; men flera drag i hans Historia vitna, att han tålt att höra sanningen af sina närmaste underhafvande, oaktadt han föga rättade sig efter deras råd.

Korrt efter sin hemkomst ifrån korssfärden tog han till äkta Konungens i Gardarike Dotter *Malmfrid*, som var Dotterdotter till Svenska Konungen *Inge Stenkilsson*. Då han mot slutet af sin regering ville förskjuta henne, och äktade en vid namn *Cecilia*, vågade Biskopen i Bergen *Magnus* att deremot göra föreställningar, och åberopade sig Kyrkans magt öfver äktenskapet. Han upptog Praelatens hotelser utan att motsäga honom, men begaf sig till Stavanger, hvars Biskop han genom gåfvor förmådde att befordra sina afsigter. I dessa bägge äktenskap hade han inga manliga arfvingar, men efterlemnade en okgta Son *Magnus*, som efter gammal sed hade full arfsrätt till Thronen.

Hans heliga nit förmådde honom att utvidga Presterskapets magt, då han fullföljde sin Faders verk, att indela landet i församlingar, många Christna Kyrkor småningom uppbyggdes, Kloster anlades, Kyrkor och Kloster förseddes med betydliga donationer, tiondeskatten till Presterskapet infördes, och presterliga åtgärder inblandades i många borgerliga förhållanden. En händelse föranleddes af hans öfvertro, som för det allmänna lugnet för en lång tid medförde vådliga följder, och högeligen bidrog till

Hierarchiens utbildning. Några år före hans död anlände ifrån Irland en man benämnd *Harald Gille*, hvilken gaf sig ut för Son af *Magnus Barfot*, och på sådan grund framställde sig såsom thronarfvinge i Norrige. Oaktadt hans Son *Magnus*, understödd af Norriges Magnater, sökte hindra honom att sätta tro till dessa uppgifter; lät han dock af Presterskapet, som med nit omfattade detta tillfälle att göra sig till Domare öfver Kronpretendenters anspråk, öfvertala sig att låta *Harald* genom Jernbörd bevisa sin härkomst ifrån *Magnus Barfot*. Äfventyraren, understödd af Presterskapet, som på denna tid kände utvägarna att oskadd genomgå detta försök, aflade med framgång profvet, och Konungen satte tro dertill, upptog *Harald*, såsom sin frände, men tog af honom ed, att han ej, så länge Konung *Sigurd*, eller hans Son *Magnus* lefde, skulle begära någon andel i landets styrelse. Konungen ansåg härigenom sin och sin Sons makt för framtiden tryggad, men insåg ej att han i Presterskapets händer nedlagt ett kraftigt medel att gynna de äfventyrare, som lätt under tidehvarfvets oordentliga äktenskapsförhållanden kunde framträda med föregifna arfsanspråk, och mot den lagliga Konungen bilda mäktiga partier. Det var genom denna domsrätt öfver rättigheten till Konungamakten, som Hierarcherne i synnerhet banade sig vägen till makt öfver Konungarna, och underhöllo de inre oroligheter, hvarunder de säkrast kunde stadga sitt välde.

De Kongliga inkomsterna voro under denna tid i Norrige ganska betydliga. Dels hade Konung *Sigurd* sjelf ifrån sitt korsståg hemfört stora skatter, dels var besittningen af öarna i Vesterhafvet ganska riktande, hvilken besittning försäkrades genom Konung *Sigurds* nit, att äfven på dessa Colonier stadga prestväldet, under styrelse af egna Biskopar. Inom landet uppstodo dock ofta oordningar, då

skatterna upptogos af Länshöfdingarna, hvilka dels tillåto sig olagliga pressningar, dels undanhöllo Statens lagliga inkomster: en händelse, som i synnerhet inträffade i afseende på skatten af Finnmarken, hvars belopp var svårare att controllera, då landet var föga kändt, och dessa afkastningar, genom inbyggarenas lefnadssätt af boskapsskötsel, jagt och fiskeri, samt täta in- och utflyttningar, mellan de Svenska och Rysska Lappmarkerna, voromera tillfälliga, och föga beräkneliga. Att häri bringa ordning var svårt, så länge Konungarnas makt berodde af Länshöfdingarnas tillgifvenhet, och dessas vacklande trohet föranledde äfven Konungarna, att mot deras inflytande uppresa Presterskapets, hvilket dock snart äfven urartade till befordrandet af detta stånds enskilda interessen.

Konung *Sigurd* afled i Opslo år 1130, och blef der begrafven. Han efterträddes af sin Son *Magnus*. Några år efter Calmare ledung hade Danska Prinsen *Magnus* inkommit i Götha Rike, och såsom Dotterson till Konung *Inge Stenkilsson* begynt stämplingar för att uppstiga på den Svenska Thronen. Genom sina anhängare hade han blifvit utropad till Konung öfver Östergöthland och Småland, under ett collectivt namn af Södergöthland. Känd för att begå mord blef han misstänkt att genom gift hafva afdagatagit Konung *Inge den Yngre*. Hans framgång i Sverige var ingen. Svenska Thronen tillföll anföraren för Konungens lifvakt *Ragvald Knaphöfde*, men han mördades i Vestergöthland på sin Eriksgata, och Konungamakten synes hafva blifvit uppdragen åt *Kol*, eller *Erik Årsäll*, som förut i Götha Rike antagit Konunganamn. Vid Niotio års ålder dog denne *Erik* korrt derefter år 1138, och både Hedningar och Christna sammanstämde att till Konung antaga hans Son *Sverker*, hvarigenom efter några års oredor Sveriges styrelse återkom i en Konungs hand, hvars makt allmänt erkändes.

Härigenom erhöll väl Sverige någon tids lugn, men Norrige blef derunder skådeplatsen för de våldsammaste hvälfningar. Konung *Sigurds* fåkunniga fromhet, att låta *Harald Gille* genom jernbörden bevisa sin härkomst af Konung *Magnus Barfot*, föranledde nya strider om Konungaväldet i Norrige. Den ed *Harald Gille* hade aflagt att ej under *Magni Sigurdsons* lifstid göra något anspråk på Norriges Konungamakt, var ett alltför svagt band på en regeringslysten äfventyrare. Omständigheterne gynnade hans afsigter. *Magnus* hade redan under Fadrens lifstid misstänkt dem, och fattat mot *Harald* ett oförsonligt hat. *Magnus* var af ett hårdt och obevekligt lynne. *Harald* drog häraf fördel, smekade genom frikostighet och nedlåtenhet Norriges Magnater, och tillvann sig ibland dem ett mäktigt anhang. Den ovilja *Magnus* visade dem, bidrog endast att öka deras tillgifvenhet för *Harald*, och denne blef snart nog mäktig, att tvinga Konung *Magnus* att till sig afstå halfva Riket. Nöden tvang *Magnus* att under tre års tid med *Harald* bibehålla en förställd vänskap: dock föreföllo ständigt oenigheter mellan bägge Konungarnas Hoffolk. Ändteligen begynde *Magnus* att utrusta en Flotta och yppade för sina förtrogna sin afsigt att dermed fördrifva *Harald*. En stor del af Magnaterne ingingo i hans afsigter, men *Harald* rustade i Söder och Östra delen af Norrige till sitt försvar. Konungarnas inbördes fiendskap, och folkets delning mellan de fientliga Furstarna, verkade inom landet den stösta oreda, och täta våldsamheter föröfvades, hvilka lagen ej kunde tillbakahålla. *Magnus* anlände sluteligen med en mångfaldigt öfverlägsen Flotta till Fyrisleif i Raneriket. I den strid, som der föreföll, blef *Harald* fullkomligen slagen, och fann för sig ingen annan frälsning än genom flykten, hvarigenom han räddade sig hos den på den Danska Thronen nyss uppstigna Konung *Erik Eimun*, som villigt emottog

honom. Denna Konung *Erik* hade en enskild fiendskap till Konung *Magnus* i anledning deraf, att Konung *Magnus* förskutit sin slägting, *Christina, Knut Lavards* Dotter, och vid ett tillfälle emot honom försåtligen uppfört sig. Han insatte nu *Harald* till Ståthållare öfver Halland, och skänkte honom 8 utrustade fartyg. *Magnus* tillegnade sig ensam välde öfver hela Norrige, och sedan han förkunnat en allmän tilgift för *Haralds* anhängare, hemförlofvade han sin krigshär och nedsatte sig i Bergen. Men *Harald* nedlade ej sin hämd, utan rustade snart en Flotta, hvarmed han oförtänkt begaf sig åter till Norrige, öfverumplade i Bergen den försvarslösa *Magnus*, hvilken han tog till fånga och lät på ett grymt sätt misshandla. Hans ögon blefvo utstuckne, och åtskilliga lemmar stympade, hvarefter han insattes i Holmens Kloster i Thronden. *Harald* satte sig i besittning af Konungamakten öfver hela Norrige, och befarade ej efter det sätt, hvarpå han behandladt *Magnus*, att af någon hans arfvinge störas i sin makt. Mot *Magni* anhängare öfvade han mycken grymhet, mest för att tvinga dem att utlemna de betydliga skatter han visste *Magnus* äga. Dessa händelser hänföras sannolikast till år 1124 eller 1125. Härefter äktade *Harald Ingegerd Ragvaldsdotter*, Svenska Konungen *Inge Stenkilsons* Dotterdotter.

Det följande året sköflades Konghäll af en Vendisk Flotta under anförande af en Pomersk Furste *Ratibor*. Staden brändes och en stor del af dess inbyggare borrtfördes i fångenskap, men Konungen syntes på intet sätt verksam till dess försvar, eller till denna våldsamhets hämnande. Detta väckte emot honom det Norrska folkets både hat och förakt. Vid samma tid uppträdde såsom Kronpretendent en *Sigurd* sedermera kallad *Slemmedjeken* (eller *förlupen prest*) emedan han öfvergaf det heliga stån-

det, för att tillrycka sig Konungamakten i Norrige. Äfven denne utgaf sig för Son af *Magnus Barfot*. Efter många äfventyr på Orcadiska öarna, i det heliga landet och Skottland, inlann han sig i Danmark der han inför fem Biskopar genom Jernbörd bevisade sig vara Son af *Magnus Barfot*. Med betyg öfver denna bevisning begaf han sig till Norrige, och fordrade af *Harald*, att såsom hans Broder erhålla del i Riket. I Norrige blef hans uppgift ansedd såsom ett bedrägeri, och både Konungen och *Magnaterne* läto anklaga honom för ett begånget mord. Personer utsågos äfven, hvilka skulle dränka honom; han lyckades likväl att undkomma detta försåt, och genom tillhjelp af förtrogna i Konungens Hof, mördade han *Harald* om en natt i sin säng i Bergen år 1136. *Harald* efterlemnade fyra Söner, neml *Eystein*, *Sigurd*, *Inge* och *Magnus*, hvilka alla erhöllo Konunga värdigheten i Norrige, samt trenne Döttrar, hvaribland en vid namn *Brita* blef gift med Göthiska Jarlen *Carl Suneson*, som deraf tog sig anspråk på Norrska Thronen, samt sedermera med Folkungen *Birger Brosa*, hvars Dotter *Ingegerd* blef Konung *Sverkers* Gemål. Dessa slägtförbindelser inblandade å nyo Sveriges Magnater i Norriges angelägenheter.

Sigurd tillika med, dem som med honom deltagit i *Haralds* mord, samlade vid Bergen sina anhängare, hvilka utropade honom för Konung, under det en stor mängd af ortens inbyggare förbannade mördaren och emot honom beväpnade sig. När Länshöfdingarne samlades begaf sig *Sigurd* på flykten, och anlände till Nordland, der han af Bönderna hyllades och sedan likaledes i Sogn och Nordfjorden. Men *Haralds* Gemål begaf sig sjöledes till Thronden, der hennes Son *Sigurd* fyra år gammal antogs till Konung, hvarifrån hon reste till Viken, der hennes

Son

Son *Inge*, vid två års ålder, på Tinget i Sarpsborg, till Konung hyllades. *Sigurd* är utmärkt med tillnamnet *Bronke*, i anseende till ett lyte på munnen, och *Inge*, som var halt, erhöll deraf sitt tillnamn. Större delen af landet lydde under bägge Bröderna. *Sigurd Slemmedjäkn* understöddes af de landskap, som hade hyllat honom, och beredde sig att genom styrka tillrycka sig väldet. Han begaf sig genast till Thronden, uttog der den blinde Konung *Magnus* ur Klostret, och vann derigenom hans anhängare på sin sida, samt samlade i hans namn en krigshär emot de unga Konungarna. Norriges inbyggare, som föga kunde veta, till hvilket parti de säkrast kunde hålla sig, gåfvo vika för de härar, som närmast hotade dem, och bägge härarne växte sålunda till en ansenlig styrka. *Sigurd Slemmedjäkn* reste till öarna i Vesterhafvet, för att der samla hjelptroppar, men *Magnus* begaf sig till Uplanden, der mycket folk samlades att strida för honom. Vid Mynne å blef han likväl af de unga Konungarnas Höfdingar i ett stort fältslag öfvervunnen, hvarefter han flydde till *Carl* Jarl *Suneson* i Götha land. Då denne genom sitt gifte såg sig äga arfsrätt till Norrige, var han ej svår att öfvertala till ett anfall mot detta nu söndrade Rike. Med en betydlig krigshär inföll han i Viken, men blef snart slagen af de unga Konungarnas Höfdingar, och återvände med oförrättade ärende till Sverige. Man har inga spår att Sveriges Konung deltagit i dessa rustningar mot Norrige, hvilka lätt af Jarlen på egen bekostnad kunnat göras, hälst Konungens magt i Sverige öfver sina Höfdingar ännu icke var så stadgad, att han kunde återhålla deras enskilda krigsföretag.

Magnus begaf sig efter denna motgång till Danmark, der han af Konung *Erik Eymun* med välvilja emottogs.

Denne Konung lät öfvertala sig att antaga sig hans sak, och gick med en Flotta af 600 skepp till Viken (1137). På kusten mötte han inga fiender, men vid Opslo kom det till en strid med Konungarnas Höfdingar. Denna Stad led vid detta tillfälle mycket af Danskarnas plundringar, men när bägge Konungarne med sina härar anländt, fann sig Konung *Erik* nödsakad att återvända till Danmark. Den vanheder, hvarmed han för detta misslyckade tåg öfverhopades, förmådde honom att uppsäga all vänskap för Konung *Magnus*.

När *Sigurd Slemmedjäkn* vid sin återkomst till Norrige ifrån Vesterhafvets öar erhöll underrättelse om *Magni* motgångar, begaf han sig med sin Flotta till Danmark, och sedan han der erhållit förstärkningar, företog han sig att åtföljd af *Magnus* med plundringar oroa den Norrska kusten (1138). Dessa plundringar fortsattes äfven det följande året, och verkade inom Norrige många missnöjen, då folket begynde klaga att inga kraftiga steg till landets beskyddande af Konungarna vidtogos. Konung *Inge* uppmanade sin Broder *Sigurd*, hvilken af *Ottar Birting* förmåddes att göra gemensam sak med *Inge* till landets fredande. *Magnus* och *Sigurd Slemmedjäkn* hade genom Danmarks biträde erhållit en Flotta af 30 fartyg, hvarmed de i början af år 1139 hotade Norrige. Dem mötte Konungarne med 20 skepp. Under första striden öfvergåfvo 18 Danska skepp de anfallandes Flotta, och när de öfriga derefter ville draga sig ur striden, omkom *Magnus blinde* genom ett pilskott. *Sigurd Slemmedjäkn* blef förrådd och öfverlemnad åt Konungarna, hvilka med en utsökt grymhet låto pina honom till döds. Man krossade hans armar och ben med yxor, man slog honom med spön och piskor så att köttet skiljdes vid benen, man körde en spetsad stake genom ryggen, hängde honom cch sluteligen afhögg

hans hufvud. Med en orubbad styrka uthärdade han alla plågor, talade till sina bödlar med stark och oförändrad röst, och muntert med de kringstående åskådarena, samt sjöng i sin sista stund Konung Davids psalmer.

Konungarne *Inge* och *Sigurd* syntes nu vara säkre om Norriges besittning. Afunden mellan de Magnater, som under bägges minderårighet voro hos hvardera mest' gällande, verkade likväl många missnöjen inom landet. *Ottar Birting* var den, som genom sin kraft bibehöll enigheten. Tvänne andra Konung *Harald Gilles* Söner *Magnus* och *Eystein* gjorde anspråk på sin Faders arf, för hvilka *Inge* och *Sigurd* måste gifva vika. Men *Magnus* dog hastigt, och Norrige delades mellan de tre efterlefvande Bröderna. Ständiga oredor föreföllo mellan de tre Konungarnas Hofmän, och *Sigurd* och *Eystein* syntes förenade, att skydda de våldsamheter som utöfvades mot *Inges* anhängare. *Sigurd* bidrog till *Ottar Birtings* fall, och ifrån den stunden blef oenigheten ännu mera uppenbar. *Inge* understöddes sedan af en förtrogen vän *Gregorius Dag*. *Sigurd* och *Eystein* kommo öfverens att ifrån styrelsen utesluta *Inge*, men denna plan upptäcktes af *Dag*, så att *Inge* hann att deremot skydda sig. Oenigheten gick så långt, att sluteligen *Sigurd* blef i Bergen mördad med *Inges* begifvande 1155, och då i anledning deraf krig utbrast mellan *Eystein* ooh *Inge*, undergick *Eystein*, öfvergifven af de sina, samma öde tvänne år derefter. Märkligast under dessa hvälfningar synes, att Magnaternas enskilda hämndbegär, och Konungarnas förföljelser emot dem såsom personliga fiender, voro deras hufvudsakliga driffjedrar.

Oaktadt Konung *Inge* nu ensam innehade Konungamagten öfver Norrige, kunde likväl hans Bröders anhän-

gare icke förmås till lydnad. De ägnade sin trohet åt *Sigurds* Son *Håkan* ännu icke mera än 10 år; gammal, och en stor del af Magnaterna följde honom i landsflykt till Sverige, hvarunder Konung *Inge* underlade sig all deras egendom. Då *Inge* ej ville bifalla sin Brorsons begäran att erhålla en tredjedel af Riket, måste han således vänta att af honom med krig anfallas. Detta uteblef ock icke länge. Till *Håkan* i Sverige samlades hans anhängare ifrån Norrige, och han nalkadas snart med en betydlig här mot Konghäll, dit *Gregorius Dag* redan förut begifvit sig, för att försvara gränsen. *Håkan* förde, i anseende till sin utmärt starka växt, tillnamnet *Skulderbred*. Ehuru vid hans ankomst till Viken många anhängare strömmade under hans fanor, lyckades dock *Dag* att emotstå anfallet mot Konghäll, hvarefter *Håkan* begaf sig till Thronden, hvars innevånare hyllade honom såsom Konung år 1159. Med en utrustad Flotta af 30 skepp härjade han under sommaren på Norriges kust, ehvarest han mötte motstånd, och anlände sluteligen till Viken, dit han snart följdes af Konung *Inge*. Vid Hisingen sammanträffade bägge Flottorna, efter hvilken strid, *Håkan* besegrad, nödgades att fly landvägen och i Thronden söka sin rädning. Det följande året återvände han likväl till Viken, der han i början led några motgångar, men sluteligen lyckades att förgöra först *Gregorius Dag* och sedan vid Trälaberg Konung *Inge* sjelf.

Det var under de oroligheter hvilka ständigt utmärkte *Harald Gilles* Söners styrelse, som Prestväldet i Norrige fick en bestämd organisation. Vi hafva förut sett, att de Nordiska Staterna sökt undandraga sig den Brehmiska ÄrkeBiskopens öfverinseende. När Biskopen i Lund upphöjdes till ÄrkeBiskop, nöjdes väl Danmark att för sin Kyrka äga ett inhemskt hufvud, men både Sverige och

Norrige voro missnöjde att lyda under en utländsk Prelat, sjelfva Presterskapet saknade en utväg att inom hvardera Staten stadga sitt inflytande, och föreställningar voro gjorda hos Påfven om tillsättandet af egna ÄrkeBiskopar för bägge dessa Riken. Af denna anledning skickade Påven *Eugenius* d. 3.dje år 1152, en Engelsman, Cardinalen af S:t Albano *Nicolaus Breakspear* till Norden, med fullmakt, att der på hans vägnar förordna om Kyrkans angelägenheter. Denne anlände först till Norrige, som plågades af invärtes oredor. I afseende på striden mellan Konungarna förklarade han sig för *Inge*, med hvars biträde han företog Kyrkoärendernas reglerande. I Throndhjem förordnade han ÄrkeBiskop *Johan Birgerson*, såsom Norriges Primas, hvars andeliga makt sträcktes öfver Island, Grönland och de Norrska öarna i Vesterhafvet. Den Norrska Nationen blef deraf så smickrad, att den utan missnöje emottog Cardinalens förordnande, hvarigenom folket förböds att samlas beväpnadt till Tingen, endast med undantag för Konungens följeslagare. Han lät äfven afkunna förbud för Presterskapet att ingå äktenskap, men denna stadga vann motstånd af sjelfva Preterskapet, och var af alla Påfvemaktens bud det svåraste att i Norden göra gällande.

Allt sedan Konung *Emund Gammal* i Sverige hade emotstått den Brehmiska ÄrkeBiskopens försök att sträcka sin makt öfver den Svenska Kyrkan, hade man äfven der önskat en inhemsk ÄrkeBiskop, och Cardinalen smickrade sig nu att äfven der kunna stadga denna inrättning. Men de våldsamma strider, som der uppstått mellan Christendomens och Hedendomens anhängare, hade förmycket uppretat sinnena för att en fredlig förlikning ännu kunde vara möjlig. National-afunden mellan Svear och Göthar hade derunder blifvit uppväckt, och kunde nu ej döfvas,

då bägge lika ifrigt yrkade, att ÄrkeBiskops-sätet hos dem skulle förläggas. Cardinalen öfvergaf försöket att upprätta ÄrkeBiskops-stolen, men på ett Kyrkomöte i Linköping 1152 lyckades han att ålägga Sverige den bekanta skatten till Romerska stolen, kallad S:t Pehrs penning, att undandraga de andeliga allt ansvar inför verldslig rätt, och att förbjuda Svenska folket att väpnadt komma till allmänna sammankomster. Den Norrska Kyrkan fick sålunda tidigare än den Svenska ett eget öfverhufvud, och under striderna mellan Kronpretendenterna, yppades täta tillfällen för Norriges ÄrkeBiskop, att utvidga sin Kyrkas rättigheter på den borgeliga maktens bekostnad, då hans medhåll begynde skattas af högsta vigt för den, som hoppades dermed stödja sina anspråk på Konunga-makten.

Vi hafve förut nämnt att Konungen i Sverige *Sverker* aldrig personligen deltog i Norriges inre oroligheter. En Dansk Prins *Magnus Henrikson*, Sondotterson till Konung *Inge Stenkilsson*, ville bana sig väg till Svenska Thronen, och lät i sådan afsigt mörda Konung *Sverker*, genom hans egen Stallmästare om Julottan år 1153. Hans planer lyckades dock icke, utan *Sverkers* Son *Carl*, som redan var upptagen till sin Faders medregent, bibehöll sin makt i Götha Rike, och Svearne antogo till Konung *Erik Jedvardson Bonde*, som sedermera för sin härfärd mot Hedningarna i Finland, och sitt nit för Christendomen, erhöll tillnamnet *den Helige*. Han synes äfven af Götha Rikes inbyggare hafva blifvit erkänd, ehuru *Carl Sverkerson* der bibehölls vid landets förvaltning. Under oroligheterna i Norrige, och Konung *Eriks* kloka styrelse i Sverige, återträdde Jämtlands och Helsinglands inbyggare fredligen under Sveriges lydnad. Norriges Regenter stridde sins emellan, och hade ingen stadgad makt öfver sina besittningar.

I Danmark hade betydliga hvälfningar föregått. *Erik Eymun* hade på ett förrädiskt sätt blifvit mördad år 1137. *Erik Lam*, Konung *Erik Eyegods* Dotterson, uppsteg efter honom på Thronen. Ett inbördes krig uppstod mellan flera Thronpretendenter, och *Erik Lam*, som deri merendels var olycklig, drog sig in i ett Kloster, der han dog 1147. *Sven Grathe* och *Knut Magnusson* stridde om successionen i två år, i hvilket krig *Sven Grathe* behöll öfvermakten, men besegrades sluteligen, sedan *Knut* fallit, af dess Broder *Valdemar* år 1157., hvilken sålunda regerade i Danmark vid den tid Konung *Inge* i Norrige stupade för *Harald Skulderbreds* öfvermakt.

Sedan *Gregorius Dag* hade fallit, var *Erling Skakke*, gift med Konung *Sigurd Jorsalafarares* Dotter *Christina*, den förnämste bland Norriges Magnater. Han hade förut hållit Konung *Inges* parti, och drefs lika mycket af begär att regera, som af fruktan för den segrande *Håkan*. Efter Konung *Inges* död förordnade *Håkan* Höfdingar i alla Städer och orter öfver hela Norrige. *Christina* uppäggade sin man *Erling Skakke* att ej samtycka till *Håkans* öfvervälde, utan tvärtom uppresa sig till hämnd efter den fallna Konungen. Alla Konung *Inges* anhängare ingingo i denna plan. De samlades för att välja en ny Konung. *Erling* föreslog *Simon Skalpes* Son, en Dotterson af *Haralds* Son. Men denne undandrog sig detta förtroende, och anvisade dertill *Magnus Barfots* Systerson, *Nils Sigurd Hranes* Son. Denna påstod att *Sigurd Jorsalafarares* Dotterson vore närmast berättigad till Thronen, neml. *Magnus Erlingsson*, för hvilken hans Fader *Erling Skakke*, som dertill vore både närmast och skikligast, borde åtaga sig förmynderskapet. *Erling* svarade då: "Jag ser att alla fly faran, och de svåra omsorger och mödor, som i landets närvarande belägenhet äro oskiljaktiga ifrån Konungavär-

digheten: utgången är tvetydig, å ena sidan förlusten af ära och lif, å andra makten och den förnämsta menskliga höghet. Många hafva fallit vid dess sökande och icke få sedan de hunnit den. Faran är i båda fallen lika. Om någon skulle lyckas, torde kanske flera af Eder ångra att de afstått ifrån de anbud som blifvit gjorda. Den som nu deri ingår, bör akta sig att I icke ändren tankesätt, och sluteligen blifven hans fiender." Då de derefter alla förenade sig i detta beslut, samtyckte han dertill med vilkor, att de genom ed skulle förbinda sig till trohet. *Magnus Erlingson* utropades sålunda till Konung, och *Inges* anhängare bibehöllos i sitt fordna anseende. Men *Håkan* hade samlat ett Thing i Throndhjem och utropades der af Thronderna till Norriges Konung, samt nämnde till sin Jarl *Sigurd af Reyre.* Å båda sidor rustades nu till strid om Konungamakten. Landets Allmoge gynnade *Håkan*, men större delen af Magnaterna höllo med *Magnus. Erling Skakke*, åtföljd af *Magnus* och hela sin slägt, reste då på 10 skepp till Danmark, och anropade *Valdemars* bistånd, för att insätta sin Son i Konungvärdigheten. *Valdemar* samtyckte, med vilkor att Viken och Ryggjar fylket till honom skulle afträdas, hvartill han såsom Konung i Danmark ansåg sig äga uråldriga anspråk. *Håkan* beredde sig att hindra hans återkomst till Norrige. *Erling* lyckades dock med Danskt biträde att genast vid första anfallet fördrifva *Håkan* ifrån Bergen, och hela landet Sunnanfjälls. Sedan *Erling* i Bergen förstärkt sin Flotta öfverrumplade han *Håkan* och besegrade honom vid ön Vee utanför Romsdalen. *Håkan* sårades och stupade i striden, *Erling* fortsatte tåget till Thronden jämte *Magnus*, som allmänt erkändes för Norriges Konung.

Men

Men dessa segrar stadgade ej lugnet inom Norrige. *Sigurd* Jarl hade frälsat sig ifrån den slagtning, hvari *Håkan* stupade, och ville ej böja sig under Konung *Magnus*. Han begaf sig till Uplanden, hvarest hos en af hans slägtingar *Marcus af Skogn* uppfostrades Konung *Sigurd Bronkes* Son *Sigurd*. Inbyggarena i Uplanden utropade honom för Konung, och *Sigurd* Jarl och *Marcus* satte sig i spetsen för hans anhängare. *Erling* förmådde väl att på allmänt Thing få denna Konung *Sigurd*, jämte alla sina anhängare, dömd fridlös; men fann sig dock nödsakad att med väpnad hand quäfva detta uppror, hvilket förorsakade ett långvarigt krig, som mest fördes i Viken och landskapen Sunnanfjälls, öfverhopade landet med förödande härjningar, och ej slöts förr än den unga *Sigurd*, *Marcus*, *Sigurd* Jarl och många af ortens Magnater hade stupat eller blifvit aflifvade. *Erling* rönte hvad han förut föreställt sig, att Magnaternas tillgifvenhet för honom ej var pålitlig. I synnerhet kunde han ej vara säker på Throndelagets inbyggare. Han blef derföre betänkt på ett medel att närmare förbinda sig Presterskapet, och med dess tillhjelp genom vidskepelsens band tillknyta Allmogens anhängighet för *Magnus*. Omständigheterne gynnade hans företag, då dels Presterskapet, sedan det i ÄrkeBiskopen i Throndhjem erhållit ett eget öfverhufvud, numera planmässigt sökte stadga det hierarchiska väldet, dels den nya ÄrkeBiskopen *Eystein*, en man, som både genom sin börd och sina egenskaper hade en vidsträckt inflytelse, sökte alla tillfällen att under Kyrkans öfvervälde draga alla allmänna angelägenheter. Strax efter sitt uppstigande på ÄrkeBiskops stolen hade denne *Eystein* förmått alla dem, som tillhörde hans Stift, att till upphöjande af ämbetets anseende bevilja en förökad skatt af alla till Kyrkan hemfallande sakören. Detta innefattades

i en canonisk lag, som han utgaf, känd under namn af *Guld feder*, hvars ändamål var att stadga Kyrkans rättigheter. Vid en enskild sammankomst i Bergen med ÄrkeBiskopen, frågade honom *Erling*, om det vore sannt, att han för sina underhafvande hade uppstegrat skatten. *Eystein* jakade dertil, under förklaring, att det skedt med deras fria samtycke, till förökande af Guds ära, och DomKyrkans inkomster. "Men månne, inföll *Erling*, detta skedt enligt S:t *Olofs* lag, eller i följe af Edra egna tillägg." "S:t *Olof*, svarade ÄrkeBiskopen, synes med folkets samtycke hafva gifvit sina lagar: och i dem synes ej förbudet, att utvidga de Guddomliga rättigheterna." Då sade ytterligare *Erling*, när det kan vara Eder tillåtet att söka Edra rättigheters förkofran, torde det äfven tillåtas Oss att eftersträfva de Kongliga rättigheternas." ÄrkeBiskopen invände, att han redan nog hade upphöjt sitt och sin Sons namn. Dessutom fortfor han, om jag utöfver lagen skulle hafva ökat den ÄrkeBiskopliga stolens inkomster, är det visserligen ett mycket större brott mot dessa lagar, att den blifvit insatt till Konung, som ej är en Konungs Son, hvarpå förut intet exempel finns i detta Rike, icke ens någon lag, som det tillåter." *Erling* erindrade då, att när *Magnus* blef till Konung antagen, skedde det med ÄrkeBiskopens och andra Biskopars vetskap. ÄrkeBiskopen svarade: "Visserligen, men då vi dertill samtyckte, lofvade Du att med all Din makt styrka Guds rätt." *Erling* instämde häri, men föreställde ÄrkeBiskopen, att häldre än de med förebråelser skulle öfverhopa hvarandra, borde de gemensamt understödja hvarandras makt. Deras samtal lugnades härefter, och *Erling* föreslog att ÄrkeBiskopen måtte smörja och genom ordentlig Kröning befästa *Magnus* i sin Konungsliga makt. Om jag icke är Konung eller af Konungslig ätt, tillade han," så hafva dock större delen af de Konungar, vi kän-

ne, icke varit så kunniga i lagen som jag, eller så väl förstått att handhafva henne. Konung *Magni* Moder är en Konungs och Drottnings äkta Dotter: *Magnus* är en Drottnings och äkta hustrus Son. Om I derföre viljen Kröna honom till Konung, så kan ingen sedan med rätta ifråntaga honom Konungadömet. *Vilhelm den oäkte* var ingen Konungs Son, men blef icke dess mindre Krönt till Konung i England, och Konunga-makten har quarstadnat i hans ätt, hvaraf alle blifvit krönte. Icke heller var *Sven Ulfsson* i Danmark en Konungs Son, men han blef likväl krönt, och alla hans Söner efter honom. Nu finnes i landet en ÄrkeBiskops-stol, hvilket för Riket är en stor ära: låtom Oss föröka den med goda och nyttiga stiftningar, och hafva öfver Oss en krönt Konung: vi, som ej äre ringare än de Danske och Engelske." ÄrkeBiskopen fogade sig efter Jarlens önskan, och efter öfverläggning med Påfvens då i Norrige varande Legat, *Stephanus*, blef öfverenskommet, att *Magnus* af ÄrkeBiskopen skulle krönas. Detta verkställdes ock i Throndhjems Domkyrka år 1164, vid hvilket tillfälle en akt upprättades, hvari Norrska Kronan erkändes för ett län af S:t *Olof*, af hvilken Konungarne mottagit den, all arfsrätt dertill upphäfdes och det stadgades, att Norriges Konungar hädanefter borde väljas, och att ÄrkeBiskopen och Biskoparne i Riket skulle bland de väljande hafva de första och förnämsta rösterna. (*) Kronpertendenternas på deras arfsrätt grundade strider systes *Erling* härigenom försvinna, och hans Sons Thron försäkrad: men antingen såg han ej, att den hierarchiska makten härigenom uppsteg öfver Konungens, eller glömde han framtidens faror för de fördelar, han för sin Son tyckte sig vinna. *Magnus* blef sålunda den första krönta Konung i Norrige, och genom Konungens

(*) Se allmänna Handlingar till 1:sta Delen N:o 7.

egen åtgärd Presterskapet upphöjdt till en farligare makt än Magnaternas fordom varit. Det afväpnade Norrska folket blef nu fullkomligen beroende af dessa bägge regeringslystna partier, hvilka ömsom förenade, ömsom i strid inskränkte Konungamakten och skötte blott sina enskilda fördelar.

Då det nu syntes, som *Erling* fullkomligen skulle hafva stadgat sin Sons Herravälde öfver Norrige, begynde Konung *Valdemar* i Danmark att yrka uppfyllandet af de villkor, hvaremot han lemnat sitt biträde att insätta *Magnus* på Norriges Thron. Han fordrade således genom sina sändebud afträdandet till Danmark af Viken och Rygjarfylket. *Erling* och Konnungens råd sökte alla utvägar att undkomma verkställigheten af denna förbindelse. Sluteligen sammankallade han dessa landskaps inbyggare till allmänt Thing, der han föredrog Konung *Valdemars* skrifvelse, erkände att han i denna öfverenskommelse ingått, för att vinna tillräcklig styrka emot *Håkan Skulderbred*, och förklarade sig färdig att den uppfylla, dock derest dessa landskaps inbyggare sjelfve ville hälre lyda under Konungen i Danmark, än under *Magnus* som vore smord och Krönt till Norriges Konung. Detta steg hade den följd han hade beräknat. Med enhällig röst förklarade sig den på Thinget samlade Allmogen ej vilja underkasta sig Danmarks öfvervälde, eller tåla Rikets delning. Man ålade *Erling* att ihågkomma den ed, hvarigenom han förbundit sig, att försvara sin Sons Rike och afhålla allt främmande ok, och man lofvade honom ett troget biträde, samt att gå hvart hälst han befallde, *Valdemars* sändebud erhöllo då det svar, att *Erling* på allt sätt ville söka bibehålla den Danska Konungens vänskap, men att det ej stode i hans makt, att emot folkets vilja afsöndra någon del af Riket. Att Konungen i Danmark med missnöje

upptog detta svar, behöfver ej sägas. Under föressatts att med väpnad hand utkräfva hämnd, fann han dock rådligast att först söka bilda sig ett anhang inom Norrige och skickade derföre år 1164 hemliga sändebud till Throndhjem, hvilka under föregifvande att besöka *Olof den Heliges* graf der uppehöllo sig, och på *Valdemars* vägnar utdelade stora gåfvor till dem, hvilkas understöd emot *Erling* han önskade vinna. Ett allmänt ryckte spridde sig ock ifrån Thronden, att *Erling* ej med lifvet skulle komma dem närmare än till Agdesnäs. Oförväntadt anlände likväl *Erling* 1165 om våren till Throndhjem, fängslade stämplingarnas hufvudmän, och, försedd med öfvertygande bevis om deras brottslighet, på det alfvarligaste sätt bestraffade dem.

Vid samma tid anlände Konung *Valdemar* till Viken med en talrik Flotta, och fann der Allmogen uppretad och beväpnad att göra honom motstånd till den grad, att enär något af hans fartyg nalkades stranden, blef det af kustboerna öfverfallit, utan att de syntes understödde af någon samlad krigshär. När han kom till Tunsberg, sammankallade han folket till Thing, men ifrån de kringliggande orterna infann sig der ingen. Härigenom öfvertygad om folkets motvilja, återvände han genast till Danmark, sedan några öar i Skären, ehuru emot Konungens befallning, blifvit plundrade. *Erling* hade imedlertid öfver hela landet uppbådat manskap och skepp, och när han vid sin ankomst till Viken fann den Danska Flottan vara borta, förföljde han den samma till Jutländska kusten och slog en myckenhet fartyg, som han upphann, härjade på Jutland, och återvände med ett betydligt rof. *Erling* var väl för dena gång frälsad ifrån fiendens infall i Norrige, men *Valdemar* hade ett kraftigt medel att inom Norrige väcka missnöje, deri att han förböd all tillförsel af

Spanmål dit ifrån Danmark. Detta steg gjorde en förlikning med *Valdemar* för *Erling* ganska vigtig. Han sände derföre om hösten 1165 sin Gemål *Christina*, *Valdemars* Syskonbarn, till Konungen i Danmark, som med mycken välvilja emottog sin slägting, hvilken å sin sida på allt sätt bemödade sig att vinna hans förtroende. Följande vår sände hon bud til *Erling*, att han borde komma efter, emedan det vore hopp om förlikning med *Valdemar*. *Erling* utrustade då ett enda skepp, och reste dermed till *Valdemar*, hvilken han träffade i Randers på Jutland. Åtföljd af 11 beväpnade män inträdde han till *Valdemar*, under måltiden. "Jag begär fred sade han, O! Konung, för mig och mina män, här och till dess vi återkomma hem. Förklara genast om Du beviljar eller vägrar den." *Valdemar*, förundrad öfver hans dristighet, svarade. "den må dig beviljas, ty jag brukar ej svika någon som frivilligt kommer till mig" På detta sätt öppnades underhandlingarna, hvarigenom *Erling* tillerkände *Valdemar* öfverherrskapet öfver Viken och Rygjarfylket, men sjelf af honom utnämdes, att såsom hans Jarl, deröfver emottaga styrelsen (1167.) Hvarefter *Erling* till Norrige återvände.

Oaktadt de både kraftiga och listiga steg *Erling* tagit att befästa sin Sons Thron, kunde han dock aldrig lyckas att deraf bereda honom en fredlig besittning. Den med ÄrkeBiskopen ingångna öfverenskommelsen förmådde ej quäfva pretendenternas öfvertygelse om sina anspråksrättvisa, icke heller så hastigt verka på allmänhetens sinnen, att pretendenter, som vågade försöka att göra dem gällande, saknade anhängare. Under *Erlings* frånvaro i Danmark uppträdde nu *Olof*, *Gudbrand Skaphöggs* Son med *Maria*, Dotter till *Eystein*, *Magni Barfots* Son. Hans Fosterfader *Sigurd Agnhott*, var den mäktigaste mannen i Uplanden, hvilket landskap genom hans inflytelse utro-

pade *Olof* till Konung, hvarmed Vikens inbyggare förenade sig. *Erling* begaf sig vid sin hemkomst under sommaren med en Flotta till Viken, och vistades den följande hösten och en del af Vintren i Opslo. För hans öfverlägsna makt drog sig *Olof* tillbaka åt Svenska sidan. Då *Erling* följde honom efter, blef han buden såsom gäst till Presten i Ridjökels socken vid Venern. När han ditkommit, underrättade Presten derom *Olof*, hvilken der sökte öfverrumpla *Erling*: men *Erling* lyckades att med någon förlust af sitt manskap frälsa sig på sina skepp i Venern. *Olof* erhöll i anledning af detta misslyckade försök tillnamnet den *olycklige*. Om våren samlade han å nyo sina anhängare, hvilka äro utmärkte med namnet *Hättesvenner*, och gjorde dermed ströfvande infall i Marks härad och Uplanden. I Viken upptog han de Kongliga skatterna, intill dess *Erling* ditkom med sin Flotta, och slog honom i en häftig strid vid Stang, hvarefter *Olof* flydde till Danmark, der han den följande vintren dog i Aalborg på Iutland.

Korrt derefter uppträdde en Länshöfding *Harald*, som föregaf sig vara *Sigurd Bronckes* Son, med hans Syster, *Christina*, *Erlings* egen Gemål. Denne blef fångad af *Niclas Kufung*, och oaktadt Konung *Magnus* blef öfvertalad att för honom göra förbön, lät dock *Erling* aflifva honom i en galge. Man känner ej säkert årtalet då detta inträffat.

Men år 1174 upphäfde sig en ny Thronpretendent, *Eystein*, Konung *Eysteins* Son och Konung *Harald Gilles* Sonson med tillnamnet *Meyla*. Denne hade tagit sin tillflykt till *Birger Jarl Brosa* i Östesgöthland, som då hade äktat *Harald Gilles* Dotter *Brita*. *Birger Brosa* lät i anseende till slägtskapen förmå sig att biträda honom med en betydlig penningesumma till anvärfvande af en krigs-

här, hvilken han lyckades att sammanbringa, hos Markboerna och Elfvagrimarna. Med denna här gjorde han infall i viken, der många anhängare, äfven som ifrån Thelemarken honom tillföllo, och hans krigshär gaf honom titel af Konung. Då sluteligen penningar började tryta, nödgades denna här genom plundringar söka sitt uppehälle. Detta verkade att landets invånare emot densamma beväpnade sig, i följe hvaraf hären sluteligen förskingrades i skogar och ödemarker. Då hären, sålunda spridd, led brist på beklädning, berättas den hafva gjort sig skor af näfver, hvaraf man tog sig anledning att utmärka denna upproriska krigshär med öknamnet *Björkebener*. Den fortfor likväl att plundra i Viken, utmärkte sig genom tapperhet, och växte i styrka till en fruktansvärd höjd, så att *Eystein* sluteligen förmådde utrusta en Flotta, hvarmed han seglade till Thronden. *Eystein Meyla* lyckades då att öfverrumpla befälhafvaren i Throndhjem *Niclas*, *Sigurd Hranes* Son, och sedan åtskillige af ortens Magnater tillfallit honom, der blifva utropad för Konung. Sedan krigshären i denna ort blifvit betydligen förstärkt, tågade *Eystein Meyla* till Uplanden, Totn, Hadeland och Hringerike. Konung *Magnus* begaf sig då med en betydlig här till Tunsberg, och *Erling* samlade sin makt i Bergen. Konung *Magnus* tågade Björkebenerna, som till antalet voro honom mycket öfverlägsna, till mötes, och stridde med dem på ett ställe, som kallades Re. Striden blef hårdnackad, men *Magnus* behöll segren, och Björkebenerne nödgades söka sin räddning i skogarna genom flykten. *Eystein Meyla*, som hos en Bonde sökte att gömma sig, blef, då han af honom begärde beskydd, af samma Bonde mördad, hvilken genast derom underrättade Konung *Magnus*. När, för att erhålla säkerhet om denne angifvelses rigtighet, *Eysteins* döda kropp hämtades och infördes i det rum,

hvari

hvari *Magnus* befann sig, rusade fram en af Björkebenernas här i rummet förstucken man, sårade *Magnus* illa med en yxa, anföll derefter hans slägting *Orm*, men blef på stället med flera spjut genomborrad. *Eystein* var väl nu undanröjd, men Björkebenerne fortsatte sina plundringar, och sökte allenast tillfället, att under en ny anförare kunna förena sig. Deras val föll ock snart på *Sverre*, en Son af *Sigurd Haraldson Broncke*, hvilken någon tid varit en obemärkt åskådare af Norriges invärtes skakningar.

Sagorne äro uppfyllde med underbara berättelser om denna *Sverre*. Det hörer till tidens lynne, att dermed smycka en stor mans minne. Kanske verkade dessa berättelser äfven mycket på hopens inbildning, och bidrogo att befordra denne store Konungs företag. Såsom ur denna synpunkt märkvärdiga, skola de här anföras.

Vid *Sverres* födelse berättas Barnmorskan hafva blifvit betagen af en underbar syn. Hon och alla omkringstående tyckte sig se en sten, som lyste af en snöhvit färg, och kastade omkring sig eldgnistor likasom ett glödgadt jern. Man öfverhöljde den med kläden, men gnistorne genomträngde dem, och spridde sig kring hela huset.

Korrt efter *Sigurd Bronckes* död, ingick hans Gemål *Gunhild* nytt ägtenskap med en vid namn *Une*. Vid fem års ålder skickades *Sverre* till dennes Broder *Hroe*, Biskop öfver Färöerna, för att der uppfostras. Han undervisades der i alla då öfliga vetenskaper, till dess han vigdes till prest. Men hans lynne syntes ej passande för detta ämbete. Han råkade snart i träta med Höfdingen öfver Färöarna *Brynjolf Kalfson*, och nödgades undandölja sig för hans förföljelser. Under denna tid hade han

åtskilliga drömmar, hvilka uttyddes såsom förebud till hans tillkommande storhet. Han tyckte sig komma till Norrige, och der förvandlas till en stor fogel, som med näbben räckte till Rikets Östra gräns, med stjerten till Finnmarken, och med vingarna öfverskylde hela landet. En klok man vid namn *Einar*, uttydde denna dröm så, att den förebådade honom ett vidsträckt välde, och sannolikt, att han skulle blifva ÄrkeBiskop: men *Sverre* ville ej sätta tro till denna förklaring.

När hans Moder *Gunhild* begaf sig till Rom, för att af Påfven erhålla syndernas förlåtelse, bekände hon *Sverres* Kungliga härkomst, den hon för honom sjelf hade förr doldt. Som vilkor för syndaförlåtelsen ålades henne, att efter sin hemkomst derom underrätta honom. Detta verkställde hon då *Sverre* var 24 år gammal. Denna upptäckt gjorde honom mycket bekymrad, men begäret vaknade hos honom att göra sin rätt till Thronen gällande. Tvekande hvad han skulle företaga, bevekte honom en ny dröm att begifva sig till Norrige 1171. Vid sin ditkomst erhöll han underrättelse om *Sigurds* och *Eystein Meylas* försök att tillrycka sig Konunga magten, och insåg, vid betraktande af deras öde, alla svårigheter som skulle möta honom, om han genast gjorde samma försök. Han begaf sig då först till Tunsberg, och derefter till Konghäll, hvarest han, noggrannt fördöljande sin härkomst, antog tjenst hos *Erling* Jarl. Der uppehöll han sig, intill dess han gjort mera bekantskap med landets förnämsta män, och noga fått känna deras tankesätt. Efter någon tid reste han till sin Slägting *Birger Jarl Brosa* i Östergöthland, hvilken i dess rustningar hade biträdt *Eystein Meyla*, i hopp att af honom understödjas i sina planer. *Birger Brosa* ville först icke sätta tro till *Sverres* uppgifter, utan misstänkte, att han såsom spion blifvit honom till-

skickad af *Erling* Jarl. Då han sålunda icke var *Sverre* benägen, vände sig *Sverre* derifrån, och anlände till sin Syster *Cecilia*, som var gift med Lagmannen öfver Vermland *Folkvider*. Då desse genam *Eystein Meylas* missöde funnos afskräckte at bistå honom, öfverlade han med sin Syster, och beslöt att företaga en resa till det heliga landet.

Imedlertid hade ryktet spridt sig kring Norrige, att en Son af *Sigurd Bronck* uppehölle sig i Vermland. De förskingrade Björkebenerne sände honom då bud, och erbödo honom att blifva deras anförare. *Sverre* som ansåg deras nyss brutna makt alltför otillräcklig för sina afsigter, vägrade att emottaga deras anbud, men hänvisade dem till *Birger Brosa*, för att till sin anförare begära en af hans Söner. Denne gaf dem äfven ett afslag, men återsände dem till *Sverre*, utrustade med bref ifrån sig och Svenska Konungen *Knut Erikson*, hvari dem lofvades understöd och beskydd. När *Sverre* icke dessmindre tvekade, hotade de honom, att förråda honom till *Erling*, som ofelbart skulle offra honom för sitt hat till det förra Konungahusets afföda, och han fann sig då nödsakad, att samtycka till deras önskningar. Det var år 1177 han slöt förbund med 70 af Björkebenernas anhang. Den följande natten hade han åter en dröm, hvari han tyckte sig kallad af Gud, genom Propheten Samuel att uppstiga på Norriges Thron, och genom denna dröm styrkt i sina förhoppningar, anträdde han sitt företag i spetsen för de 70 Björkebenare som svurit honom trohets-ed. Ifrån Hammar tågade han till Viken. Innan han ankom till Saurbä ökades hans anhang till 640 man. Der höll han ett Thing, der han, oaktadt sin vägran, af krigshären emottog Konunga namn, då krigshären på hans svärd aflade sin trohets-ed. När han sedermera märkte, att större delen af hans anhängare mera traktade efter rof och plun-

dring, än befästandet af hans Konungsliga välde, återvände han till Vermland, då icke mera än 80 män förblefvo honom trogne, och följde honom. Derifrån utfärdade han bref till Thelemarken, hvari han uppmanade öfverlefvorna af *Eystein Meylas* här att vara honom till mötes i Rikets Norra trakter. Men vägarne inom Norrige voro väl bevakade, så att han ansåg rådligast att tåga genom Sverige. Han tog derföre vägen genom Dalarna och Jämtland, öfvervann genom ståndaktighet alla svårigheter som mötte honom i ett ovägadt och glest bebodt land, der lifsmedel saknades, och årstiden, (tåget företogs strax efter Påsk) lade många hinder i vägen. Hans eget efterdöme och passande förmaningar stärkte han följeslagares mod, till dess han ändteligen ankom till Thronden, och med sin lilla här, under ett växande hopp, nallkades Throndhjem. Sjelf åtföljd endast af en enda man, benämd *Jon*, spejade han landet och dess försvarsanstalter, anskaffade genom ett dristigt företag lifsmedel åt sin lilla här, och lägrade sig på en holme bredevid Throndhjem, som derefter blifvit kallad Kungsholmen. *Sverre* underkastade sig alltid sjelf de svåraste mödorna. Tillgifvenheten för honom hos hans anhängare växte derigenom, och vid flera tillfällen trodde man, att han genom Guds omedelbara underverk blifvit räddad ur ögonskenliga faror. Ryktet spridde sig om honom, såsom en helig man, hvars sak af en högre makt gynnades. Med klokhet undvek han att mäta sin styrka med fienden, som redan hunnit göra betydliga anstalter till landets försvar, men under tiden ökades hans här af de skingrade flockar, som ifrån Thelemarken på hans anmaning skyndade honom till mötes. Genom flera småstrider, der han, oaktadt sin härs ringare antal, dock genom sin klokhet var öfverlägsen, och sedan han lyckats att i en eröfra den Heliga *Olofs* baner, som fienderne emot honom hade fördt, gjorde han sitt namn

så aktadt och fruktadt, att Throndhjem sluteligen för honom öppnade sina portar, och emottog honom med ärebetygelser och högtidliga processioner. Derifrån samlade han Allmogen till Ting vid Eyre, der han efter gammalt bruk utropades till Konung, och Allmogen svor honom trohet. Nu var han i tillstånd att iordningsätta sin krigshär, och utrusta fartyg till dess understöd och sina ytterligare företag. Hans framgång ökade hans anseende, och hans kloka uppförande tilldrog honom allas sinnen, häldst han afhöll sin här ifrån plundringar, och syntes aflägsen ifrån all hämnd på sina besegrade motståndare.

Erling Jarl och Konung *Magnus* erforo snart, att de icke tidigt nog hade med full kraft beväpnat sig mot en så farlig fiende, som *Sverre*. Nu sedan de erhållit underrättelse om hvad som i Thronden förelupit, begåfvo de sig med Flottan Nordanfjälls. *Sverre* ansåg sig icke ännu nog stark att möta dem. Han gick derföre sjöledes till Örkedalen, och sedan han landstigit uppbrände han sina skep. Sedan tågade han öfver Dofrefjäll till Gudbrandsdalen, der han vid sjön Mjors mötte 5 af Konung *Magni* Höfdingar, med en mycket öfverlägsen styrka. Hans här ville genast strida, men han återhöll dess mod, och genom konstiga marcher blef han Höfdingarna öfverlägsen, hvarefter ortens invånare tillföllo honom, och han sjelf satte sig i besittning af Staden Hammar. Han underlade sig hela Uplanden och Österdalen, och hans krigshär ökades dageligen med nya anhängare som, beundrande hans framgång, sökte hans fanor. *Magnus* och *Erling* återvände då till Viken, men *Sverre* drog sig undan till Sogn, der inbyggarena mot honom väpnade sig: men han öfvervann dem genom mod och slughet. Med mycken fara inträngde han in i Vors, i tanka att anfalla Bergen, men när han fann denna Stad för starkt försvarad, drog han sig der-

ifrån tillbaka. På detta återtåg inföll ett svårt oväder, hvilhet så nedslog Björkebenerna, att de öfverlade om de efter gammalt bruk skulle störta sig utföre klipporna eller på annat sätt afhända sig lifvet. *Sverre* tog då sin tillflykt till sin vältalighet, återgaf dem derigenom mod, och när strax derefter ovädret upphörde, vändes krigshärens oro i beundran och en ökad förtröstan till anföraren. Sålunda gick han genom Valdres och Gudbrandsdalen, till Hammar, undvek alla stora strider, men slog de mindre Höfdingar han under tåget mötte, samt tillbragte Julen i Österdalen. Der ernade *Erling* uppsöka honom med en talrik krigshär, men han drog sig i god tid undan till Vermland, och sedan *Erling* med oförrättadt ärende återvändt, gjorde *Sverre* ett infall i Viken, der han besegrade en Konungarnas Höfding *Simon af Skriksvik*, framträngde till Konghäll, hvilket han brandskattade, men vid underrättelsen att *Magnus* och *Erling* å nyo nalkades, drog han sig åter tillbaka till Vermland. Sedan tågade han å nyo genom Dalarna till Helsingland och Jämtland, der han dels genom lämpor, dels genom ett oförfäradt mod tillvann sig anhängare. Ifrån Jämtland tågade han till Nummedalen. I *Skillinge* höll han ett krigsråd, der han för sin här framställde trenne förslag, antingen att begifva sig till Halogaland, för att der utrusta en Flotta och anfalla Bergen, eller att söka förstärkning ifrån öarna i Vesterhafvet, eller att plundra i Irland, intill dess missnöjet inom Norrige med *Magni* och *Erlings* styrelse hunne tillväxa. Krigshären önskade att blifva förd till Throndhjem, och ehuru *Sverre* förklarade sig deremot, nödgades han dock gifva vika för dess påstående. Man anträdde tåget, men fann mot förmodan Staden genom Biskop *Eysteins* försorg väl försvarad. Det kom till strid och Björkebenerne ledo ett nederlag, hvari *Sverre* blef sårad, och var nära att omkomma. Björkbenerne höllo sig på någon

tid stilla för att sköta de sårade. Men så snart hären var uthvild, vände *Sverre* sitt tåg till Uplanden. Under detta tåg mötte han Konung *Magnus*, som, åtföljd af sin Broder *Orm*, med en talrik här sökte honom. *Sverre* sökte länge att undvika striden, men då han sluteligen såg sig dertill nödsakad, uppmuntrade han sin till antalet underlägsna här med ett tal, hvari han förespådde dem segren. Då han träffade *Magnus* vid Heirta ström, anföll han honom, när han skulle öfvergå bron, och vann öfver honom en fullkomlig seger. *Magnus*, illa sårad, drog sig till Tunsberg. *Sverre* spridde sin här kring Rommerike, och när han erhöll underrättelse att *Magnus* begifvit sig till Konghäll, ankom han dit öfver Liodhus, alldeles oförmodadt. Efter en obetydlig strid flydde *Magnus*, och stadnade ej förr än i Opslo, men *Sverre* underlade sig hela Viken. *Magni* anhängare utmärktes vid denna tid med namnet *Heklungar*. Under sitt vistande i Viken gjorde *Sverre* på dem flera nederlag, men begaf sig snart till Thronden, der han i en seger öfver Heklungarna eröfrade 10 skepp. Följande våren 1179 seglade han till Möre, men träffade oförmodadt vid trakten af Stat, *Magnus*, åtföljd af *Erling* Jarl, Biskop *Eystein*, *Orm* och flera af sina Höfdingar. Vikande för den öfverlägsna fienden sökte *Sverre* undgå striden. Det berättas, att då han af Konungens Flotta förföljdes, han anropat S:t *Olofs* hjelp, hvarefter genast en tjock dimma uppstigit, under hvars skydd han undkommit slagtningen. *Erling* ansåg äfven denna händelse som ett olyckligt förebud. *Erling*, osäker hvart *Sverre* tagit vägen, skickade derföre ÄrkeBiskopen och *Orm* att försvara Bergen, och ville sjelf med Konungen begifva sig till Throndhjem. Anländ till Nordmöre fick han der underrättelse, att *Sverre* redan dit ankommit. När han fortsatte sitt tåg till Throndhjem hindrade honom ej *Sverre* att draga in i Staden. Några dagar stodo härarne i

hvarandras åsyn, och *Erling* hade blifvit väckt till öfver-mod af den omsorg, hvarmed *Sverre* ständigt sökt att und-vika striden med hans troppar. Efter några små fäktnin-gar utom Staden, lät *Sverre* genom sin stallare (Marskalk) *Gudlög*, förelägga Konung *Magnus* trenne vilkor, nemligen det första att bägge härarne skulle mötas och strida vid Sprättevall, det andra att hålla striden vid Stadsbroen, och det tredje, att begifva sig till Eyre, för att der stri-da, allt som hvarderas lycka villa afgöra segren. När det-ta bud fördes till *Erling*, svarade Konung *Magnus*, att det tillhörde dem att föreskrifva, ej att emottaga vilkor. Då efter denna utmaning ingen ting vidare följde, stärktes *Erling* ännu mera i sitt öfvermod, och öfvertygad att Kon-ungen af de vanmäktiga Björkebenerna ingen ting hade att frukta, lät han Konungens här öfverflödigt trakteras, så att både Befälhafvare och Soldater mot aftonen sprid-de sig i sina quarter. Om natten väpnade *Sverre* sin här för att i första dagningen öfverrumpla fienden. Vid en kulle kallad Feiginsbrecka, höll han till Björkebener-na följande tal: Han ville ej påminna dem, huru det plågade honom lika mycket som dem, att de utan nå-gon belöning hittills utstått så många mödor, så många bekymmer och så många faror: de hade imedlertid för-lorat mycket af sin egendom, och hvad som ej kunde er-sättas, många af sina vänner: nu hade de utsigter af en ymnig skörd, nemligen den rika Staden Throndhjem, der Konungen, Jarlen och många mäktiga Höfdingar nu vore församlade. Han tviflade ej om segren, ty den vore ho-nom i en dröm förebådad: icke skulle heller deras mod förgäfves pröfvas, ty hvar och en som nedlade en Höf-ding eller annan ansedd man, skulle insättas i hans stäl-le, utom andra belöningar han ville utlofva. Icke heller skulle striden nu blifva svår, emedan fienderne skulle öf-

ver

verrumplas, oförmodadt för alla, då alla voro rusiga, en del sänkta i sömn, och spridda rundt kring Staden och på skeppen, och visserligen förskräckte af den oväntade faran: lyckan hade nu öfvergått till honom, och beslutit att insätta honom i sin Faders värdighet då Gud nu skulle hämnas fiendernas svek, och störa deras besittning af hvad de med orättvisa förvärfvat. När hären gjorde sitt första anfall häftigt, skulle fienden, slapp af rus och sömn, knapt uthärda det. Då han såg Björkebenerna af detta tal upplifvade, bröt han upp och anföll Staden. Jarlens och Konungens här väcktes ur sömnen af stridsbullret, och samlades i största oordning. *Erling* sökte att ingifva mod. Men snart eröfrade Björkebenerne Konung *Magni* baner, *Erling Jarl* stupade, och Konungen jämte hären sökte genom flygten sin räddning. *Sverre* förföljde de flyende och gjorde på dem ett stort nederlag. Han gjorde derjämte ett stort byte af skepp och dervid förvarade rikedomar.

Sverre var ej ibland de vanliga Thron-eröfrare, som endast åsyftade att vidga sin magt. Han ville stadga den genom spridande af rediga begrepp hos det folk han skulle styra, på hvars förtroende han ansåg sig säkrast kunna grunda sitt välde, för att derigenom bringa Staten i sådan ordning, att dess lugn ej af hvarje ärelysten försökares dristighet skulle bero. Han passade derföre på alla tillfällen, att inför allmänheten ådagalägga sina tankesätt, och upplysa det Norrska folket om det allmännas ställning, de grundsattser hvarefter han sjelf handlade, och de, hvilka naturligtvis borde följas. Han var af naturen utrustad med en vältalighet lämpad efter tidens lynne, med hvilken han på sina landsmän gjorde ett djupt intryck. Efter den vunna segren, besörjde han i Throndhjem de

slagna fiendernas begrafning. Vid *Erling Jarls* graf höll han till den samlade menigheten följande tal: ''Det passar ej att med tystnad minska högtidligheten af en så stor, ''så lysande mans jordfästning. Man ser här en stor, hastig och icke vanlig förändring. Ett nytt tidehvarf följer ett förflutet. Ensam uppfyller jag här trenne mäns ''rum, Konung *Magni*, *Erling Jarls* och ÄrkeBiskop *Eysteins*. Detta Tempel prydes af många Helgons grifter, ''om ÄrkeBiskopen och flera af Presterskapet stå vid sina ord, då de lofvat Paradiset åt *Magni* krigare, som stupat i striden för fäderneslandet, innan deras utgjutna blod ''hunnit kallna: ty att det nu kallnat är säkert. Nu märkas inga underverk, men de må vara att förvänta framdeles, om I rätt dyrkat dem, hvilkas böner i Himlen ''bistå Eder. Hvarföre sörjen I öfver detta stora antal ''lycksaliga, färdige att glädjas, om vi på samma sätt hade stupat, då I haden bordt beklaga vårt straff i den ''andra verlden, om det, enligt ÄrkeBiskopens hot, skolat ''öfvergå Oss? Glädjens snarare öfver deras sällhet, och ''vårt öde, som genom Guds miskund ännu kunna bättra ''Oss, och hvarigenom I i framtiden kunnen vänta Eder ''lugn, om det tillåtes Oss sjelfva att njuta, så som det är ''säkert för dessa hvilka här ligga liflösa. Men då ÄrkeBiskopens pålitlighet visserligen är tvätydig, då han, tillgifven *Magnus*, den han sjelf upphöjt till Konung, narrat Eder med bedrägliga löften, är det tillbörligt, att ''vi efter Christligt bruk vände Oss till fromma böner ''för de fallna, bedjande att Gud måtte förlåta *Erling* det ''oerhörda högmod, hvarigenom han till Konung uppsatt ''sin Son, född af en Lyd Höfding, med våld tillryckt sig ''magten, och sedan de rättmätiga arfvingarne *Håkan* och ''*Eystein* m. fl. voro mördade, kraftigt utöfvat den. Vi ''böre äfven bedja för dem, som med vapen, egendom, ''kroppskrafter, råd på allt sätt befordrat hans nedriga för-

"sök, och nu genom en hastig död, utan föregången ånger, och framhärdande i sitt ogudaktiga företag, stupat, "att Gud måtte vara dem nådig. Sannerligen jag, så "vidt det på mig ankommer, förlåter dem, och tillåter "hvar och en efter behag, att för dem anställa mässor, "hvilket jag tror dem behöfva sedan de flyttat ifrån den-"na verlden med en brottsligare sinnesförfattning, än de "nu skulle önska: och jag är så långt ifrån att förbjuda "uppfyllandet af denna pligt emot dem, att äfven de som "göra det, skola hafva att förvänta belöningar, och stör-"re än de som nu tro dem ej hafva det af nöden." Detta prof af *Sverres* försonlighet gjorde ett djupt intryck på åhörarena, och tillvann honom allmänhetens hjertan. Den första frugt *Sverre* skördade af segren vid Throndhjem var, att Throndens Magnater till honom öfvergingo och med nit bidrogo till hans nya rustningar. *Magnus* och *Orm* flydde till Bergen, hvarest de möttes af ÄrkeBiskop *Eystein*, som, ehuru beklagande *Erlings* fall, dock hos *Magnus* ingöt nytt mod. *Sverre* hastade med sin Flotta till Bergen i tanka att der öfverrumpla *Magnus*, men denne hade redan förfogat sig derifrån, och *Sverre* insatte endast sina Ståthållare öfver de landskap som nu villigt erkände hans öfvermagt, och begaf sig mot årets slut åter till Throndhjem.

Om våren 1180 samlade *Magnus* en ny här i Viken, Rogaland, Hordaland, Fjordafylke, Möre och Romsdalen, och tågade dermed sjöledes till Thronden mot *Sverre*. Efter några ströfverier anlände han till Eyre, der *Sverre* med all sin styrka var honom till mötes. I ett enskildt samtal tillböd honom *Sverre*, att med sig dela väldet öfver Norrige; men då *Magnus* afslog detta anbud, utmanade honom *Sverre* till en afgörande slagtning vid Eyre. Efter sin vana uppmuntrade *Sverre* sin krigshär

med ett tal. Bägge härarne möttes och stridde med utmärkt mod. *Sverre* sjelf öfvergick alla i mandom och uppmärksamhet på stridens utgång. Lyckan rättfärdigade hans tapperhet och klokhet. *Magnus* led ett stort nederlag, och nödgades sluteligen, sjelf illa sårad, att fly till sin Flotta. En del af hans här flydde landvägen till Bergen. Sjelf begaf han sig till Danmark, med den del af Flottan han kunde rädda. *Sverre* följde efter till Bergen der allt gaf vika för hans öfvermagt. När han der öfver vintren dröjde, oroades han af ett uppror, som med tillhjelp af Bönderne i Vors och Hordeland, under anförande af en vid namn *Jon Kutiza* mot honom anställdes. Genom mod och klokhet öfvervann han dock alla svårigheter, och bestraffade de upproriska. Konung *Magni* Länshöfdingar underkastade sig derefter, den ena efter den andra hans öfvermagt, och *Sverre* antog med försonlighet deras undergifvenhet, men vakade dock uppmärksamt öfver deras trohet.

Magnus återkom icke dess mindre ifrån Danmark med en Flotta, landade i Viken, der han af Allmogen väl emottogs, och framträngde till Tunsberg. Med en Flotta af 32 fartyg uppsökte han *Sverre* i Bergen. Ehuru *Sverre* ej hade mera än 16 fartyg, vågade han dock, i förlitande på sina anhängares öfverlägsna mod, att gå honom till mötes. Striden stod vid Nordnäs, och var den hårdaste man dittils hört omtalas. Utgången vägde länge, men när *Magnus* nedföll sårad, gaf hans Flotta vika. *Sverre* behöll segren och förde till Bergen 18 eröfrade fartyg, lastade med mycket gods och penningar. *Magnus* flydde till Stavanger och samlade der öfverlefvorna af sin Flotta. ÄrkeBiskop *Eistein* antog då deröfver befälet, och försökte ett nytt anfall på Bergen, men *Sverre* i tid derom underrättad, afvagtade med sin af den förra striden

för mycket utmattade här ej hans ankomst, utan drog sig med största hast tillbaka till Throndhjem. *Magnus* satte sig då å nyo i besittning af Bergen (1181). Korrt derefter fortsatte han sin march till Trondhjem, der *Sverre* var färdig att emottaga honom. Bägge Konungarne höllo här flera gånger samtal, i härarnas närvaro, samt under tillopp af en myckenhet af ortens invånare. *Sverre* erböd fred och förlikning, under vilkor af Rikets delning, men *Magnus* kunde icke dertill förmås. Efter några obetydliga strider återvände *Magnus* till Bergen, hvarifrån han påböd och utprässade skatter af landet. När *Sverre* under tiden reste till Uplanden, att der sköta Rikets angelägenheter, öfverrumplade *Magnus* hans Flotta i Thronden, besegrade den, samt härjade i landet, men återvände genast till Bergen. År 1182 infann sig *Magnus* åter med en Flotta i Thronden, der han på Thinget i Guledalen sökte utprässa tre års skatt, men vid underrättelsen om *Sverres* återkomst, drog han sig åter till Bergen. Korrt derefter blef han der af *Sverre* med en ringa styrka oförmodadt anfallen, och då han ej föreställde sig att *Sverre* med en underlägsen magt skulle hafva vågat anfalla honom i hans eget läger, tog han flygten, lemnade hela sin Flotta i sticket, gick öfver Hardanger till Viken, och då han af *Sverre* förföljdes, derifrån till Danmark, der han af Konung *Knut*, som nyss efterträdt *Valdemar*, med välvilja emottogs. Vid denna tid ingick *Sverre* förlikning med ÄrkeBiskop *Eystein*, som i tre år varit borrta ifrån sitt Stift, och nu ifrån England dit återkom. Genom denna förlikning fick *Sverre* upphäfven den bannlysning ÄrkeBiskopen förut hos Påfven hade utverkat mot honom och hans anhängare, (*) hvilken *Sverre* väl sjelf ringa aktade, men hvilken dock efter tidens fåkunniga tankesätt i hopens ögon stärkte hans motståndares anseende.

(*) Se allmänna Handlingar till första delen N:o 8.

Sverre blef åter nödgad att stilla ett uppror som i Sogn utbröt, hvilket han med stränghet bestraffade. Under det han der uppehöll sig, blef han å nyo af *Magnus*, som ifrån Danmark med en ny Flotta återkom, och af Heklungarna inom Norrige blifvit förstärkt, anfallen vid Hugastrand år 1184 den 15 Junii. Här inlade *Sverre* utmärkta prof af tapperhet, och flera gånger nära att besegras, lyckades han dock sluteligen att öfvervinna den fienteliga Flottan. När han efter slutad strid befallde sin här att samla och begrafva de slagna, igenfanns på stranden Konung *Magni* lik. Denne Konung hade drunknat när han under striden kastat sig af sitt skepp för att simmande begifva sig på flygten. För att allmängöra detta dödsfall, och öfvertyga folket om dess verklighet, uppställdes liket i flera dagar till allmän åskådning i Bergen. *Sverre* lät sedan begrafva Konung *Magnus* med Konglig ståt, och höll sjelf ett liktal vid hans graf. Deri yttrade han bland annat: ''Vi uppfylle här de sista pligterna mot ''en Furste som i synnerhet var utmärkt genom sin mild-''het, och hade förstått att vinna Norrmännens kärlek. ''Oaktadt det blodsband som med honom förband mig, ''skingrade Oss ett oblidt öde. Han ville ej lämpa sig ''efter mina önskningar, och mina anhängare kunde aldrig ''vinna hans ynnest, hvilket Gud nu månne honom förlåta. ''Men jag hedrar icke derföre mindre minnet af hans ''dygder, och bär för hans Kongliga härkomst den vördnad ''den förtjenar.'' *Sverre* lät ock sedan öfver hans graf uppresa en präktig minnesvård. Detta hans ädelmod tillvann *Sverre* många anhängare som han ej med sin magt hade förmått att kufva.

Genast efter Konung *Magni* begrafning lät *Sverre* sammankalla ortens inbyggare, dem *Harald*, Jarlens Son, först tilltalade, för att bereda dem att uppmärksamt afhöra Kon-

ungens föreställningar. *Sverre* uppstod derefter och tilltalade menigheten sålunda: "Jag må begynna med den Gu-"domliga Propheten och ryktbara Konungen Davids ord: "Förbarma Dig öfver mig, o! Gud, ty menniskor vilja "mig förtrampa: dagligen tränger mig någon fiende. Min "slägting Konung *Magnus* använde alla sina krafter att "störta mig, afhända mig mitt Fäderne-arf, och till och med "mitt lif. Genom Guds beskydd har jag blifvit frälsad, "och innehar nu äfven genom Hans försyn det Rike som "tillhörde mig, och han hade anfallit: ty Gud emotstår all-"tid de upproriska. Äfven de af högmod uppblåsta äng-"lar störtade han ifrån Himlen till helfvetet, och omska-"pade dem till djeflar. Han försatte den stolta Adam, för-"drifven ur Paradiset, i det usla och förnedrade till-"stånd vi alla känne. Den Egyptiska Pharaos öfvermod "blef nedslagit genom de 10 oerhörda landsplågorna. Saul "i sin högfärd plågades af den orena andan. Men kanske "dessa exempel äro alltför åldriga, då jag kan anföra "långt nyare. Öfverdådet har nyligen gått så långt, att "menniskor, utan stöd af någon Konglig härkomst, omgif-"vit sig med Konglig Höghet. Ty *Erling Skacke*, *Orm* "*Kirpings* Son, upphäfde sig till Jarl, och sin Son till Kon-"ung. Derefter har han brottsligen rasat emot den Kong-"liga ätten, och utrotat hvar och en han erfarit dermed "vara beslägtad. Att vara född af en Konung, att hafva "Konglig härkomst, var inför honom en dödssynd, ett ur-"bota brott, som knapt med döden kunde försonas. De "förnämsta ädlingar och af alla stånd hafva deri deltagit, "och med alla sina krafter befordrat tyranniet, intill dess "Gud likasom ur böljorna framkallade en man, ganska "liten och till utseendet obetydlig, att tämja deras öfver-"mod. Till en så hög grad är det sannt, att ofta en li-"ten föraktad gnista antändt en stor eld. I bedragen Eder "sannerligen om I inbillen Eder att vi utan skäl bekrigat

"dem, och utan rätt eftersträfvat Riket: ty vi hafve icke "så förlorat minnet af deras gerningar, eller så hastigt ur "sinnet utplånat de lidna oförrätter, att vi icke ihågkom- "mit att vår Fader *Sigurd* af Bergens innevånare blef "mördad: att upproriska härar af dem blifvit uppretade "emot vår Broder *Håkan*, för hvilka han sluteligen föll: "att tvänne våra Bröder blifvit mördade, af hvilka den "ena som en kråkunge, fästades på ett kors, och den "andre blef halshuggen. Det vore ej billigt att vi snart "skulle glömma detta. Vi hafve i sanning blifvit plåga- "de af så stora och så många olyckor, att vi ofta varit be- "tänkta, att nedlägga all omsorg för detta Rike, om icke det "så hårdt tryckta folkets nöd gifvit Oss en annan mening, "eller vi kunnat förmå Oss att lemna vårt Fäderne-arf "till ett evigt rof åt dem, som det orättvist tillgripit. "Nu ären I befriade: men hurudan är Eder tacksamhet? "Vi anses af Eder som de oförsonligaste fiender. Om nå- "gon säger, *Sverre* är segersäll, *Sverre* är vis, svarar en "annan: Detta har han dyrt betalt, då han förskrifvit sig "åt djefvulen: andre säga ej att jag förskrifvit mig åt "honom, utan att jag är sjelfva djefvulen, utsluppen ur "helfvetet, och förvandlad i den skapnad jag har. Om I "noga efterränken detta, hurudan är då, vill jag fråga, "Eder belägenhet? månne icke den olyckligaste af alla "skapade tings? Om I i detta lifvet tjenen djefvulen, "skolen I icke då i det andra med honom brinna i evin- "nerliga lågor? Sådana och så många försmädelser, tillfo- "gade den lägsta träl, ännu mera en Konung, hvilket "straff förtjenade de icke? Och visserligen skulle ju *Sverre* "vara både den dåraktigaste och den olyckligaste varelse, "om han skulle hafva förvärfvat sig detta förfallna Rike, "genom så många mödor och faror, ännu icke säkert, och "icke af allt för stort värde, mot förlusten af sin själ och

"eviga

"eviga plågor. Men jag ser vargarna här vandra bland "fåren: kanske skulle mitt såll synas Er böra vara glesa-"re. Många kyssa nu min hand, som de skulle önska va-"ra afhuggen: de räkna nu slägtskap med den de fordom "kallat en djefvul O! huru många skulle icke nu bära "horn, om de uppväxte på hvar och en af de här närva-"rande, som önska mitt fall. Ynglingar och flickor, som "lekande vid stranden kasta stenar från klipporna önska "att hafva framför sig *Sverres* hufvud, för att derpå få ka-"sta. Sådan är Eder lära, så uppföden I Edra barn: sam-"ma önskningar göra mot mig Edert husfolk. Likväl är "det ej mot Naturen, att *Sverre* kommer att dö en lugn död. "Ändteligen mågen I alle, Konung *Magni* anhängare, som "här ären närvarande, veta, att innan Solen tredje gån-"gen nedgått, begifva Er från denna stad: men för alla "våra här församlade vänner betygar jag min tacksamhet." Härefter upplöstes sammankomsten och en allmän fruktan spriddes bland Konungens motståndare. *Sverre* reste derpå genom Viken till Norriges yttersta gräns, utropades utan någons motstånd till hela Norriges Konung, och tillsatte öfver allt sina Länshöfdingar. Dertill valde han de mest utmärkta af sina anhängare. En stor del af dessa upphöjde han i Adeligt stånd, och tilldelade dem egendomar och andra inkomster. Sin Syster *Cecilia*, fordom Lagmannen *Folkviders* Hustru, giftade han med *Bard af Reire*, och flera af sina trogna anhängare försåg han med lysande giften och upphöjde dem i anseende. Han bildade härigenom en motvigt mot landets gamla Magnater, och försäkrade sig om sina fordna vänners trohet genom sitt bemödande att belöna deras ådagalaggda tillgifvenhet,

I alla *Sverres* handlingar syntes att han förstod att lämpa sig efter det folk, hvaröfver han efversträfvade att ernå

högsta magten. Hans utmärkta mod och tapperhet, hans rådighet i faror, hans förmåga att uthärda alla mödor och genom sitt eget efterdöme dertill uppmuntra sina anhängare, hans aflägsenhet ifrån all småaktig egennytta, hans ordhållighet i sina löften, allt detta bidrog kraftigt att tillvinna honom alla rättsinnigas högaktning och förtroende. Han hade lyckats att ombilda Björkebenerna ifrån rofgiriga röfvare till en disciplinerad här. Han nyttjade sina segrar med menskl ighet och klokhet: hans försonlighet och hans ädelmod bidrogo på allt sätt att blidka hatet mellan skingrade medborgare, och han förstod att med kraft och sanningens enkla tolkning sätta sig mot tidens mest inrotade fördomar, rigta öfvertygelsen och tillvinna sig ett förtroende, som ehuru först måhända grundadt på blotta känslans intryck, gjordes varaktigt genom förståndets pröfning. Utan tvifvel har under ett så oredigt tidehvarf sällan någon Regent framträdt med hans egenskaper att styra, reda och lugna sinnena. Sedan hans medtäflare stupat, hyllades han ock allmänt och uppriktigt af alla rättsinnade, samt, under en vaksam frugtan, af dem som endast gåfvo vika för öfvermagten. Hans tid var då kommen, att utan afseende på sig sjelf, endast tänka på sitt kall såsom Konung och på Statens kraf. Honom förestod likväl att ständigt kämpa mot förnyade försök att bryta ordningens band. Hafsvågorne lägga sig ej genast sedan stormen upphört.

Under dessa hvälfningar inom Norrige hade Sverige icke heller varit fredadt för invärtes skakningar. *Erik Jedvarson* styrde Sverige ifrån 1156 till 1161, med framgång och visdom. Han visade Presterskapet mycken ynnest, och sökte genom Christendomens befrämjande att stadga sämjan inom Sverige. Den predikades på hans anstalt i de orter som ännu voro den Hedniska läran till-

gifna, och deribland äfven i Dalarna och de Norra landskapen ända till Lappmarkerna; och då detta skedde med lämpa och Konungen använde mycken kostnad till Kyrkors anläggande, samt den Christna Gudstjensten derigenom öfver allt blef känd och öflig, svalnade småningom den oenighet, som genom anhängighet till olika trosläror, förut med allt för bittra följder hade ägt rum. När härtill kom att Konungen med mycket nit vakade öfver lagskipningen och på allt sätt bemödade sig att lämpa de gamla lagarna efter tidens tankesätt, samt ökade dem med många stadgar i sammanhang med Christendomens bruk och behof, följde att ordningen återställdes i landet, och Konungen vann folkets kärlek och förtroende. Genom ett krigståg till Finland, för att omvända detta land till Christendomen, återställde han de Svenska Konungarnas välde öfver dessa Östra besittningar, hvilket han sökte befästa, dels genom några fasta orters anläggande i Finland, dels genom stiftande af BiskopsStift, och dels genom Svenska Colonisters bosättande på kusterna. Utom af Religonsnitet bevektes han dertill af politiska skäl, dels för att stadga Sveriges uråldriga välde, dels för att afhålla de härjningar som af inbyggarena i länderna Öster om Östersjön, hvilka ännu voro Vikinga-lefnaden anhängiga, tidtals på Sveriges kuster föröfvades. För landets inre hushållning gjorde han många nyttiga inrättningar; men den ordning han sökte stadga väckte missnöje hos dem, hvilka i utöfningen af godtyckliga rättigheter funno sitt interesse. Det fanns således innom landet personer som lätt retades att mot honom ingå fiendteliga planer, och dessa funno i Danska Prinsen *Magnus Haraldson* en villig anförare. Denne Prins hade länge syftat efter Sveriges Krona. Han hade en gång låtit utropa sig till Konung i Södergöthland, men aldrig der kunnat stadga sin magt: han hade anställt Konung *Sverkers* mord, men

äfven då misslyckats att uppstiga på Sveriges Thron. Han rustade nu en Flotta i Danmark, och försökte att med våld undanrödja Konungen, för att blifva hans efterträdare. Med denna Flotta inträngde han till Upsala och landsatte sin här på Fyrisvald, under det *Erik* bivistade Gudstjensten. *Erik* stördes ej i sin andagt af underrättelsen om fiendens ankomst. Efter slutad Gudstjenst tog han till vapen, och gick fienden till mötes, men blef snart, då han af en ringa och oberedd här blef understödd, af fienden öfvermannad, tillfångatagen och halshuggen den 18 Maj 1161. *Magnus* lät såsom segrare utropa sig för Konung, men vann dertill alldrig Svenskarnas bifall. *Fale Bure*, en af *Eriks* Länshöfdingar i det Norra Sverige, bröt upp i spetsen för Helsingar, Jämtlänningar och Vesterbottningar och slog inom korrt tid *Magnus*, som, då han tänkte begifva sig på flygten till Norrige, der hans Halfbröder *Inge* och *Orm* sökte tillvälla sig Konungamagten, blef vid Örebro öfverrumplad af *Carl Sverkerson* som ifrån Götha Rike tågade med en här, för att hämnas Konung *Eriks* mord. *Magnus* stupade i striden, och *Carl Sverkerson* uppträdde genom Svears och Göthers förenade bifall på Svenska Thronen år 1162. Ifrån denna tid begynde Sverkerska och Erikska ätternas Riksbyte, hvilket sällan aflopp med lugnets bibehållande inom landet. Vid denna förening erhöll Sverige sin första ÄrkeBiskop, sedan man öfverenskommit, att hans säte skulle blifva i Upsala, men tröstat Götherna dermed att en af deras landsmän dertill utvaldes. En Munk i Alvastra Kloster *Stephanus* insattes dertill år 1163 och bekräftades af Påfven *Alexander* III. *Knut*, *Erik den Heliges* Son, hade vid *Carl Sverkerssons* upphöjelse på Svenska Thronen dragit sig till Norrige. Derifrån kom han oförmodadt till Sverige, och mördade Konung *Carl*, den 12 April 1168 på Visingsö. Till Svenska Thronen uppträdde då trenne medtäflare

neml. *Knut Erikson*, *Kol Sverkerson*, som af Götherna understöddes, och *Burislav*, Son af *Magnus Henrikson*, som förenade sig med *Kol*, i hopp att göra sin förmenta arfsrätt gällande. *Knut* öfvervann bägge sina motståndare och kom 1170 i fredlig besittning af Svenska Thronen. Det var denne Konung *Knut Erikson* som uppmuntrade *Sverre*, att i spetsen för Björkebenerna uppresa sig mot *Magnus Erlingson*, och han innehade ännu den Svenska Thronen, när *Sverre* 1184 erkändes för Konung öfver hela Norrige. Med honom ingick *Knut* en närmare förbindelse, när han det följande året lemnade honom till Gemål sin Syster *Margaretha*.

Ehuru nu *Sverre* med Nationens allmänna bifall innehade Konunga-magten, ehuru hans gamla anhängare voro insatte i de hufvudsakligaste befattningarna, och ehuru hans stora egenskaper syntes hafva ingifvit allmän beundran, frugtan eller förtroende, nödgades han dock emot flera pretendenter försvara sin magt. Dels sökte hans gamla motståndare alltid att uppresa sina hufvuden, dels kunde en myckenhet af hans undersåtare ej med lugn emottaga den ordning som åtföljer en sträng lagskipning, och i synnerhet ville ej Hierarkerna böja sig för en Konung, som sjelf odeladt önskade utöfva högsta magten. Den första uppresningen emot *Sverre* gjordes redan samma år som *Magnus* stupade, af en Munk på ön Hufvudö benämnd *Jon*. Några missnöjde Magnater, *Simon Aultukares* Son, *Niklas Björnson*, *Anders Brosodur*, *Bard Salb*, *Jon Kutiza*, och *Pål af Hvine* eller *Quinisdal*, utsågo denna Munk, att träda i spetsen för deras stämplingar. Munken gaf sig ut för Son af *Inge*, Konung *Harald Gilles* Son, och vid ett möte i Tunsberg, utropades han af dessa Magnater till Konung, i stöd af sin förmenta arfsrätt. Han aflade Munkekåpan, men hans anhängare erhöllo, till minne af hans

fordna drägt öknamnet *Kuflungar.* (*) Större delen af Magnaterna i Viken sällade sig till pretendenten, och efter några små strider med *Sverres* Länshöfdingar nödgades de fleste af dessa, att öfvergifva sina befäl, och med Björkebenerna draga sig åt de Norra orterna. Endast en, *Ulf af Lauffnäs*, bibehöll sig med all sin styrka i Viken. Kuflungarne underlade sig sedan Agden och Bergen, och utbredde sitt välde ända upp till *Stat*.

Den följande våren återkom dock *Sverre* till Bergen, och satte sig der å nyo i agtning. Men Kuflungarne, som redan hunnit rusta en betydlig Flotta, lade sig dermed vid Agdenäs vid inloppet till Throndhjems fjord. Genom ett hastigt anfall satte de sig i besittning af Staden Throndhjem, och *Jon* försökte att genom skonsamhet och löften tilldraga sig Björkebenernas tillgifvenhet. Större delen af dem som i Throndhjem föllo i hans våld, nyttjade dock tillfället att komma undan till *Sverre*, som hade inkastat sig i Stenbjergs Fästning. Medan han der afvagtade tillfället till en fördelagtig och afgörande strid, blef nästan hela hans Flotta af Kuflungarna förstörd eller förskingrad. Icke dess mindre vände *Sverre* krigslyckan så, att han om Sommaren 1187, återtog Bergen, förstörde Kuflungarnas Flotta, och dessa nödgades att återgå till Tunsberg. *Sverre* förföljde dem väl der med en ny utrustad Flotta, och slog dem, men de drogo sig hastigt undan, och anlände till Throndhjem, hvarest *Jon* på Eyrathing erhöll Konunganamn och utropades af *Björn Erlingson*. Men *Sverre* följde dem i spåren med sin krigshär, så att de flydde hufvudstupa ifrån Throndhjem till Bergen. Under det Kuflungarne här med hot sökte förmå Staden till uppgift, blefvo de åter af Björkebenerna öf-

(*) Munkekåpan kallades i det gamla språhet *Kufle*.

verrumplade. Kuflungarnes anförare stupade i början af striden och *Sverre* förböd sin här att ytterligare förfölja dem. *Sverre* lät till allmän åskådning uppställa *Jons* lik, och Kuflungarne skingrade sig, då de ej mera hade någon anförare. I Bergen fanns en man vid namn *Petrus Steik*, som med fullgiltiga bevis intygade att den föregifna pretendenten var hans Son, och denna upptäckt bidrog mycket att skingra de upproriska. Deras hufvudmän drogo sig dock till Danmark. Imedlertid hade *Sverre* i flera år varit nödsakad att emot dem nyttja våld.

Redan några år förut hade hos *Sverre* anmält sig en ung Man benämnd *Erik*, som påstod sig vara hans Broder, och genom Jernbörd lyckades att stadga detta föregifvande. Han blef af Sverre nyttjad vid många vigtiga tillfällen, men efter *Magni* död fordrade han att med *Sverre* erhålla andel i Riksstyrelsen. *Sverre* gjorde derpå intet afseende, utan satte honom främst ibland sin lifvagt. 1185 seglade han åt Östersjön för att omvända Hedningarna på dess Östra och Södra kuster. Derifrån återkommen med seger och byte, begaf han sig till Sverige, der han af Konung *Knut Erikson* blef väl emottagen, och hemkom sluteligen, under Kuflungarnas uppror, till Norrige, med en Flotta af 11 skepp. *Sverre* upphöjde honom 1188 till Jarl, och gaf honom befälet öfver Uplanden och ända till Svinesund, och *Erik* förblef derefter sin Broder trogen till sin död 1189.

Ännu medan *Jon Kuflungs* uppror påstod upphäfde sig i Mark en Man, som antog namnet *Sigurd*, och föregaf sig vara Son af *Harald Gilles* Son, *Inge*. Han sköflade i Viken, och utmärkte sig så genom plundring och brännande, att Bönderne gåfvo honom tillnamnet *Mordbrännare*. Hans framgång var likväl korrt, och det följande året se-

dan *Jon* stupat, blef han af ortens invånare öfverrumplad och mördad. Han sökte förgäfves rädda sitt lif derigenom, att han erkände sig ej vara *Inges* Son, utan en till landet inflyttad Isländare; men denna uppriglighet kunde ej blidka den uppretade menigheten.

År 1189 framskymtade ett nytt uppror iskt parti under namn af *Varbelgar*. Kuflungarnes hufvudmän, som efter *Jons* fall hade begifvit sig till Danmark, erhöllo der understöd till nya rustningar. De satte i spetsen för sig ett Barn, *Simon Kares* Son, vid namn *Vikaar*, och förde honom med 13 skepp till Viken, der de började härja på kusten. Men inbyggarena i Tunsberg togo genast till vapen och med sina ensamma krafter besegrade dessa fiender, mördade hufvudmännerna och förskingrade deras anhängare.

Korrt derefter samma år uppträdde i Mark en Munk, vid namn *Thorleif*, med tillnamnet *Bredskägg*, under föregifvande at vara Son af *Harald Gilles* Son *Eystein*. Men äfven denne, blef utan att hafva något särdeles uträttat, af menigheten i orten slagen och mördad, 1191.

En ny upprorstiftare emot *Sverre*, var en Son af *Magnus* vid namn *Sigurd*. *Erling Skakkes* oägta Son, äfven *Sigurd* benämnd, hade länge njutit uppfostran och skydd i *Sverres* Hof, men stämplade icke dess mindre med en af Konungens nya Länshöfdingar *Halkell*, att genom hans biträde bringa Konunga-magten i *Sigurd Magni* Sons händer. Denne *Sigurd Magni* Son och *Halkell* reste bägge två år 1192 till Orcadiska öarna och fortrodde sig, åt den dervarande Jarlen *Haralds* Måg *Olof*. *Harald* hade varit en förtrogen vän af Erling *Skakke*, och lät derföre öfvertala

tala sig att biträda dem med betydliga rustningar. Med en stor Flotta återvände de samma sommar till Norrige, och anföllo genast Tunsberg, nedergjorde Konungens dervarande besättning, och på ett snart samladt Thing utropade *Sigurd* till Konung. Till motsatts mot Björkebenerna låto dessa uppproriske kalla sig *Öjeskäggar* och *Gullfötter*. Innan korrt underlade de sig Opslo och hela Viken, och sedan dem många anhängare tillfallit, företogo de sig et ströftåg på Danmark, för att samla rof och penningar. Vid deras återkomst derifrån tågade *Sverre* emot dem ifrån Throndhjem. Innan hans ankomst föreföll en strid mellan Öjeskäggarna och några af *Sverres* Länshöfdingar vid Sarpsborg, hvari de upproriska hade öfverhanden. De utsträckte derefter sina vapen ända till Bergen, och upptogo skatt af hela Södra delen af landet, ända till udden Stat. Der förenade sig med dem *Erling* Jarls Son *Sigurd*. Den upproriska hären uppehöll sig öfver vintren i Bergen, men tidigt på våren kom *Sverre* dit helt oförmodadt med en obetydlig Flotta. Genom en krigslist lyckades han att i en sjöstrid fullkomligen öfvermanna de upproriska. I denna strid 1194 omkommo den utropade Konungen *Sigurd*, och upprorets förnämsta hufvudmän utom *Sigurd* Jarl, som med sina skepp låg i Stavanger, och vid underrättelsen om detta nederlag tog flygten till Danmark. Efter sin vana lät *Sverre* i Bergen till allmänt åskådande framställa den fallna *Sigurds* lik, och delade de slagnas rof mellan sina Soldater.

Alla dessa upproriska företag hade till en betydlig del af Presterskapet varit understödde. Om vintren år 1187 sjuknade ÄrkeBiskop *Eystein*, och anmodade Konung *Sverre* att besöka sig. På sin sotesäng gjorde han inför Konungen bot och bättring för sitt framfarna uppförande,

30.

och afled efter denna förlikning. Strax derefter reste Konungen till Bergen, hvarest Biskoparne till *Eysteins* efträdare utvalde *Erik*, Biskop i Stavanger. Konungen var väl icke nöjd med detta val, men ville dock ej sätta sig deremot, och *Erik* afreste till Rom för att i sin sysla insättas. Efer den nya ÄrkeBiskopens hemkomst uppstodo åtskilliga missnöjen mellan Konungen och honom. ÄrkeBiskopen hade i sina predikningar tillåtit sig många utfall emot Björkebenerna, midt under Kuflungarnas upproriska rörelser. Konungen å sin sida förböd erläggandet till ÄrkeBiskopen af de dubbla sakören *Eystein*, med *Erlings* medgifvande, påbudit, och föreskref att denna skatt endast enl. S:t *Olofs* lag skulle betalas. ÄrkeBiskopen uppreste sig med mycken ifver mot detta påbud. Ytterligare uppstod tvist om Patronat rättigheten vid enskildt stiftade Kyrkor, hvilken ÄrkeBiskopen ville sig tillegna. Konungen ville vid verldslig rätt låta denna fråga afdömas, men ÄrkeBiskopen vägrade, enl. Canoniska lagen, att der inställa sig. Sluteligen lät Konungen på allmänt Thing uppläsa det stycke af lagen hvari bestämdes huru stort följe det tilläts en Biskop att vid visitationer i Stiftet medföra, neml. endast 30 personer, och deraf icke mera än 12 med sköldar. Häröfver fordrade Konungen domarens yttrande, och tillade: "ÄrkeBiskopen behöfver inga beväpnade drabanter, och intet krigsskepp; lagarna öfverträdas af honom, om han åtföljes af 90 beväpnade män, och ett skepp med 20 åror. Hvarken han eller Björkebenerne hade ännu glömt ÄrkeBiskop *Eysteins* magt, då han vid Brathamra belägrade de sednare med ett beväpnadt fartyg, eller när de vid Bergen borttogo *Magni* Flotta, då de anföllos af ÄrkeBiskopens folk förr än af Konungens: nu vore icke mera någon fara hvarken för ÄrkeBiskopen eller hans Kyrka, hvilken de genom beväpnad styrka behöfde afvärja. Om han skulle behöfva några

handelsskepp, vore det högst för stenar som skulle framföras till Kyrkornas byggnad, men icke till andra ändamål.” ÄrkeBiskopen svarade härpå:” Romerska Påfven har anförtrodt mig denna Kyrka med alla dess ägodelar: derföre skall jag äfven fritt begagna dem, så länge jag lefver. Sannerligen, Herre, vilja många redlige män hälldre med mig lefva stilla och lungt, än tvista med Dig, då Du tillåter få att lefva i frid: om mina tjenare bära granna kläder och vapen, hafva de ej röfvat dem ifrån andra: de uppföra sig fredligt och göra ingen förnär. Alle främmande skola säkert förundra sig, att det ej tillåtes en ÄrkeBiskop att efter behag föda och kläda hvilka han vill, men väl Dina Höfdingar, som Du ifrån Tiggare upphöjt, att omgifva sig af stora hopar, efter godtycke plundra landsfolket och förstöra deras visthus, så att de olycklige anse för en vinst, hvad de kunna rädda undan deras plundring.” Detta oagtadt förnyade Konungen lagens föreskrift, deri understödd af hela menigheten, på hvilken ÄrkeBiskopens tal gjort allsintet intryck, enär den af Konungens krigshärar aldrig funnit sig ofredad, men väl af Presterskapets tryckande fordringar. Fem dagar förelades inom hvilka allt öfverflödigt folk, enl. lag, skulle ifrån ÄrkeBiskopen afskickas: om någon häremot bröte, skulle hans egendom tillfalla Staten och han sjelf, hvar han träffades, ligga ogild. Då detta utslag var afkunnadt, samlade ÄrkeBiskopen allt hvad han ägde, öfvergaf i största hast Staden, och reste till ÄrkeBiskop Absalon i Danmark, som med mycken välvilja emottog honom. Der sjuknade han korrt efter och förlorade synen.

Desse bägge ÄrkeBiskopar sände korrt derefter bud till Påfven *Celestinus* 3:dje och anklagade Konungen. Till svar härpå ankom ett bref hvarigenom *Sverre* dömdes till bannlysning, derest han ej rättade sig efter Biskoparnas

önskningar, hvilken dom på Biskoparnas anstalt genast hvarje Söndag i Danmark i Kyrkorna upplästes. När *Sverre* härom erhöll underrättelse, lät han på allmänna ställen anslå en sådan förklaring: "att han deri igenkände Danskarnas bedrägeri, och icke Påfvens förbannelse. *Erik* skulle icke med sina lögner störa honom i sin magt: han rördes ej af dens förbannelser, som till straff redan vore beröfvad sina ögons bruk. Förbannelsernas kraft visade sig på de mest brottsliga: Han vore lagligen född Konung, och hade äfven genom folkets bifall erhållit Riket, och hvad han genom oräkneliga mödor förvärfvat, skulle han ej af så svaga orsaker öfverge. Det anstode *Erik*, ehuru blind, att återvända till sin Kyrka, dock äfven der hädanefter lyda lagarna: men sjelf skulle han för hans skull, om han än hade friska ögon, så länge han är blind till förståndet, för ingen del öfverträda dem."

När *Sverre* kom till Viken för att förfölja *Erling* Jarls Son *Sigurd*, reste han till Konghäll. Då anlände dit en Romersk legat, hvilken *Sverre* på det mest utmärkta sätt emottog, och anmodade att förrätta sin Kröning. Legaten syntes i början dertill benägen, men Presterskapet berättade för honom Konungens förhållande till ÄrkeBiskopen, att Konungen sjelf hade öfvergifvit Preständbetet, att han utan dispense hade trädt i lagligt ägtenskap, utom mycket annat hvarmed de sökte göra Konungen hos legaten förhatlig. När Konungen sedan förnyade sin begäran om Kröningen, gjorde legaten svårigheter, och nekade sluteligen alldeles, under förmaning att Konungen borde förlika sig med ÄrkeBiskopen, hvars ämbete denna förrättning tillhörde. Konungen vredgades då, och anbefallde legaten att genast öfvergifva landet. Legaten reste, och Konungen kallade till sig Biskop *Nils*, och öfverbevisade honom att han deltagit i det uppror *Hallkel* och

hans anhängare hade stiftat. Då *Nils* ej kunde öfverskyla sin brottslighet, begärde han förlåtelse och Nåd, och förband sig med ed att fullgöra Konungens önskningar. *Nils* och Biskop *Thorer* i Stavanger valde då till Biskop i Bergen Konungens Bigtfar *Martin*, som genast insattes i sitt ämbete. *Nils* bemödade sig nu på allt sätt att vinna Konungens förtroende, och Konungen lät sluteligen af dessa Biskopar kröna sig i Bergen den 29 Junii år 1194.

Vid samma tid hade till Norrige anländt Biskopen i Skalholt *Paul Jonsson*, och Biskop *Biarnius* ifrån Orkneyöarna, hvilken sistnämnde hade följt Jarlen *Harald Madadson*, som utverkade sig *Sverres* förlåtelse för den del han tagit i *Sigurds* rustningar. I samråd med Norriges Biskopar beslöts, att Biskop *Thorer*, åtföljd af en prelat benämnd *Richard Svartamäster*, skulle afgå till Påfven, för att utverka återkallelsen af hans emot Konungen utfärdade bannebref. Hela landets Presterskap syntes nu vara Konungen tillgifvet, men Biskop *Nils* kunde ej längre hålla sig stilla, utan reste till ÄrkeBiskoparna i Danmark. Det följande året återkommo dit de till Påfven afgångna sändebuden, jämte en Påfvisk legat; men bägge sändebuden undanrycktes der genom en hastig död, så att de ej kunde framlemna redovisning för sitt uppdrag. Någon tid derefter anlände en Dansk man till *Sverre*, med Påfvens förseglade bref, hvilket han mot en betingad penningesumma aflemnade. Dessa bref uppvisades för folket i Kyrkan, uppbrötos och upplästes, och befunnos innehålla en fullkomlig återkallelse af bannlysningen, sedan Påfven blifvit upplyst att han dertill af falska underrättelser varit föranledd. Konungen tillkännagaf att hans sändebud i Danmark hade blifvit förgifna.

Biskop *Nils* begynde nu uppenbart att stämpla till upp-

ror. Han begaf sig åtföljd af många anhängare ifrån Viken, till Haleyre marknad. Dit medförde han ett Barn, som han kallade *Inge* och föregaf vara en Son af *Magnus Erlingson*, men man påstod att han varit en infödd Dansk vid namn *Thorgils*. Kring honom samlades många nyhets älskare, och ibland dem ÄrkeBiskop *Erik*, samt *Erling* Jarls Son *Sigurd*, hvilka sökte upphöja honom till Konung. Hans anhängare blefvo kallade *Baglar*. Den samlade hopen ställde sin kosa till Salteyarsund. Konung *Sverre* uppehöll sig i Viken vid Seimsfjord. Efter gjord undersökning om *Baglarnes* styrka, drog sig Konungen till Throndhjem. Baglarne utbredde sig öfver Viken, Uplanden och Hedemarken, och *Jnge* utropades till Konung. Imedlertid samlade *Sverre* sin styrka ifrån Thronden, Möre och Romsdalen,och efter något uppehåll i Bergen skyndade han till Opslo der Baglarnes hufvudstyrka var förlagd, och Biskop *Nils*, *Sigurd Erlingson* och *Harald af Sastad* förde befälet. Biskopen hade påklädt Brynjan och blottat svärdet, samt uppmuntrade sina anhängare med löften och spådomar om *Sverres* och Bjökebenernas flykt och undergång. Sedan striden begynt och den syntes vända sig till *Sverres* fördel, ropade Biskopen högt: skynden till flygten, ty äfven i dag rasar djefvulen, lossad ifrån sina bojor. Striden fortfor dock hårdnackadt, men Baglarne blefvo sluteligen fullkomligen slagna, och *Sverre* bemägtigade sig Opslo. Biskop *Nils* afsände till Konungen en Prest med begäran om fred, men Konungen vägrade, om han ej personligen infunne sig för att derom anhålla. Biskopen flygtade då med Baglarna in i landet, och fattade ej fast fot förr än i Thronden, der de genom list och förräderi kommo i besittning af Stenbjärg. Under dessa händelser blef *Sverre* anmodad att deltaga i ett korsståg mot de otrogna, men undandrog sig, då dels för hans egen säkerhet hans närvaro i Norrige var nödvändig, dels Nor-

riges inre skakningar icke tilläto några hvärfningar till främmande krigsföretag.

Under tiden hade de sammansvurne Biskoparne å nyo förmått hos Påfven *Innocentius* 3:dje utverka en bannlysning öfver Konung *Sverre.* (*) Kriget var för uppenbart emot Prelaterna för att denna act skulle verka antingen på Konungens planer, eller hans anhängares tillgifvenhet. Konungens rätt kunde ej efterskänkas, och Presterskapets sjelftagna myndighet kunde af Norrska Nationen ej erkännas. Likväl der Baglarne hade öfverhanden var det dem nu lättare att på sin sida draga den enfaldiga allmogen, och upproret spridde sig småningom äfven till denna class. Konungen nödgades derigenom dela sig mellan krigets utförande mot de beväpnade Baglarna, och de orters bestraffning som hyllade dem. I alla sina företag hade han en oafbruten öfverlägsenhet, allt gick ut på att återställa och stadga lugn, men under allt det öfriga af sin lefnad förmådde han dock ej mer än att på en ort quäfva upprorets utbrott, när det på en annan åter uppblossade. Likväl ehuru upproret ej vid hans död var utrotadt, var det likväl så vida dämpadt, att intet uppenbart motstånd märktes, och upprorets hufvudmän flyttade till Danmark. Den outtröttligt verksamma Konungen kunde då sträcka sina omsorger till landets skötsel. Hans stora åsigter och hans kraft i deras utförande röjde sig äfven deri. Han befordrade med allt nit Norriges handel, äfven som dess inre odling: han bemödade sig i synnerhet att genom en fri handelsträflan uplifva näringarna, och sökte redan i sin tid förekomma hansestädernas bemödande att underlägga sig ensamt Norriges utländska handel. Såsom ett minnesmärke efter hans omsorg att befordra landets inre rö-

(*) Se allmänna Handl. till 1:sta delen N:o 8.

relse finnes ännu quar den af honom anlagda så kallade Sverre Sti, lika dristig i tankan, som vigtig till ändamål. Åkerbrukets befordran låg honom mycket om hjertat, och man tillskrifver honom författandet af en bok kallad Kongaspeglen, innehållande utmärkta grundsattser rörande en Konungs vård om ett lands inre hushållning. Med stränghet vårdade han Nationens seder, och häfderne innehålla författningar af honom till fylleriets hämmande, som bevittna både hans djupa insigt, och hans rena allvarliga kraft. Sjelf kunnig i tidens Theologiska studier, bemödade han sig att befordra och sprida kunskaper, så vidt han under sin oroliga styrelsetid förmådde. Om han ej hann att sätta den Norrska Staten i full ordning, lyckades han likväl att bibehålla dess styrka under alla skakningar, och för sina efterträdare utvisa den grund, hvarpå de med största fasthet kunde bygga. Få menniskor hafva till den grad som han förenat hjeltens och Statsmannens egenskaper. I sjelfva dödsstunden bemödade han sig att besegla sina grundsattser, och rena allmänhetens begrepp om rätt och sanning. Han sjuknade i Tunsberg, och fördes sjuk till Bergen, och när han befarade att döden skulle nalkas, lemnade han fritt tillträde åt alla, som ville besöka honom. När Presterskapet hade samlats att gifva honom den sista smörjelsen, lät han i folksamlingens närvaro uppläsa de bref till sin Son *Håkan*, hvari han förordnat om Riket, hvarefter han förklarade, att sedan *Sigurd Lavard* nu vore död, hade han efter sig ingen Son mera än *Håkan*, hvarföre ingen måtte blifva trodd, som framdeles skulle kunna försöka att störa det allmänna lugnet, genom någon föregifven arfsrätt. Uppstigande ur sängen, sade han; "Innan jag emottager den sista smörjelsen befaller jag, att man måtte sätta mig på min Thron, för att der afvagta döden eller hälsan: och om jag der mellan

mina kringstående vänner skulle aflida, slutar jag mitt lif långt annorlunda än Biskop *Nils* förespått, som sagt, att jag skulle blifva slagtad som boskapen och sönderrifven af hundar och korpar. Men högsta äran tillkommer Gud, som skyddat mig i många faror undan fiendernas vapen." Derefter förrättades smörjelsen. På sitt yttersta förordnade han, "att så snart han vore död, skulle hans ansigte blottas, och visas för både vänner och ovänner, på det man måtte kunna se, om fiendernas förbannelser haft någon verkan på hans kropp; ty om så vore, så kunde det ej döljas. Han vore mera van vid oro, faror och mödor i sin magt, än njutningar af lugn, och kände dertill ingen annan orsak, än mångas afund, som verkat deras fiendskap: hvilket han dock bad Gud förlåta dem, som vore hans domare." Med största lugn dog Konung *Sverre* den 9 Maji 1202, 51 år gammal.

Vid Konung *Sverres* död vistades hans Son *Håkan* i Throndhjem. Baglarne innehade åtskillige orter i Sogn, Fjorderna, Raumadalen och Mörerna, så att gemenskapen inom landet icke var särdeles säker. Björkebenerne begåfvo sig genast med *Sverres* bref till Thronden, under anförande af *Håkan Galin* och *Petrus Steiper*. De fördolde Konungens frånfälle, intill dess de träffade *Håkan*, och till honom fingo aflemna Fadrens bref, då de efter en korrt rådplägning genast utropade honom till hela Norriges Konung. Strax derefter kallades folket till Thing vid Eyre, der *Håkan* af en Bonde vid namn *Skervard*, efter gammalt bruk emottog Konunga-namn. Konungen utnämnde derefter sina Länshöfdingar och bildade sitt Hof, samt utrustade en Flotta för att begifva sig till Bergen. Baglarnas Konung *Jnge* uppehöll sig i Viken, och ärnade vid underrättelsen om *Sverres* död begifva sig till Ber-

gen, men hans Flotta blef slagen af Björkebenarna i trag-ten af Stavanger och förskingrad.

Enligt sin Faders råd anmodade Konung *Håkan* genast de affälliga Biskoparna att komma till sig och ingå förlikning. Desse lämpade sig efter kallelsen, och inställde sig ifrån Sverige och Danmark, dit de förut tagit sin tillflygt. Hvar och en blef åter insatt i sitt Stift, och Ärke-Biskopen upphäfde bannlysningen. Konung *Håkans* försonlighet tilldrog honom allas sinnen, i synnerhet tillföll honom allmogen, och Presterskapet skilde sig ifrån Baglarna. Konung *Inge* som gjorde hårda prässningar i Viken och Uplanden, blef under sommaren af Bönderna ihjälslagen på en holme i sjön Mjors. Härefter skingrades Baglarnas parti, och dess hufvudmän dels drogo sig undan till Sverige och Danmark, dels sökte och vunno förlikning.

Ifrån Throndhjem utgaf Konung *Håkan* sina förordningar om styrelsens inrättning, hvarigenom han för Länshöfdingarnas magt och åtgärder stadgade vissa gränsor och formaliteter. I början af den följande våren reste han genom landet utmed kusten, ända till Götha elf, och upptog öfver allt tro och huldhets ed. Partiernas inbördes fiendskap syntes sakta sig, och *Håkan* utsedd att njuta frugten af sin Faders mödor: men det var Norriges öde, att ännu länge blifva härjadt af borgerliga krig. *Håkan* skulle blott för en korrt tid stilla deras låga, hvilken sedan med ny häftighet skulle utbryta.

Ännu under *Sverres* lifstid vistades i Danmark en man benämnd *Erling*, som gaf sig ut för Son af Konung *Magnus*. Konung *Håkan* ditskickade män att rödja honom ur vägen. men underrättad om sin fara flydde han un-

dan till Vestergöthland. Konungen gjorde då föreställningar hos Konung *Knut* i Sverige, att hindra honom att inom Norrige stämpla oroligheter, i följe hvaraf Konung *Knut* lät fängsla honom i ett torn på Visingsö. Efter någon tid lyckades dock *Erling* att rymma, och ehuru han vid hoppet ur tornet afbröt låret, undkom han dock och dolde sig någon tid i Dalarna, der han ändteligen af *Håkans* utsände blef mördad. Denne *Erling* förde tillnamnet *Stenvägg*. Korrt derefter framträdde likväl i Skanör en annan man, som antog hans namn, och om sig berättade samma öden. De förskingrade Baglarne fattade tillfället att i honom erhålla en anförare, men han vägrade i början deras anbud och begaf sig till Köpenhamn, der han öfver vintren vistades. Konung *Håkan* uppehöll sig i Bergen. Konung *Sverres* Gemål *Margaretha* hade strax efter Konungens död öfvergifvit Norrige och rest till Sverige, då hon ej uthärdade att se sin Styfson framför henne i Kungligt anseende. Konung *Håkan* lyckades dock att förmå henne att till Norrige återvända, men med allt sitt bemödande kunde han ej vinna hennes förtroende. Vid den instundande Julen var det svårt att förmå henne att hos Konungen fira Högtiden. Det är sannolikt att hon derunder för honom tillredt förgift, ty Konungen dog hastigt, under alla tecken till en förgiftning 1204. Misstankarna föllo på henne, hon blef nödsakad att för sin räkning underkasta en af sitt Hoffolk Jernbörd för att urskulda sig, och när detta prof misslyckades, fann hon ingen annan räddning, än att åter flygta till Sverige. Icke blott den allmänna kärlek *Håkan* redan hunnit förvärfva, utan äfven utsigten af de oredor som syntes förestå, verkade vid Konungens död en allmän nedslagenhet. Partierna fingo åter luft.

De Höfdingar som närmast omgåfvo den döende Kon-

ungen samlades genast för att upprätta Thronföljden. De antogo till Konung ett fyra årigt Barn, *Guttorm*, Son af *Sverres* Son *Sigurd Lavard*. *Håkan Galin* valdes till styrelsens förvaltare, och Konungens uppfostran anförtroddes åt *Petrus Steiper* samt *Einar*, bägge nära beslägtade med Konungahuset. *Håkan* utnämndes till Konungens Jarl, hvilken syssla nu likasom i Sverige öfvergått till egenskap af förste Minister, och ej mera betecknade något Ståthållare döme öfver vissa landskap. Jarlen tog sitt säte näst Konungen. *Inge* Bards af Leyre Son erhöll befälet öfver Thronden, och på Eyra Thing utropades *Guttorm* för Konung. Men Baglerne vände sig åter till *Erling* i Köpenhamn, hvarifrån de utfärdade till Norrige en kallelse till alla dem som med dem ville göra ett, att samlas i Aalborg på Jutland. *Erling* utverkade sig löfte om biträde af Konung *Valdemar* i Danmark, och sålunda utrustad landsteg han i Norrige, i Baglarnas vanliga hufvudort Viken. J Opslo uppsökte han Biskop *Nils* och erböd sig att genom Jernbörd pröfva sin härkomst, men Biskopen som fann sig äga hans öde i sina händer ville först derom underhandla med Konung *Valdemar*. Honom föreslog han att till Norriges Konung upphöja sin egen Systerson *Philip*, men då han fann Konungen likgiltig hvilken såsom anförare uppträdde att störa Norriges lugn, men Allmogen villigare att antaga *Erling*, hvilken de trodde vara *Magni* Son, gaf han sig nu med *Erling* i underhandlingar. Han föreställde honom, att hans öde af honom berodde. Att han väl kände hans låga härkomst, men att det likväl stode i hans magt att vända profvet till hans fördel. Om *Erling* derföre lofvade att till Jarl upphöja hans systerson *Philip*, ville han understödja hans sak med all sin magt och alla sina anhängare. *Erling* samtyckte. I Konungens i Danmark närvaro lyckades eldprofvet i Tunsberg, *Erling* förklarades för Konung, och

Philip utnämndes till Jarl. Björkebenerne samlade sig nu omkring Bergen och i Thronden, och starka rustningar gjordes å ömse sidor till ett inbördes krig, hvilket likväl icke kom till utbrott förr än korrt derefter 1205, då den unge *Guttorm* hastigt dog, förgifven af *Håkan Galins* Hustru *Christina*, Syster till ÄnkeDrottning *Margaretha*. Ett Thing samlades i Thronden, och *Håkan Galin* gjorde sig hopp att der blifva utvald till Konung Men dels syntes ÄrkeBiskopen dertill icke benägen, dels ville Allmogen ej underkasta sig en man af Götisk härkomst. (*) Landets Magnater gynnade *Håkan*, såsom skickligast att anföra krigshären. Allmogen deremot utvalde *Inge Bardson*, äfven *Sverres* Systerson, med hennes andra man, och *Håkan* erhöll såsom Jarl befälet öfver krigshären, och hälften af de Kongliga inkomsterna. Detta blef tecknet till det inbördes krigets utbrott. Samma år föddes en oägta Son till den aflidne Konung *Håkan*, hvilken med mycken omsorg, sedan han i dopet blifvit kallad *Håkan*, förvarades och i hemlighet erhöll uppfostran.

Kriget mellan Björkebener och Baglar fördes någon tid i tragten kring Bergen, men på inrådan af Biskop *Nils*, drogo sig Baglarne till Viken, för att der befästa sitt välde. När den följande våren Konung *Inge* och *Håkan* Jarl, efterföljde dem till Viken, ansåg Biskopen säkrast att flygta undan till Danmark, hvarefter han drog sig till Halland. *Inge* blef då äfven i Viken erkänd: men korrt derefter återkommo Baglarne, inträngde genom Viken till Uplanden och Örkedalen, mötte i Thronden intet motstånd och utropade på Eyre Thing *Erling* till Konung. *Inge* och *Håkan* öfverrumplade dem dock snart ifrån Bergen, och vann öfver dem åtskilliga fördelar. Kriget utfördes i små strider der Björkebenerne

(*) *Håkan* var Son af Lagmannen i Wärmland *Folkvid* med *Sverres* Syster *Cecilia*.

merendels, hade öfverhanden, och *Inge* tog sitt säte i Throndhjem, medan Jarlen bevakade Bergen.

Medan Konung *Inge* nu vistades i Thronden, fördes till hans Hof den unge *Håkan*. Hans födelse hade ej kunnat hållas hemlig, och Baglarne bemödade sig med list och våld att röja honom ur vägen. Hans vägtare lyckades genom sin vaksamhet och Allmogens tillgifvenhet för deras Konungs afföda, att genom beständiga faror framskaffa honom till Thronden, der Konungen, okunnig om Barnets tillvarelse, vid Tidningen om det tillströmmande folkets ankomst först satte sig i motvärn: men när han om sammanhanget blef upplyst, emottog han Barnet med öppna armar, och åtog sig omsorgen för hans barndom. Detta tillknöt ännu starkare det band, hvarigenom Björkebenerne voro med Konung *Inge* förenade, och en allmän tro började spridas att den unge *Håkan* på ett underbart sätt vore räddad undan alla faror, till Norriges frällsning.

Kriget vände sig likväl så att Baglarne åter befunno sig i besittning af det Södra Norrige, då *Erling* af en hastig sjukdom afled. Emot den allmänna förmodan att det borgerliga Kriget härigenom skulle upphöra, blef det nu fortsatt, när Jarlen *Philip*, med Biskop *Nilses* understöd trädde i spetsen för Baglarna, och i Tunsberg utropades till Konung. Det krig som nu å nyo uppblossade fördes med omskiftande lycka, hvarefter Biskop *Nils* fann sig befogad att föreslå en fredlig förlikning mellan Norriges styresmän. Den nya ÄrkeBiskopen *Thorer* ingick i samma plan, och efter någon tids underhandling genom Presterskapet företogs ett möte mellan Konung *Inge*, *Håkan* Jarl, och Konung *Philip*. Jarlen intog sitt rum mellan bägge Konungarna. Vid detta möte beslöts, att *Philip* skulle nedlägga Konungatiteln, och nöja sig med den ti-

tel *Inge* framdeles ville uppdraga honom: han skulle åt *Inge* aflägga trohetsed, och i all ting både inom och utom Riket tjena honom. I afseende på det förflutna skulle ingen hämnd äga rum. *Philip* skulle ägta Konung *Sverres* Dotter *Christina* och såsom hemgift med henne erhålla styrelsen öfver Uplanden och Viken ifrån Svinesund till Rygjarbit. Denna öfverenskommelse bekräftades med 12 mäns ed å alla sidor, och dess vilkor blefvo genast ställda i verket. Sålunda blef då *Inge* erkänd för ensam Konung öfver Norrige, men genom ständiga krig och ströfverier var landet ganska utmattadt, och ordningen svår att återställa. Också var Konung *Inges* besittningstid af Thronen icke alldeles fritagen för nya pretendenters försök. På Färöarna uppstod en man benämnd *Erling*, som påstod sig vara Son af Konung *Sverre*, och der tillställde många oredor. Han kom sluteligen till Norrige, och blef der af *Philip* och *Cecilia* broderligt emottagen, ehuru Konung *Sverre* sjelf på sin dödssäng hade intygat att han ej efterlemnat någon annan Son än *Håkan*. Men denne *Erling* afled några år efter sin ankomst till Norrige, innan hans anspråk hunno blifva gällande. Jarlen *Håkan* kunde deremot icke med liknöjdhet fördraga, att hans Halfbroder framför honom förde Konungatitel. Han öfverlade derföre i hemlighet med de förnäma om en plan att äfven erhålla Konunganamn. Sluteligen röjde han uppenbart sina planer, intill dess *Inge* samlade landets förnämste män, och höll till dem följande tal: "Jag är ovan att i allmänna sammankomster hålla utförliga tal; men en icke ringa nödvändighet tvingar mig nu dertill. Jag vet med säkerhet, att min Broder *Håkan* Jarl afhandlat med många af landets förnämsta män, att man skulle tillägga honom Konunganamn, och äfven att han med utförligt beröm blifvit förklarad hvarken sämre eller mindre värdig detta rum, än jag, hvilket icke heller jag vill honom

bestrida. Imedlertid har han sökt öfvertyga dem, att jag ej skulle misstycka, om han ansåges såsom Konung öfver den del af Riket, hvaröfver han har styrelsen, när jag tål att *Philip* kallas Konung. Men det är alla bekant, och ännu i friskt minne, att vi i Hvintingsö beröfvade *Philip* det Kungliga namnet, och togo af honom ed att aflägga det: detta namn är honom således snarare till skam än till heder, och en sjelftagen rätt, som ej tillkommer honom. Jag, utropad Konung på Eyre Thing, lagligen hedrad med Konungatitel, har betingat mig hela folkets och Rikets alla stånds, äfven Jarlarna *Håkans* och *Philips* trohet genom ed, förbundit mig åt ingen genom ed, utan endast lofvat att hålla lagarna och skydda hvars mans rätt. Veten derföre, att så länge jag lefver skall jag aldrig med någon dela denna titel, så vida den ed I till mig aflagt ligger Eder om hjertat." Hela församlingen gillade hans förklaring, och med *Håkan* Jarl uppgjordes en öfverenskommelse, att hvilkendera Brodren öfverlefde den andra skulle den öfverlefvande ärfva Riket, men efter hans död, den af deras söner, som var född af ägta säng. Bland Björkebenerna förmärktes genast missnöje öfver denna öfverenskommelse, enär derigenom den unge *Håkan* syntes utesluten ifrån Thronföljden. Barnet var än nu icke mera än 8 år gammalt. En af *Sverres* fordna lifvagt *Helge Hvasse*, som vanligen med mycken omsorg vårdade sig om Barnet, afvisade *Håkan* med någon hårdhet. Då barnet efterfrågade orsaken dertill, svarade *Helge*: gå borrt, Ditt fädernearf är Dig i dag på Thinget fråntagit, jag bryr mig icke mera om Dig. Barnet frågade ytterligare om sammanhanget, och blef underrättadt, att detta skett på Eyre Thing, genom Konung *Inge* och *Håkan* Jarl. Det svarade då oförskräckt: Det lönar ej mödan att Du vredgas, min käre *Helge*: jag frugtar ej för

denna

denna dom, när ingen förmyndare der för min räkning svarat. Hvilken, är då Din förmyndare? inföll *Helge*. Gud och S:t Olof, svarade Barnet, ty åt dem har jag förtrott min sak och mitt förmynderskap, så väl i afseende på Rikets delning som allt mitt öfriga öde. *Helge* omfamnade Barnet i glädje, men *Håkan* Jarls Gemål *Christina* fattade deremot ett oförsonligt hat. Dessa händelser hänföras till år 1203.

Under de oroligheter, som allt sedan Konung *Sverres* död hade öfverhopat Norrige, hade Höfdingarne öfver Vesterhafvets öar sökt att göra sig sjelfständiga, och undandragit sig att till Konungen i Norrige erlägga den betingade skatten. Efter Konungarnas förlikning, och när Magnaterne å ömse sidor funno sina egendomar förstörda och skingrade, sökte de här en ersättning för sina förluster. De utrustade fartyg och började på dessa öar svåra plundringar. För att härifrån befrias begåfvo sig Jarlarne af Orkneyöarne och Biskop *Biarnius* (*Bernhard*) till Konungen i Norrige, begärde hans beskydd, och erbödo att betala de innestående skatterna. Detta antogs, och de straffades tillika med ansenliga böter, samt upptogos å nyo såsom vasaller. Konung *Inge* sysselsatte sig derefter att bota de skador kriget inom landet hade förorsakat, och uppbyggde deribland äfven å nyo det Kungliga Slottet i Bergen.

År 1214 utmärktes af en svår hungersnöd i Thronden. Skatternas indrifvande mötte så mycken svårighet, att allmogen gjorde sig upprorisk, men Konungen lyckades att med kraft och lämpa stilla oroligheterna. Anslag gjordes att undanröja den unga *Håkan*, men *Håkan* Jarl satte sig sjelf deremot. Om vintern år 1214 afled *Håkan* Jarl, hvar-

efter hans Gemål *Christina* genast med sin Son *Knut* begaf sig till Sverige. Det var denna *Christina* som så utmärkt gynnade häfdatecknaren *Snorro Sturleson*, hvilken samlat de pålitligaste anteckningarna om Scandinaviens äldsta Historia.

Genast efter Jarlens död underlade sig Konung *Inge* de länder hvaröfver han hade fört styrelsen. Med väpnad styrka indref han den återstående uppbörden, och insatte i hela landet sina Länshöfdingar. I sitt eget Hof upptog han den unga *Håkan*, som hädanefter jämte hans egen Son *Guttorm* uppfostrades. Åtskillige försök gjordes att förmå *Håkan* att af Konungen begära andel i Rikets styrelse, men *Håkan* hade styrka nog att emotstå dessa retelser. Imedlertid hade Konungen någon tid varit sjuklig, och hans tillstånd fick utseende att vara vådligt. Konungens Broder *Skule* uppkastade då frågan, hvilken, i händelse af hans frånfälle, borde efterträda honom. Såsom dertill berättigade ansåg han *Inges* Son *Guttorm*, sig sjelf, *Håkans* Son *Knut*, och möjligtvis äfven den unge *Håkan*. Denna fråga förblef likväl denna gång obesvarad. Konungens krafter aftogo dageligen, och han upphöjde sin Broder *Skule* till Jarl och gaf honom befälet öfver Hofvet och krigshären. Den 23 April 1217 afled han i största lugn och begrofs i Frälsarens Kyrka i Throndjem.

Meningarne om successionen vore nu mycket delade. Konung *Sverres* gamle Soldater, och derföre större delen af Hofvet, voro bestämde för hans Sonson *Håkan*, som då var 13 år gammal. *Skule* Jarl lade sig ut för *Inges* Son *Guttorm*. Många af Jarlens vänner ansågo Jarlen sjelf, såsom Konungens Broder, närmast att ärfva Thronen. Man öfverlade om detta ännu först i enskilda samtal, men sluteligen framfördes det i allmänna sammankomster, der

partierna starkare röjde sig. *Skule* Jarl undvek dock dessa sammankomster, emedan han nogsamt kände Björkebenernas tankesätt. Throndens inbyggare förklarade sig uppenbart för *Sverres* slägt, som ifrån Hedenhös innehaft Thronen. ÄrkeBiskop *Guttorm* troddes, i följe af Presterskapets gamla hat till *Sverre*, vara *Skules* anhängare. Jarlen gjorde alla försök att uppskjuta ett Konungaval, men nödgades änteligen skrida dertill, när Magnaterne hotade, att äfven utan hans medverkan välja sig en Konung. Hela Hofvet hemtade den unge *Håkan*, och ålade *Skule* att föra honom i Konungasätet: men Jarlen urskuldade sig under föregifvande, att hans härkomst ifrån *Sverre* ännu icke vore bevisad. Oagtadt man derpå ej trodde sig behöfva något annat bevis än Konung *Inges* och *Håkan* Jarls fordna vittnesbörd, beredde sig dock *Håkans* Moder *Inge*, att undergå eldprofvet: men presterskapet, för att uppskjuta afgörandet, undangömde jernet. Magnaterne sammankallade då Allmogen till Eyre Thing, för att med Nationens kraft göra slut på Kronpretendenternas intriguer.

Under dessa anstallter anlände till Thronden Lagmannen vid Gula Thing *Dagfinn Bonde*, med bref ifrån *Harald*, utsedd Biskop i Bergen, och alla Länshöfdingar i Guledalen, hvari de förklarade att de utsett *Håkan* till Norriges Konung, och icke ville erkänna någon annan. *Dagfinn* tillade, att om *Håkan* icke äfven genast i Thronden erkändes, skulle Björkebenerne föra honom till Bergen, hvilket vore honom af Guledalens inbyggare ålagdt. Änteligen samlades Thronderne till Eyre Thing. När efter vanligheten S:t Olofs skrin skulle hemtas och framställas bland menigheten, hade presterskapet hindrat dess utlemnande: men Allmogen, deraf retad, lät genom Skervald af Gaulardal tillägga *Håkan* Konunganamn, och aflade på

stället sin trohetsed. Följande dagen förrättades samma högtidlighet af Hofvet, som af Konungen i sina fordna befattningar bekräftades.

Derefter reste Konungen och Jarlen till Bergen. ÄrkeBiskopen och Canonici i Throndhjem hade emedlertid genom bref anbefallt Biskopen och Canonici i Bergen, att ej visa *Håkan* Konungslig heder. Men när de märkte det lugn hvarmed Konungen litade på sin rättfärdiga sak, emottogo de honom med all öflig pragt. Men *Skule* Jarl var Konungen ej uppriktigt tillgifven. Han underhandlade i alla Rikets landskap att skaffa sig sjelf anhängare, med Konungahusets fordna motståndare i Sverige, och med *Philip* i Viken. I hemlighet sände han bref, under Konungens sigill, till Jarlen öfver Orkneyöarna, uppfyllda med upproriska anslag. Men dessa bref uppsnappades, och Konungen erhöll säkra underrättelser om den våda hvari han för denna medtäflare sväfvade.

Under de mångfaldiga oroligheter, som sedan Konung *Sverres* död intill denna tid inom Norrige förelupit, hade dels Sverige äfven undergått många skakningar, dels vid åtskilliga tillfälligheter bägge ländernas ärender varit mer och mindre sammanblandade. Påfven uppmanade Konung *Knut Erikson* att väpna sig emot *Sverre*, för att verkställa öfver honom Påfvens förbannelse: men Sveriges Konung gjorde på denna anmaning intet afseende, utan bidrog tvärtom att stadga sin Svågers magt. På Konungens i Norrige begäran lät han äfven fängsla *Erling Stenvägg*, och vänskapen och förtroligheten med Norrige fortsattes ända till *Knuts* död 1199. *Sverker Carlsson*, som efterträdde honom, försökte att 1205 på Elgarås låta mörda *Knuts* Barn, men den äldsta Sonen *Erik* blef räddad, och drog sig till Konungen i Norrige *Inge Bardson*, der

han innemot tre år uppehöll sig. När under denna tid det inbördes kriget mellan Baglar och Björkebenar afstadnade, efter förlikningen vid Hvintingsö 1208, lyckades *Erik* att af de sysslolöse partigängarena värfva sig en här, hvarmed han gjorde inbrott i Sverige, och vann medhåll af dem som afskydde Konung *Sverkers* mordanslag mot *Knut Eriksons* Söner. Vid Lena i Vestergöthland besegrade han *Sverker*, som anskaffat sig en Dansk krigshär, men nödgades fly till Danmark. *Sverker* återkom väl snart med en ny Dansk här, men blef slagen och stupade vid Gestilren 1210, hvarefter *Erik* lät kröna sig till Sveriges Konung. Han regerade korrt men lugnt, och dog 1216, samt efterträddes af *Sverkers* Son *Johan* I. Denne hade nyss emottagit landets styrelse, när den unge *Håkan* uppträdde på Norrska Thronen, och partierne inom Norrige förnyade sina försök att uppresa nya Kronpretendenter. Om vid dessa tillfällen Svenske män visade sig verksamma, bör likväl ihågkommas, att under detta tidehvarf enskilda medborgare hade vuxit till en sådan magt, att deras inflytande genom egna krafter kunde vara ganska betydande, utan understöd af Staten, som icke ens ägde kraft, att återhålla deras ärelystnad.

Oagtadt *Skule* Jarl ådagalade mindre redlighet att erkänna den unga Konungen, afslöts likväl sammankomsten i Bergen så, att sedan Konungen till Jarlen afträdt tredjedelen af Rikets inkomster, aflade Jarlen, Magnaterne och Bönderne för Konungen sin trohetsed. De anspråk *Philip* Jarl gjorde på erhållandet af halfva Norrige, försvunno genom *Philips* under underhandlingarna inträffade död, och Konungen skyndade sig till Viken, för att taga det i besittning innan Baglarne hunne ifrån Danmark till sin anförare hemta den föregifne *Erling Stenväggs* Son *Sigurd*. Genom vänliga öfverenskommelser mellan parti-

ernas hufvudmän, blef *Håkan* erkänd för Konung, *Skule* för Jarl, och partiernas fordna hufvudmän förnöjde.

Men den följande sommaren bildade sig ett nytt i den Norrska Historien förut okändt parti. En prestman vid nanm *Benedictus*, vanligen *Benius* kallad, utgaf sig för Son af *Magnus Erlingsson*. Han ansågs vara styrd af en annan prestman, benämnd *Harald af Rackestad*, antog namnet *Magnus*, och samlade omkring sig anhängare. I anseende till sin fattigdom och brist på vapen, erhöll detta parti namn af *Slitungar*. De uppehöllo sig i skogar och ödemarker, och lefde af stöld och plundring. En *Thorbjörn af Linneland* och hans Broder *Helge*, män af utmärkt förmögenhet, förenade sig med dem. Denna röfvarehop blef först slagen af Baglarna vid Gunnarbä, och sluteligen af Björkebener och Baglar förenade i Halland, men anföraren *Benius* undkom nederlaget.

ÄrkeBiskopen i Throndhjem ville ej bequäma sig att behandla Konung *Håkan* såsom Konung. *Håkan* sökte med allt tålamod att fördraga denna vanvördnad, men kom sluteligen till en förklaring med ÄrkeBiskopen, hvarefter han till lugnets beredande fann rådligast att genom Jernprof bevisa sin härkomst. Hans Moder underkastade sig detta prof, och, sedan det hade lyckats, kundgjorde ÄrkeBiskopen Konungens lagliga besittning af Thronen, under bannlysnings straff på den som droge det ytterligare i tvifvelsmål. Öfverenskommelsen mellan Konungen och Jarlen blef äfven då kundgjord. Slitungarne hade likväl nu hemtat nya krafter, men blefvo snart af Konungen åter förskingrade, vid hvilket tillfälle Baglarne med Konungen ingingo en så nära förlikning, att de till och med nedlade sitt partinamn. Men en hemlig fiendskap lågade hos *Skule Jarl*. Änteligen, och då man var betänkt på al-

la medel att släcka denna fiendskap, företogos underhandlingar, och vänskapen syntes till alla delar blifva återställd när Konungen trädde i ägtenskap med Jarlens Dotter *Margaretha*. Bröllоppet firades med mycken högtidlighet i Bergen, men ej förr än år 1225.

En af Baglarnas hufvudmän *Godolf af Blackestad* var missnöjd derföre, att han ej vid förlikningen af Konungen erhållit någon befattning. Han var nemligen illa känd i ett förtroende honom förut varit uppdraget. Han började uppreta sinnena, och skickade bud till *Sigurd*, *Erling Stenväggs* Son i Halland, för att anmana honom till en uppresning. Jämte honom samlades flera missnöjde till *Sigurd*, och han såg sig snart i spetsen för ett nytt parti upproriska Norrmän, hvilka antogo namnet *Ribbungar*. De förskingrade men öfverblefne Slitungarne förenade sig med dessa, och *Benius* trädde i tjenst hos *Sigurd*. *Skule* Jarl tågade då med en här landvägen ifrån Thronden, och anlände till Hammar i Hedemarken, och sedan han der fått säker underrättelse om *Sigurds* ströfverier, drog han sin styrka till Opslo. Konungen ankom sjöledes till Viken. Ifrån denna tid blef *Sigurd* alltid underlägsen, men efter många förnyade strider, afslöts änteligen år 1223 detta krig på sådana villkor, att *Sigurd* afsade sig det antagna Konunganamnet, öfverlemnade sina anhängare åt Konungens välbehag, och förband sig att alldrig mera ofreda Norrige. Det var egenteligen *Skule* Jarl som förde detta krig och till en lycklig utgång bragte dessa underhandlingar.

Sedan freden nu öfver hela landet var försäkrad sammankallade Konungen ett allmänt Thing i Bergen, dit Nationen samlades det talrikaste man intill den tiden i Norriges häfder vetat berätta. Sinnena syntes ännu icke

eniga rörande Thronföljden, och i synnerhet förmärkte man att Konung *Sverres* motståndare ännu ville bestrida Konung *Håkans* rätt, samt att *Skule* Jarl gjorde anspråk på Thronen efter sin Broder *Inge*. Sedan Thinget var öppnadt tilltalade Konungen ÄrkeBiskopen, på följande sätt: "I Herr ÄrkeBiskop, öfrige Biskopar och andre gode män, som här ären församlade, veten att här finnas några som strida med mig om arfsrätten till Norriges Rike, men att jag alltid rättvist ansett detta Rike såsom min arfvelott, antingen man ifrån äldre tider efterfrågar den första innehafvaren, eller den sista. Men när hela Rikets visaste och ansenligaste män nu här sammankommit till Thing, är det tillbörligt, att Du föregår dem med hälsosamma råd, och först säger Din rättvisa mening, ty vi erkänna att Du af Gud är tillsatt, att utan väld eller anseende till personen förkunna rättvisan ibland menniskor. Och Du känner denna sak, och alla deras rätt som här göra sig dessa anspråk." ÄrkeBiskopen svarade. "Du säger sannt, O Konung! att vi äre tillsatte för att med rättvisa domar skilja menniskornas trätor, och vi vete att Gud fordrar det af Oss: Så långt vi förmå skole vi ock alltid derom bemöda Oss. Vi hafve visst hört många som påstått sig vara det Norrska Rikets arfvingar, och deras rätt, som dermed skryta, är Oss icke heller okänd. Under förlitande på Guds hjelp, och de närvarande betydande mäns råd, skall jag förklara den rättvisaste meningen, och vill i Guds namn hafva förmanat alla som här äro närvarande att göra det samma. Du, O Konung! innehar nu Norriges Rike, med Dina vänners och alla visa mäns högtidliga samtycke, och Du anser Dig efter Din Faders död dertill vara arfvinge, och det genom en fortsatt rätt från den aflägsnaste ålder öfverlemnad till Dig ifrån den första innehafvaren i rät nederstigande manlig linea, och Du har såsom jag tror

på

på Din sida de flesta af de Norra landskapens inbyggare. *Skule* Jarl hitkommen ifrån den Östra tragten, omgifven af lysande anhängare, tillerkänner sig sin Broder *Inges* Rike: och han saknar ej dem som gynna hans mening. *Guttorm* Konung *Inges* Son är tillstädes, och fordrar äfven det Rike hans Fader innehaft. Men *Sigurd Ribbung* gifver sig ut för *Magni Erlingssons* arfvinge, och återfordrar Riket. *Knut*, *Håkan* Jarls Sons sändebud finnas här, hvilka påstå honom såsom född af laga hustru rättvist göra anspråk på sitt fädernearf, icke heller nekar honom någon att vara Jarlens arftagare; men utom denna rätt som han förebär, framvisar han äfven på Eyre Ting gjorda öfverenskommelser, med ÄrkeBiskop *Thorers* och de öfriga Biskoparnas samtycke, mellan Konung *Inge* och hans Fader, hvarigenom enderas öfverlefvande lagliga Son kallas att inträda i Riket och den andras arf. Nu förmanar jag derföre alla och en hvar, som här säga sina tankar, Höfdingar och Domare, Clerker och Lekmän, att de må yttra sig enligt sanningen efter samvete. Vi, ehuru vi väl vete hvad som är rättast, vilje dock gerna höra andras meningar.''

Då utropade *Skule* Jarl: ''Sannerligen, Herr ÄrkeBiskop, känner Du mig för Konung *Inges* köttsliga Broder, född af ett lagligt giftermål, och således hans arftagare, enligt de lagar S:t Olof för Norrige stiftat. Men Konungen afbröt honom genast med följande ord: ''Visserligen må Du anses för Konung *Inges* arftagare och efterträdare i all den egendom denna Din Broder med arfsrätt under sin lefnad innehade, men icke till Norriges Rike, hvilket han endast såsom förmyndare förvaltade, för att till mig återställa sedan jag uppvuxit.'' ''Med arfsrätt, inföll Jarlen, tillkommer mig allt hvad han rättvis-

ligen innehade.” ”I sådant fall, fortfor Konungen, må då de gode män som här talrikt äro samlade, undersöka om det Norrska Riket såsom Fädernearf tillföll honom, eller han snarare af de mägtiga blifvit tillsatt såsom förmyndare, medan jag var barn.” ÄrkeBiskopen fann nu rådligast att stilla sinnena, som begynde att upphetsas. Då uppsteg *Jon Stal*: ”Vi gamle Björkebener, sade han, när vi med svett och blod gingo många möder till mötes för att i Riket insätta *Sverre*, trodde aldrig att den frågan om rättigheten till Riket skulle väckas, som nu med så mycken ifver drifves. Vi hafve mött så många och så stora faror för att försäkra honom och hans efterkommande ett Fädernearf. Det är likväl icke underligt att *Skule* Jarl gör anspråk på magten: ty vi hafve hört några af de högsta Domare, som nu här äro närvarande, ingifva honom den tankan, att han efter Konung *Inges* död är Norriges rätta arfvinge. Jag menar neml. Dig *Amund Remba* och Dig *Eystein Rojis* Son.” *Amund Remba* och *Eystein* nekade genast för ett sådant yttrande. *Arnbjörn Jonson* anmärkte då, att det väl kunnat hända, att Domare, betagne af frugtan, eller under gästabudets nöjen, hade talt mindre varsamt, hälst om gåfvor mellankommit, än de enl. S:t Olofs lag hade bordt.” Konungen afbröt denna invändning, föreställande, att saken i sådant fall borde på ett annat sätt undersökas: Man borde först fråga högsta Domaren öfver Thronden, på hvilken sida han trodde den Kongliga Thronen böra stå. I ålder öfverträffade han alla Rikets Domare, ty han hade dertill blifvit utnämd i Konung *Sverres* och ÄrkeBiskop *Eysteins* tid, och aldrig blifvit befunnen med något bedrägeri, eller att af ynnest för någon hafva vrängt hvad som vore rätt, och ansågs derföre med rätta för den visaste af alla Norriges medborgare. Du må nu derföre enligt Ditt samvete afgöra denna tvist om Riket, och framföra Din mening, likasom inför Guds åsyn.”

Långsamt svarade härpå *Gunnar*: "Du fordrar af mig, Konung, att inför Furstar säga, hvilkendera af dem Riket tillkommer, en allt för svår sak för en Bondeson, som jag ej anser värd, eller nog förståndig att utdela sådana ägodelar, antingen att tillägga dem den ena, eller afhända den andra. Jag, liksom sannolikt äfven många andra, kan ej utan frugtan begynna en sådan befattning: ty när Konung *Sverre* fordom ålade mig den, befallde han mig säga min mening hos Bönderna, ej hos Furstarna, hvilket sednare, i synnerhet i deras närvaro som det angår, är ganska farligt. Jag har nyss hört Domare som nekat till de ord man tillegnat dem: när således de fleste frugta för styrkan, vill icke heller jag obetänkt blottställa mig. Men när en så vigtig sak öfvergår de flesta Bönders förstånd, och kan missleda andra om sanningen, må vi välja den Domare, som känner och erkänner sanningen utan anseende till åhörarenas personer antingen de äro starke eller vanmägtiga, och icke kan retas hvarken af vrede eller hat: denna är S:t Olofs lag, skrifven för hela Norrige, och hvilken alla Norrmän, som älska rättvisan, ännu i dag följa; om jag skall förklara dess mening, så förstår jag den icke annorlunda än att Konung *Håkan* är ensam genom födseln Norriges arfvinge, bland dem som nu dertill äro i fråga. Ja, om Konung *Inge* och *Håkan* Jarl nu lefde och innehade Riket, förklarade jag att de borde försaka det och öfverlemna det åt *Håkan*, om han skulle åtnjuta sin rätt, och jag tillägger, att hvarken *Skule* Jarl under sin Broder *Inges* arfsrätt, eller Herr *Knut* under sin Fader *Håkans*, eller *Guttorm* under Fadren *Inges*, kunde, sålänge Konung *Håkan* lefver, erhålla Norrige. *Erling Stenväggs* Son tillägger jag ingen rätt. Sådant må tillhöra Vikens inbyggare, som upphöjt honom och hans Fader, och kanske veta hvar hans Fädernearf kan sökas: men derom har jag nu intet mera att säga."

Derefter påkallade Konungen *Dagfinn Bonde*, Guledalens Domare: "Som yngling, sade han, bivistade jag med Konung *Sverre* tvänne slag, det ena vid Floruvog mot Öjeskäggarne, det andra på Jons fält mot Baglarna. Den store Konungen hade då till lösen utgifvit: "Må Gud, den Heliga Maria och den Helige Olof beskydda Oss, och Gud gifve mig seger efter min saks rättvisa, som förmår mig att försvara mitt Fädernearf, och efter deras orättvisa, som bekriga mig." Jag vet således säkert, att han och hans afkomma äro detta Rikets rätta Herrar: och jag förklarar således, och är äfven inför Gud färdig att försvara min mening, att det Norrska Riket rättvist tillkommer Konung *Håkan*, hvilket han hvarken kan eller bör afträda till någon af dem som nu derpå göra anspråk, härtill lägger jag, att jag, om så påfordras, är färdig, att strida för honom och våga mitt lif." Till detta yttrande ropades ett allmänt bifall. Konungen tilltalade då *Anund Remba*, Domare öfver Ryafylke: "Då andra beskylla Dig, att Du sagt mig orättvist söka magten, så säg nu inför Gud, hvad Du tänker." *Anund* yttrade sig då: "Jag har visserligen mycken förbindelse åt *Skule* Jarl, och jag kan icke uppräkna huru ofta han som gäst emottagit mig: men jag har aldrig låtit mig så af drycker öfverlastas, att jag skiljd vid förståndet skulle fela mot friheten och sanningen. Gud är mitt vittne att jag vet, att Konung *Håkan* är sin Faders och sina förfäders sanna arfvinge till hela Norriges Rike; men det har jag också ofta sagt, att *Skule* Jarl är sann arfvinge efter Konung *Inge*, till all den egendom han med rätta innehaft; men så uppriktigt hafven I icke alla handlat med *Skule*, I Biskopar och Höfdingar. Jag vill nu röja hvad I ingåfven honom, när vi hos honom voro samlade och af honom hade emottagit gåfvor. I hafven mycken magt och mycken värdighet; frugten derföre ej att vidkännas sanningen: ty I

hafven ofta uppmuntrat honom att påstå Riket, mera än man nu förebrår *Amund*: och om han hade följt Edra råd, hade han längesedan påfört Konungen krig. Måtte Gud på det bästa förlika allt mellan Konungen och honom. Nu ej mera om denna sak. Derom vill jag allenast bedja Gud, att ett horn måtte växa i pannan på hvar och en som i denna sak gifvit honom sämre råd än *Amund Remba*, men det icke i skepnad af en Biskopsmössa" *Arnbjörn Jonson* tilltalade då *Eystein Rojis* Son sålunda: "Vi bägge höra till de gamla Baglarna och hafva länge följts åt, låtom Oss nu säga det samma vi alltid sagt i Jarlens närvaro." *Eystein* svarade: "Jag tror många hafva sagt inför Jarlen, hvad de nu ej vilja. Men det är säkert, att jag hvarken i hans eller Din närvaro någonsin sagt, att Konung *Håkan* med rätta kan skiljas ifrån Norriges Rike, efter sin Faders död, enligt S:t Olofs allmänt antagna lagar." Konungen frågade ytterligare *Thord Skolles* mening. "Jag kallas icke, sade han, Domare derföre att jag känner något af lagarna, ty ehuru jag ofta afdömt saker mellan mina Bönder, är jag föga kunnig i Konungars tvister, och har ej ansett det höra till mitt Ämbete att slita dem: men min Fader *Thord*, som äfven var Landsdomare, sade mig att han hört af sin Far och sina förfäder, att alla Norriges män lydde under Konungens Son så länge han lefde, och att deras olycka vore säker, som satte sig emot honom." *Sune af Hauge*, Domare i Hedemarken yttrade: "Jag följde denna Konungens Fader *Håkan*, efter hvars död jag förmärkte Biskoparnes och allmänhetens eniga röst, då de försäkrade sig färdiga att lyda hans Son, om der funnes någon, och nu kan jag ej förklara annat, än att han efter Fadrens död är Rikets rätta arfvinge." *Thorer*, Domare i Uplanden förklarade: "Om jag än skulle vara antingen så dåragtig eller så illvillig, att jag skulle skilja mig ifrån dessa Domares mening, skulle

dock mina ord ingen ting betyda. Men nu kallar jag Gud till vittne, att jag i denna sak aldrig haft någon annan mening: och jag förklarar högtidligen, att hela Norrige med arfsrätt tillhör Konung *Håkan.* Ty det är en evig och för Riket nyttig lag, att alla Norriges inbyggare, skola lyda och följa Konungens Son, så länge någon är öfrig. Sluteligen gaf ÄrkeBiskop *Guttorm* följande utslag: "Vi hafve hört Domarenas meningar, till orden föga skiljagtiga, men till saken ganska eniga, och med våra öfverensstämmande. Vi förklare derföre att endast Konung *Håkan* efter sin Faders död genom arfsrätt är Norriges rätta och lagliga arfvinge; men vi vilje stadfästa de öfverenskommelser, som äro gjorde om Rikets delning, mellan honom och Jarlen: ty det bidrager till Rikets fred och välstånd, om vänskapen mellan dem förblifver orubbad. Jag beder äfven för hans slägting *Guttorm*, att Konungen ville vara honom bevågen och hjelpa honom på det bästa. Men om *Sigurd Ribbung* har jag ingen ting att säga."

På detta sätt upprättades en offentlig act, som stadfästade och utredde Konung *Håkans* arfsrätt till Norriges Thron. Konungen bibehöll landets öfverenskomna delning med *Skule* Jarl, och till Jarlen afträddes Södra Norrige, ända till Sall suru i Norr. På Östra sidan sträckte sig hans Herradöme till Ryarbit, och en allmän act upprättades och underskrefs, så väl rörande gränsorna för Jarlens besittningar, som de pligter han emot Konungen vore förbunden att iagttaga. Jarlen upptog i sitt beskydd *Sigurd Ribbung*, under förbindelse att vara ansvarig för hans uppförande. Men dessa offentliga handlingar, voro ännu icke tillräckliga att försäkra lugnet. KronPretendenternes anspråk voro väl afgjorda, men icke utrotade. Det blef likväl Konung *Håkans* lott, att öfvervinna alla

försök till oordning, och efter sig stadga en otvifvelagtig Thronföljd.

Sigurd Ribbung sökte alla tillfällen att göra sig lös den bevakning hvarmed han af *Skule* Jarl omgafs. Ifrån Throndhjem lyckades han, att förklädd i Prestkläder, smyga sig borrt öfver Gaularåsen, till Österdalen, der han emottogs af en myckenhet samlade anhängare. Åtföljd af dem begaf han sig till Värmland, der hans parti ökades, och der han lätt vann tillgång till vapen och andra krigsförnödenheter. Med väpnad hand vände han sig mot Norrige, och inföll i Rommarike: men ortens inbyggare rustade sig, och fördrefvo Ribbungarne tillbaka till Värmeland. Konung *Håkan* sände då bud till Konungen i Sverige *Erik Läspe*, med anmodan att han ej skulle skydda i sitt land Norriges fiender, sjelf begaf han sig till Konghäll och Ribbungarne spridde sig kring markerne. I Konghäll hade han ett möte med Götha Lagmannen *Eskil*, som i andra giftet hade ägtat *Håkan Galins* Enka *Christina*, och var Styffader till pretendenten *Knut*. Denne *Eskil* åtog sig väl att beveka Konungen i Sverige att med kraft i sina länder förfölja Ribbungarne, men då han deri ej lyckades, beslöt Konung *Håkan* att med väpnad styrka freda sitt land. Han gjorde då ett infall i Vermland, der han genom plundringar lät känna sin styrka, för att afskrämma inbyggarena ifrån att gynna hans fiender. Men Ribbungarne gjorde ingenstädes stånd. Desse hade deremot dragit sig in i Norrige, under hemligt förstånd med Biskop *Nils*, öfverrumplade Tunsberg och spridde sig kring Hedemarken, Westfolden och Uplanden. Konungen nödgades då återvända med sin här till Norrige. Ribbungarna vandrade omkring landet, och plundrade den ena orten efter den andra, men förföljdes öfver allt af Konungen, dock utan att i något allfvarligt fältslag kunna

på en gång kufvas. *Skule* Jarl och Biskop *Nils* gynnade äfven i hemlighet *Sigurd*, och sökte att genom underhandlingar förmå Konungen att med honom dela Riket. Biskop *Nils* dog, utan att kunna något uträtta: men den nya Ärke-Biskopen öfvergick på Jarlens sida, och sökte med hotelser beveka Konungen att gifva med sig. Konungen afslog, och beredde sig till nya fiendtligheter, när underrättelsen anlände att *Sigurd Ribbung* genom sjukdom i Opslo aflidit 1226. Ribbungarne antogo då till sin anförare Lagman *Eskils* och *Christinas* Son *Knut*, hvilken Konungen förut budit att komma till sig, och åtnjuta utmärkta prof af Hans nåd. Åtföljd af många Wärmlänningar, Göther och Markboar, tog han an befälet öfer Ribbungarne, och lät kalla sig för Konung. Konung *Håkan* sysselsatte sig derefter oafbrutet med kriget mot dessa upprorsmakare, slog dem i många små strider, under ständiga tillbud af fred och tillgift. Det följande året 1227 lyckades det honom på detta sätt att afväpna Ribbungarne. *Knut* öfverlemnade sig åt Konungens välbehag, de fleste partiets hufvudmän förödmjukade sig, och endast några få som ej ville förtro sig åt Konungens nåd, drogo sig till Mark, och utropade der för Konung en vid namn *Magnus Bladstock*. Denne blef likväl korrt derefter af Wermlänningarne fångad och aflifvad, hvarefter Ribbungarnes parti alldeles upphörde.

Men den farligaste fienden till *Håkans* lugna besittning af Konungamagten var *Skule* Jarl. Han hade redan ifrån början sökt bestrida honom uppträdet på thronen, och flera gånger gjort anspråk att dela hans magt. Med en förställd eftergifvenhet hade han vunnit fördelar, men ej för att dervid nöja sig, utan alltid i beräkning att utvidga sina anspråk. Redan länge beklädd med magt,

hade

hade han många anhängare, och vagtade ständigt på alla tillfällen att genom dem uppresa sig. Alla de oroligheter som andra Kronpretendenter emot Konungen uppväckte voro honom välkomna såsom anledningar att befordra sina afsigter. Hans dubbla uppförande hade ofta ökat Konungens förlägenhet vid nödiga mått och steg till lugnets bibehållande, och den varsamhet hvarmed *Håkan* behandlade honom, hvars fiendtliga planer han kände, för att alltid hålla honom oskadlig, är ett ibland de största bevis på denna Konungs kloka beräkningar och lugna sinne, att ej genom förhastade steg öka de svårigheter han hade att bekämpa. Aldrig blind för de faror hvari han sväfvade, förstod han att med sinneslugn så afvagta deras utveckling, att den kraft han behöfde att dämpa dem, syntes honom aftrugad, och att man alldrig kunde förebrå honom att vara svag för förhastade misstankar. Ett sådant uppförande var ock det enda, som kunde bereda segren öfver motståndare, som utrustade med stora egenskaper voro i besittning af nästan lika stora medel till sina ändamål som Konungen sjelf, hvilka omgåfvos af ett antal Magnater som på deras uppkomst byggde sin lycka, och hvilka efter omständigheterna kunde räkna på Presterskapets biträde att länka tankesätten, i den mån de kunde lofva dem större fördelar. Konung *Håkan*, som efter sin store Farfars exempel, alltid bevakade Konunga-magtens värdighet, hade dervid dubbla svårigheter att öfvervinna, men segrade ej mindre genom lynnets fasthet, än genom sitt mod och sin klokhet. Hans förmåga var ovanligt stor att förena sitt med Fäderneslandets interesse, och öfvertygelsen om hans rättvisa sak gaf honom den öfverlägsenhet, som säkrast grundar Konungars magt och Staters bestånd.

34.

Under de första åren sedan fegden med Ribbungarna var fulländad, syntes enigheten orubbad mellan Konungen och *Skule* Jarl. Jarlen reste till Konungen i Danmark och vann till den grad hans förtroende, att han af honom erhöll halfva Halland i förläning. Med Sverige lefde Konungen i det bästa förstånd, och den der mägtiga Folkunga-ätten underhöll minnet af de slags förbindelser hvari den stod med det Norrska Konungahuset. Landets välmåga tillväxte, och Konung *Håkan* rustade en Flotta för att i väldet öfver Haebuderna insätta *Uspake*, som af Scottarna oroades i sina besittningar. Norriges välde öfver öarna i Vesterhafvet blef således ytterligare stadgadt, hvilket betydligen bidrog till landets förkofran, dels genom fördelen af de Statsinkomster som derigenom tillflöto Skattkammaren, dels genom handelns upplifvande. Under gynnande omständigheter framflöt sålunda tiden till år 1235, då nya missnöjen väcktes mellan Konungen och Jarlen. Magnater som voro Konungen tillgifna hördes beständigt klaga, att Jarlen vid ländernas delning erhållit mera än tredjedelen af Riket, och då Jarlen å sin sida ständigt var sysselsatt att med nya fartyg förstärka sin Flotta, vändes derigenom en noga uppmärksamhet på hans afsigter. Konungen kallade Jarlen till Bergen till en förklaring, hvilken slöts genom en förlikning, under sken att de inbördes missnöjen härrörde ifrån ovänners förtal. *Skule* Jarl hade sitt säte merendels i Thronden, men Konungen ömsom i Bergen, ömsom i Opslo. Det följande året utbröto samma missnöjen å nyo. Jarlen inföll med väpnad styrka i de orter som hörde under Konungens omedelbara styrelse, och Konungen infann sig med sin Flotta i Thronden; men äfven denna gång hade Konungen tålamod att tillvägabringa en förlikning, under ÄrkeBiskopens och några flera Prelaters bemedling. Jarlens anhängare erhöllo nu af Björkebenerna namnet *Var-*

bälgar. Jarlen hade äskat en försäkran af Konungen för sin Son, att bibehålla den andel af Riket han innehade, i fall Jarlen skulle falla ifrån; men Konungen stod ej att förmå till ett sådant löfte. Landets bägge regenter vistades nu tillsammans i Bergen, men omgifne af sina krigshärar, och alltid färdige att mäta hvarandras styrka. Under detta förhållande lågade ett hemligt partihat mellan hvarderas anhängare, och det var svårare att vid den inre styrelsen bibehålla lugnet mellan hvarderas Länshöfdingar, än att sammanhålla bägge regenternas sinnen. För att tillfredsställa Jarlens fåfänga, passade Konungen på att vid Eyre Thing upphöja honom till Hertig, en titel som i Norrige förut ingen annan än *Harald Hårfagers* Morbror *Guttorm* hade burit. Men detta synes endast hafva kraftigare retat hans ärelystnad. Jarlen underhöll ständiga stridigheter med Konungen, och när efter vanligheten Konungen kallade Jarlen till förlikningsmöten, infann sig ej *Skule* 1256, samlade sin krigsstyrka i Throndhjem, uttog med våld S:t Olofs skrin, och lät vid Eyre utropa sig för Konung, under häftiga beskyllningar mot Konung *Håkan*.

Efter detta steg beslöt *Skule* att utsända sina Höfdingar kring landet, för att låta mörda Konungens, äfven som han uppdrog åt *Olof af Vigdeilld* och *Guttorm af Sudrheim* att taga Konung *Håkan* af daga. Varbelgarna, som alldeles oförmodadt bedrefvo sina våldsamheter, plundrade och mördade Konungens anhängare, när han sluteligen genom *Grim Keika* blef underrättad om hvad som förefallit i Throndhjem. Konungen hade ej mera något val af förlikning utan utgaf genast ifrån Bergen uppbåd till krig. De utsände Konungamördarena gingo med rädhåga till sitt företag, och blefvo kände innan de anlände i granskapet med Konungens person: men hela landet öfverhopades af plundringar, och den allmänna säkerheten var fullkomligen rubbad.

Det berättas att *Håkan*, när han erhöll underrättelsen om sin Svärfaders uppförande, skall hafva yttrat: "Jag tackar Gud, att jag ändteligen fått veta huru jag bör uppföra mig med detta slags menniskor: ty nu har det brutit ut, som länge i hemlighet förehafts." Den följande dagen utsändes budkaflar ifrån Bergen. Händelsen kungjordes på torget vid Frälsarens Kyrka. Dagen derefter mönstrades krigshären, Flottan utrustades i hamnen och dagligen samlades troppar ifrån kringliggande orter. Ifrån sjölägderne anlände nya fartyg. *Petrus af Giskie, Asolf af Austratt* och *Gunnar* sändes med 20 skepp åt de Norra tragterna, med bestämd befallning, att då de förföljde Varbelgarna, afhålla sig ifrån all plundring på Kyrkor och obeväpnade. När de hunno till Thronden, funno de *Skule* i Throndhjem för väl befästad, för att de med så ringa styrka kunde våga anfalla honom, hvarföre de till Konungen återvände med de fångar de under vägen tagit. I början af år 1240 uppbröt Konungen ifrån Bergen med en Flotta af 60 skepp. I Fästningen i Bergen quarlemnade han Drottningen jämte sin Son *Magnus*, och förtrodde åt *Knut*, hvilken han gaf titel af Jarl, och *Arnbjörn* att försvara Viken och Uplanden.

Vid underrättelsen om Konungens ankomst till Thronden, drog sig *Skule* undan öfver Fjällen åt Södra delen och Östra delen af Norrige, då Jarlen *Knut* och *Arnbjörn* beredde sig att försvara Opslo. I Throndhjem der Konungen af ÄrkeBiskopen med vederbörlig vördnad emottogs gjordes förslag till Konungen om förlikning på sådana vilkor, att Konungen skulle till *Skule* afträda halfva Riket jämte Konungatitel. Men Konungen afslog dessa förslag, befästade sig i Throndhjem, men skyddade för all våldsamhet, både *Skules* Gemål, och deras egendom som med honom ifrån Throndhjem afvikit, så vida de

framdeles återvände till sin pligt. I tragten af Opslo hade *Skule* några fördelar innan Konungen uppbröt ifrån Throndhjem. På Eyre Thing lät Konungen äfven dessförinnan, med vanliga formaliteter tillägga Konunganamn åt sin äldsta Son *Håkan*. Då han korrt derefter seglade till Bergen, lät han äfven der kundgöra denna sin Sons upphöjelse. Derefter begaf han sig med hela sin styrka till Opslo och Viken, och sin fiende öfverlägsen i krigskundskap, öfvervann han honom i ett afgörande slag vid Tunsberg. *Skule* nödgades fly, och blef blottställd för många faror, innan han, åtföljd af få anhängare, förmådde leta sig väg till Thronden, hvarest han fann invånarenas sinnelag ifrån sig aflägsnadt. Här förföljd af Björkebenerna nödgades han dölja sig i skogar och ödemarker. Sluteligen tog han sin tillflygt till ett Kloster, hvarest ÄrkeBiskopen förgäfves sökte freda honom. Man itände Klostret, och när han derifrån skulle rymma blef han mördad. Han begrofs i Throndhjem år 1240. *Skules* Son *Petrus* stupade äfven i denna strid. Det följande året var Konungen sysselsatt att ytterligare qväfva alla återstående frön tiil upproret, och hade en sammankomst i Konghäll med den Svenska Fursten *Birger* Jarl till Bjelbo, för att bilägga missnöjena i afseende på de Värmländska händelserna.

Besittningen af Norriges Thron hade sedan *Harald Hårfagers* tid aldrig för någon Konung varit så lugn och obestridd, som nu för Konung *Håkan*. Han innehade den i stöd af allmänt erkända rättsbegrepp, och numera fanns ingen känd person som kunde göra honom besittningen stridig. Om hos en del Magnater hågen för borgerliga oredor ännu icke alldeles var qväfd, hade dock det allmännas olyckor nog kraftigt gjordt lugnet efterlängtadt, att genom kraft och försonlighet bringa sinnena till

sans och hvila. Konung *Håkan* förstod att dertill nyttja alla utvägar, och med honom såg man ändteligen slut på det inbördes krig, som så länge hade på en gång blottställt Fäderneslandets sjelfständighet, hindrat Statens utveckling och gjort lagen kraftlös emot enskildas tillgrepp. Ifrån denna tid behöfde ej, för bibehållandet af anhängares tillgifvenhet, lagens styrka eftergifvas eller underlåtas, och Konungarne, mindre beroende af vapenlyckan, kunde både såsom lagstiftare och lagarnas verkställare, bereda sig en mera stadgad magt och säkrare leda landets inrättningar till trefnad och allmän båtnad. Norriges vanmagt hade hittills härflutit mest af dess inre författning. Den tid förestår, då dess yttre förhållanden komma att afgöra dess öden. Äfven i Norden blifva dessa förhållanden mera invecklade än förut, och det fasta Scandinavien, med allt sina inbyggares mod, och med landets oberoende för sig sjelf tillräckliga kraft, skall sluteligen ligga under, för en obetydlig ö-stat, hvars regenter med list och konstgrepp visste fylla hvad som fattades dem i verklig styrka.

Sedan nu Konung *Håkan* såg sig ensam i säker besittning af den Norrska Thronen, sammankallade han Ärke-Biskopen och Rikets öfriga Biskopar, och fordrade af dem att skrifva till Påfven om hans ordentliga kröning. Presterskapet förklarade sig villigt att derom aflåta en skrifvelse, om han ville utvidga dess privilegier, och förbinda sig genom samma ed, som fordom *Magnus Erlingsson*, och ej vägra att deri göra dem till villjes. Konungen gaf dem genast derpå till svar: ”Våra förfäder hafva sannerligen tilldelat Eder så lysande och vidsträckta privilegier, att de ej tillbörligen ytterligare kunna utvidgas. Icke heller hafven I underlåtit att vid alla tillfällen förklara dem efter Eder fördel, äfven ofta långt ut-

öfver gifvarenas mening. Om efter *Magni Erlingssons* exempel vi inför Er skulle aflägga ed, är det likväl långt ifrån att vår agtning för Eder derigenom skulle ökas, utan snarare mindskas. Ty han räknade ej på huru mycket ett Rike hvartill han icke hade någon rätt kostade honom; men vi neke alldeles at köpa det, som vi af vår Fader och våra förfäder erhållit genom en obestridlig arfsrätt. I mågen derföre veta, att vi i följe deraf skole behålla den Kongliga Kronan utan dessa obilliga vilkor, så att vi värdigt efter andra Konungars bruk må kunna föra den, eller skole vi sannerligen vara den förutan, intill dess det behagar Gud att dermed pryda vårt hufvud." Konungen skickade derefter ett sändebud till Rom, med begäran att Påfven måtte sända en Legat till Norrige till Kröningens förrättande. I anledning häraf skickade Påfven år 1247 Cardinalen *Vilhelm af Sabina* till Norrige.

Det torde till någon grad upplysa de tankesätt man vid denna tid i det öfriga Europa hyste om Norden, att man vid Cardinalens resa i England afrådde honom att begifva sig dit, icke allenast i afseende på folkets barbariska seder, utan ock på den vådan han lopp att sakna alla beqvämligheter och till och med lifvets nödtorft. Cardinalen säges ock hafva fallit i förundran, när han i Bergen emottogs på det mest förekommande sätt. Konungen hade honom till mötes låtit ditkalla Rikets Presterskap, och sina förnämsta Höfdingar. Efter någon tids vistande i Bergen och sedan Cardinalen gjort närmare bekantskap med Norriges Biskopar, yttrade han i ett samtal med Konungen, att då Konungen af Kyrkan begärde större hedersbevisningar än hans företrädare åtnjutit, hoppades han tillika, att han icke allenast skulle stadfästa de privilegier Presterskapet af hans förfäder erhållit, utan äfven utvidga dem, och ingå i samma förbindelse som den första af Norriges

krönta Konungar *Magnus Erlingsson* hade beviljat. Konungen afbröt honom då genast, sägande: "Jag märker att Du med andras snarare än dina egna ord framför de meningar andra bibringat Dig. Vi skola ej någonsin vägra Kyrkan de privilegier, som den åtnjuter i andra fria Stater, der Konunsliga rättigheter gälla icke mindre än Kyrkans: men om någon Konung beviljat större, än det stått i hans magt att utsträcka utom sin regeringstid, skola icke vi derföre inskränka vår och våra efterkommandes rätt. Jag förklarar med ett ord: om I mot vilkor villjen borrtsälja Kronan, kunne vi hälldre vara den förutan, och vi köpe den ej på obilliga vilkor, så att det ej lönar mödan att I ytterligare härom talen med Oss." Cardinalen bad Konungen icke illa upptaga hans föreställning, under försäkran att han i allt skulle söka befordra hans ära. Han förklarade sedan för ÄrkeBiskopen, Biskoparne och Canonici, att han ej ytterligare derom ville något nämna åt Konungen, utan vore sinnad att utan föreskrifvande af några villkor förrätta den honom anbefallda Kröningen. Konungen öfverlade deremot med Cardinalen om hvarjehanda hvari han önskade författningarnes förbättring. Under fullkomlig inbördes välvilja förrättade Cardinalen Kröningen på S:t Olofs dag den 29 Julii 1247, och högtiden firades med en i Norrige förut osedd pragt. Efter slutad måltid höll Cardinalen ett tal om Trosarticlarne, och slöt med följande ord till de närvarande gästerna: "Jag tackar Gud, genom hvars skyddande hjelp jag i dag utfört den heliga Romerska Kyrkans, den helige Fadrens och Cardinalernas mig uppdragne befallningar: ty nu för Eder Konung sin Kröna med så mycken heder och ära, som jag tror förut icke hafva tillkommit någon bland Norriges Konungar. Jag förnyar mina tacksägelser till den Gudomliga Nåden, som styrkte mig att ej lyssna till

deras

deras råd, hvilka sökte afvända mig ifrån denna Norrska resa, och beskrefvo mig detta folk likt villda menniskor, hvilket jag nu erfarit så utmärkt genom milda seder och ett odladt lefnadssätt. Äfven främlingars tillopp är här märkeligt, och antalet af fartyg, större än jag någonsin sett i en hamn, hedrar Edert folk. De sökte till och med afskräcka Oss härifrån genom föregifven brist på mat och dricka, utom mjölk och vatten: det största öfverflöd på all ting ådagalägger så origtigheten af dessa föregifvanden, att det ålägger Oss jämte Eder att tacka Gud, åt hvars vård jag anförtror Konungen, Drottningen, Biskoparna, Presterskapet och hela folket, att han måtte välsigna öfver Oss denna nåd, och låta denna resa, och alla våra gerningar, lända Eder till heder och Oss alla till gemensam glädje.

Efter slutade högtidligheter öfverlades om Kyrkans angelägenheter. Cardinalen stadgade då åtskilliga författningar om Kyrkoinkomsternas användande, och den Norrska Canoniska lagen riktades med åtskilliga stadgar till ordning och säkerhet. (*) Sluteligen aflyste Cardinalen Jernbörden, förklarandes, att man ej borde kalla Gud till vittne vid menskliga ärender, och sålunda fresta honom. — Konungen betygade genom dyrbara gåfvor sin tillgifvenhet för Cardinalen, och lät med all möjlig omsorg ledsaga honom till Riksgränsen, då han ifrån Norrige begaf sig till Sverige.

Ett ibland hufvudskälen till Påfvens benägenhet mot Konungen i Norrige var, att han önskade förmå honom till en korssfärd. Konung *Håkan* var dertill ingalunda benägen. Hans närvaro i Norrige var nödvändig, om han

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 9.

någonsin skulle lyckas att stadga Konunga-magten, och bereda varaktighet åt det lugn han tillkämpat Staten. Derjämte upptäckte han snart att Påfven egenteligen hade på räknat hans biträde mot sin fiende, den Tyska Käjsaren, och med honom bibehöll Konung *Håkan* godt förstånd, emedan han hoppades genom hans öfverherrskap vinna en motvigt mot de Tyska hansestädernas bemödanden att monopoliskt slå under sig handeln på Norriges kuster. Konungen i Frankrike *Ludvig* den 9 uppmanade honom äfven att i sitt sällskap besöka det heliga landet, och erböd att vid denna färd uppdraga honom befälet öfver Flottan: men Konung *Håkan* svarade, det han befarade företagets misslyckande genom afunden mellan tvänne Nationer, som bägge voro tappra och kunde göra sig anspråk på företrädes-rätt: (*) men då han genom löften ville bibehålla Påfvens benägenhet, utbad han sig af Konungen i Frankrike rättigheten att, i fall han ensam skulle företaga ett korsståg till det Heliga landet, obehindradt i Franska hamnar få provianterna. Konungen i Frankrike biföll, och utfärdade derom befallningar till vederbörande myndigheter. Berättelserna innehålla att Påfven för att, få Konungen i Norrige verksam för sina fördelar, erbudt honom den Käjserliga kronan. Om, såsom det synes sannolikt, detta verkligen varit i fråga, så är det å andra sidan också säkert, att detta smickrande anbud ej förmådde förleda Konung *Håkan* till ett företag, som hade varit lika obetänkt i anseende till de krafter han dertill kunde använda, som det varit oförenligt med de omsorger, som ännu fordrades för stadgandet af samhällsordningen inom Norrige. Konung *Håkan* bibehöll på en gång sitt anseende hos Påfven och sin vänskap med Käjsaren, samt viste att betjena sig af båda.

(*) Se allmänna. Handl. till 1:sta delen N:o 10.

Redan länge hade föreningen varit störd mellan Norrige och Island. De Norrska Colonisterna på Island, ehuru de alltid bibehöllo sina förbindelser med moderlandet, ville dock gerna styra sig efter egna lagar, och Magnaterna och Presterskapet tillryckte sig der en magt, om hvars bestämmande innevånarena ofta nödgades anföra besvär hos Konungen i Norrige. Uppenbara våldsamheter fordrade att med styrka motas. Den Norrska Monarken önskade en vidsträcktare magt öfver Colonien, och på hans vägnar hade flera försök af infödingar blifvit gjorda att stadga den. Den ryktbare Häfdatecknaren *Snorre Sturleson* hade fått sig uppdragit, att, bemyndigad af Konungen i Norrige, der återställa lugnet, och söka förmå Colonisterna att underkasta sig Konungens i Norrige magt.

Den Påfliga Legaten hade äfven berättigat Konung *Håkan* att på Island stadga den Monarkiska magten. *Snorre Sturlesons* Broder *Sigwater* erhöll af Konungen löftet att blifva Ståthållare öfver Island, om han lyckades att fullkomligen underlägga ön Norrska spiran. De invärtes oroligheterne på Island blefvo snarare ökade än minskade. *Sigwater* mördades af en vid namn *Gissur*, hvilken äfven någon tid derefter undanröjde *Snorre*. En allmän osäkerhet försatte öns inbyggare i största nöd, och sinnena leddes derigenom till villighet att underkasta sig Konungens välde. Man undvek att dertill använda vapenstyrka, utan lemnade åt tiden, åt underhandlingarna och åt behofvet att verka på allmänna öfvertygelsen. Denna plan lyckades, och ändteligen blef år 1261 Konungens regerande öfvermagt godvilligt på Thinget vid Thorsnäs af största delen af öns inbyggare erkänd. Korrt derefter fogade sig den öfriga delen äfven i denna underdånighet. Island blef då en del af Norriges Rike; men med förlu-

---

Se allmänna Hand. till 1:ta delen N:o 11.

sten af dess sjelfständighet började ock dess förfall. Vid samma tid blef äfven den gamla Colonien på Grönland skattskyldig under Norrige.

Vi hafve förut sett att förhållandet mellan Norrige och Sverige länge varit tvetydigt. Konung *Håkan* hade att beklaga sig öfver det skydd Konung *Erik Läspe* hade lemnat hans upproriska undersåtare. Vid sitt inbrott i Vermland behandlade han Svenska medborgare med hårdhet, för att tvinga Konungen, att ej understödja hans motståndare: men Konungen i Sverige misstyckte det, och fordrade ersättning. Folkungarnas hufvudmän, som vid det Svenska Hofvet voro de mest gällande, tillstyrkte alla möjliga förlikningsutvägar med Konungen i Norrige, men Konung *Erik* sjelf var deremot vidrig. År 1248 anlände till Konungen i Opslo sändebud ifrån Konungen i Sverige, hvilka fordrade ersättning för de våldsamheter som vid tåget till Vermland, mot Svenska undersåter blifvit utöfvade. Konung *Håkan* svarade, att han aldrig hade öfvergått Eda skog och härjat i Värmland, om icke Värmlands innevånare dertill tvungit honom, derigenom att de underhållit, väpnat och biträdt de upprorsmän som härjat och plundrat hans land: men då nu Svenskarne så högt värderade den skada de lidit, syntes honom bäst, att Konungen i Sverige ville bequäma sig till ett samtal med honom sjelf: de skulle då antingen fredligen förlikas, eller finge de underkasta sig hvad Gud annorlunda beslöte: till detta ändamål ville han nästa sommar begifva sig till bägge Rikenas gräns. Den följande sommaren anlände Konung *Erik Läspe* till Lödöse, åtföljd af *Ulf Fase* och *Birger Jarl*, samt ett stort antal af Sverges Adel. Han hade äfven i Göthaland sammandragit en betydlig krigshär. När Konung *Erik* kom till Lödöse, var Konung *Håkan* ännu icke anländ till Konghäll.

Då nödiga anstalter ej i tid voro vidtagna började Konung *Erik* sakna tillförsel för sin stora Hofstat, hvarefter han, utan att afvagta Konung *Håkans* ankomst, genast vände om igen. När Konung *Håkan* vid sin ankomst till Konghäll härom blef underrättad, afsände han tvänne sändebud till Sverige för att erhålla underrättelse om Konungens i Sverige afsigter. Dessa blefvo af *Birger* Jarl väl emottagne och återsände med de mest vänskapsfulla försäkringar, samt förslag till ett nytt möte följande sommar vid Götha elf, till afslutande mellan bägge Rikena af ett varagtigt vänskapsförbund. Då skulle äfven underhandlas om ägtenskap mellan den unge Konung *Håkan* och *Birger* Jarls Dotter *Richissa*.

År 1246 reste Konung *Håkan* till det beramade mötet, åtföljd af sin Son och en betydlig, väl utrustad Flotta. *Birger* Jarl infann sig i Lödöse, men vid underrättelsen om den väpnade styrka Konungen i Norrige medförde, drog han i betänkande huruvida han borde verkställa mötet. Sedan nödig borgen för ömsesidig säkerhet blifvit ställd, förrättades sammanträdet. I vänlighet afgjordes då alla tvistigheter, en evig fred afslöts, och man förband sig att icke lemna något tillträde i det ena Riket åt det andras fiende. Anledningen till detta villkor var det missnöje hvartill både Sverige och Norrige trodde sig hafva skäl emot Danmark, hvaraf bägge snart väntade ett utbrott. Vänskapen stadfästades genom den unge Konung *Håkans* förlofning med Prinsessan *Richissa*, men bröloppet uppsköts till lägligare tillfälle. Konung *Håkan* återvände till Norrige, och *Birger* skyndade, att i spetsen för Svenska hären öfvergå till Finland och der stadga det Svenska väldet. I början af det följande året dog *Erik Läspe*, och efter alfvarliga öfverläggningar valdes *Birger* Jarls minderåriga Son *Waldemar* till Konung

i Sverige. Sommaren derefter mördades Konungen i Danmark *Erik Plogpenning* af sin Broder *Abel*, som i hans ställe antog Konunganamn. Bägge grannrikena måste nu uthärda invärtes skakningar. Konung *Håkan* blef icke heller deraf en stilla åskådare.

Under denna tid afslöts äfven ett handelsfördrag med Staden Lübeck, som någon tid, jämte de öfrige Hansestäderna hade påstått tryckande rättigheter i Norrige. Konungen hade derom vändt sig till Käjsar *Fredric*, men denna Käjsare dog innan något afgjordes. Fördraget fulländades af Konungens egna underhandlare, och den Norrska sjömagten vann, efter tidens fordringar och sätt, tillbörlig agtning.

Redan på 1230 talet hade stridigheter yppat sig mellan Norrska handlande och Danska fiskare på Skånska kusten. År 1237 hölls en formlig strid vid Skanör: men man har ej spår till några fiendtligheter mellan bägge Staterna hvarken förut eller i följe af denna våldsamhet. Ehuru regeringarne, kanske hindrade af vigtigare ärender, ej uppenbart tvistade om dessa inbördes missnöjen, ägde de dock ständigt rum, ökades såsom oafgjorda af nya tillfälligheter, och syntes när som hälst kunna föranleda ett formligt fredsbrott. Danska regeringens uråldriga benägenhet, att understödja alla försök att i Norrige uppväcka oredor, satte äfven Konungen i Norrige alltid i nödvändighet, att mot denna granne vara på sin vagt. Efter sista mötet med *Birger* Jarl syntes Sverige och Norrige äfven i denna afsigt vara förenade. Ehuru Danmark vid denna period nalkades sin djupaste förnedring, började dock dess regenters interesse att på sina grannars förtryck grunda möjligheten af sin egen tillvarelse så tydligen utveckla sig, att det ej kunde undfalla Regenter så-

daua som Konung *Håkan* och *Birger* Jarl. Att de för sin tid skulle afhålla faran var lätt att förutse: men ju svagare den magt var som sökte öfverväldet, desto naturligare skulle den använda alla listens utvägar, och tillfället dertill var stort i Stater så svagt organiserade som Sverige och Norrige, der föga annat än regenternas personliga egenskaper, ännu gaf Staten något samband. Det är den nu förestående tiden som förberedde Calmare Unionen, och hvarunder i synnerhet Scandinaviens inre söndring grundlades, så att det skulle blifva ett offer för den i physiskt afseende svagare Stat, hvars styrelse med större skicklighet, betjente sig af en trolös politiks alla hjelpmedel. Skulle det väl kunna sägas att Häfdatecknaren går för långt, om han föreställer sig att en *Håkan* och *Birger* Jarl kunnat befara dessa följder, och vid åsynen af deras bemödanden att närmare sammanknyta bandet mellan Scandinaviens bägge Riken, tillägga dem afsigten att afvända den möjliga vådan? Man torde åtminstone kunna antaga, att under deras ledning sakerna tagit en annan utgång, och att den enhet i synpuncter de följde, blifvit första anledningen till Sveriges och Norriges förening under en Monarch, hvilken säkrast hade bordt gifva Scandinavien tillräcklig styrka att behålla sin sjelfständighet. Det är åtminstone behagligt att tilltro stora män värdiga afsigter, och det är en tröst för Häfdaforskaren, när han merendels nödgas sysselsätta sig med att utreda de irringar som verkat Staters olyckor.

Sedan Konung *Abel* uppstigit på Danska Thronen, syntes både han och Konung *Håkan* angelägne att bilägga de stridigheter som mellan Norrige och Danmark ägde rum. Genom brefväxling kom man öfverens att till detta ändamål ett möte skulle hållas mellan bägge Konungarna. (1251.) Samma år anlände till Norrige

en beskickning ifrån Konung *Alexander* i Holmgården, i anledning af fiendtligheter som förefallit mellan Finmarkens och Karelens inbyggare. Konungen sände äfven sina sändebud till Holmgården, och desse stridigheter afgjordes i godo: men utan särdeles varagtighet. Tartarernas invandring i Ryssland, satte hela landet i oro, och regenterne hade ej förmåga att freda sitt land. Vid samma tid anlände till Konung *Håkan* de med *Valdemars* upphöjelse i Sverige missnöjde Folkungarne, och åberopande sig vänskaps och slägtskaps förbindelser, begärde hans biträde, för att tillrycka sig den Svenska Thronen. Men Konungen blef sitt med *Birger* Jarl ingångna förbund trogen, och Folkungarne nödgades begifva sig till Venden, för att der till sina planers fullföljande anvärfva troppar. Om hösten begaf sig Konungen till Viken för det öfverenskomna mötet med Konung *Abel*, och man hade för afsigt att stadga enigheten med Danmark genom ett giftermål mellan Konungens andra Son *Magnus* och *Abels* Dotter. Men hvarken Konung *Abel*, eller någon på hans vägnar infann sig vid mötet, hvarföre Konung *Håkan* återvände till Opslo för att samla nödiga förråd till hvad händelser, som möjligen kunde förestå. Vid denna tid anlände *Birger* Jarls Dotter *Richissa* till Norrige, och brölloppet firades med den unge Konung *Håkan*. *Birger* Jarl kunde ej vara henne sjelf följagtig, emedan han nödgades bereda sig mot de krigsrustningar, som emot honom gjordes af Folkungarne inom Sverige. Just under bröllopshögtidligheterna utbröt kriget i Sverige, hvarpå *Birger* Jarl snart gjorde slut efter mötet vid Herrevads bro, der han genom svek fångade Folkungarne, och lät nedergöra dem.

Om våren år 1252 hade Konung *Håkan* åter ett möte med *Birger* Jarl vid Götha elf, hvarvid de sammanstämde

de i klagomål öfver Konungen i Danmark, häldst denne Konung med all sin förmåga hade understödt de upproriska Folkungarna. De beslöto då att med gemensamma krafter anfalla Danmark. Om sommaren stupade Konung *Abel* i en strid mot Friserna, och efterträddes af *Christopher Valdemars* Son, och den följande våren 1259 företogs det öfverenskomna krigståget mot Danmark. Konungen och *Birger* Jarl möttes vid utsatt tid och ställe. Konung *Håkans* Flotta ansågs oöfvervinnerlig, och *Birger* Jarl anförde 6000 man för att genom Halland landvägen infalla i Danmark. Konungen i Danmark öppnade genast underhandlingar. Han erböd alla de ersättningar Konung *Håkan* påstått: en del skulle genast erläggas, och för återstoden Halland lemnas i pant. Då *Birger* Jarl härtill syntes benägen, ingick Konung *Håkan* äfven i dessa anbud, återvände till Norrige och skingrade sin krigshär. Då Konungen i Danmark ej fullgjorde sina afgifna förbindelser, möttes Konung *Håkan* och *Birger* Jarl å nyo den följande sommaren. Konung *Christopher* kom då sjelf till Halland för att bedrifva underhandlingarna, men Nordens regenter åtskiljdes äfven denna gång, utan att tvistigheterne kunnat biläggas. År 1256 afgingo sändebud till Danmark med påstående om öfverenskommelsens fullgörande; men då Konungen i Danmark anlade försåt att fängsla sändebuden, och dessa lyckades att undfly, begaf sig Konung *Håkan* genast med en Flotta af 360 skepp till Danska kusten, härjade i Halland, och hotade Skåne och Seeland. När han sjelf nödgades återvända till Norrige för att efterse Rikets ärender, quarlemnade han sin Son *Håkan* med Flottan, men då äfven denne återkallades gick Flottan tillbaka. Den unge *Håkan* afled efter sin hemkomst af en hastig sjukdom. Då Konungen i Danmark, oagtadt den lidna skadan, likväl ej visade sig villig att

fullgöra fördraget, uppbådade Konungen år 1257 en större styrka. Medan Konungen ännu var sysselsatt att sammandraga Flottan i Tunsberg, anlände dit Konung *Christophers* sändebud *Absalon*, för att afböja hans infall i Danmark. Konung *Håkan* förklarade, att då han så ofta erfarit att Konungens i Danmark löften ej vore pålitliga, kunde han ej derigenom låta förmå sig att afstå från sitt krigståg: Han skulle komma med sin Flotta; men derest Konungen i Danmark fullgjorde sina förbindelser, ville han afhålla sig ifrån alla fiendtligheter. Han lade ock genast ut ifrån Tunsberg och förlade Flottan vid Ekrö. Der samlade han sitt råd och hela befälet, och förestälde dem, att då nu möjligen ett krig förestode, och sedan den unge *Håkans* död, thronföljden vid hans egen möjliga afgång kunde blifva nya oroligheter underkastad, önskade han sin andra son *Magnus* utnämnd till Konung och sin efterträdare, liksom förut *Håkan*. Alla instämde häri, och ÄrkeBiskopen *Einar* utropade *Magnus* för Konung. Den unge *Magnus* aflade genast sin ed, och alla närvarande svuro sin trohetsed till *Magnus*, hvarefter *Magnus* begaf sig till Tunsberg, för att under Konungens frånvaro förvalta regeringsärenderna. Konung *Håkan* gick derpå med flottan till Öresund, och lade sig utanför Köpenhamn. Den öfverlägsna magt, hvarmed han här infann sig, utverkade att freden lätt afgjordes, hvartill Presterskapets bemedling äfven bidrog. Freden stadfästades genom den unga Konung *Magni* ägtenskap med Konung *Eriks* dotter *Ingeborg*, hvilket här afslöts. Konung *Håkan* hade således utan blodsutgjutelse vunnit sitt ändamål, och återkom samma år till sitt fädernesland. Sedan Norden sålunda var fredad hade Konung *Håkan* åter år 1259 ett möte med *Birger* Jarl vid Götha älf, hvarvid de öfverenskommo att biträda Konungen i Danmark att på thronen bibehålla sig. Den unge *Håkans* Änke-Drottning följde

då sin fader *Birger* tillbaka till Sverige, och hennes unga Son *Sverre* dog korrt derefter. När det följande året Konungen i Danmark hotades med krig af den Rugiske Hertigen *Jarmar* och Grefvarne af Hollstein, utrustade Konung *Håkan* sin flotta till hans hjelp, och *Birger* Jarl sände i samma ändamål 4000 man till Skåne. Men Konung *Christopher* blef genast derpå förgifven, och hans Änke-Drottning ingick förlikning med fienderna: och sedan *Christophers* son *Erik* uppstigit på Danska thronen, återvände hjelptropparne. Genom nya inbördes vänskapsbetygelser fastknöts förbundet mellan Konung *Håkan* och *Birger* Jarl. Prinsessan *Ingeborg* afhämtades från Danmark, och hennes biläger med den unge Konung *Magnus* firades i Bergen 1261, med utmärkt högtidlighet. För att än mera försäkra denna sin son thronföljden, lät han äfven vid detta tillfälle kröna *Magnus* hvarefter han tilltalade honom: "Nu, min Son, må Du icke mer uppstiga för mig, eller någon annan: det åligger Dig att iagttaga den Kongliga värdigheten. Den dagen är nu uppgången, som varit mig kärast, då jag ser mitt eget kött och blod upphöjdt till denna ära; jag är långt ifrån att afundas Dig denna heder, och jag har derpå betänkt mig, endast för att få höra om andra skulle vara af andra tankar: jag ville höra deras tankesätt emot Dig, och om detta skulle afrådas af dem som önska att den oenighetsfackla som varit upptänd emellan mig och dina slägtingar (*Skule* Jarl) aldrig måtte släckas: hvilket jag dock redeligen beder Gud att förlåta dem." Drottningen *Ingeborg* blef derefter äfven på vanligt sätt krönt. Korrt härefter afled Jarlen *Knut*, så att icke heller mera hans anspråk på Norrska thronen voro att befara.

Redan år 1256 hade Konungen af Castilien, *Alfonsus* 10, begärt Konung *Håkans* dotter *Christina* till Gemål åt någon af Castiliens Prinsar. Efter öfverläggning med Kon-

ungahuset och Landets Biskopar och Magnater blef detta beviljadt, och Prinsessan utsänd, med en betydlig brudskatt, under vilkor att ibland Prinsarne sjelf få utvälja sin Gemål. Hon anlände till Valladolid i början af året 1257. Under tiden söktes hennes hand af *Jacob* af Arragonien, men honom lemnades afslag. *Christina* valde Konungens af Arragonien broder *Philip*, stadnade i Spanien, och bemödade sig på allt sätt att åt det Nordiska namnet förvärfva agtning. Man tror att de Norrmän som hade åtföljt henne, efter sin hemkomst mest bidragit att i Norden införa åtskilliga Ridderliga bruk, hvaribland de sedan den tiden mera kända sköldemärken och bågen för tornerspel.

Besittningen af öarna i Atlantiska hafvet, ehuru riktande för Statscassan, och ehuru vigtig för Norriges handel, var alltid för Konungen i Norrige förbunden med många bekymmer. Desse öar förvaltades merendels såsom Län af Jarlar, hvilka af Norriges Konungar tillsattes och belänades, och äfven tidtals antogo Konungatitel. Ofta tvistade deras arfvingar, andra på öarna bosatta Magnater och lyckliga Vikingfarare om öfverväldet öfver öarna, och om de än erkände sin Länsunderdånighet under Konungen af Norrige, afgjorde dock ofta vapenstyrkan de rättigheter de på öarna utöfvade. De hvälfningar som inom Norrige förefölIo lättade dessa oredor på öarna, och Norriges Konungar voro ofta tvungna att med magt bilägga deras tvister, och göra sina egna rättigheter gällande. Christendomens införande bidrog endast långsamt att mildra sederna, och Presterskapets rofgirighet gaf anledning till nya oordningar. Handeln, om den icke helt och hållet drefs genom vapnens kraft, måste dock i allmänhet derigenom skyddas, då sjöröfverierna i dessa tragter fortforo länge sedan lag och ordning på fasta landet begynde

införas. De små öarnas inbyggare oroade dermed beständigt nästgränsande kuster. i synnerhet Skottland och Irland, och behofvet af sjelfförsvar var tillräckligt att förmå dessa länders beherrskare att ofta hemsöka öarna. Ju mindre de kunde lita på åtnjutande af lugn och säkerhet, dess mer skulle deras planer vändas att underlägga sig små öarna, och försöken dertill förnyades så ofta de trodde moderlandet mindre mägtigt att försvara dem, och de sjelfve härjades af invärtes oroligheter,

Under *Håkans* tid regerade i Skottland *Alexander* 2 *Wilhelms* son. År 1244 sände han tvänne Biskopar såsom sändebud till Konungen i Norrige, hvilka fordrade, att öfverväldet öfver Hebudiska öarna skulle åt Konungen i Skottland återställas, emedan detsamma genom våld och oförrätt blifvit af Konung *Magnus Barfot* en af hans företrädare Konung *Melcolm* afhändt. Konung *Håkan* svarade, att han alltför väl kände de afhandlingar som blifvit gjorda mellan *Magnus Barfot* och *Melcolm* om vissa delar af Skottland och de derintill liggande små öarna, men att på den tiden sjelfva Hebuderne alldeles icke varit under Skottarnas välde, utan att *Magnus* eröfrat dem ifrån en Konung *Gudröd*, under förklaring att han återtoge sina arfländer. Sändebuden fordrade då på sin Konungs vägnar, att åtminstone erhålla dessa öar emot en lösen, hvilken af Konung *Håkan* skulle få bestämmas: men Konungen svarade, att han ännu icke kommit i så stort penningebehof, att han af sådant skäl ämnat ifrån sig afsöndra några länder. Härmed afbröts underhandlingen, men den förnyades ofta af Konungen i Skottland, som alltid erhöll samma svar. År 1249 anlände en dylik beskickning, men under påstående underhandlingar, utrustade Konung *Alexander* sin krigshär för att anfalla öarna. Han böd till sig Under-Konungen öfver Hebuderna *Jon*, och fordra-

de af honom att han skulle uppgifva Biarnarborgs Slott och tre andra som Konung *Håkan* förtrott i hans vård, hvaremot han i ersättning skulle erhålla ett fyra gångor så stort Län i Skottland. Men *Jon* nekade och reste derifrån. Då Konung *Alexander* låg med sin Flotta i Kialarsund, för att anfalla öarna, berättas att han i en dröm blifvit varnad för detta företag: men att då han föragtade denne varning, han hastigt insjuknat och dött. Krigshären återvände då till Skottland, och den förre Konungens Son *Alexander* 3 efterträdde honom. Denne synes hafva fortsatt sin Faders planer, ehuru med lika liten framgång, och Konung *Håkan* erhöll ifrån öarna ständiga klagomål öfver de våldsamheter som der af Skottarna föröfvades. Om sommaren år 1262 voro dessa klagomål i synnerhet täta, och man tillade att Konungen i Skottland gjorde stora rustningar för att underlägga sig Hebuderna. Konung *Håkan* anbefallde då öfver hela Norrige sin Flottas utrustning. Rustningarna gjordes stora och verkställdes långsamt. En täflan uppstod mellan bägge Konungarna, Fader och Son, hvilkendera skulle åtaga sig befälet i detta förestående krig, men *Håkan* anförtrodde Sonen rikets vård, och gick sjelf på Flottan. Han förutsände till öarna åtta skepp att förebåda sin ankomst. Konungen kom efter med hela Flottan om våren 1263. De små öarne skyndade att underkasta sig hans beskydd. På Skottland gjorde han lyckliga landstigningar, hvilka han förnyade så ofta de påbegynda fredsunderhandlingar afbrötos, och Irländarena erbödo att erkänna hans öfverherrskap om han ville skydda dem för Englands öfvervälde. *Håkans* magt erkändes öfver alla de länder som *Magnus Barfot* hade underlagt sig. Ständigt åtföljd af lyckan, beslöt han att med Flottan och krigshären quarblifva öfver vintern. Han tog sitt quarter i Kyrkiuvog, der han mot slutet af året insjuknade. Sjukdomen varade i tre

veckor, innan den syntes blifva farlig. Konungen lät under tiden läsa för sig i början Latinska, men sedan Norrska böcker, hvaribland de Norrska Konungarnas Historia ifrån *Halfdan Svarte*. När han kände sjukdomen tilltaga, gjorde han sitt testamente, och författade sina skrifvelser till Konung *Magnus* om Rikets ärender. Natten före Lucia tog han den sista smörjelsen. På de närvarandes tillfrågan förklarade han att han ej efterlemnade någon arfvinge, hvarken Son eller Dotter, utom dem som allmänt voro kände. In i sin dödsstund lät han läsa för sig Konung *Sverres* lefverne. Han afled den 15 December 1263, och hans lik öfverfördes, enligt hans befallning, till Norrige, och begrofs i Bergen.

Detta dödsfall väckte inom Norrige en allmän saknad, ty Konung *Håkan* var äfven för sina personliga egenskaper högt älskad. Han hade i sitt väsende den största värdighet, förenad med godhet och öppenhjertighet, var lätt tillgänglig för alla, lugnt alfvarsam och välvilligt nedlåten. Han syntes kraftig som en Hjelte, men älskade skämt som en like. Han hade en djup kännedom af landets lagar, var dristig och tapper, hastig i beslut men försigtig. Han arbetade mycket på lagarnas förbättring, och samlade en ny lagbok, kallad den *Nya*, eller *Jarnsida*. Böter bestämdes genom lag. Han vidtog kraftiga medel att hindra mordoch sjelfhämnd, genom straff af landsflygt och förlust af egendom. Med samma straff belade han hustrurs borrtröfvande. Han tillät återlösandet af gods som genom begångna brott tillfallit den Kongliga skattkammaren, utom när det skett för så kallade nidingsverk. Han höll strängt efter Länshöfdingarnas våldsamma pressningar, och afskaffade deras vana att af Allmogen uttvinga gästning. Genom ett strängt verkställande af lagarna stadgade han begreppet om pligten att dem lyda,

om underdånighet för Konungens Majestät och lydnad för hans lagliga ämbetsmän. Kyrkans angelägenheter blefvo af honom satte i den bästa ordning, så att den erhöll ymniga tillgångar utan att Presterskapet deraf efter godtycke kunde rikta sig. Han uppbygde många Kyrkor, till och med längst i Norr vid Tromsö, dit den Christna Gudsdyrkan utsträcktes. En myckenhet Bjarmer ditflyttade undan de påträngande Tartarerna, och fingo nedsätta sig vid Malangers fjord. I städerna, på Kungsgårdar och vid farvägar uppbygde han Slott, och anlade en myckenhet Hospitaler för dem som voro behäftade med spitälska. Han stiftade och underhöll åtskilliga kloster, och uppmuntrade Munkarnes bemödanden att upphjelpa landets odling. I Tunsberg, Konghäll och Stensbjerg, dels upphjelpte han Fästningsverken, dels anlade han nya. Han vakade för Flottans underhåll och förökande, och var nitisk att skydda handeln och förvara den för främmande magters monopoliska intrång. Han uppmuntrade handtverkerier och konstfliten i allmänhet, så att åtskilliga skrån, efter hans död, antogo honom till sin Patron. Under det han med en otrolig möda, ömsom med styrka, ömsom med lämpor stadgade sin magt, sökte han att försäkra den genom Statsordningens grundläggande, och Nationen erkände vid hans död att han varit en kraftig, rättvis och välgörande Konung. Hans långa regeringstid af 45 år är anledningen, att ehuru han vid sin död ej var mera än 59 år gammal han likväl i Norriges Historia blifvit kallad *Håkan den gamle.*

Det bör anmärkas såsom något ovanligt i Norriges Historia sedan Riket under en Öfver-Konung förenades, att *Magnus* nu ensam tillträdde högsta magten, utan någon medtäflare och utan något motstånd. Norr-

ige

ige hade ock nu upphunnit högden af sin välmagt. Moderlandet var fredadt, lagarnas välde begynde erkännas, och den enskilda verksamheten spridde under deras skydd en allmän trefnad. Handeln blomstrade och Rikets försvarsverk var i ett ypperligt stånd. Island och Grönland erkände i lugn moderlandets öfverherrskap, och de små öarna i Vesterhafvet voro skyddade för allt fiendtligt öfvervåld. Monarkens anseende var stort ej blott i Norden, der grannarne plågades af invärtes oroligheter, utan äfven kring det öfriga Europa, hvars betydligaste magter hade sökt hans förbund. *Magnus* uppsteg således på Norriges Thron i ett ögonblick, det mest lofvande för en ung man, att i *Sverres* och *Håkans* spår, kunna gifva sin Stat fasthet och anseende. Utrustad med stora egenskaper till landets inre styrelse, saknade deremot *Magnus* det krigiska lynne, hvars kraft ännu behöfdes att göra Monarken fruktad, och det är derifrån man kan härleda, att ehuru *Magnus* med största framgång bidrog att organisera den Norrska Staten, hans regering likväl blef vändpunkten för Norriges yttre anseende, hvilket ännu berodde af den glans som återfaller ifrån hjelten.

I samma mån *Håkans* magt var förfärlig för Konungen i Skottland när han sjelf med sin Flotta skyddade Vesterhafves öar, i samma mån väcktes *Alexanders* hopp att undkomma den, sedan hjelten fallit. Detta hopp ökades då han genast fann *Magnus* benägen att återställa freden, utan anspråk på betydliga frugter af sin Faders segrar. Man beskyller *Magnus* att vid underhandlingarna med Konungen i Skottland hafva visat en eftergifvenhet, som möjligtvis kan ursägtas af Statshushållaren, men icke af Statsmannen. Visst är att han ej mera med kraft fortsatte kriget och att han genast ingick i underhandlingar,

hvarigenom efter tre år en fred blef afslutad, hvari han till Konungen i Skottland afträdde ön Man och de Hebudiska öarna, emot erhållande af en årlig skatt af 100 pund Sterling, godt mynt, samt dessutom utbetalning af 4000 pund Sterling, inom en tid af fyra år, räknad ifrån år 1267. Ett vite af 10.000 pund Sterling utsattes å ömse sidor, i fall dessa vilkor af någondera icke skulle uppfyllas, hvarjemte de i sådant fall äfven underkastade sig Påfvens bannlysning. Full handelsfrihet betingades mellan bägge Rikena och deras undersåtare. (*) Framtiden visade, att om än dessa fredsvilkor, för ögonblicket voro förmånlige för Norriges penningeverk, förlorades derigenom likväl i längden de afträdda besittningarna, hvilka, när den utlofvade skatten indrogs, ej mera kunde återtagas, och skatten ej utan större kostnader utkräfvas. Frugtan för Konungens i Norrige öfverlägsna magt var ock försvunnen, och lemnade rum åt hoppet att äfven åtkomma de öfriga i grannskapet belägna öarna, hvilka genom sitt läge för Norrige voro svårare att försvara än för Skottland att genom list och styrka inkräkta. Att Norrige härigenom förlorade en anledning att underhålla en frugtansvärd sjömagt, blef äfven i längden af skadliga följder.

När efter detta Konung *Magnus* fann sitt Rike på alla sidor fredadt, företog han att öfverse lagarna, hvilka behöfde lämpas efter tidernas förändrade omständigheter. Den framgång hvarmed han utförde detta verk, förvärfvade honom tillnamnet *Lagabäter* (Lagförbättrare) hvarmed han i Norriges Konungalängd är utmärkt. Vid Lagskipningen inom Norrige följdes af ålder tre lagsamlingar, neml. *Uplands* eller *Heidsivia* lagen, samlad och utgifven af *Halfdan Svarte*, *Frostathingslagen*, gällande i Thronden och *Gula-*

(*) Se allmänna. Handl. till 1:sta delen N:o 12.

thingslagen, gällande i tragten kring Bergen, utfärdade af *Håkan Adalstens Fostre*. Af ålder hade Viken och flera mindre landskap äfven särskilda lagsamlingar. Konung *Olof den Helige* hade öfersett dem alla, och sammanfört samt lämpat dem efter Christendomens bruk. Under en längd af tid hade Konungarne utgifvit en myckenhet särskilda författningar, föranledde af ständigt inträffande nya omständigheter, och det var för att bringa dessa i ett sammanhang Konung *Magnus* nu företog sig att å nyo öfverse dem.

År 1269 bivistade Konungen Frostathing, vid hvilket tillfälle honom af hela Allmogen uppdrogs en oinskränkt magt, att med afseende på Statens förändrade belägenhet förbättra lagarna och bestämma förhållandet mellan styrande och lydande. Det anmärkes noga i Norriges häfder att denna magt var endast honom och för tillfället uppdragen. Islands inbyggare begärde på samma vilkor sina lagars öfverseende. Gulathings och Uplandslagarna intogos äfven i denna revision, och Konungen bemödade sig att utarbeta ett gemensamt lagverk för hela Riket. Då dessa lagar förut innehöllo fragmentariska författningar, sammanbragte dem nu Konung *Magnus* i ett sammanhang, och hade till ögnamärke att mildra deras hårdhet. Han minskade vissa betungande skatter: han bestämde arfslagarna. Han afskaffade alla påbud, hvarigenom straffen förut utvidgat sig till de brottsligas barn och anhöriga, samt enskildt rätt måst vika för kronans. Han införde ett enklare rättegångssätt, föreskref att brotten tydligt skulle rubriceras, och lämpade derefter straffen efter erkända billighetsgrunder. Hans lagverk vittnar ännu i dag om lagstiftarens vidsträckta och klara synpuncter. Med tacksamhet antogs det öfver hela Norrige, och den nya

lag han öfversände till Island blef äfven efter hans död der antagen och faststäld. (*)

År 1273 förklarade Konung *Magnus* sin äldsta Son *Erik* för Konung jämte sig, samt upphöjde tillika sin andra Son *Håkan* till Hertig. Med ÄrkeBiskopen i Throndhjem afgjordes den gamla stridsfrågan om formaliteterna vid Konungaval, hvarvid ÄrkeBiskopen i följe af *Magni Erlingssons* förbindelser, tillegnade sig vissa rättigheter. En formlig act upprättades (**) hvari ÄrkeBiskopen för sig och sina efterträdare afsade sig all den rätt att borrtgifva Norriges Konungathron som i följe af ofvannämnde Konung *Magni* förbindelse skulle hafva tillkommit honom, intill dess någon laglig arftagare till Kronan icke mera funnes. Härvid fastställdes som en grundlag, att Norriges Rike ej finge delas, utan tillföll i arf Konungens äldsta Son, och efter honom hans Son, så länge någon funnes i nedstigande linea, men sedan först på sidolinien. Men om ingen arfvinge vore för handen, skulle ÄrkeBiskopen och Biskoparne vid ett kommande Konungaval först afgifva sin röst. Konungen fastställde deremot å sin sida, att inga Kyrkans angelägenheter inför verldslig domstol skulle afhandlas, icke heller Presterskapets rättegångar der upptagas: han tillerkände ÄrkeBiskopen och Biskoparne rättigheten att tillsätta alla Presterliga ämbeten till och med i afseende på Biskopsval. Han afsade sig all rätt att förändra lagarna utan Biskoparnas samtycke. Han fastställde tiondeskatten och utsträckte den till alla näringars producter och försäkrade de andliga om en myckenhet andra oeconomiska fördelar samt handelsrättigheter, och fritog dem för åtskilliga Statsbördor, samt tillade de andliga domsrätt öfver sina underhafvande. Om Presterskapet härigenom syntes förlora i sitt inflytande vid thronledig-

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 13.

(**) Se allmänna Hand. till 1:ta delen N:o 14.

heter, vann det deremot betydligt i inkomster och i inflytande på medborgares enskilda förhållanden, och den Hierarchiska magten erhöll en stadga, som *Sverre* och *Håkan* med all omsorg hade sökt att aflägsna.

Till år 1277 räknas en författning rörande landets beväringsskyldighet och krigsmagtens sammansättning, hvarigenom denna medborgerliga pligt noggrannt bestämdes. (*) I ett särskildt utarbetadt så kalladt *Hirdskraa* bestämdes rättigheter och pligter för Konungens Hof- och Ämbetsmän. Man tillskrifver Konung *Magnus* införandet och utdelandet af Adliga titlar. Dessa tvänne sistnämde lagstiftningar, jämte den om successions-ordningen kunna anses såsom grundlagar för Norriges politiska inrättning. Genom Hirdskraa bildades af de höga ämbetsmän som der stadgades ett Råd som omgaf Konungen, och, sedan den afväpnade Allmogen ej mera öfver Statens angelägenheter hördes, med en efter Konungarnas beskaffenhet mer eller mindre Aristocratisk magt länkade Statens öden. Biskoparne, som i detta råd intogo främsta rummen, vunno derigenom ett i lag stadgadt inflytande. (**)

Under dessa händelser hade *Birger* Jarl i Sverige aflidit år 1266. Då *Waldemar* sjelf tillträdde styrelsen saknades den starka hand som uppehållit hans Thron. Han var försänkt i en vällustig och oordentlig lefnad, och styrd af en nyckfull Gemål, som obetänksamt förolämpade sin Svåger *Magnus*, samt med honom Sveriges mest utmärkta män; denna Gemål hade dessutom såsom en Dansk Prinsessa lätt att reta emot sig den Svenska Nationens agg, och Konungen, som vårdslösade de allmänna ärenderna, förlorade sina undersåtares agtning, och hade ej kunnat för-

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 15.

(**) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 16.

svara sin Thron mot en mindre farlig medtäflare än den ryktbare *Magnus Ladulås*. Vid ett möte mellan Konungen i Norrige och *Waldemar* vid Götha elf år 1268, förnyades deras vänskapsförbund, hvilket äfven af slägtskapen syntes, stadgas, enär bägge Drottningarne i Sverige och Norrige voro Systrar. Då korrt derefter den tredje Systern Prinsessan *Jutha*, ehuru Nunna i Roskilds Kloster, till den Svenska allmänhetens stora förargelse, af Konung *Waldemar* förfördes, blef hennes Son, kallad *Erik*, i hemlighet skickad till Norrige och der af Drottning *Ingeborg* till uppfostran emottagen. Då Konung *Waldemar* för att försona sitt brott nödgades göra en pelegrimsfärd till Rom och den heliga grafven, förvaltade hans Broder *Magnus* under hans frånvaro regeringen, och oaktadt *Waldemar* före sin afresa 1273 vid ett nytt möte med Konungen i Norrige hade försäkrat sig om hans vänskap, kunde dock detta förbund ingalunda förekomma, att när han vid sin hemkomst 1274, med beskyllningar öfverhopade sin Broder, denne så hade vunnit Nationens medhåll, att han det följande året, understödd af Konungen i Danmark *Erik Glipping*,, med väpnad styrka ej allenast vågade försvara sig, utan äfven sträcka sina händer till den Svenska Spiran. *Waldemar*, mera öfvermodig än tapper och vis, uppbådade Allmogen till sitt försvar, men kunde endast genom flygten rädda sig undan sin segrande Broder, som vid Hofva 1276 skingrade hans illa anförda krigshär. Han flydde tillika med sin Gemål och sin tre års gamla Son *Erik* till en vid namn *Erling Alfsson* i Borgarssyssel i Norrige: men då han, sedan han der quarlemnat den unga *Erik*, med sin Gemål åter begifvit sig till Sverige, blef han af *Magnus* tagen till fånga. *Magnus* lät utropa sig till Konung i Sverige, tvang *Waldemar* att afsäga sig Svenska kronan, och tilldelade honom förvaltningen af Götha Rike, med undantag af Gottland. Korrt derefter flygtade

Konung *Waldemar* åter till sin Svåger Konung *Magnus* och anlände till Bergen. I anledning häraf begaf sig Konung *Magnus* i Junii månad 1277 till Konghäll, åtföljd af en Flotta af 160 skepp. Han utverkade sig då ett möte med Konnng *Magnus* i Sverige, och lade sig sjelf med Flottan vid Hrossaberg. Konungen i Sverige infann sig, åtföljd af en myckenhet Biskopar och Magnater, vid Haberga. Konung *Waldemar* och hans Son *Erik* voro äfven vid detta möte tillstädes. Konungen i Norrige säges då genom sin vältalighet hafva gjort bägge Bröderna böjde till förlikning, så att de hänskjutit mötets afgörande till å ömse sidor valde 10 deputerade, hvilka på stället utnämndes och sammanträdde. Konung *Waldemars* fullmägtige återfordrade å hans vägnar dess Rike, och erbödo, att han i afseende på de klagomål som emot honom anfördes skulle underkasta sig en dertill inom Sverige förordnad Domstol. Detta bestriddes af Konung *Magni* fullmägtige, hvilka deremot till skadeersättning erbödo *Waldemar* inkomsterna af Helsingland och Värmland, och allt landet Vester om Venern, samt Sticklaborg, och dessutom trehundrade mark årligen. Konung *Magnus* i Norrige yrkade att Riket ostyckadt skulle *Waldemar* återställas: alla andra anbud borde afslås: han kallade det en oförskämd oförrätt, att man, *Waldemar* ohörd, icke ens för brott anklagad, än mindre förvunnen, med vapen anfallit honom, och sedan hans medborgare och undersåter grymt blifvit slagna, gjort honom och hans Drottning till fångar, afhändt honom Riket, tvungit till obilliga och skamliga vilkor, och både med ord och gerningar tillfogat honom mycken skymf, och i synnerhet, då Sonen ifrån Thronföljden var utesluten, medan ännu bägge lefde tillsatt en ny Konung. Dessa odrägliga oförrätter ökades allenast genom det gäckeriet att erbjuda honom några få provinser. Med dessa ömsesidiga påståenden slutades hela mötet, och man åtskildes utan

att någonting derigenom blef afgjordt. Något utbrott af fiendtligheter i anledning häraf, mellan Sverige och Norrige känner man icke heller. Konung *Magnus Laduläs* stadgade sin magt i Sverige. Konung *Waldemar* följde med hela sin slägt sin Svåger till Norrige. Han qvarblef dock icke länge der, utan afseglade till Danmark för att der försöka anställa rustningar mot Sverige, hvartill han ej synes hafva kunnat beveka Konung *Magnus*, hvilken såsom grundsatts hade antagit, att ej utan högsta nöd företaga något krig.

Det följande året 1278 fann han sig likväl dertill nödsakad. Redan när hans ägtenskap med den Danska Prinsessan *Ingeborg* afslutades, hade man i Danmark gjort svårigheter att bestämma hennes hemgift. Denna hade ock allt sedan icke blifvit utbetald. Konungen i Danmark *Erik Glipping* hade derpå gifvit anvisning på Hertigen af Södra Jutland, hvilken dock bestridt densamma. Detta föranledde nu ett anfall ifrån Norrige på Danmark: men man känner ej om detta krig annat, än att ett slag stått vid Skanör, hvari de Norrska förlorat mycket folk och Danskarna behållit segren. Det följande året gjorde Carelerne ett härjande ströftåg i Norrska Finmarken, och Konung *Magnus* dog 1280, under det Island var i begrepp att allmänt antaga hans ditskickade lagbok. Man känner ej några märkvärdigheter om de sista åren af hans regering, icke ens hvar eller huru han dött. Han vördades med skäl såsom Lagstiftare, och landet förkofrades under hans fredliga styrelse, men inhemska Häfdatecknare räkna Norriges fall i yttre anseende ifrån hans regering, och hans misstag att til Skottland afträda Hebuderna.

Konung *Magni* äldsta Son *Erik*, som redan medan

Fadren

Fadren lefde hade erhållit Konunganamn, tillträdde genast efter hans död regeringen. Hans Broder *Håkan* förde titel af Hertig, och synes beständigt hafva biträdt honom, då förordningar vid denna tid finnas utfärdade dels af bägge gemensamt, dels äfven särskildt af *Håkan* för de orter der han förde befälet. Någon strid om högsta magten ägde mellan dessa Bröder aldrig rum. När den unge Konungen kröntes, förelades honom af ÄrkeBiskopen och Presterskapet en ed, som sedermera länge vid kröningarna nyttjades, hvarigenom han förbands att förnämligast skydda Kyrkan, iagttaga alla i afseende derpå gjorda stadgar, afskaffa alla skadliga lagar och sedvanor, i synnerhet dem som gjorde intrång i Kyrkans friheter, och stifta nya och nyttiga. (*) Då Presterskapet trodde sig derigenom binda Konungen under sin lydnad, förklarade han deremot denna ed såsom en förbindelse att förbättra Rikets styrelseverk, och då han med afseende på det allmännas bästa ofta gjorde författningar som stridde mot Presterskapets interesse, erhöll han, af det uppbragta Presterskapet, derföre tillnamnet *Presthatare*.

Konung *Eriks* regering blef orolig, dels genom utbrotten af Presterskapets missnöjen, dels genom de krig hvari han inleddes. Genast efter Konungens Kröning företog sig ÄrkeBiskop *Johannes* i Throndhjem, att öfver hela Riket låta uppläsa alla till Presterskapets fördel utgifna författningar, med förklaringar, som mycket utsträckte deras tillämpning, och med tillägg, hvarigenom Presterskapets inkomster af sakören betydligen ökades. Konungen tillika med det verldsliga rådet trodde sig genast i sin början böra quäfva detta bemödande, att inskränka Konungens lagstiftande magt; hvarföre han genast offenteligen protesterade mot detta Presterskapets miss-

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 17.

bruk af den andeliga magten. Då landets invånare retades af Presterskapets rofgirighet, och gerna sågo sig skyddade af den verldsliga magten, ville likväl Presterskapet ej gifva vika, utan ÄrkeBiskopen utfärdade stränga förmaningar emot Konungens bud, samt lyste i band tvänne af de förnämsta Rådsherrarna *Bernhard af Giske* och *Anders Pluck*. På denna bandlysning gjordes dock inom Norrige intet afseende, och Konungen fann sig föranlåten att år 1282 antyda ÄrkeBiskopen *Johannes*, Biskopen i Opslo *Andreas*, och Biskopen i Hammar *Thorfinn*, att öfvergifva Riket. Dessa Biskopar förde häröfver klagomål till Rom dit äfven Rådsherrarne vädjade öfver bannlysningen, med begäran, att en Påflig Legat måtte sändas, för att bringa ordning i dessa ärender. År 1285 återkom Biskopen i Opslo med en hotande skrifvelse ifrån Påfven *Honorius*: (*) men Konungen gjorde derpå intet afseende. Någon tid derefter ingicks en förlikning med Biskoparna; men då Konungen ingen ting eftergaf af sin rätt, fortforo deras bemödanden att emot honom inom landet väcka missnöjen, hvilka dock till det mesta voro fruglösa, då folkets tänkesätt i allmänhet öfverensstämde med Konungens, och måste vara rigtadt emot Presterskapets oinskränkta rofgirighet. Konungen och Hertigen vunno Nationens medhåll när de strängt anbefallde sina civila ämbetsmän att tillse, det folket ej genom Presterskapets pressningar skulle betungas, inskränkandes Presterskapets rätt till hvad canoniska lagen föreskref, innan de särskilda öfverenskommelser deras Fader *Magnus* med Presterskapet hade ingått. Detta utsträcktes äfven till Island, der för öfrigt *Magni* lagar nu sattes i full verksamhet. Dessutom vakade Konungen med all omsorg öfver lagarnas noggranna verkställighet, och tillsåg att hans Höfdingar uppfyllde de för dem bestämda pligter.

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 18.

Vid Konung *Magni* död hade hvarken kriget med Danmark blifvit slutadt, eller hans påstående om utbetalningen af sin Drottnings hemgift tillfredsställdt. Konung *Erik* ville icke eftergifva denna fordran, hvarföre han år 1284 utrustade sin Flotta och plundrade de Danska kusterna, i synnerhet Jutland, och återvände riktad af byte. Grefven af Halland, *Jacob*, som var missnöjd med Konungen i Danmark, började nu underhandlingar om biträde af Konungen i Norrige. Danska Marsken *Stig*, och Hertigen af Schlesvig *Valdemar* ingingo äfven i samma ändamål med honom förbindelser. Ändteligen blef Konung *Erik Glipping* mördad år 1286, och det följande året, när hans Son *Erik Menved* upstigit på Thronen, dömdes hans mördare till landsflygt. Desse vore Grefve *Jacob af Halland*, Marsken *Stig*, *Nils HallandsFar*, *Peder Porse*, *Peder Jacobsen*, *Nils Knudsen*, *Åke Kacki*, *Rane Jonsen* och *Arvid Bengtsen*, hvilka, sedan de blifvit sina gods i Danmark förlustige, nu togo sin tillflygt till Konungen i Norrige, der de erhöllo beskydd och löfte om upprättelse, då Konung *Erik* ansåg dem dömda, utan att hafva åfnjutit laglig rätt till sitt försvar, och således utan att vara till brottet förvunne. År 1288 sände Konung *Erik* sin krigsförklaring till Konungen i Danmark och infann sig korrt derefter med sin Flotta vid Helsingör. De landförviste anföllo Danmark på sidan af Bält, och Danmark ödelades, utan att kunna göra särdeles motstånd. Konung *Erik Menved* gjorde då fredsanbud; men när han ej ville låta förmå sig att åter i nåder upptaga de landförviste, afbrötos underhandlingarne. Konungen i Norrige hade sannolikt underlagt sig hela Danmark, om ej hans uppmärksamhet blifvit dragen åt ett annat håll.

Konungen i Skottland *Alexander* hade aflidit, och det Skottska Riket borde genom arfsrätt tillfalla hans Dotter.

dotter, Konung *Eriks* Dotter *Margaretha*. På de Skottska Ständernas begäran afskickades *Margaretha* till Skottland, men hon afled under resan. Konung *Erik* ansåg sig då efter Norrsk lag böra ärfva sin Dotter, och förmente sig i följe deraf berättigad till den Skottska Thronen. Skottarne vände sig i dessa omständigheter till Konung *Edvard* i England, och uppdrogo åt honom att afgöra, hvilken den Skottska Kronan borde tillfalla. Till honom sände Norrska Konungen äfven sina sändebud: han påstod genom dem, att Thronen borde honom tilldömas, att Konungens inkomster sedan *Alexanders* dödstid borde till honom utbetalas jämte 700 pund Sterling som innestode af hans fordna Gemåls hemgift, och 100,000 mark i böter för Skottarnas försummelse att genast efter *Alexanders* död utropa hans Dotter *Margaretha* såsom arfvinge och Drottning. Konung *Edvard*, som ej önskade K. i Norrige till Skottlands beherskare, utnämnde såsom närmaste arftagare *Johannes Balliol*, och de Norrska sändebuden afreste, sedan de förklarat missnöje, och åter hänskjutit målet till Skottlands Ständer. Den återstående hemgiften utbetalades. Detta inträffade sannolikast år 1290. Det är troligt att Konung *Erik* icke ansåg sig stark nog att med vapen göra sin förmenta rätt gällande. Han sökte likväl bibehålla den, då han korrt derefter ägtade en Skottsk Magnats, *Robert Bruses*, Dotter *Isabella*, hvars arfsrätt var efter Skottsk lag lika nära som *Balliols*. Han ingick äfven i förbund med Konung *Philip* i Frankrike som understödde *Balliol*, när Konung *Edvard* i England ville behandla honom såsom sin vasall; men det finnes inga spår att han deltagit i de oroligheter som sedermera uppstodo i Skottland.

Imedlertid hade han någon tid afhållit sig ifrån det Danska kriget, der likväl de landförviste hade bibehållit sig i sina fördelar. Då han såsom fiende med Konungen i England utestängde Engelsmännen från sina handelsför-

delar i Norrige, vann han deremot hansestäderna på sin sida, då han utvidgade deras, och dessa biträdde honom i det Danska kriget derigenom att de på allt sätt ofredade Danmark. (*) Efter ett fåfängt sammanträde 1293 mellan Konungen i Danmark och Norrige, fortsattes kriget, med våldsamma plundringar. Detta fortfor ända till 1295, då efter ett nytt möte i Hegnesgafvel mellan Konungarna ett stillestånd slöts öfver vintern. Det följande året möttes Nordens trenne Konungar i Sommerstad, sedan Konungen i Danmark i Helsingborg hade firat sitt bröllop med den Danska Konungen *Birgers* Syster *Ingeborg*, hvarvid stilleståndet förlängdes på tvänne år intill dess freden hunne afslutas. Konungarne i Sverige och Danmark blefvo förbundne genom ett dubbelt Svågerskap, då Konung *Birger* sedermera tog till Gemål Konungens i Danmark Syster *Martha*. Derefter företogos fredsunderhandlingar i Skelsör, under hvilkas långsamma utförande Konung *Erik* afled år 1299. Med Sverige var under denna Konungs regering förhållandet fullkomligen fredligt, och Konung *Magnus Ladulås* hade till och med år 1285 varit skiljesman i en afhandling mellan Konungen i Norrige och Hansestäderna. Men under de oredor som i Sverige väcktes genom oenigheter mellan Konung *Birger* och hans Bröder, blef framdeles Norrige inblandadt i Sveriges inre angelägenheter.

Enligt den af Konung *Magnus Lagaböter* upprättade Successions-ordningen, och då Konung *Erik* icke efterlämnade någon manlig afföda i rätt nedstigande linea, uppträdde Hertig *Håkan* på Norriges Thron. Konungen lät genast med utmärkt pragt i Throndjem kröna sig jämte sin Gemål *Euphemia*, Dotter af Grefven af *Ruppin Gonthier*. Han säges vid detta tillfälle hafva bilagt stridig-

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 19, 20.

heter, som uppkommit mellan ÄrkeBiskopen och Canonici, om hvilkas sammanhang man dock ej har tillförlitlig underrättelse. Sannolikt hade de någon gemenskap med dem som korrt efter utbröto, och af Konungen sluteligen afdömdes, De synas hafva angått någon stridighet i läro. sattser, hvarvid Canonici ej ville underkasta sig Ärke-Biskopens föreskrifter. Han fann sig, när de åter fortsattes och hans magt jäfvades, nödsakad att hänskjuta målet till Konungen, hvilken år 1301 i anledning deraf i Throndhjem höll ett högtidligt concilium. Konungen och Ärke-Biskopen suto tillsammans i ett säte: på Konungens sida suto alla Rikets Magnater, och på Ärke Biskopens Presterskapet. Sedan målet af flera talare var afhandladt och upplyst, talade Konungen, först på latin och sluteligen på Norrska. Han föreskref de olydiga Canonici tvänne vilkor: antingen att såsom af ÄrkeBiskopen satte i Kyrkans bann med alla sina anhängare förvisas ifrån Norrige, eller att knäböja för ÄrkeBiskopen, och öfverlemna åt honom sitt öde, efter Konungens och Rådets dom. Canonici valde det senare vilkoret och lugnet blef derigenom återställdt. År 1302 öfversände Islands inbyggare sin hyllning och uppdrogo åt Konungen full myndighet att å nyo öfverse och förbättra deras lagar. *) Vid denna tid tros den första underhandlingen hafva blifvit öppnad om ägtenskap mellan Konung *Håkans* Dotter *Ingeborg*, och den Svenske Hertigen *Erik*, hvilken på Konungens anmodan besökte honom i Norrige, då vid detta tillfälle Konungarne i Sverige och Norrige hade ett möte på Solbiarg vid Götha elf, för att ytterligare stadfästa förbundet mellan bägge Rikena. Detta förbund förnyades åter det följande året, såsom ett fullkomligt off och defensivförbund. Konung *Håkan* utfärdade en författning, om sättet huru Riksstyrelsen under en Konungs minderårighet

(*) Se allmänna. Handl. till 1:sta delen N:o 22. 23.

borde förvaltas, (*) en författning, sannolikt föranledd af förflutne tiders olyckliga erfarenhet af de oredor som vid Thronledigheter i Norrige förefallit, och till hvilkas förebyggande i framtiden, sedan en bestämd Successionsordning nu var faststäld, en sådan lag säkrast syntes leda. Härigenom stadgades, att efter Konungens död skulle 12 män i den minderårige Konungens namn föra regeringen. Tre af dem och Canzlern skulle alltid vistas vid Konungens person: tvänne Biskopar skulle jämte dem förvara de Kongliga regalierna, under dubbla nycklar, hvaraf en skulle vara i de fyra förmyndarnes och en i Biskoparnas vård. En af de tre förmyndarne skulle vara Vexillarius (befälhafvare öfver krigsmagten) och alltid vistas i Konungens Hof. Statens ägendom och inkomster skulle af Canzleren och de öfriga förvaltas. Alla lifssaker skulle med den största noggrannhet pröfvas och lifsstraff ej åläggas, eller någons ägendom tilldömas Staten, utan den noggrannaste pröfning. De gods som sålunda tillfölle Staten skulle förvaras, att af Konungen efter behag användas det året han blefve myndig, hvilket nu fastställdes till 20 års ålder. Förmyndarena kunde likväl tillåta dem, som de ansågo förtjena miskund, att intill den tiden quarblifva i Riket. Inga nya värdigheter, högre eller lägre, finge under Konungens minderårighet tillskapas. Hela Konungens Hof skulle svära trohet åt thronarfvingen, och lyda Förmyndarena intill dess de nedlagt sin förvaltning. Inga löner eller förläningar fingo ökas eller utvidgas utom lagens föreskrift. De skulle vaka deröfver att myntet ej försämrades, och ägde att tillsätta Länshöfdingar och Ämbetsmän i deras ställe som med döden afginge eller för brott kunde komma att af-

---

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 24.

sättas. Men de Län som Konungen sjelf före sin död förvaltat, skulle de förvalta intill dess den nya Konungen upphunne sin myndighetsålder. Samma Skattmästare som vid Konungens död innehade sysslan, skulle behålla den under hela förmyndaretiden, om han ej förvunnes för sådant brott att han måste afsättas, och han vore skyldig att redovisa inför de 12 förmyndarena. De åtta af dem som vore aflägse ifrån Hofvet, skulle jämte de bägge Biskoparna, en gång om året, om det ej oftare behöfdes, öfverse deras förvaltning som vistades vid Hofvet, och vid deras gemensamma sammankomst skulle de vigtigaste regeringsmålen afgöras: vore de af skiljaktiga meningar, skulle de flestas och de äldstas gälla. Om någon af de fyra vid Hofvet quarblifvande förmyndare med döden afginge eller för brott förvunnen ifrån sitt förtroende skulle skiljas, skulle af de öfrige åtta en annan sättas i hans ställe, efter gemensamt enstämmigt samtycke, och en ny Förmyndare väljas i den afgångnes ställe. De åtta Förmyndare som voro ifrån Hofvet borde i synnerhet bemöda sig, att visa sig billige och rättvise emot alla, och hålla hand öfver Länshöfdingarna och deras underhafvande, att de handla ingen ting orättvist eller emot Lagarna: och om någon af dem skulle mot Lag förtrycka någon, skulle alla vara skyldige, i hvad del af Riket de må vistas, att undersöka saken, och dömma enligt Lag: och om de skulle finna sig ej kunna afgöra målet, borde det hänskjutas till Konungens Råd. Om någon af dem skulle underlåta denna uppsigt, borde de 12 som samlas i Konungens Hof, enstämmigt, såsom vore de sjelfva Konungen, utöfva straffet. Framför allt borde de tillse, att icke för Rådet och Rådgifvarena farliga misshälligheter och partier måtte uppstå, och om sådant med fullständiga bevis skulle upptäc-

kas,

kas, genast bestraffa de upproriska: likaledes borde de vaka öfver invärtes fienders oredor, och yttre fienders anfall. De skulle ej intaga några främlingar, så länge Konungen vore omyndig, men handeln borde efter vanligheten fortgå under deras beskydd, dock så, att icke ens någon misstanka må äga rum, att någon skada eller försåt mot Riket må vara för handen. Dessa 12 förmyndare skulle aflägga ed efter ett bestämdt formulair, så lydande: Vi vidröre Helgedomarna och anrope Gud till vittne, att vi troligen, uppriktigt, redligt och noggrannt, skole föra detta det Norrska Rikets styrelse, till Kronans ära och heder, och hela Rikets bästa, så mycket vi genom Guds nåd förmå, men i synnerhet i våra befattningar med de mål, domar och rådslag som röra Riket, och utan anseende till fattiga eller rika, skylde eller oskylde, gamle eller unge, undersöka målet och afsäga vår dom: vi skole vid tvisters afdömande inga gåfvor till rättvisans men emottaga, utan hemligen och uppenbart utöfva mildhet för att hjelpa dem som orättvist förtryckas och icke förstå att sköta sitt bästa. Vi skole ej emottaga några skänker, till förminskande eller afskaffande af Konungens inkomster, utan snarare undersöka, om någorstädes Konungens rätt eller egendom blifvit vanvårdad, och med alla krafter bemöda Oss att den till Kronan återföra, antingen den förhålles af en nära eller främmande vän eller ovän. Om någon af de 12 skulle öfverträda denna ed och öfverbevisas om bedrägeri emot Kronan och Riket, skulle de öfrige, som vore obrottslige, med lika myndighet som Konungen sjelf bestraffa honom; men om någon befunnes med honom vara delagtig eller söka försvara honom, skulle han anses såom medbrottslig och undergå samma straff. Om Konungen döende skulle efterlemna en Dotter, och före sin död besörja hennes giftermål, eller hon med Drott-

ningens hennes Moders tillstånd efter de 12 förmyndarenas', de bägge Biskoparnas, och andra till detta ändamål af förmyndarena tillkallade förnäma mäns råd skulle borrtgiftas, skulle hennes man i heder, värdighet och anseende intaga främsta rummet, så länge han befunnes Kronan och Riket trogen och han öfverensstämde med de 12 förmyndarena; men ingen ting hvad Rikets styrelse angår måtte hon afgöra, utan de tolfs samtycke. Om Drottningen skulle öfverlefva, skulle hon i värdighet vara näst Konungens Dotters man: skulle hon träda i nytt gifte, borde hon under sin lifstid behålla sin hemgift, hvilken dock efter hennes död borde återgå till Kronan. Ifrån Konungens död borde Drottningen under de följande 10 månaderna vara under de förnämsta Fruarnas vård, på det säkert må utrönas om han efterlemnar någon arfvinge. Konungen, så länge han är minderårig, skulle tillika med dem som hafva arfsrätt till Thronen, bevakas i ett säkert hus, till dess han kommit till myndiga år. Hvar och en som låter upphöja sig till Konung, eller påstår sig hafva rätt till Norriges Rike, antingen man eller quinna, utan den rätt som Norrska Rikets successions-ordning tilldelar, skulle i sjelfva verket vara bannlyst och anses hafva förbrutit lifvet, ehvad han genom råd eller gerning sådant företagit, och alla som med honom deri deltagit skulle vara fridlösa och förlora all egendom, löst och fast. Denna handling daterades Opslo 1302. och undertecknades af Konungen, ÄrkeBiskopen, Rådet och Länshöfdingarna. Denna lag var en frugt af erfarenheten af förflutna oredor, som man önskade förekomma. Det är lagstiftarens konst, att vid lagars stadgande, ej genom otydliga eller ofullständiga föreskrifter, förbereda nya.

En myckenhet författningar utmärka föröfrigt, icke så mycket en afsigt att förändra de gamla lagarna, som att

befordra deras kraftiga verkställande. (*) Täta exempel föreföllo ännu af sjelfhämnd och af motspänstighet att underkasta sig domares och ämbetsmäns åtgärder: straffen derpå skärptes derföre af Konung *Håkan*, äfven som han ökade ansvaret för dem af sina egna ämbetsmän, som öfverträdde sina rättigheter. Till detta ändamål utfärdades år 1308 en utförlig stadga om ämbetsmäns rättigheter och pligter. Till bestämmande af vilkoren för Städernas handel, utgaf han äfven en myckenhet författningar, i synnerhet bemödade han sig att för Hansestädernas handelsfriheter göra sådana bestämningar, att handelsvinsten så vidt möjligt var skulle stanna inom landet. Men alla dessa stadgar voro egenteligen blott tillfälliga, föranledde af tryckande missbruk, som af erfarenheten röjdes, och voro i det hela till ändamålet föga verkande, enär de ej i roten botade det onda, utan endast hämmade sjukdomens yttre och närmaste symtomer. Det är egenteligen under denna medeltidens period, då bemödandet att eludera lagarna verkade lagföragt, som våra lagverk blifvit uppfyllda med den mängd små stadgar, som gjort rättegångarna mera invecklade. Tidens anda hänförde lagstiftaren, till dess det onda så växte, att en total omskapning blef nödig, eller ock oredan i alla enskilda förhållanden, som af styrelsen ej kunde afhjelpas, förslappade Statsbanden och undergräfde dess sjelfständighet.

Kriget med Danmark blef af Konung *Håkan* till Norriges fördel slutadt, dock kunde ej de krafter Staten derpå förslösat, genom de nya besittningar som vunnos, i någon mån ersättas. Det quarlemnade länge en mattighet som varnade regenterna att ej inblanda sig i andra Staters inre angelägenheter, men dock ej derifrån förmådde afvända dem, då tidehvarfvets anda dertill ständigt ökade

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 21. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.

retelserna. (*) År 1304 bröts stilleståndet mellan Danmark och Norrige, genom Hertigens af Hallands och de ifrån Danmark landförvistes oroliga uppförande. Konungen i Danmark belägrade Varberg och Huneshals, intill dess man öfverenskom om ett möte mellan bägge Rikenas Konungar i Knäröd. Grefven af Halland, som ej kunde försvara sitt land, afträdde genom en formlig act det Norra Halland åt Konungen i Norrige. Konungen i Danmark skärpte sinaförfattningar mot sin Faders mördare. Vid åtskilliga försök att genom underhandlingar återställa fredslugnet, förebrådde Konungarna hvarandra åömse sidor, bedrägliga inbrott i det afslutade stilleståndet, men hufvudsvårigheten till förlikning, låg i den Danska Konungens ihärdighet att ej vilja eftergifva sin hämnd mot sin Faders mördare, och Konung *Håkans* föresatts att ej undandraga dem sitt beskydd. Ändteligen efter 19 års fientligheter afslöts freden år 1308 (**) på de vilkor, att Danmark afträdde till Konungen i Norrige det Norra Halland, till vederlag för Hans möderne-arf. Den öfriga delen af Halland skulle såsom förläning åt Konungen i Norrige upplåtas. Af de landförvista återfingo en del sina egendomar och erhöllo tillstånd att återvända till Danmark. Desse skulle af Konungen i Danmark utnämnas. De öfrige skulle inom tre år sälja sina gods, och för alltid förblifva utom Riket. Ett förbund ingicks äfven om gemensamt understöd för Konung *Birger* i Sverige, emot de oroligheter hans Bröder emot honom uppväckt. Konungens i Sverige Son *Magnus* skulle ägta *Håkans* Dotter *Ingeborg*, hvilken, i fall hon ej finge någon Broder, skulle ärfva Norriges Thron. På detta sätt skulle en allmän fred i Norden beredas och stadgas. Till säkerhet för denna freds uppfyllan-

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 32. 33, 34.

(**) Se allmänna Hand. till 1:ta delen N:o 35. 36.

de underkastade de sig, att om någondera deri bruste, skulle Biskopen i Opslo äga rätt att bannlysa Konungen i Danmark, och Biskopen i Roskild Konungen i Norrige.

Genom det understöd Konung *Håkan* i sin Broders fotspår lemnade Danmarks upproriske undersåter, hade han nu med en ny besittning ökat sin magt. För att ännu mera utvidga den, hade han redan länge blandat sig i Sveriges inre oroligheter. Der hade han med skicklighet vändt sig efter tidens skiftande omständigheter, och understödt de stridande partierna ömsom, för att bevaka sina fördelar. Anledningar till detta ombytande uppförande gåfvos honom äfven beständigt af de Svenska partiernas hufvudmän, hvilka icke heller å sin sida uppförde sig med mera redlighet, och ännu mindre voro honom vuxne i klokhet.

Sedan oenigheten i Sverige hade utbrutit mellan Konung *Birger* och hans Bröder, Hertigarna *Erik* och *Waldemar*, och desse funno sig nödsakade att utom Sverige söka sin säkerhet, togo de först sin tillflygt till Konungen i Danmark; men när de funno honom deras Broder mera benägen, reste de till Norrige, der Konung *Håkans* redan förut för Hertig *Erik* väckta gunst fortfor. Han uppdrog dem såsom förläning Konghäll (1304.) hvarifrån, de genast beredde sig att emot Sverige utöfva fiendtligheter. Det synes ej tvifvelagtigt att de ju af Konung *Håkan* erhållit understöd till troppars anvärfvande och vapens anskaffande, åtminstone nyttjade han ej sin magt som öfverherre att hindra sina vasaller att ofreda Sverige. Hertigarne gjorde täta inbrott i Dalsland och Värmland, der de härjade och brände. Konung *Birger* lät till landets skydd emot dem anlägga Guldbergs Fästning, hvaremot Hertigarne i Dalsland anlade Daleborg. Denna Fästning blef

innan korrt af Konung *Birger* eröfrad och Hertigarne tvungne att draga sig tillbaka inom Norriges gräns; men de återkommo med ny styrka och, understödde af Norrska hjelptroppar, besegrade Konung *Birger* och afslöto med honom i Kolsäter 1305 en förlikning, i stöd hvaraf de återvände till Sverige, och å nyo insattes i sina fordna der innehafde rättigheter. Hertig *Erik* behöll sin förläning af Konghäll såsom en tillflygtsort, om någon oenighet mellan hans Broder och honom skulle utbryta. Hans förläning till och med ökades med Norra Halland, som under tiden af Grefve *Jacob* till Konungen i Norrige blifvit afträdt, och han besatte genast Varbergs Fästning. Hertigarnas återkomst till Sverige medförde alltför snart *Thorkel Knutsons* störtande, och ifrån den stunden fingo oredorna inom Konungahuset ett obehindradt lopp. Hertigarne fängslade Konungen på Håtuna 1306, och tvungo honom att till dem afträda sitt Rike, då han tog sin tillflygt till Konungen i Danmark, hvilken genast rustade för att med väpnad hand kräfva hämnd öfver sin Svågers lidna oförrätter.

Hertig *Erik*, som för att emotstå Konungen i Danmark, behöfde Konungens i Norrige hjelp, ville nu genast fullborda sitt ägtenskap med Prinsessan *Ingeborg*, och reste i denna afsigt till Norrige. Men dels var Prinsessan ännu alltför ung, för att Konung *Håkan* dertill kunde samtycka, dels synes Konungen redan hafva ångrat, att han hade gifvit Hertigen så stora förläningar. Såsom vilkor för bröllopppet satte han Varbergs återlemnande, och då Hertigen sådant vägrade, uppsköts bröllopet, och Konungen lofvade allenast att med penningar understödja hans krigsrustningar. Korrt derefter slöt *Birger* en nödtvungen och förställd förlikning med sina Bröder. Konungen i Danmark i okunnighet härom bröt in med sin

här i Sverige, och Hertig *Erik*, öfvermodig under framgången, vägrade på ett sådant sätt Varbergs återlemnande, att Konung *Håkan* retades, belägrade honom med sin Flotta i Konghäll, och sedan han efter fem veckors förlopp upphäfde belägringen, för att hafva en fast ort i tragten anlade Bohus fästning. Hertig *Erik* inbröt då i Norrige, plundrade utan skonsamhet, framträngde ända till Opslo och belägrade Aggerhus Fästning. När hans här af sjukdomar försvagades, nödgades han dock öfvergifva belägringen, hvarefter Norrmännerne inföllo i Dalsland, och genom härjande sökte hämnas sin lidna skada. Det var efter dessa händelser som Konung *Håkan* i sin fred med Konungen i Danmark år 1308, med honom ingick att lemna sin Dotter åt Konung *Birgers* Son *Magnus*, och biträda honom till *Birgers* återinsättande på Svenska Thronen. Kriget mot Hertig *Erik* blef derföre fortsatt, under det Konungen i Danmark framträngde i Sverige ända till Nyköping, dock utan några afgörande händelser till någonderas fördel, förr än Konungen i Norrige återtog Konghäll, hvarefter han likväl, efter ett personligt möte med Hertig *Erik*, med honom ingick en vapenhvila.

På alla dessa oredor försökte man att göra ett slut genom den fred som mellan de tre Nordiska Magterna afslöts i Helsingborg år 1310. (*) Sverige delades då mellan Konungen och hans Bröder, sålunda att Konung *Birger* erhöll hela Norrland och Helsingland, större delen af Vestmanland, Södermanland, Nerike, Östergöthland, en del af Finland och Viborg, samt föröfrigt all sin enskilda egendom inom Riket. Det öfriga af landet tillföll Hertigarna, hvilka skulle svära Konungen trohet. Vissa vilkor öfverenskommos om Furstarnas rätt i afseende på

(*) Se allmän. Handl. till 1:sta delen N:o 37. 42.

ländernas förvaltning. Det tillernade ägtenskapet mellan Hertig *Erik* och Prinsessan *Ingeborg* upphäfdes: Konung *Håkan* skulle af Konungen i Danmark bekomma Norra Halland i förläning; Kronprinsen *Magnus* skulle ägta Prinsessan *Ingeborg*, och Hertig *Erik* Konungens i Danmark Systerdotter *Sophia* af Verle. Såsom alternativ öfverlemnades, jämte detta, ett annat förslag till Konungens i Norrige stadfästelse, alldeles likt det förra, endast med den skilnad, att Norra Halland skulle till Hertig *Erik* förlänas.

Men Konung *Håkan* syntes icke benägen att låta föreskrifva sig fredsvilkor. Han gjorde i synnerhet svårighet i afseende på de förläningar han förut gifvit Hertig *Erik*, hvilkas återställande han bestämdt fordrade, innan han till de öfriga fredsvilkoren ville samtycka. En hemlig underhandling företogs derföre mellan honom och Hertigarne, hvarvid Hertigarnas sak säges hafva varit befordrad af Drottningen i Norrige *Euphemia*, och deras slägting *Erik*, Konung *Waldemars* oägta Son, som vid denna tid var Konung *Håkans* Bigtfader. I följe deraf beslöts 1311, att Hertigarne *Erik* och *Waldemar* skulle till Konungen i Norrige öfverlemna Varberg, Hunehals och Konghäll, och hos Konungen i Danmark för honom utverka befrielse från sitt löfte att till Prins *Magnus* bortgifta sin Dotter *Ingeborg*. Innom tre år skulle hon deremot träda i ägtenskap med Hertig *Erik*. *Erik*, *Waldemars* Son, skulle få Marks Härad i Sverige i förläning. Hertigarne skulle med ett bestämdt antal hjelptroppar biträda Konung *Håkan* om han behöfde, och om Konungen, innan hans Dotters ägtenskap hunne fullbordas, aflede utan manliga arfvingar, skulle ÄnkeDrottning *Euphemia* jämte sin Dotter öfverlemna Norriges Rike åt Hertigen,

dock

dock med vilkor, att inga ämbeten inom Norrige af honom åt andra än infödde Norrmän finge borrtgifvas. Alla de förmåner Drottning *Euphemia* af Konungen erhållit skulle framgent förblifva oförändrade. Hertig *Erik* underhandlade sedan med Konungen i Danmark om upphäfvandet af sitt giftermål med *Sophia* af Verle, och påstås under en resa till Påfven, som då vistades i Vienne i Frankrike, hafva utverkat sig hans förbud deremot, i anseende till allt för nära skyldskapsgrad. Efter återkomsten derifrån firade han år 1312 i Lödöse sitt bröllop med *Ingeborg*, vid hvilket tillfälle hans Broder Hertig *Waldemar* äfven ägtade Konung *Håkans* Brorsdotter, äfven *Ingeborg* benämnd. Samma år afled Drottning *Euphemia*. Förläningen af Halland öfverlemnade Konung *Håkan* åt sin Måg, och år 1313 stadfästades i Helsingborg freden mellan alla tre Nordens Riken så, att Hertig *Erik* genom 4000 marks böter skulle godtgöra giftermålets upphäfvande med *Sophia* af Verle, samt genom ed bekräfta att det skett endast med afseende på bägge makarnas allt för nära skyldskap. Konungen i Danmark öfverlemnade Norra Halland åt Hertigarna *Erik* och *Waldemar*, och å ömse sidor utnämndes skiljesmän att vaka öfver dessa vilkors uppfyllande. Konungen i Norrige förblef hädanefter beständigt benägen sin Måg, den han ansåg för sin tillkommande efterträdare. Ehuru Hertigarne *Erik* och *Waldemar* erkände Konung *Birgers* öfvermagt, styrde de dock enväldigt i de provinser som hörde under deras förvaltning. Denna styrelsemagt utöfvades i början gemensamt, men år 1315 upprättades ett så kalladt häfdabyte, hvarigenom Provinserne dem emellan delades. Sverige plågades så godt som af trenne Konungar, som täflade att på stora penningetillgångar grunda sin magts säkerhet, och derföre hvar och en på sitt håll prässade landet.

Konung *Håkan* hade nu ändteligen fredat Norrige, och syntes äfven hafva sörjt för dess tillkommande lugn. Till dess försäkrande hade han äfven åter stadfästat den med Skottland ingångna tractaten om Hebudernas afträdande, och på allt sätt sökt att upplifva Handelsförbindelserna mellan England och Norrige. En off- och defensiv alliance afslöt han äfven gemensamt med Konungarna i Sverige och Danmark, med Hertigen af Cracow *Waldislaus* som i synnerhet synes hafva varit rigtad mot MargGrefvens af Brandenburg tillväxande magt. (*) Genom en myckenhet författningar bestämde han Städernas Handelsrättigheter och pligter efter de grundsattser, som tidens tillfälliga omständigheter företedde såsom förmånligast, Han sökte så långt han förmådde motarbeta Hansestädernas bemödande att tillegna sig uteslutande Handelsförmåner, men motvägdes deri ofta af andra Staters interessen eller svaghet att befordra denna Handelstats öfvervigt. Likväl säges Norrige under hans regering hafva tillvuxit i välmåga och odling, hvilket dock mest torde hafva härflutit af den kraft hvarmed han vakade öfver den inre förvaltningen, och tillsåg att rättvisan af Statens ämbetsmän skipades, samt sökte förekomma deras i gammal häfd grundade vana att sjelfmyndigt behandla landets inbyggare. Igenom bokstafven var nu en tämligt fullständig form för landets förvaltning föreskrifven, den han sjelf med full kraft bibehöll, men dock icke under hans korrta regering hann att vinna en sådan stadga, att den motstod de nya skakningar, som efter hans död åter utbröto. (**)

Svenska Historien beskrifver utförligt de oroligheter som länge skingrade det Svenska Konungahuset, och efter

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 41.

(**) Se allm Hand. till 1:ta delen N:o 38. 39, 40. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49.

åtskilliga förhandlingar sluteligen föranledde det nidingsverk, hvarigenom Konung *Birger* mördade sina Bröder, samt den upppresning under *Matts Kettilmundsons* anförande, hvarigenom Konung *Birger* sluteligen ifrån Sverige förjagades. Det finnes spår att Konung *Håkan* genom ett infall i Sverige understödt sin mördade Mågs anhängare, men någon utförlig beskrifning derom äger man icke. En förening afslutad mellan de tre Nordiska Rikenas Konungar år 1318, synes äfven hafva haft för afsigt att befordra lugnet inom Sverige. (*) Man tillskrifver Konung *Håkans* död, en djup sorg öfver Hertig *Eriks* missöde, som inträffade i Maji månad 1319, innan han ännu erhållit underrättelse om sin Sonsons upphöjelse på Sveriges Thron. Denna Sonson var sjelfskrifven arfvinge till Norrige, och nu inträffade för första gången Scandinaviens förening under en gemensam Konung. Med Konung *Håkan* utgick på manssidan Ynglinga ätten, hvilken sedan den ifrån Sverige blifvit fördrifven, först förenade Norrige till ett Rike, och hvars sista ätteläggar kraftigast bidrogo att gifva den Norrska Staten sammanhang, sjelfständighet och en bestämd lagstiftning.

(*) Se allm. Handl. till 1:sta delen N:o 50.

Jämnförelse-Tabell mellan Konungarne i Sverige, Norrige och Danmark, intill Sveriges och Norriges förening under Magnus Smek,

Sverige.	år-tal.	Norrige.	år-tal.	Danmark.	år-tal.
Erik Emundson	850			Erik 2 Barn	854
		Harald 1 Hårfager	863		
Björn Erikson	877			Gorm den Gamle	883
Olof Björnson	927				
		Erik 1 Blodöxe	933		
		Håkan 1 Adalstens Fostre	938	Harald Blåtand	941
		Harald 2 Gråfeld	963		
Erik Segersäll	964	Håkan Jarl	977	Sven Tjuguskägg	991
Olof Skötkonung	994	Olof 1 Tryggweson	995		
		Erik Jarl	1000		
		Olof 2 den Helige	1015	Knut den Store	1015
Anund Jacob	1022	Sven Knutson	1030		
		Magnus 1 den Gode	1035	Hårdeknut	1036
Emund Gammal	1036	Harald 3 Hårdråde	1040	Magnus Gode	1042
				Sven Estridson	1047
Stenkil	1061	Olof 3 Kyrre. Magnus 2 † 1069	1066		
Håkan Röde	1067			Harald Hein	1074
				Knut 4 den Helige	1080
Inge 1 och Halstan	1080			Olof Hunger	1086
		Magnus 3 Barfot	1087	Erik 3 Ejegod	1095
		Sigurd 1 Jorsalafarare. Eystein 1 och Olof 4	1103	Niklas	1103
Philip och Inge 2	1112	Magnus 4 Blinde. Harald 4 Gille	1130	Erik 4 Emund.	1134
		Sigurd 2 Slemmedjekn. Inge 1 och Eystein 2	1136		
				Erik 5 Lam	1137
				Sven Grathe	
Sverker 1 Gamle	1136			Knut 5	1156
Erik den Helige	1156	Håkan 2 Skulderbred	1157		
		Magnus 5 Erlingson	1158		
		Sigurd Bronkesson. Olof den olycklige. Harald Sigurdson. Eystein Mejla. Kronpretendenter		Waldemar 1	1160
Carl Sverkerson	1161				
Knut Erikson	1168	Sverre	1181		
		Jon Kuflung. Sigurd Mordbrännare Vikaar. Thorleif Bredskägg. Sigurd Magni son. Inge. Kronpretendenter		Knut 6	1182
Sverker 2 unge	1199	Håkan 3	1202	Waldemar 2 Sejer	1202
		Den falske Erling Stenvägg Kronpretendent		Waldemar 3	
		Guttorm	1204		
		Inge 2 Bardsson	1205		
Erik Knutson	1210	Philip Jarl Kronpretendent			
		Erling Kronpretendent			
Johan 1	1216	Håkan Jarl kronpretendent			
		Håkan 4 Håkanson	1217		
Erik Läspe	1222	Benius kallad Magnus. Sigurd Ribbung Erlingson. Knut Philipson. Magnus Bladstock. Skule Jarl. Kronpretendenter		Erik 6 Plogpenning	1241
Waldemar	1250			Abel	1250
				Christoffer 1	1252
		Magnus 6 Lagabäter	1263	Erik 7 Glipping	1259
Magnus Ladulås	1276	Eric 2 Presthatare	1280		
				Erik 8 Menved	1286
Birger	1290	Håkan 5 Magnusson	1299		
Magnus Erikson Smek	1319	Magnus 7 Erikson	1319	Christoffer 2	1319